

**T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**DIŞ TİCARETTE REKABETÇİLİK: TÜRKİYE EKONOMİSİNİN AVRUPA
BİRLİĞİ ÜLKELERİ KARŞISINDAKİ REKABET GÜCÜ**

**Hazırlayan
MELİH ÖZÇALIK**

**Danışman
PROF. DR. İBRAHİM EROL**

**MANİSA
2010**

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

DIŞ TİCARETTE REKABETÇİLİK: TÜRKİYE EKONOMİSİNİN AVRUPA
BİRLİĞİ ÜLKELERİ KARŞISINDAKİ REKABET GÜCÜ

Hazırlayan
MELİH ÖZÇALIK

Danışman
PROF. DR. İBRAHİM EROL

MANİSA
2010

ÖZET

Uluslararası ticaret yüzyıllar boyunca gerek üretilen mal ve hizmetlerin gerekse üretim faktörlerinin ekonomik birimler arasında yer değiştirmesine olanak sağlamıştır. Zaman geçtikçe ülkeler arasında gerçekleşen bu değiş tokuş durumu, ülkelerin birbirleriyle rekabet edecek ölçüde üretim yapmalarına ve üretimin içerisinde barındırdığı hammadde kalitesine göre söz konusu mal ve hizmete daha fazla değer verilmesine sebep olmuştur. Günümüzde ise dış ticaret ülke ekonomilerini geliştiren ve ulusal gelirin artmasına sebep olan önemli unsurlardan birisidir.

Son yıllarda rekabetçiliğin en önemli göstergesi üretimde sermaye ve kaliteli emek girdisinin ne ölçüde kullanıldığı ve teknolojiye ne ölçüde önem verildiğidir. Bunu arttırmanın yolu ise üreticilerin dönemler itibariyle elde ettikleri gelirlerden araştırma ve geliştirme çalışmalarına daha çok kaynak aktarmalarıdır. Araştırma ve geliştirmeye aktarılabilecek kaynaklarla beraber üretim süreçlerinde teknik bilgi daha çok aktarılabilecek, üretim faktörleri daha verimli kullanılacak, üretim artışı ulusal geliri de arttıracaktır. Bu defa ise çoğalan gelirler araştırma ve geliştirmeye aktarılabilecek kaynak miktarını daha da etkin konuma getirebilecektir. Bu durum firmalararası ve bunun makro düzeye çıkarılmış hali olan uluslararası rekabet gücüne etki edecektir.

Mutlak üstünlükler ve karşılaştırmalı üstünlükler teorilerinin günümüze uyarlanmış şekli B.BALASSA tarafından geliştirilen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerdir. Uluslararası rekabetin ölçülmesinde kullanılan en önemli endeks açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksidir. Bu endeksin hesaplanmasında uluslararası ihracat ve ithalat değerleri kullanılmaktadır. Çıkan sonuç söz konusu ülkenin diğer ülkeye göre rekabetçi avantajı veya dezavantajı olduğunu belirtir.

Çalışmada Türkiye ve Avrupa Birliği'nin ilk 12 üye ülkesinin birbirleri arasındaki rekabetçi yapıları incelenecek ve özellikle ara malı ve sermaye malı kalemlerinde Türkiye'nin nispeten rekabetçi dezavantaja sahip olduğu sıvanacaktır. Bunun yanı sıra Türkiye'nin ihracatta dışa bağımlılığı sorunu uygulama bölümünde rekabet endekslerine dayalı olarak ele alınacak ve rekabetçi açıdan avantaja sahip olursa bile Türkiye'nin ara ve sermaye malı ithalatına devam edeceği konusu araştırılacaktır.

ABSTRACT

International trade provided different means of mobility for both goods and services and factors of production. In the times to come, this trade off has brought about the production of different countries to compete with others and pricing of goods and services based on the quality of raw materials utilized in the production processes. Nowadays foreign trade is one of the most important reason behind the developing countries' development and increases in their national incomes.

Recently the most important indicator in international trade regarding competitiveness is the ratio of factors of endowments inclusive of the technology factor emphasized in the production. Aiming to increase levels of competitiveness, producers have sought to transfer a great deal of earnings within different periods to research and development activities. Together with funds that are transferred to R&D activities, technical knowledge will be utilized more and more w factors of production will be used more efficiently, so that production will be increased and finally, income that comes from production will be increased. Consequently funds that come from production gains may be transferred more to R&D activities. This situation will affect inter-enterprise competitive power and international competitive power.

The modern and up-to-date research with origins in the absolute and comparative advantage is led by Balassa with his theory 'revealed comparative advantage'. The most important index used for measuring international competitiveness is the revealed comparative advantages index. For the calculation of this index values of export and import are utilized. The outcome of the index specifyies the competitive advantages or the competitive disadvantage of one of the country over another country.

This study has analyzed the competitiveness of economic structures in between the first 12 countries of the EU and Turkey and the research has concluded that Turkey has a comparative disadvantage in particular at the intermediary and capital goods. As well as this very finding, the problematization of Turkey's dependence on the dependency of Turkish exports on foreign resources has been elucidated on the basis of competitiveness indices and it has reached the finding that even though Turkey has a comparative advantage, Turkey will continue to proceed with the exports of intermediary and capital goods.

Doktora tezi olarak sunduğum “Dış Ticarete Rekabetçilik: Türkiye Ekonomisinin Avrupa Birliği lkeleri Karşısındaki Rekabet Gücü” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10.12.2010

Melih ÖZÇALIK

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 11.11.2010 tarih ve 23/EK1 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Melih ÖZÇALIK'ın "Dış Ticarete Rekabetçilik: Türkiye Ekonomisinin Avrupa Birliği Ülkeleri Karşısındaki Rekabet Gücü" Konulu tezi incelenmiş ve aday 09.12.2010 tarihinde saat 10:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna ☒

OY BİRLİĞİ ☐

DÜZELTME yapılmasına ☐ *

OY ÇOKLUĞU ☒

RED edilmesine ☐ **

ile karar verilmiştir.

* Bu halde adaya 6 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Prof.Dr. İbrahim EROL
(Danışman)

ÜYE

Prof.Dr. Hüseyin KARAKAYALI

ÜYE

Yrd.Doç.Dr. İlker DİLBER

Evet

Hayır

ÜYE

Prof.Dr. Mustafa ÖZATEŞLER

ÜYE

Yrd.Doç.Dr. C. Erdem HEPAKTAN

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

☐

☐

Tez, mutlaka basılmalıdır

☐

☐

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

☐

☐

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

☒

☐

Tez, basımı gereksizdir.

☐

☐

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM YÜKÜLLÜ TEZ İERFECİ TEZ VERİ GİRİŞ FORMU
Tez yapan tarafından bilgisayarda doldurulmalı. Laydetilmeli-Referans Numarası alındıktan sonra basılmalı. imzalanmalıdır.

Referans No	388546	
Adı Soyadı	MELİH	ÖZÇALIK
Kimlik / T.C. Kimlik No	T.C.	47503355664
Telefon / Cep Telefonu	02322853652	05366774336
E-Posta	broodonformosus@hotmail.com	
Tecrübi	Türkçe	
Tecrübi Adı (Özgün)	DIŞ TİCARETTE REKABETÇİLİK: TÜRKİYE EKONOMİSİNİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ KARŞISINDAKİ REKABET GÜCÜ	
Tecrübi Adı (Çeviri)	COMPETITIVENESS OF FOREIGN TRADE: THE COMPETITIVE POWER OF EUROPEAN UNION COUNTRIES AGAINST TURKISH ECONOMY	
Konu	Ekonometri	Konu Ekle
Üniversite	Celal Bayar Üniversitesi	
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü	
Bölüm	İktisat Bölümü	
Anabilim Dalı	İktisat Anabilim Dalı	
Bilim Dalı	İktisat Teorisi Bilim Dalı	
Tez Türü	Doktora	
Yılı	2010	
Sayfa	265	
Tez Danışmanı-1 Ad / Soyad	Prof. Dr.	İBRAHİM EROL
Tez Danışmanı-2 Ad / Soyad	Seçiniz...	
Tez Danışmanı-3 Ad / Soyad	Seçiniz...	
Dizin Terimleri	Panel veri modelleri=Panel data models Rekabet gücü=Competitive power	
Önerilen Dizin Terimleri		
Kısıtlama	Yok	Seçiniz... İzin Belgesi
Proje No	(Proje desteği aldysa)	
Türkçe Özet	Mutlak üstünlükler ve karşılaştırmalı üstünlükler teorilerinin günümüze uyarlanmış şekli B.BALASSA tarafından geliştirilen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerdir. Ülkelerarası rekabetin ölçülmesinde kullanılan en önemli endeks açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksidir. Bu endeksin hesaplanmasında ülkelerarası ihracat ve ithalat değerleri kullanılmaktadır. Çıkan sonuç söz konusu ülkenin diğer ülkeye göre rekabetçi avantajı veya dezavantajı olduğunu belirtir.	
İngilizce Özet	The modern and up-to-date research with origins in the absolute and comparative advantage is led by Balassa with his theory 'revealed comparative advantage'. The most important index used for measuring international competitiveness is the revealed comparative advantages index. For the calculation of this index values of export and import are utilized. The outcome of the index specifies the competitive advantages or the competitive disadvantage of one of the country over another country.	
Ekler	Değiştir Yazdır	

[388546] Referans numarası ile tez laydı yapıldı.

Genel li bilgileri alanlara yazıp laydet butonuna basınız.

Önemli hatırlatma: Bilgilerinizi laydetildikten sonra Laydet çıkışı alana kadar tekrar üzerinde değışiklik yapabilirsiniz. Daha sonra çıltı almalı ve değışiklik yapmalı isterseniz. Oturum menüsünden Tez/lerim bağlantısına tıklayarak tezinize erişebilirsiniz. Karşınıza gelen listeden Referans numarasına tıklayarak teziniz üzerinde genel li gördüğünüz değışiklikleri yapabilir, Laydet çıkışını tekrar alabilirsiniz.

DIŞ TİCARETTE REKABETÇİLİK: TÜRKİYE EKONOMİSİNİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ KARŞISINDAKİ REKABET GÜCÜ

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi.....	VI
Şemalar ve Grafikler Listesi.....	XI
Kısaltmalar Listesi	XIII
Giriş.....	XV

BİRİNCİ BÖLÜM

DIŞ TİCARET VE REKABET: DIŞ TİCARETTE REKABET ENDEKSLERİ VE AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER

1.1-Rekabet Gücü İle İlgili Kavramlar.....	11
1.1.1- Ekonomik Güç	11
1.1.2- Küreselleşme.....	12
1.1.3- Devlet Yapısı	12
1.1.4- Finansman Yapısı	12
1.1.5- Altyapı Yatırımları.....	12
1.1.6- Firma Yönetimi.....	13
1.1.7- Bilim ve Teknoloji.....	13
1.1.8- Beşeri Sermaye Yatırımları	13
1.2- Ekonomi Kuramında Rekabet.....	14

1.3- Günümüz Ekonomilerinde Rekabetin Yeri ve Önemi	19
1.4- Makro Ekonomik Politikalar Açısından Rekabetin Önemi	27
1.5- Rekabet Gücünün Ölçülmesinde Kullanılan Endeksler	30
1.5.1-Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi (RCA).....	30
1.5.2- Nispi İhracat Avantajı Endeksi (RXA).....	34
1.5.3- Nispi İthalat Nüfuz Endeksi (RMP)	35
1.5.4- Nispi Ticari Avantaj Endeksi (RTA).....	35
1.5.5- İhracatta Uzmanlaşma Endeksi (ES)	36
1.5.6- İhracatta Benzerlik Endeksi	36
1.5.7- Göreli Rekabet Üstünlüğü Endeksi.....	37
1.5.8- Açıklanmış Rekabet Gücü Endeksi(RC)	38
1.5.9- Net Ticaret Endeksi(NET)	38

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ KARŞISINDAKİ REKABET GÜCÜ

2.1- Avrupa Birliği 12 Ülkelerinin Genel Görünümü.....	45
2.2- Türkiye – Avrupa Birliği Ekonomik İlişkilerinin Analizi ve Rekabet Endeksleri İle Ölçümü.....	49
2.2.1- Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin BEC, ISIC VE SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	50
2.2.1.1- 1990 – 1994 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin BEC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	51

2.2.1.2- 1990 – 1994 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin ISIC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	57
2.2.1.3- 1990 – 1994 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	61
2.2.1.4- 1995 – 2003 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin BEC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	66
2.2.1.5- 1995 – 2003 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin ISIC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	70
2.2.1.6- 1995 – 2003 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	75
2.2.1.7- 2004 – 2006 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin BEC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	80
2.2.1.8- 2004 – 2006 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin ISIC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	83
2.2.1.9- 2004 – 2006 Yılları Arası Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	87
2.2.1.10- 2007 ve 2008 Yılları Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin BEC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	91
2.2.1.11- 2007 ve 2008 Yılları Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin ISIC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	95
2.2.1.12- 2007 ve 2008 Yılları Türkiye – Avrupa Birliği Dış Ticaretinin SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi	100
2.2.2- Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkeleri Arasındaki Rekabet Gücünün Ölçümü	103
2.2.2.1-BEC, ISIC ve SITC Ana Kalemlerine Göre Türkiye – Avrupa Birliği Ülkeleri Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri	104
2.2.2.1.1- Türkiye ile Avrupa Birliği 12 Ülkeleri Arasındaki BEC Ana Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri.....	104

2.2.2.1.2- Türkiye ile Avrupa Birliği 12 Ülkeleri Arasındaki ISIC Ana Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri.....	116
2.2.2.1.3- Türkiye ile Avrupa Birliği 12 Ülkeleri Arasındaki SITC Ana Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri.....	127
2.2.2.2-BEC, ISIC ve SITC Alt Kalemlerine Göre Türkiye – Avrupa Birliği Ülkeleri Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri.....	139
2.2.2.2.1- Türkiye ile Avrupa Birliği 12 Ülkeleri Arasındaki BEC Alt Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri.....	140
2.2.2.2.2- Türkiye ile Avrupa Birliği 12 Ülkeleri Arasındaki ISIC Alt Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri.....	143
2.2.2.2.3- Türkiye ile Avrupa Birliği 12 Ülkeleri Arasındaki SITC Alt Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri.....	146

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE EKONOMİSİNDE İMALAT SANAYİ İHRACATININ REKABETÇİ AÇIDAN İNCELENMESİ: 1990 – 2009 DÖNEMİ PANEL VERİ ANALİZİ

3.1- Veri Seti ve Kullanılan Yöntem.....	150
3.1.1-Panel Birim Kök Testleri	153
3.1.2-Panel Regresyon Denklemleri	154
3.1.2.1-Sabit Etkiler Modeli.....	156
3.1.2.2-Rassal Etkiler Modeli	156
3.1.3-Panel Eştümleşme Testleri.....	157
3.1.3.1- Kao Panel Eştümleşme Analizi.....	157
3.1.3.2- Pedroni Panel Eştümleşme Analizi.....	158
3.1.3.3- Fisher Temelli Johannsen Panel Eştümleşme Denklemi	159

3.2- Literatür	159
3.3- Model	164
3.4- Gözlemsel Bulguların Yorumlanması	171
Sonuç.....	175
Kaynakça.....	180
Ek Tablolar.....	190

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO – 2.1: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinin Toplam Nüfusu	45
TABLO – 2.2: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinde Kişi Başına Düşen Yıllık Ulusal Gelir	46
TABLO – 2.3: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinin Kamu Gelirlerinin GSYİH’ya Oranı	47
TABLO – 2.4: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinde Kişi Başına Düşen Patent Başvurusu Sayısı	48
TABLO – 2.5: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinin İleri Teknoloji Ürünü Mal İhracatının Toplam İhracata Oranı	49
TABLO – 2.6: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değerleri	52
TABLO – 2.7: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değerleri.....	55
TABLO – 2.8: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değerleri	57
TABLO – 2.9: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değerleri.....	60
TABLO – 2.10: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değerleri.....	62
TABLO – 2.11: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değerleri.....	64
TABLO – 2.12: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değerleri	66
TABLO – 2.13: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değerleri.....	69
TABLO – 2.14: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değerleri	71

TABLO – 2.15: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değerleri.....	73
TABLO – 2.16: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değerleri.....	76
TABLO – 2.17: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değerleri.....	78
TABLO – 2.18: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değerleri	80
TABLO – 2.19: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değerleri.....	82
TABLO – 2.20: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değerleri	84
TABLO – 2.21: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değerleri.....	86
TABLO – 2.22: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değerleri.....	88
TABLO – 2.23: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değerleri.....	89
TABLO – 2.24: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değerleri	92
TABLO – 2.25: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değerleri.....	94
TABLO – 2.26: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değerleri	96
TABLO – 2.27: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değerleri.....	98
TABLO – 2.28: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değerleri	100

TABLO – 2.29: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değerleri.....	102
TABLO – 2.30: Fransa ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	105
TABLO – 2.31: Hollanda ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	106
TABLO – 2.32: Almanya ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	107
TABLO – 2.33: İtalya ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi	108
TABLO – 2.34: İngiltere ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	109
TABLO – 2.35: İrlanda ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi ...	110
TABLO – 2.36: Danimarka ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	111
TABLO – 2.37: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	112
TABLO – 2.38: Portekiz ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	113
TABLO – 2.39: İspanya ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	114
TABLO – 2.40: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	115
TABLO – 2.41: Fransa ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi	116
TABLO – 2.42: Hollanda ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	117
TABLO – 2.43: Almanya ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	118
TABLO – 2.44: İtalya ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	119

TABLO – 2.45: İngiltere ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	120
TABLO – 2.46: İrlanda ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi ...	121
TABLO – 2.47: Danimarka ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	122
TABLO – 2.48: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	123
TABLO – 2.49: Portekiz ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	124
TABLO – 2.50: İspanya ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	125
TABLO – 2.51: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	126
TABLO – 2.52: Fransa ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	127
TABLO – 2.53: Hollanda ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	129
TABLO – 2.54: Almanya ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	130
TABLO – 2.55: İtalya ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	131
TABLO – 2.56: İngiltere ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	132
TABLO – 2.57: İrlanda ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	133
TABLO – 2.58: Danimarka ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	134
TABLO – 2.59: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	135

TABLO – 2.60: Portekiz ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	136
TABLO – 2.61: İspanya ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	137
TABLO – 2.62: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi.....	138
TABLO – 3.1: Modelde Kullanılan Değişkenler.....	151
TABLO – 3.2: Panel Birim Kök Testleri Sonuçları.....	165
TABLO - 3.3: Kesit Serisinin Kullanılan Modele Etkileri	167
TABLO - 3.4: Zaman Serisinin Kullanılan Modele Etkileri.....	167
TABLO – 3.5: Modelin Sabit Etkilerinin Tek Yönlülük – Çift Yönlülük Sınanması	168
TABLO – 3.6: Farklı Varyanslılık İçin LMh Testi.....	169
TABLO – 3.7: Sabit Etki Modeli İçin Otokorelasyon Testi	170
TABLO - 3.8: Fisher Panel Eştleşme Denklemleri.....	171

ŞEMALAR VE GRAFİKLER LİSTESİ

ŞEMA – 1.1: Rekabetçiliğin Temel Ayakları	5
ŞEMA – 1.2: Mikro Ölçekte Rekabetin Unsurları.....	7
GRAFİK – 2.1: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değişimi.....	54
GRAFİK – 2.2: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değişimi.....	56
GRAFİK – 2.3: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değişimi.....	59
GRAFİK – 2.4: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değişimi.....	61
GRAFİK – 2.5: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değişimi	63
GRAFİK – 2.6: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değişimi	65
GRAFİK – 2.7: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değişimi.....	68
GRAFİK – 2.8: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değişimi.....	70
GRAFİK – 2.9: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değişimi.....	72
GRAFİK – 2.10: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değişimi	74
GRAFİK – 2.11: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değişimi	77
Grafik – 2.12: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değişim	79

GRAFİK – 2.13: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değişimi	81
GRAFİK – 2.14: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değişimi	83
GRAFİK – 2.15: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değişimi	85
GRAFİK – 2.16: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değişimi	87
GRAFİK – 2.17: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değişimi	89
GRAFİK – 2.18: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değişimi	91
GRAFİK – 2.19: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değişimi	93
GRAFİK – 2.20: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değişimi	95
GRAFİK – 2.21: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değişimi	97
GRAFİK – 2.22: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değişimi	99
GRAFİK – 2.23: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değişimi	101
GRAFİK – 2.24: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değişimi	103

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ADF: (Augmented Dickey – Fuller) Genişletilmiş Dickey – Fuller Birim Kök Testi

AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu

Ar-ge: Araştırma Geliştirme

ASEAN: (Association of Southeast Asian Nations) Güneydoğu Asya lkeleri Birliği

BEC: (Broad Economic Categories) – Geniş Ekonomik Kategoriler

DF: (Dickey - Fuller) Dickey – Fuller Birim Kök Testi

DOLS: (Dynamic Original Least Squares) Dinamik En Kk Kareler Yöntemi

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

DW: (Durbin - Watson) Durbin – Watson İstatistiği

ES: (Export Specialization Index) – İhracatta Uzmanlaşma Endeksi

FMOLS: (Fully Modified Original Least Squares) Tamamen Düzenlenmiş En Kk Kareler Yöntemi

G–8: Dünyanın en çok sanayileşmiş 7 ülkesi ve Rusya’nın oluşturduğu topluluk.

H-O: Heckscher-Ohlin Modeli

IPS: (Im, Pesaran ve Shin) Im, Pesaran ve Shin Birim Kök Testi

ISIC: (International Standard Industries Categories) – Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması

KOBİ: Kk ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

LLC: (Levin, Lin ve Chu) Levin, Lin ve Chu Birim Kök Testi

MERCOSUR: (Mercado Comn del Sur – Southern Common Market) Güney Amerika Ortak Pazarı

NAFTA: (North American Free Trade Agreement) Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması

NTI: (Net Trade Index) – Net Ticaret Endeksi

OECD: (Organisation for Economic Co – Operation and Development) Ekonomik Ortaklık ve Kalkınma Organizasyonu

OLS: (Original Least Squares) En Küçük Kareler Yöntemi

PCSE: (Panel Corrected Standart Errors) Panel Düzeltilmiş Standart Hata Modeli

PP: (Phillips - Perron) Phillips – Peron Birim Kök Testi

RC: (Relative Competitiveness Index) – Göreli Rekabet Üstünlüğü Endeksi

RCA: (Revealed Comparative Advantages) – Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler

RCP: (Revealed Competitiveness Power Index) – Açıklanmış Rekabet Gücü Endeksi

RMP: (Relative Import Penetration Index) – Nispi İthalat Nüfuz Endeksi

RSCA: (Revealed Symmetric Comparative Advantages) – Simetrik Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler

RTA: (Relative Trade Advantages Index) – Nispi Ticaret Avantaj Endeksi

RXA: (Relative Export Advantage) – Nispi İhracat Avantajı Endeksi

SITC: (Standart International Trade Classification) – Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması

SUR: (Seemingly Unrelated Regressions) Görünüşte İlişkisiz En Küçük Kareler Yöntemi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

VAR: (Vector Auto Regression) Vektör Ardışık Bağlılı Model

XS: (Export Similarity Index) – İhracatta Benzerlik Endeksi

GİRİŞ

Uluslararası alanda söz sahibi olmak isteyen ülkelerin öncelikle ulusal gelirlerini arttırmaları gerekmektedir. Bu artışı sağlamanın yollarından birisi dış ticareti geliştirmektir. Bunun sebebi ulusal geliri arttıran unsurlardan birisinin dış ticaret olmasıdır. Dış ticareti geliştirmek ancak yoğun araştırma geliştirme faaliyetleri ile birlikte sanayi sektörünün gelişmesini sağlayacak ekonomi politikalarına öncelik tanımakla gerçekleştirilebilir. Dış ticaretten elde edilen gelirin arttırılabilmesi ancak ülkelerin birbirleriyle rekabet etmelerine bağlıdır.

Bu noktada ülkelerin dış ticarete ne ölçüde birbirleriyle rekabet edebilir oldukları önem kazanmaktadır. Çünkü rekabet verimliliği arttıracak ve organizasyon yapısında değişime neden olacaktır. Yıllar itibariyle çeşitli araştırmacılar makro ölçekte ülkelerin ve mikro ölçekte ise firmaların rekabetçi piyasa yapılarıyla ilgilenmişler ve ölçmeye çalışmışlardır. Makro ölçekte ülkeler arasında görülen rekabetçi yapının ölçülmesinde birçok göstergeden yararlanılmaktadır. Günümüzde dış ticarete rekabetin ölçülmesinde en sık kullanılan gösterge açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksidir. Bu endeks yolu ile ülkelerin herhangi bir sektörde veya bu sektörlerin alt kalemlerinde rekabet açısından üstünlüğü ölçülebilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Türkiye ekonomisinin gelişmiş ülkelere karşı rekabetçi yapısı incelendiğinde, ilerleme aşamasında olan sanayi kesiminin göz önünde bulundurulması yerinde olacaktır. Bunun sebebi özellikle 1980 sonrası dışa açılan Türkiye’de tarımsal ürünler yerine sanayi ürünlerinin ülkeye sağlayacağı katma değer ne kadar yüksek olduğunun görülmesidir. Bu çalışmada incelemeye esas alınacak ülkelerde bulunan sanayinin Türkiye sanayi kesimine ara ve yatırım malı sağlaması da diğer bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın konusunu oluşturan ülkelerarası rekabetçilik incelenirken özellikle sektörel açıdan sanayi kesiminin kullanılmasının sebebi, söz konusu sektörün ulusal gelirlere etkisinin daha büyük olduğu gerçeğidir. Türkiye ekonomisi incelendiğinde özellikle de imalat sanayinin ulusal gelire olan etkisinin büyüklüğü dikkate değerdir. Bu

yüzden imalat sanayi sektöründe yapılacak deneysel incelemeler daha faydalı olacaktır. Sanayi sektörünün incelenmesinin bir diğer nedeni de Türkiye ekonomisinin imalat sanayisinde görülen yatırım ve ara malları girdilerinin yabancı ülkelerin sanayi kesimlerine olan bağımlılığıdır.

Çalışmada incelenen diğer bir olgu da, Türkiye ekonomisinin en önemli sorunlarından birisi olan üretim sektöründe ve dış ticarete yaşanan finansal yönden dış piyasalara olan bağımlılığıdır. 1980'lerin sonlarında gerçekleşen finansal serbestleşmenin uluslararası piyasalardan Türkiye'ye nakit akışını hızlandırması, ekonomide dışa bağımlı bir modelin gelişmesini kolaylaştırmıştır. Bu nedenle herhangi bir ekonomik ve siyasi dalgalanmada hem üreticiler ve hem de emek ve sermaye sahipleri etkilenmektedir. Türkiye ekonomisinin dışarıdan gelebilecek şoklara karşı fazla savunması olmayan kırılgan bir yapıya sahip olduğu da düşünüldüğünde her türlü dış kaynaklı dalgalanmaya karşı dirençsiz olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi:

Araştırma kapsamında kullanılacak yöntem karşılaştırmalı üstünlükler teorisinin güncel bir görünümü olan açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksiyle rekabet gücünün belirlenmesidir. Türkiye ekonomisinin dış ticaret açısından Avrupa Birliği'nin önde gelen ülkeleri karşısındaki rekabet edebilme durumunun belirlenmesi planlanmaktadır. Çalışmada Avrupa Birliği'nin ilk 12 üyesi alınıp ekonometrik model uygulamasına dahil edilecektir. Bunun sebebi Gümrük Birliği anlaşması sonrası Avrupa Birliği'nin, Türkiye'nin en önemli ticaret ortağı haline gelmiş olmasıdır. Bu yüzden Avrupa Birliği'nin her yönden en güçlü ülkelerinin bulunduğu ilk halkasıyla Türkiye arasındaki rekabetçi yapının araştırılması ve ekonometrik model sonrası ortaya çıkma ihtimali olan ithalat bağımlılığının incelenmesine öncelik verilecektir.

Çalışmada ayrıca rekabet endeksleri ve Türkiye ekonomisinde ihracatın ithalata olan bağımlılık olgusu ilişkisel olarak ele alınacaktır. Bu yüzden zaman serisi analizi yeterli olamayacağı için panel veri analizi kullanılacaktır. Panel veri analizinin özelliği zaman serisi analizine göre daha çok gözlem sayısı ile çalışmaya imkan tanıması ve böylece daha sağlıklı ekonometrik modellerin ortaya çıkmasına aracılık etmesidir.

Zaman serisi çalışmalarına göre daha yeni olan bu çalışma hem ülkelerin hem de zamanın modellemeye dahil edilmesiyle daha gerçekçi sonuçlar sağlayacaktır.

Çalışmada panel veri analiziyle gerçekleştirilen doğrusal ilişki modellerinin yanı sıra söz konusu serilerin uzun dönemde birlikte hareket edip etmedikleri eştümleşme analiziyle ortaya koyulacaktır.

Araştırmanın Planı:

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölümde rekabetçiliğin mikro ve makro ölçekteki görünümü açıklanmakta, üçüncü bölümde ise söz konusu çalışmanın deneysel açıdan incelenmesi planlanmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde rekabet kavramının mikro ve özellikle de makro açıdan belirlenmesi, rekabet endekslerinin zaman içerisinde gelişimi ve kullanılan endekslerin tanımlamaları yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümde Türkiye – Avrupa Birliği ilişkileri ekonomik açıdan kısaca ele alınacak ve BEC, ISIC, SITC mal sınıflamalarına göre Türkiye – Avrupa Birliği dış ticaret ilişkilerinin sayısal görünümü incelenecektir. Bunun yanı sıra rekabet endekslerinden BALASSA'nın ithalatın da hesaba katıldığı RCA3 endeksine göre hesaplanan ve Avrupa Birliği 12 ülkeleri ile Türkiye'nin rekabetçi yapısının ortaya koyulduğu araştırmalar da tablolar halinde gösterilecektir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise ekonometrik açıdan araştırmanın deneysel yönüne yer verilmiştir. Buna göre Avrupa Birliği 12 ülkeleri ile Türkiye panel veri analizi çerçevesinde bir araya getirilerek regresyon analizi ve eştümleşme analizi gerçekleştirilecektir. Bu çalışma sonucunda Türkiye ekonomisinin rekabetçi yapısı arttıkça dış ticaretinin, özellikle ihracatının bundan nasıl etkilendiği gözlemlenmeye çalışılacaktır. Bu açıdan bakıldığında araştırma diğer çalışmalardan oldukça farklıdır. Daha önce kullanılan ve rekabetçi açıdan ülkeleri kıyaslayan çalışmalarda panel veri analizi çok az kullanılmıştır. Şimdiye kadar hiçbir çalışmada ülkelerin rekabetçi analizlerinin sonucunda gerçekleştirilen ve ülke ekonomisinin dışa bağımlılığını ortaya koyan bir araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle de araştırmadaki öncelik ülke ekonomisinin dışa olan bağımlılığının ortaya konulmasına verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DIŞ TİCARET VE REKABET: DIŞ TİCARETTE REKABET ENDEKSLERİ VE AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER

Günümüzde mal ve hizmet alım satımları uluslararası bir boyut kazanmıştır. Dünya üzerindeki her ülke ihtiyacı olan mal ve hizmeti kendi dışındaki ülkelere satın almakta, ihtiyacı olan ülkelere de bu mal ve hizmetleri satmaktadır. Bu durum karşılaştırmalı üstünlük teorisi gereği ucuza üretilen malı dışarıya satma, pahalı üretilen malı dışarıdan alma şeklinde de olabilmektedir. Bu durumda gerek ülkeler içerisinde ve gerekse ülkeler arasında mal - hizmet ve üretim faktörlerinin değişimi önem kazanmaktadır.

İnsanların toplu halde yaşamaya başlamalarıyla beraber ihtiyaçları da artmış ve buna paralel olarak işbölümü ve uzmanlaşma artmıştır. İnsanlar ilk çağda sadece kendi ihtiyaçları kadar üretirken daha sonraları kendi ihtiyaçlarından daha fazla üretime yönelmişlerdir (Erol, 2009: 3).

Dünya tarihi boyunca dış ticaret, insanların sonsuz sayıdaki ihtiyaçlarının karşılanması ve gönenç düzeyinin artırılması için yapılmış bir harekettir. Bununla beraber dış ticaretten daha fazla yararlanma politikası esas olarak merkantilist doktrinle başlamıştır. 19. yüzyıldan itibaren ise klasik iktisat dış ticaretin nedenleri hakkında bilimsel düşünceler ortaya atmış ve günümüzdeki dış ticaretle ilgili analizlerin temelini oluşturmuştur. Dış ticaretin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde değişim anlayışının gelişimi ve taşımacılığın ortaya çıkması da yadsınamaz. Dış ticaretin günümüz ekonomilerine en önemli etkilerinden birisi de istihdam politikalarında değişikliklere neden olmasıdır. Birçok ülkede dış ticaretin hacminin ve deseninin değişimi ülke ekonomisinde uygulanan istihdam politikalarını etkilemekte ve değiştirmektedir. Bunlardan en önemlisi emek yoğun sektörlerde çalışan işgücünün, sermaye yoğun sektörlerde kullanılamaması sonucu ortaya çıkan sorunların giderilmesine yönelik politikaların geliştirilmesidir (Baldwin, 1994: 17). Bunun yanı sıra ülke ekonomisinde söz sahibi olan hükümetlerin zayıf veya güçlü olmaları gerek dış ticaret açısından ve gerekse de bütçe açıklarını toparlama yönünden önemlidir (Romer, 2006: 571).

Dünya ticaretinde bugün iki farklı eğilimin bir arada yaşandığı görülmektedir. Bir yandan küreselleşme anlamında bütün dünyanın bir araya gelmesi çabası sürerken, diğer yandan bölgesel birliktelikler farklı kutuplaşmalara yol açmaktadır. Avrupa kıtasında AB, Amerika kıtasında NAFTA, MERCOSUR, Asya kıtasında ASEAN ve diğer pek çok ekonomik birleşmelerin etkisiyle bölgesel ticaretin bölgeler arası ticarete göre daha fazla arttığı görülmektedir (Seymen, 2009: 204).

Uluslararası mal ve hizmet akımlarını tahmin edebilmek, ekonomi teorisinin uzun yıllardan beri konusu olmaktadır. Serbest ticaret altında ülkeler karşılaştırmalı üstünlüğe sahip oldukları üretim faktörlerinden mal ve hizmet üreterek ve bu konuda uzmanlaştıkları alanda ihracat yaparak diğer ülkeler karşısında rekabetçi konuma gelebilirler. Teorik olarak bu durum arz ve talebin dengeye gelerek oluşturduğu bir oluşumdan ziyade, ülkeler arası gerçekleşen göreceli fiyatların oluşturduğu bir durum olmaktadır. Eğer bu durumu sayısal olarak saptamaya çalışırsak ölçüm ile ilgili sorunlarla karşılaşmaktadır (Benedictis ve Tamberi, <<http://dea2.univpm.it>>, 06.02.2010).

Birden çok kişinin bir amaca ulaşmak için yaptıkları yarışa rekabet denilmektedir. Kapitalist sistemin teknik kurumlarından birisi de rekabet kurumudur. Rekabet nedeniyle mal ve hizmetlerin normal fiyatları oluşabilmekte, alıcı ve satıcıların piyasada arz ve talep ettikleri fiyatlar rekabet koşulları içinde oluşmaktadır. Rekabet kurumunun diğer bir fonksiyonu da fiyatları maliyet fiyatına doğru yaklaştırmaktır. Bu temel fonksiyonların yanında rekabet kurumunun başka rolleri de vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz (Karakayalı, 2005: 32):

- Rekabet, kişileri bilgi ve becerilerinin tümünü kullanmaya özendirir ve bilinen en etkin yoldur.
- Rekabet, ekonomik faaliyetlerde etkin ve akılcı bir çalışmayı sağlar, iyi organize edilmemiş üretim öğelerini ve iyi kullanmayan işletmelerin piyasadan çekilmesini sağlar.
- Rekabet işletmeleri yeni buluşlara, yeni üretim tekniklerinin kullanılmasına, üretilen malların kalite ve kantitesinin artmasına yöneltir.
- Rekabet kurumu, öteki kapitalist kurumlarla birlikte, tüketicilerin en çok gereksinim duydukları malların üretimini en uygun fiyatla sağlayarak, kişinin olduğu kadar toplumun da sosyal gönencine yararlı olmaktadır.

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde yaşanan gelişmeler, bütün ülkelerde önemli değişikliklere neden olmuştur. Ekonomik hayat açısından bu değişiklik, ülkelerin büyük bir kısmının model olarak piyasa ekonomisini tercih etmeleri şeklinde kendini göstermiştir. Temelini rekabet kavramının oluşturduğu piyasa ekonomisi, kaynak dağılımını mümkün olan en yüksek toplumsal refaha ulaşmayı sağlayacak biçimde yapması ve kendisinden beklenen faydaları gerçekleştirmesi rekabet koşullarının varlığına bağlıdır. Kendi işleyiş mekanizmasına terk edildiğinde, kendi kendini yok etme eğilimleri taşıyan serbest piyasa ekonomisinin etkin bir yapıya kavuşabilmesi ve etkinliğini artırarak sürdürebilmesi için bütün gelişmiş ekonomilerde piyasaya müdahalelerde bulunmaktadır. Söz konusu müdahale araçlarından en önde geleni ise rekabet politikasıdır (Aktaş, 2003: 5).

Rekabetçilik ise herhangi bir ülkenin üretim düzeyinin belirlenmesinde kullanılan üretim faktörlerinin, ekonomi politikalarının ve kurumların yapılandırılması

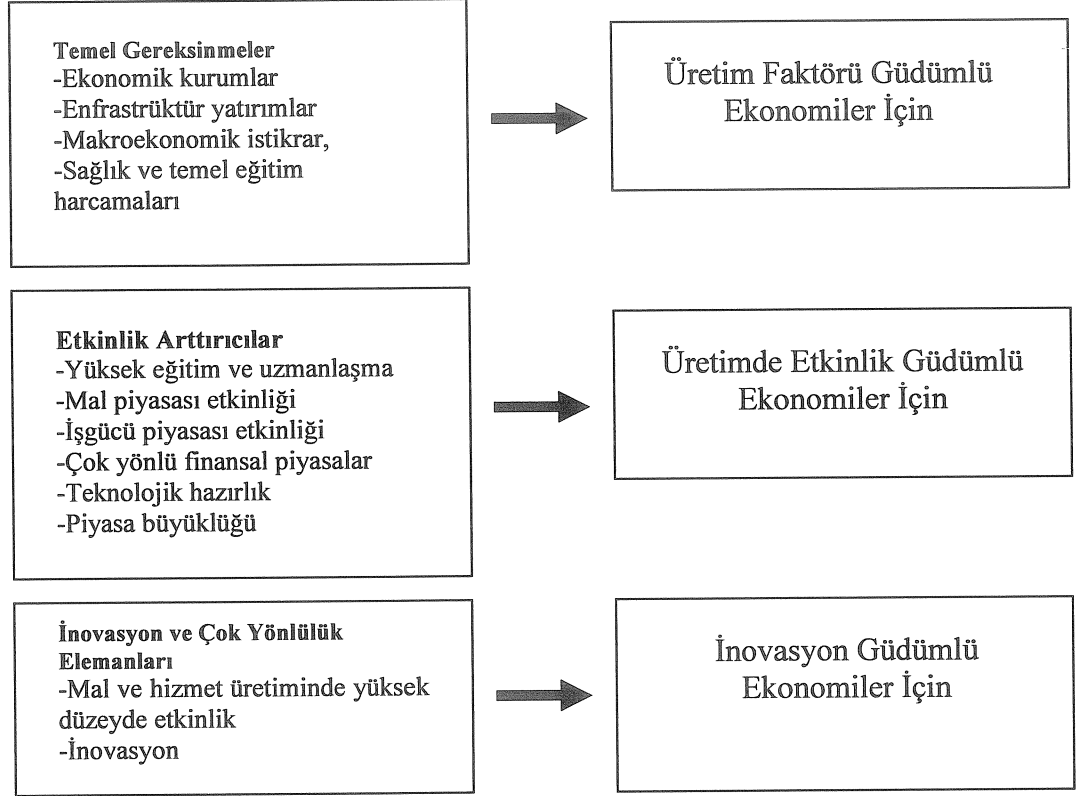
olarak adlandırılabilir. Yüksek rekabetçilik düzeyine sahip ülkeler yurttaşlarına yüksek düzeyde gelir sağlayacak üretim yapmaya yetkindirler. Bu üretim düzeyi ayrıca ekonomiye dönen yatırım oranlarının da artmasına neden olur. Çünkü söz konusu yatırım için geri dönen gelirler ülke ekonomisinin büyüme oranından pay sahibi olan ekonomik birimleriyle ilgilidir. Yüksek rekabetçilik düzeyine sahip bir ülkenin önemli özelliklerinden biri de orta ve uzun vadede ekonomisinin daha yüksek hızda büyümesidir. Bunun yanı sıra bir ülke ekonomisinin ne düzeyde rekabetçi olduğunun belirlenmesi oldukça karmaşık bir süreçtir. İktisatçılar, ulusların zenginliğini ölçebilmek için uzun yıllar boyunca uğraşmışlardır. SMITH'in klasik iktisat anlayışından günümüz modern iktisat teorilerine kadar bu süreç devam etmiştir. Ancak son yıllarda ülkelerin rekabetçilik düzeyini belirleyen etkenler açısından iktisatçıların birleştiği on iki temel aşama mevcuttur (Sala-i-Martin ve Schwab, <<http://www.weforum.org/>>, 31.01.2010.):

- Ekonomik kurumlar,
- Enfrastrüktür yatırımlar,
- Makroekonomik istikrar,
- Sağlık ve temel eğitim harcamaları,
- Yüksek eğitim ve uzmanlaşma,
- Mal piyasası etkinliği,
- İşgücü piyasası etkinliği,
- Çok yönlü finansal piyasalar,
- Teknolojik hazırlık,
- Piyasa büyüklüğü,
- Mal ve hizmet üretiminde yüksek düzeyde etkinlik,
- İnovasyon (yenilik)

Yukarıdaki on iki temel aşama şema – 1.1'de görüldüğü gibi üç farklı ülke ekonomisinin gereksinmesine göre şematize edilmiştir. Buna göre üretim faktörü etkinliğine göre rekabetçilik etmeye hazır ülke ekonomileri; ekonomik kurumlar, enfrastrüktür yatırımları, makroekonomik istikrar ve sağlık ve temel eğitim harcamalarına göre uzmanlaşacaklardır. Üretimde etkinlik sağlayacak ülke ekonomileri ise; yüksek eğitim ve uzmanlaşma, mal piyasasında etkinlik, işgücü piyasasında etkinlik, çok yönlü finansal piyasaların oluşturulması, teknolojik hazırlık ve piyasa büyüklüğüne göre uzmanlaşacaklardır. Son olarak ülkeler; mal ve hizmet üretiminde

yüksek düzeyde etkinlik ve inovasyon yapabildikleri ve diğer kendine benzer yapıya sahip ülkelere göre rekabetçi yapıya kavuşabildikleri ölçüde rekabetçi olan ülkelere dahil edilebileceklerdir.

ŞEMA – 1.1: Rekabetçiliğin Temel Aşamaları

KAYNAK: Sala-i-Martin ve Schwab, <<http://www.weforum.org>>, 31.01.2010.

Ülke ekonomileri gerek ithalatlarını kısmak için kotalar uygulayarak ve gerekse ihracatlarını arttırmak için ara malları ithalatlarına çeşitli gümrük muafiyetleri ve sübvansiyonlar uygulayarak dış ticaretten daha fazla kazanç elde etme arayışlarına girmektedirler. Bunlardan önemli bir kısmı da sürdürülebilir rekabet arayışı içinde olmakta ve dış ticaretini geliştirmek istemektedir.

Uluslararası rekabetçilik makro ekonomik çevreden etkilenmektedir. Bunun başlıca nedenleri; maliyetleri düşürmek için teknolojiyi kullanabilme ve geliştirebilme yeteneği, ürün kalitesini geliştirmek ve yeni ürünler yaratabilmek ve son olarak piyasada tutunabilecek ürünler ortaya koyabilmektir. Rekabetçilik şirket düzeyinden sanayi düzeyine geçebilen, ulusal düzeyde ise daha geniş makro ekonomik politikalarını

takip eden karmaşık bir süreçtir (Moyi ve Kimuyu, <<http://papers.ssrn.com>>, 30.01.2010).

İhracatı artırmak amacıyla yapılan sübvansiyonlarındaki temel amaç, yurt içinde üretilen malların uluslararası piyasalardaki fiyatlarını ucuzlatarak rekabet gücü elde etmektir. Dış dünya ile yapılan ticarete ilgili ülkenin bu ticari ilişkiden ne yönde etkilendiğini belirlemenin yolu dış ticaret hadlerindeki gelişmenin incelenmesidir. Ancak, dış ticaret hadlerindeki gelişmeler ele alınırken şu noktanın dikkate alınması gerekmektedir: İhracat fiyatlarındaki görece artışın dış konjonktürde meydana gelen değişim nedeniyle ülke mallarına olan talepteki bir değişimden dolayı mı, yoksa yurt içi kaynak maliyetlerindeki bir artıştan mı kaynaklandığı sorusu önemlidir. Eğer ilgili ülkenin kaynak maliyetlerindeki bir artış söz konusu ise, görece dış ticaret fiyatları ülke için bir kazanç olmayacaktır. Yurt dışı talep koşullarının değişmesinde meydana gelecek görece bir fiyat artışı ülke ekonomisi kazançlı çıkmasına yol açacaktır (Eşiyok, 2001: 25).

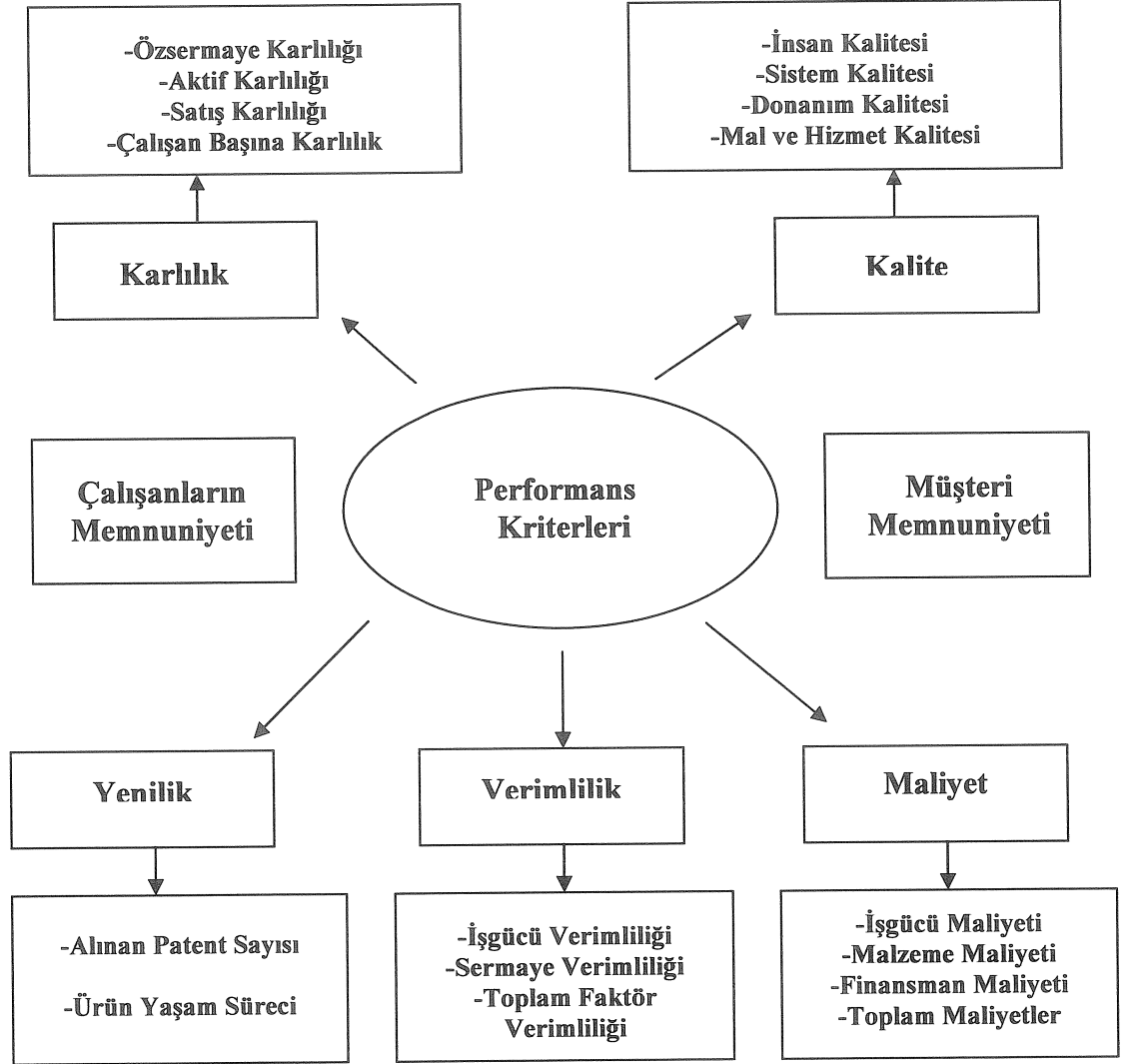
Rekabet türleri ise fiyat, kalite, yenilik ve rasyonalizasyon olarak sıralanabilir. Fiyat rekabetinde kullanılan araç fiyat, kalite rekabetinde firmaların kullandığı araç kalite, yenilik rekabetinde kullanılan araç yeni ya da iyileştirilmiş ürünler, rasyonalizasyon rekabetinde ise üretim yönetimidir. (Bekmez ve Terzioğlu, 2008: 6-7).

Rekabet gücü diğer taraftan görece olarak herhangi bir sektörün diğer ülkelerin aynı sektörlerine göre daha yüksek gelir ve istihdam yaratma gücü olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifade ile bir ülkenin ürettiği mallarda diğer ülkelerin malları ile fiyat, kalite, tasarım, güvenilirlik ve zamanında teslim gibi unsurlarda rekabet edebilir düzeyde olması demektir. Başka bir deyişle de rekabet gücü sektörlerin veya ülkelerin birbirine göre karşılaştırmalı olarak mevcut durumlarını ortaya koymaya yarar. Rekabet üstünlüğü yaratan nedenleri ortaya koymaktan çok sonuçta ortaya çıkan rekabet gücünü ölçmeyi sağlar (Demir, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/>>, 26.01.2010).

Uluslararası rekabet gücü, her ne kadar makro ekonomik açıdan ülkelerin rekabet gücünü belirleyen bir gösterge olarak bilinse de aslında mikro ekonomik üretici birimlerin uluslararası piyasada rekabet yönünden üstünlüklerini karşılaştırmalı olarak ortaya koyan bir kavramdır (Aktan, 1998: 79).

Birçok ekonomik konuda olduğu gibi rekabet ölçütü söz konusu olduğunda da gerek firmalar ve gerekse ülkeler arasında en önemli göstergelerden birisi firma temelinde ar-ge'ye ayrılan paylardır. Söz konusu göstergelerden bir diğeri ise mikro ölçekte yenilikçi gelişmelere ne ölçüde yer verildiğidir.

ŞEMA – 1.2: Mikro Ölçekte Rekabetin Unsurları

KAYNAK: AKTAN, <<http://www.canaktan.org>>, 07.02.2010.

Daha önce de değinildiği gibi rekabetçilik her ne kadar makro ölçekte genel kabul gören ve ülkelerarası düzeyde daha büyük anlam kazanan bir kavram olsa da her şey söz konusu ülkelerin kendi içerisinde mikro ölçekte firma düzeyinde başlamaktadır.

Şema – 1.2’de firma düzeyinde rekabet edebilirlik düzeyini belirleyen çeşitli ölçütler yer almaktadır. Buna göre performans kriterleri olarak da adlandırabileceğimiz rekabet edebilirlik düzeyine temelde bağlı olan ölçütler karlılık, kalite, çalışanların memnuniyeti, inovasyon, verimlilik ve maliyettir. Bunun yanı sıra inovasyon; firma temelinde alınan patent sayısı ve ürün yaşam süreçlerinin makro ölçekte ülkelerarası rekabeti belirlemesidir. Bu bağlamda patent sayısını arttıran ülkeler söz konusu mal ve hizmetlerin ilk satıcısı olmakta ve bu satışlardan büyük oranda kar sağlamaktadırlar. Yine bir diğer rekabet unsuru olan verimlilik de işgücü, toplam faktör ve sermaye verimliliği olarak üçe ayrılabilir. Bu unsurlar arasında toplam sermaye verimliliği öncelikle teknolojik altyapısı sağlam firmaların ve ülkelerin rekabetçi düzeylerini etkileyerek onların bir adım öne geçmesine neden olmaktadır. Rekabet edebilirlik düzeyinde bir diğer önemli unsur olan maliyetler ise söz konusu diğer rekabet unsurlarıyla birlikte idare edildiği takdirde firmalar arası rekabet yarışında önemli bir yer tutacaktır.

Tüm bu üç temel rekabet unsuru daha sonra mal ve hizmetlerin kalitesini nihai kullanıcılara yansıtacak ve firmanın karlılığını olabildiği ölçüde etkileyecektir. Firmaların mikro ölçekteki bu rekabet yarışı ise makro ölçekte ulusal olarak ülke ekonomisine yansıyacak ve firmaların ürettiği teknolojik unsurları ağır basan, üretim faktörlerinin verimli kullanıldığı ve maliyet minimizasyonu ile üretilen mal ve hizmetlere dönüşecektir.

Herhangi bir sanayileşmiş ekonomide, üretim yapısının değişimi çoğunlukla birkaç on yıl almaktadır. Ekonominin içsel baskılardan etkilenmesi ise teknolojik gelişmeler, yeni ürünlerin üretilmesi ve kentleşme gibi süreçlerle gerçekleşmektedir. Bu içsel baskılar ise karşılaştırmalı üstünlüklerde farklılaşma getirebilmektedir. Bu farklılaşmalar uluslar arası ticaret akımlarındaki düşüş ve yükselişlerle gerçekleşmektedir (Koekkoek and Mennes, <<http://www.springerlink.com>>, 30.01.2010).

Uluslararası rekabette teknoloji ve yenilik sürecinin gittikçe belirleyici olmaya başlaması sonucunda yeni teknolojilerin kullanımı ve yenilik yapma kapasitesi rekabet gücünün en temel bileşenlerinden biri olarak öne çıkmış, böylelikle teknolojik değişim, firmaların küresel ekonomi içerisinde varlıklarını sürdürebilmelerinin olmazsa olmaz

koşulu olmuştur. Teknolojik değişme süreci kavramsal düzeyde üç asamadan oluşmaktadır: Bunlar; buluş, yenilik ve yayılma aşamalarıdır. Buluş, ekonomide uygulama potansiyeli olan yeni bir düşüncenin oluşturulması aşamasını ifade etmektedir. Buluşların sıklığı bilimsel bilgi birikimi tarafından belirlenmekte, buluşların zaman içinde tesadüfi bir şekilde dağıldığı varsayılmaktadır. İkinci aşamayı oluşturan yenilik ise, buluşların ilk ticari uygulama aşamasıdır. Yeniliklerin geliştirilmesi büyük ölçüde yenilik yapan firmanın içinde bulunduğu teknoloji ve ekonomik şartlar tarafından belirlenmektedir. Üçüncü aşamayı oluşturan yayılma süreci ise yeniliğin diğer sektörlerle yayılmasını ifade eden bir kavramdır. İktisatçılar teknolojik yenilikleri, ürün ve süreç yenilikleri olarak tanımlamaktadır. Tamamen yeni bir ürünün ilk ticari üretimi veya mevcut bir ürünün kalitesini artıran değişiklikler ürün yeniliği olarak tanımlanırken, süreç yeniliği mevcut bir ürünün yeni bir süreçle üretilmesini ifade etmektedir (Eşiyok, 2001: 12).

Her şeyden önce; teknolojik sürecin, rekabetçiliğin önemli kaynaklarından biri olduğu kabul edilmektedir. Teknoloji hem üretkenliği arttırarak fiyat rekabetçiliğini sağlar hem de üretim kalitesini arttırır (Lankhuizen, <<http://ideas.repec.org>>, 30.01.2010).

Günümüzde uluslararası rekabet sürecinde mikro ölçekte işletmelerin başarılı olabilmesi, değişen pazar şartlarına ve işletmelerin yönetim kademelerinin bu pazar şartlarına uygun ürünleri arz edebilmelerine bağlıdır. Söz konusu şartlarda değişime ayak uydurabilen işletmeler, istihdam da sağlayarak ülke ekonomisine makro ölçekte işlerlik kazandırabilecek ve artan rekabet ortamında ülkenin ilerleyebilmesine yardımcı olacaktır. Rekabetin işletilebilmesi için güçlü firma yapıları ve ülkenin içerisinde bulunduğu dönemselsel yapıda güçlü durumda bulunması gerekmektedir.

Özellikle araştırmalar göstermektedir ki zayıf finansal yapıya sahip ve sermaye piyasalarında yeterince derinliği olmayan ülkeler herhangi bir ekonomik krizden daha çok etkilenmektedir. Böyle bir durumda rekabetin sağlanabilmesi güçlü bir finansal yapının da ülkede bulunmasını zorunlu kılmaktadır (Aghion vd., 2008: 26).

İşletmeler, iş dünyasının doğası gereği birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Bunlar; hızla gelişen teknolojik ilerlemeler; entellektüel sermayenin başarılı bir şekilde işletilmesine olan bağımlılığın artması; doğal kaynakların daha etkili kullanımı ve daha

az israf; her zamankinden daha çok talep eden müşterilerin bu taleplerinin karşılanması; küreselleşmenin ilerleme kaydetmesi ve gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme çabaların artması. Dolayısıyla, işletmeler, varlığını sürdürebilmek ve gelişebilmek için daima rekabetçi olmak ve öyle kalmak zorundadır. Bunu yapmak için, her ölçekteki işletme, söz konusu mücadele ortamının zorluklarını fırsatlara dönüştürebilmeli, yenilikçi olmalıdır. Sürekli olarak yeni düşünce akışı ve yenilikçi uygulamalara ihtiyaçları olduğunun bilincine varan sektörlerinin en başarılı yöneticileri ve işletme sahipleri, ürünleri, imalat süreçleri, pazarlamaları, dağıtımları için bu gerçeği anlamış durumdadırlar (Atik, 2003: 28).

Uluslararası rekabet gücünü temel olarak iki ana başlık altında inceleyebiliriz: Mikro (işletme ve endüstri) ve makro (ülke) bakış açısı. Mikro düzeyli yaklaşımda ülke içindeki işletmeler arasındaki rekabet ve bu rekabetin ulusal ve uluslararası pazardaki etkileri incelenirken, makro yaklaşımda ülkenin uluslararası rekabetteki konumu üzerinde durulmuştur: (Scoot ve Lodge, 1985: 20)

- Firma düzeyinde rekabet gücü, herhangi bir firmanın ulusal ya da küresel piyasalarda rakiplerine kıyasla düşük maliyette üretimde bulunabilme (fiyat ve maliyet rekabet gücü), ürünün kalitesi, sunulan hizmet ve ürünün çekiciliği (kalite rekabet gücü) gibi unsurlar açısından rakiplerine denk veya daha üstün bir durumda olma, ayrıca yenilik ve icat yapabilme yeteneğidir.
- Endüstriyel rekabet gücü, bir endüstrinin rakiplerine eşit ya da daha üst düzeyde bir verimlilik düzeyine ulaşması ve bu düzeyi sürdürme yeteneği ya da rakiplerine kıyasla eşit ya da daha düşük maliyette ürün üretme veya satma yeteneğidir. Başka bir ifadeyle, endüstri düzeyinde rekabet gücü, bir sanayinin rakiplerine eşit ya da daha üst düzeyde bir verimlilik düzeyinde uluslararası piyasanın gereklerine uygun mal ve hizmet üretebilme ve daha düşük maliyetlerle uluslararası piyasaların standart ve taleplerine uygun mal ve hizmetleri üretebilmesini sağlayan icat ve yenilikleri gerçekleştirme yeteneğidir.
- Ulusal (Uluslararası) düzeyde rekabet gücü ise “Bir ülkenin, serbest ve adil piyasa koşulları altında, bir yandan uzun vadede halkının reel gelirini artırırken; öte yandan, uluslararası piyasaların koşullarına ve standartlarına uygun mal ve hizmetleri üretebilme yeteneğidir”. Uluslararası rekabet gücünün artırılması,

üstün bir verimlilik performansına ve yüksek reel ücretlere sahip olan iktisadi faaliyetlere ülke kaynaklarının yönlendirilmesi yeteneğine bağlıdır. Rekabet gücü, sadece dışarıya mal satma ve dış ticaret dengesini sağlama yeteneği değildir; bunun yanı sıra bir ülkenin gelir ve istihdam düzeyini artırabilme ve yaşam kalitesinde kabul edilebilir ve sürekli artışlar sağlayabilme ve uluslararası pazarlardaki payını artırabilme yeteneğidir.

Uluslararası alanda söz sahibi olmak isteyen ülkelerin öncelikli amacı dış ticaret yapabilir hale gelmeleri ve bu ticareti geliştirme yollarını aramaktan geçmektedir. Bu tip bir gelişim ise yoğun araştırma geliştirme faaliyetleri ile birlikte sermaye yoğun sektörlerin gelişimini sağlayacak ekonomi politikalarıyla gerçekleşebilmektedir. Son yıllarda önem kazanan yenilikçi çalışmaların en önemli kesişme noktası mal ve hizmetlerin üretim hızının artırılması ve bu mal ve hizmetlerin uluslararası piyasalarda arz edilebilecek yoğun sermaye ve nitelikli işgücüne sahip olmasıdır. Bu noktada ülkelerin dış ticarete ne ölçüde birbirleriyle rekabet edebilir oldukları önem kazanmaktadır.

1.1-Rekabet Gücü İle İlgili Kavramlar

Ülke ekonomilerinin uluslararası piyasa koşullarına ve işleyişlerine göre ne ölçüde uyum sağlayacakları esasında onların diğer ülkelerle ne ölçüde rekabet edeceklerini de göstermektedir.

Ülkelerin rekabet gücü değişen piyasa koşulları altında ekonomiye etki etmesi muhtemel sekiz ana başlık altında incelenmektedir (<www.imd.org>, 25.01.2010):

1.1.1- Ekonomik Güç

Bu faktör, ilgili ulusal ekonominin genel bir değerlendirmesini yapmak için kullanılmakta ve kantitatif olarak ölçülmektedir. Bu gücü tespit için elliye yakın değişken kullanılmaktadır. Bu değişkenlerin arasında bazıları şunlardır: gayri safi milli hasıla ve yıllık artışı, yatırımlar ve yıllık artışları, tasarruflar, sermaye oluşum düzeyi, sınai üretim, tarımsal üretim, enflasyon, kalkınma hızı, ekonomik risk, ülke parasının dış değeri gibi parametreler yer almaktadır.

1.1.2- Küresellesme

Bu faktör, bir ülkenin uluslararası ticarete ve yatırımlarda ne ölçüde faal olduğunu belirlemektedir ve altmış civarında değişkenden oluşmaktadır. Bu faktör oluşturulurken ele alınan bazı değişkenler şunlardır: İhracat ve artış düzeyi, ithalat ve artış düzeyi, ihracatın ülkelere göre dağılım yoğunluğu, ithalatın ülkelere göre dağılım yoğunluğu, dış ticaret kuralları ve koşulları, yabancı ülke firmaları ile gerçekleştirilen işbirliği gibi.

1.1.3- Devlet Yapısı

Bu faktör ile hükümet ve devlet kuruluşlarının ülke firmalarının rekabet gücünü iç ve dış pazarlarda ne derece arttırdığı ölçülmekte ve elli beş civarında değişkenden oluşmaktadır. Bu faktörü oluşturan bazı değişkenler şunlardır: Dış borçlar, devlet iç borç stoku, yabancı döviz rezervleri, merkez bankası rezervleri, altın rezervleri, vergi türleri ve yüzdeleri, para politikası, askeri harcamalar, kamu sektöründe istihdam edilen memur ve işçi sayısı, sübvansiyonlar, fiyat kontrolleri, bütçe açığı, siyasi risk, adalet mekanizması gibi. Tüm bu göstergelerin bileşkesinden hareketle devlet faktörü tanımlanmakta, devlet yapılanmasının ne derecede, firmaların rekabet ortamı içinde çalışmasını gerçekleştirmeye yönelik olduğu analiz edilmektedir.

1.1.4- Finansman Yapısı

Bu faktör, bir ülkedeki sermayeyi, sermaye piyasasının oluşumunu, işleyişini ve finans kuruluşlarının hizmet kalitesini ölçmektedir. Bu faktörün oluşturulması için göz önüne alınan değişken sayısı otuz beş civarındadır. Bunların bazıları şunlardır: Sermayenin maliyeti, sermayenin getirisi, sermaye piyasalarının gelişmişlik düzeyi, sermaye piyasalarında işlem hacmi, borsa faaliyet düzeyi, banka sayısı, faktoring, banka büyüklükleri gibi.

1.1.5- Altyapı Yatırımları

Bu faktör uluslararası rekabetin gerektirdiği ticari ve sanayi ihtiyaçların karşılanması açısından altyapı sisteminin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Bu faktörün oluşturulmasında yaklaşık kırk beş gösterge kullanılmakta olup bazıları şunlardır: Doğal kaynakların üretimi, enerjide kendi kendine yeterlilik, tarıma uygun

arazi, ormanlar, kara-deniz-hava yolları ağı, telli ve telsiz haberleşme ağı, fert başına telefon sayısı, kişi başına bilgisayar sayısı, gücü ve kullanım düzeyi, kentleşme oranı gibi.

1.1.6- Firma Yönetimi

Bu faktör, firmaların karlılık, etkinlik ve yeniliklere ne kadar açık olduğunu ve dışsal şokları masnetme kabiliyetini ölçmeye çalışmaktadır. Bu faktörün belirlenmesinde kırk civarında değişken kullanılmaktadır. Bu değişkenlerin bazıları şunlardır: Verimlilik, ücretler, imalat sanayinde işçi maliyetleri, risk ve öncelik alma, Fortune 500¹'e giren firma sayısı, firmalarda enformasyon teknolojisi kullanım düzeyi, üst kademe yöneticilerin uluslararası iş tecrübesi, fiyat-kalite oranı, toplam kalite oranı, gibi.

1.1.7- Bilim ve Teknoloji

Bu faktör ile ülkedeki bilimsel ve teknolojik kapasitenin rekabet gücü ortamının oluşturulmasındaki rolü ölçölmeye çalışılmaktadır. Bu faktörü oluşturan bazı göstergeler şunlardır: Kamu ve özel ar-ge harcamaları, ar-ge personel sayısı, kazanılan patent sayısı, mühendislik bilimlerine karşı gençlerin ilgisi, bilim ve teknolojinin eğitimdeki konumu, ülke içindeki teknoloji kaynağının büyüklüğü gibi.

Uluslar arası piyasada herhangi bir ülkenin veya bölgenin görelî konumu onun teknolojiyi yaratma ve dağıtma gücünden geçmektedir. Bu durum söz konusu ülkenin veya bölgenin dünya piyasalarındaki güçlü pozisyonunu oluşturmak için gerekli olan rekabet düzeyini arttıracak unsurları belirli hale getirecektir (Markovitch ve Silber, < <http://www.science.oas.org>>, 07.02.2010).

1.1.8- Beşeri Sermaye Yatırımları

Bu faktör ile bir ülkenin insan gücü varlığı ve nitelikleri ölçölmektedir. Bunun için şu göstergelerden yararlanılmaktadır: Nüfus, nüfus artışı, çalışma gücü, doğuşta hayatta kalma ümidi, kadın işgücünün toplam işgücüne oranı, işsizlik oranı, genç işgücünün toplam işgücüne oranı, beyin göçü kaçıışı, eğitimde insan başına yatırım,

¹ Fortune 500, uluslararası ekonomi dergisi Fortune tarafından belirlenen ve Dünya üzerinde en büyük yıllık gelire sahip ilk 500 şirketin sıralı listesidir.

bilgisayar kullanma beceri düzeyi, genel ekonomik bilgi düzeyi, hayat kalitesi, sağlık yatırımları, okuryazar oranı, zorunlu öğretim süresi, işe alışta eşitlik, çalışan insan sayısı ve yüzdesi gibi.

1.2- Ekonomi Kuramında Rekabet

Konu ne olursa olsun iktisadi tartışmalar özünde insanla ilgilidir. İktisadi sorunların insanla ilişkisi beş ana başlık altında incelenebilir (Cansen, 09.01.2010):

- Büyüme; halkın refahı nasıl artar,
- Fiyat istikrarı, enflasyon; hayat pahalılığı ile mücadele,
- Ulusal gelirin dağılımı ve paylaşımında adalet,
- İşsizlik sorunu,
- Girişim serbestliği ve rekabet

İktisat okulları arasında rekabet kavramı farklı tarihsel süreçler içerisinde çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Bunlar arasında klasik iktisatçılar arasından ortaya çıkan rekabetin dış ticaretle ilişkisinin başlangıcı olarak sayılabilecek mutlak üstünlükler ve karşılaştırmalı üstünlükler teorileri yer almaktadır. Bunun yanı sıra son dönem iktisatçıların ortaya koyduğu rekabet teorileri de özellikle günümüzde yaşanmakta olan küresel sermaye çağında mikro iktisadi açıdan firmaları ilgilendirmektedir.

Adam SMITH, rekabet kavramını, üretilebilecek veya tüketilebilecek mal miktarının sınırlı olmasından dolayı, alıcılar veya satıcılar arasındaki bir yarış olarak görmektedir. Bu yarışma fiyatları arz ve talep dengesine ulaştıracak ve her değişen duruma göre tekrarlanacaktır. SMITH rekabeti bir durum olarak ele almaktan ziyade, dengeye ulaştıran dinamik bir süreç olarak ele almıştır. Bu dinamik anlayışa göre, daha düşük fiyatla daha çok satma yarışı, sonuçta talebi artıracaktır. Artan talep ve rekabet, üretimi arttırarak pazarın büyümesine yol açacak ve pazar büyümesi, yeni teknolojilerin doğmasını sağlayan işbölümüne katkıda bulunacaktır. Üretken sermayenin kârlı sektörlerle doğru akması bir yandan üretim ve istihdamı artırırken, diğer yandan endüstriler arası kâr oranları eşitlenecektir (Tokatlıoğlu, 2010: 9–10).

Gümrük tarifelerinin ve miktar kısıtlamalarının olmadığı bir dünyada klasik dış ticaret kuramı ülkelerin dış ticaretle hangi sektörlerde uzmanlaşacaklarına ilişkin iki

farklı yaklaşım getirilmiştir. Bunlar; SMITH'in mutlak üstünlükler kuramı ve RICARDO'nun karşılaştırmalı üstünlükler kuramıdır. 21. Yüzyıl koşulları göz önüne alındığı takdirde, ihracat performansında dolayısıyla rekabet gücünde birim üretim maliyetinin etkili olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle, rekabet gücü artışında SMITH'in mutlak üstünlük kuramının geçerli olduğu görülmektedir (Eşiyok, 2007: 76).

Karşılaştırmalı üstünlük modelinin klasik teorisi; döviz maksimizasyonu sonucu oluşan refah ortamından ve serbest ticaretinden oluşan durumun dünya ekonomisinin zenginliğine neden olan kazançları tahmin etmeye çalışır. Karşılaştırmalı üstünlüklerin belirleyicileri birçok ticaret teorisinden farklıdır. RICARDO'nun teorisine göre karşılaştırmalı üstünlükler maliyet farklılıkları ve ülkelerarası teknolojinin farklı olmasından kaynaklanmaktaydı. Fakat HECKSCHER-OHLIN-SAMUELSON'un karşılaştırmalı üstünlükler teorisi bu durumun faktör fiyatlarındaki farklılıklardan kaynaklandığını ortaya koymuşlardır. Yeni faktör dağılımı teorisine göre ise faktörlerin verimlilikleri önem taşımaktadır. Fakat yine de teknoloji açığı², ürün dönemleri teorisi³; teknolojik inovasyon ve karşılaştırmalı üstünlüklerin farklılıklarının bir sonucu olarak yaparak öğrenme gibi hafif teknolojik değişimler tarafından sınanmaktadır. Bunun yanı sıra; ülkenin sınıfsal düzeyi (az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş), yönetim kapasitesi ve ülkenin ekonomiye müdahale düzeyi gibi değişkenler de ülke yönetimine

² Sanayileşmiş ülkeler arasındaki ticaretin büyük bir bölümü yeni mal ve üretim süreçlerine dayanmaktadır. Yenilikler, patent ve fikri mülkiyet hakları yasaları ile korunmakta; yeniliği bulan firma onun monopolcüsü olmakta; yeni bir mal veya üretim süreci bulan ülke onun ilk ihracatçısı olmakta; mal, teknoloji taklidi yoluyla veya serbest bir mal haline gelerek ucuz emek avantajına sahip gelişmekte olan ülkelerde daha ucuza üretilmeye başlanmaktadır. Son olarak teknolojiyi üreten ülke malı bu ülkelerden ucuza ithal etmeye başlar (<<http://www.deu.edu.tr/userweb/dilek.seymen/dosyalar>>, 06.02.2010).

³ Bir mal yeni mal durumundan eski mal biçimindeki yaşam dönemine geçerken üretimin coğrafi yeri de değişir. Teknolojik yenilikler ve yeni malların geliştirilmesi ileri sanayileşmiş ülkelerde gerçekleşir. Bu yüksek derecede eğitilmiş işgücünün ve Ar-Ge'ye yapılan nispeten yüksek harcamaların bir sonucudur. Buna göre (<<http://www.deu.edu.tr/userweb/dilek.seymen/dosyalar>>, 06.02.2010):

-Yeni mallar ilk aşamada az miktarda ve yurt içi piyasaya yönelik ve pazara yakın üretilir. Ürünün geliştirilmesi temel amaçtır.

-Ürün olgunlaşır, üretim artar, ihracat başlar, üretim teknolojisi hala tek üretici firmanın elindedir.

-Üretim teknolojisi standartlaşır. Firma yurt içinde ve dışında teknoloji lisansı vermeyi karlı bulur. Malın lisansını alan düşük maliyetli yeni üreticilerin ihracat piyasalarını ele geçirmeleri ile yenilikçi ülkenin ihracat hızı azalır.

-Yenilikçi ülke yerli üretimden vazgeçer, ithalat yapar. Üretimi sınırlandıran lisanslar kalkar, mal ve teknolojisi serbest mal halini alır. Yenilikçi ülke üretimi azalır.

-Yenilikçi ülke tamamen bu malın üretiminden çekilir. Tüketim ithalat ile karşılanır. Yeni teknolojik buluşlar devreye girer.

karşılaştırmalı üstünlüklerde ortaya çıkacak çeşitli değişimlerin yolunu açabilir (Bender ve Li, <http://www.econ.yale.edu/growth_pdf>, 06.02.2010).

SMITH'in serbest piyasa ekonomisi tezi, dayanağını doğal düzen düşüncesinden almaktadır. SMITH'e göre doğada insanların müdahalesi olmadığı zaman, mükemmel bir düzen vardır. Ekonomi de bu tabii hayatın bir parçasıdır; çünkü ekonomik sistemin kurucu unsuru olan insanda rekabet güdüsü, doğal bir içgüdü olarak bulunmaktadır. Ekonomik yaşam kendi akışına bırakılırsa, rekabet içgüdüğü ile kişisel çıkarlarını izleyen rasyonel bireyler ekonomik birimler piyasa sistemini en iyiye götürecektir. Oysa bu doğal düzene yapılacak her türlü karışma ve engelleme, özellikle de devlet müdahaleleri, sistemin dengesini bozarak mükemmellikten uzaklaştıracaktır (DPT, Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı, 2000).

RICARDO, 1817 yılında yayımladığı “Politik İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri” başlıklı eserinde, ülkelerin karşılaştırmalı üstünlüklerini, dış ticareti ve dış ticaretten sağlanan kazançları emek faktörünün verimliliğine ve emek maliyetinin ülkeler arasındaki farklılığına bağlamaktadır. RICARDO, karşılaştırmalı üstünlükler teorisinde, SMITH'in mutlak üstünlükler teorisinin sınırlarını genişletmiş ve üretimde mutlak maliyet avantajına sahip bir ülkenin bile dış ticaretten kazanç sağlayabileceğini kanıtlamıştır.

Karşılaştırmalı üstünlüklerin kaynağı sorununa HECKSCHER ve onun öğrencisi olan OHLIN'in yaklaşımı, analizin sınırlarını daha da öteye taşımıştır. HECKSCHER - OHLIN (H-O) modelinde ülkelerin karşılaştırmalı üstünlükleri, emek verimliliğindeki farklara göre değil, üretim faktörlerinin göreceli bolluğuna dayandırılmaktadır. Buna göre, ülkede göreceli olarak bol olan üretim faktörü daha ucuzdur ve ülke o faktörün yoğun olarak kullanıldığı malların üretiminde uzmanlaşmalıdır. Bu şekilde, maliyet avantajına ve dolayısıyla karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olabilecektir. H-O modeli, karşılaştırmalı üstünlükleri açıklarken, ülkelerdeki faktör donanımlarını dikkate aldığından faktör donanımı modeli olarak da bilinmektedir. Son olarak, H-O modelinde sermayenin birikmiş emek olarak değil de ayrı bir üretim faktörü olarak ele alınması, önemli bir katkı olarak görülebilecektir (Akgüngör vd., 2007: 488).

Karşılaştırmalı üstünlüklerin ülkelerin faktör donanımlarından etkilendiği bir gerçektir. Ancak bundan daha fazla olarak ülkelerin uyguladığı ticaret politikalarının

birbirlerini etkileme yoluyla herhangi bir bölgedeki dış ticaret görünümünü etkileyebileceği de gerçektir (Bender ve Li, <http://www.econ.yale.edu/growth_pdf>, 06.02.2010).

Klasik iktisat anlayışı, rekabete dayalı ticaretin ekonomik ve sosyal maliyetleri olacağı gerekçesiyle ticarette devlet müdahalesini savunan Merkantilizme karşı ileri sürülen bir yaklaşımdır. Merkantilizmin devleti ve tüccarı ön planda tutup bireysel özgürlüklere önem vermeyen yaklaşımının aksine Klasik iktisat anlayışı refahın artırılmasını sağlayan unsurun üretim artışı olduğunu ve bireylerin mutluluk ve refahının önemli olduğunu kabul eder. Ülkeler kendilerini serbest dış ticarete açtıkları ölçüde zenginleşirler. Diğer belli başlı iktisat okullarına göre ise rekabet: (Kırankabeş, 2006, 231 – 235).

- Klasik iktisat anlayışı, rekabeti piyasayı meydana getiren ve kaynakların etkin kullanımını otomatik olarak sağlayan bir süreç olarak algımlarken bu anlayışın devamı niteliğinde olan Neo-Klasik İktisat anlayışı rekabeti piyasa yapısı olarak ele alır. Rekabetin piyasa yapısı olarak ele alınması yalnızca fiyat rekabetinin ele alınmasına yol açmıştır. Bu nedenle ürün ve üretim süreçlerindeki teknolojik değişiklikler ve yenilikler rekabet sürecinden dışlanmış ve rekabet statik bir yapı olarak öngörülmüştür.
- Karl MARX, rekabet fikrini ve rekabet etme olgusunu, özgür insanların tüketim ve değiş-tokuş aşamalarında artı değerlerinin sömürülmesine yol açtığı gerekçesiyle reddeder.
- Avusturya iktisat okuluna göre rekabet, kişileri ekonomik özgürlüğe ulaştıran ve iktisadi tercihlerini gerçekleştirmeye olanak tanıyan dinamik bir süreçtir. Rekabetin ortaya çıkabilmesi için ekonomik birimlerin davranış ve kararlarında özgür olmalarının yanı sıra bu özgürlüklerini kullanma irade ve isteğine de sahip olmaları gereklidir. Rekabet özgürlüğü var ise, girişimcilerin yeteneklerine bağlı olmak koşuluyla, daima iyi ekonomik sonuçlar elde edildiği varsayımı altında, pratik rekabet anlayışının teknik-ekonomik gelişme ile rekabet özgürlüğü arasında var olduğunu öne sürdüğü çelişkinin ortaya çıkamayacağı kabul edilir. Başka bir ifadeyle rekabetteki özgürlük ne kadar artarsa o ölçüde iyi ekonomik performansa ulaşılır. Ancak, özgürlük alanı başkalarının aleyhine genişletilemez.

Bu nedenle, doğal tekel fiyatları gibi rekabeti engelleyen her türlü davranışın ise rekabet hukuku yoluyla önlenmesi amaçlanır.

- Fonksiyonel rekabet anlayışı rekabeti dinamik bir süreç olarak ele alır. Bu rekabet sürecinde yenilik ve farklılaşma yoluyla rakiplerine üstünlük sağlayan dinamik girişimcilerle onları takip etmeye çalışan rakipleri arasında sürekli bir rekabet söz konusu olur. Rekabeti dinamikleştiren teknik-ekonomik değişim ve yeniliklerin ortaya çıkabilmesi için aksak piyasa koşullarının var olması gerekir. Rakiplerin yenilikçi girişimcileri takip etme yönünde uyarılabilmesi ve yeniliklerin tekrar tekrar üretilebilmesi açısından yenilikte bulunan girişimcilerin aşırı karlar elde etmelerine ve böylece yeni icatları destekleyecek fonlara geçici bir süre için sahip olmasını sağlayacak tekel, oligopol gibi piyasa aksaklıklarına katlanılması zorunludur.
- Joseph SCHUMPETER'e göre rekabet kalite rekabetidir ve firmalar daha iyi, daha yeni ve daha kaliteli mal ve hizmet üreterek, rakiplerine üstünlük sağlarlar. SCHUMPETER, yeni ve daha kaliteli ürünlerin, yeni teknoloji ve üretim süreçlerinin eskilerini daima ortadan kaldırdığı dinamik bir rekabet ortamı var sayar. Uzun vadede rekabetçi üstünlüğe ve bu üstünlüğü sürdürme potansiyeline sahip olan firmalar diğerlerine kıyasla yaratıcılık, yenilik ve icatta bulunma yeteneği daha fazla olan firmalardır. Yenilik ve icatta başarılı olan firmalar icatların gerçekleşmesi ile yeni ürünlerinin taklit edilmesi arasında geçen süre ile fikri mülkiyet haklarının korunması mevzuatının kendilerine tanıdığı süre kadar diğer firmaların rekabetinden korunacaklar ve böylece geçici bir tekel pozisyonu elde edeceklerdir.
- Klasik yaklaşımın, eksik rekabet teorileri karşısında yeniden güçlenmesiyle özellikle 1980'lerde ortaya atılan yarışmacı piyasa modeli, SMITH'in çok sayıda küçük ve güçsüz aktörler dünyasının görünmez elinin, az sayıda büyük firmanın olduğu günümüz dünyasında da geçerli olduğunu iddia etmektedir. Yarışmacı piyasa teorisi, etkin kaynak dağılımı mekanizması olarak refah iktisadı veya kamu politikaları açısından, vurguyu gerçek rekabetten ziyade potansiyel rekabet üzerine yaptığı için önem taşımaktadır. Bu piyasaların

olabilmesi için piyasalara girişlerde yasal engeller kaldırılmalı, bilgi akışı ve hesaplama kalitesi yükseltilmeli, etkili ikinci el varlık piyasaları geliştirilmelidir.

1.3- Günümüz Ekonomilerinde Rekabetin Yeri ve Önemi

Dünya ekonomisinde son yıllarda küreselleşmeyle birlikte çok hızlı değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimler, piyasaları daha rekabetçi bir ortam içerisine taşımaktadır. Rekabetçi ortamın varlığı ise firmaların ve ülkelerin uluslararası rekabetten ekstra katma değer elde etme çabalarını arttırmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte sadece ülke içinde faaliyet gösteren firmalar ve endüstriler değil aynı zamanda endüstriler arası rekabet edebilirliğin yani rekabet gücünün de önemi artmaktadır. Bir ülkenin uluslararası alanda rekabet edebilirliği; mikro açıdan firmanın, makro açıdan da endüstrinin ve ülkenin rekabet gücüne bağlıdır. Rekabet teorisinde, firmaların belirleyeceği stratejiler öncelikli olarak firmaların piyasa içerisindeki performanslarını ve dolaylı olarak içinde bulundukları endüstrinin performansını önemli ölçüde etkilemektedir. Dolayısıyla rekabet gücünün artırılması anlamında firmaların belirleyecekleri stratejileri iyi saptamaları gerekmektedir (Altay ve Gürpınar, 2008: 257).

Rekabet, her gün sıkça kullanılmakla beraber, tam olarak nasıl tanımlanacağı çok açık olmayan bir kavramdır. Bugün çoğunluğun kabul ettiği rekabetçilik tanımı, ürünleri ve hizmetleri alıcıların istediği şekilde, istedikleri mekânda ve zamanda sunabilme yeteneği olduğu kadar, üretimde kullanılan kaynakların fırsat maliyetinin de karşılayabilme becerisini de içermektedir. Dolayısıyla rekabetçilik, bir yandan ürünün kalitesi, pazarı ve fiyatı üzerinden gerçekleşirken, öte yandan üretim girdilerinin etkin kullanımını da gerektirmektedir (Filiztekin, 2009: 4).

Ancak rekabet her zaman ve herkes için olumlu bir anlam taşımamaktadır. Mal ve hizmetleri gerek iç pazardan gerekse dış pazardan rekabetçi koşullarda satın alan tüketiciler için rekabet olumlu ve memnun edici bir kavram olsa da, söz konusu mal ve hizmetlerin üreticileri için genellikle kısa vadede daha çok maliyet ve daha az kar anlamına da gelmektedir.

Her ne kadar rekabet tüm kesimler için nihai açıdan olumlu olsa da ilk başta tüketici kesimini memnun etmektedir. Rekabetin önemli bir sonucu olarak fiyatlarda marjinal maliyete yaklaşma, ürün kalitesi ve satış sonrası hizmetlerin artması yoluyla

tüketiciye yansması görülmektedir. Tüketicinin korunması da rekabet yasalarının gizli amaçlarından birisidir (Durukan, 2002, 17).

Rekabet, oldukça sık olarak kullanılan ancak tanımı üzerinde tam olarak bir anlaşmaya varılamayan ve değişik ortamlarda farklı anlamlar yüklenen bir kavramdır. Günlük hayatta, belirli bir menfaat elde edebilmek amacıyla başkalarını geçmeye çalışmak anlamında kullanılan rekabet kavramı, bir davranış biçimi olarak da tanımlanabilir. Rekabet kıt kaynakların sınırsız beşeri ihtiyaçlar karşısında paylaşılması gereğinden dolayı ortaya çıkan bir olaydır (Bakımlı, 2005: 8).

Kıt kaynaklar ve sınırsız ihtiyaçlar olgusu da iktisat kuramının tanımından ibarettir. Bu halde rekabet kavramının iktisat literatüründe her zaman var olduğunu ve olacağını söylemek olurludur.

Rekabet, mikro ölçekte firma temelinde verimlilik ve işlerin ölçek artırımında kullanılabileceği gibi bölgesel ve ülke temelinde de kullanılabilmektedir. Avrupa Birliği bölgesel temelde kalkınma kavramına oldukça önem vermektedir. Bu açıdan Avrupa Birliği 2007–2013 yılları arasında bölgesel kalkınmaya 300 milyar Euro’nun üzerinde bir bütçe ayırmıştır. Bu kaynağı bölgelerin kalkınma ölçülerine göre dağıtımını yapacak olan AB, kalkınma farklılıkları bölgeler arası rekabet endekslerine göre anlaşılmaktadır (Arda, 2009: 2).

Rekabet gücü kavramı genel olarak bu konudaki; firma, endüstri ve ulusal düzeyde olmak üzere üç farklı düzeyde ele alınmakta ve tanımlanmaya çalışılmaktadır. Firma düzeyinde rekabet gücü; herhangi bir firmanın ulusal ya da uluslararası piyasalarda rakiplerine kıyasla daha düşük maliyette üretimde bulunabilme -fiyat ve maliyet rekabet gücü-, ürünün kalitesi, sunulan hizmet ve ürünün çekiciliği -kalite rekabet gücü- gibi unsurlar açısından rakiplerine denk veya daha üstün bir durumda olma, ayrıca yenilik ve icat yapabilme yeteneğidir. Endüstriyel rekabet gücü; bir endüstrinin rakiplerine eşit ya da daha üst düzeyde bir verimlilik düzeyine ulaşması ve bu düzeyi sürdürme yeteneği ya da rakiplerine kıyasla eşit ya da daha düşük maliyette ürün üretme veya satma yeteneğidir. Ulusal veya uluslararası düzeyde rekabet gücü ise; bir ülkenin, serbest piyasa koşulları altında, bir yandan uzun vadede halkının reel gelirini artırırken; öte yandan, uluslararası piyasaların koşullarına ve standartlarına uygun olarak mal ve hizmetleri üretmektedir. Uluslararası rekabet gücünün artırılması,

üstün bir verimlilik performansına ve yüksek reel ücretlere sahip olan iktisadi faaliyetlere ülke kaynaklarının yönlendirilmesi yeteneğine bağlıdır (Aktan, <<http://www.tisk.org.tr>>, 2003).

Uluslararası pazarda rekabetçi olmak birçok etkene bağlıdır. Söz konusu etkenlerin başında üretim maliyetleri gelmektedir. Girdi fiyatları, uluslararası alanda farklılıklar gösterse de, ürün fiyatları dış ticaret yoluyla eşitleme eğilimine girmektedir.

Rekabetçi olabilmek için, girdi maliyetlerinde oluşabilecek dezavantajların kur politikaları yoluyla giderilmesi mümkün gibi görünse de, ekonomide orta ve uzun dönemde ciddi boyutlarda çarpıklıklar yaratabilmektedir. Dolayısıyla, stratejik açıdan, uluslararası pazarda rekabetçi olmak üretimdeki girdi maliyetlerini kontrol etmekten geçmektedir. Kısacası, verimlilik rekabetin en önemli unsuru haline gelmektedir (Kumcu, 2008: 16).

Rekabet çok farklı amaçlarla farklı unsurlar vurgulanarak tanımlanabilen ve iktisadi siyasi ve sosyal boyutları olan bir kavramdır. Rekabet, en geniş anlamıyla, kıt bir şeyi paylaşmak veya bir ödül elde etmek amacıyla belli kural ve kısıtlamalar çerçevesinde temel özgürlüklerin ve insan haklarının garanti altına alındığı ve hiçbir ayrıcalığın ve ayrımcılığın olmadığı bir ortamda birden fazla oyuncu arasında oynanan bir oyun veya bir yarış olarak tanımlanabilir. Rekabetin beş farklı görünümü ortaya koyulabilir (<www.rekabetderneği.org>, 26.12.2009);

- Bunlardan birincisi amaçtır. Rekabetin olabilmesi için mutlaka herkesin ulaşmak istediği bir amacın olması ve başkalarının varlığının bu amacın gerçekleştirilmesini zora sokması gerekir. Bu amaç iktisadi alanda kar maksimizasyonu, siyasi alanda oy maksimizasyonu vs olabilir. Bolluk ortamında rekabetin olmasına gerek olmayacaktır. Rekabetin kıt bir şeyin paylaşılması amacıyla yapıldığı da düşünülebilir. Bu kıt şey piyasa payı veya seçmenin verdiği oylar veya dağıtılan ödüller olabilir.
- Tanımda vurgulanan ikinci husus kural ve kısıtlamalardır. Rekabet oyuncuların istedikleri gibi, davranabilecekleri bir oyun değildir. Rekabet ortamında rakiplerin oyuna girişinin engellenmesi veya zorla saf dışı bırakılması, hakim durumun kötüye kullanılması, rakipler arasında anlaşma yapılması hile yapılması vs. yasaklanmıştır. Rekabet ancak bir özgürlük ortamında ve hukuk

rejiminde mümkün olabilir. O halde kuralsız ve kısıtlamasız yarışları rekabet olarak nitelendirmek mümkün değildir. Böyle durumlarda rekabet ihlali veya haksız rekabet söz konusudur.

- Tanımda vurgulanan üçüncü husus, temel özgürlüklerin ve insan haklarının garanti altına alınmasıdır. Bu temel özgürlükler, iktisadi alanda girişim özgürlüğü, anlaşma özgürlüğü, mülkiyet özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, seyahat özgürlüğüdür. Siyasi alanda ise bu özgürlüklere ilaveten düşünce ve ifade özgürlüğü, seçme ve seçilme özgürlüğü ön plana çıkar. Aslında tüm bu özgürlükler her iki alanda da gereklidir. Özgürlüklerin varlığı oyuncuların mümkün olabilen en iyiye ulaşmalarını sağlar. Ayrıca özgürlükler yarışa giriş ve yarıştan çıkış serbestliğini garanti eder. Yarışa giriş veya çıkışa sınırlama getirilmesi rekabeti sınırlayıcı etkiler yapar. Özgürlüklerin diğer önemli bir rolü şeffaflığı sağlamasıdır. Şeffaflığın olmadığı bir ortamda oyuncuların en doğru kararları almaları mümkün olamayacaktır. Bu özgürlüklerin tek sınırı başkalarının da aynı özgürlüklerden yararlanabilmesinin sağlanmasıdır. Bu özgürlüklerin kağıt üzerinde tanınmış olması yeterli değildir. Özgürlüklerin tam olarak garanti altına alınmış olması gerekir. Bu da ancak iyi işleyen, bağımsız ve etkin bir adalet sisteminin varlığı ile mümkündür.
- Tanımda vurgulanması gereken dördüncü husus, hiç kimsenin veya kurumun ayrıcalıklı bir konumda olmaması ve hiçbir ayrımcılığın yapılmamasıdır. Ayrıcalık, yarıştan veya kurallara uymaktan kaçınma veya başkalarının yararlanamadığı bazı destek ve yardımlar alma biçiminde olabilir. Aynı şekilde yarışa katılma, yükümlülükleri yerine getirme veya kurallara uyma konusunda kimsenin farklı bir statüye sahip olmaması gerekir. Bu nedenle rekabet ortamında devletin konumu çok önemlidir. Devlet çeşitli nedenlerle bazı oyunculara ayrıcalık veya öncelik tanımamalı, kurallara ve yükümlülüklerle uyma konusunda da ayrımcılık veya tolerans göstermemelidir.
- Nihayet rekabetin tanımında vurgulanan beşinci husus, oyuncu sayısının birden fazla olmasıdır. Bazı durumlarda oyuncuların oyunun kurallarını ve sonucunu tayin edemeyecek kadar çok sayıda olmaları koşulu aranır. Aslında bu kural oyuna girişin serbest olması ve oyuncuların tek başlarına hakimiyet tesis

edemeyecekleri biçiminde anlaşılmalıdır. Bazı hallerde yarışa girişin serbest olması durumunda bir tek oyuncunun olduğu bir ortamda bile diğer şartlar yerine getiriliyorsa rekabetin olduğu kabul edilebilir. Önemli olan mevcut oyuncuların rekabet baskısını hissetmeleridir.

Dünya ekonomisinde yaşanan hızlı dönüşüm süreci yoğun tartışmalara konu olan uluslararası rekabet gücü kavramını gündeme getirmiştir. Basit bir ifadeyle rekabet yarışında rakiplere oranla avantajlı konumda olmayı ifade eden bu kavram, ele alınmak istenen alana, rekabet gücünü belirlemede kullanılan ölçütlere ve bakış açısına bağlı olarak farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir. Özellikle fiyat ve fiyat dışı faktörlere bağlı kalarak açıklanan rekabet kavramı, hızla gelişen teknoloji ve sermayenin hızla yer değiştirdiği günümüzde hükümetlerin de uluslararası çerçevede yerlerini sağlamlaştırmak açısından dikkat ettiği bir alan konumuna gelmiştir (Bakımlı, 2005: 3).

Teknolojinin bir göstergesi olarak kullanılan verimlilik artışları kendini iki temel şekilde göstermektedir. Bunlardan birincisi fiyatlardaki düşüş diğeri ise parasal ücretlerde ve karlarda artıştır. Fiyatlardaki düşüş; tüm değişkenlerin sabit olması varsayımı altında, mevcut işgücü ile daha fazla katma değer yaratılması halinde ya da veri katma değerinin daha az işgücünün kullanımı halinde verimliliğin artması durumunda mümkün olmaktadır. Yüksek ücretler ve karlar ise ancak yüksek verimliliğe dayalı sektörlerde gerçekleşmektedir. Bu durum aynı zamanda rekabet gücünün de bir göstergesi olarak tanımlanmaktadır (Eşiyok, 2001: 4).

Dünyada gözlenen hızlı ekonomik gelişmeler, artan ticaret hacimleri ve bunun beraberinde getirdiği artan rekabet ortamı, makro ölçekte ülkelerin mikro ölçekte ise firmaların uluslararası planda ayakta kalabilmelerini elde edecekleri başarılarla ve rekabet edici üretimlere bağımlı kılmaktadır. Bu ortamdan en az kayıpla çıkmayı hedefleyen gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler, üretim faktörlerinin dolaşıma açık olduğu ve dış ticaretin önündeki engellerin kısmen kaldırıldığı, ekonomik anlamda güvenliklerini koruyup arttırabildiği için bölgesel topluluklar arasında yer almak zorundadırlar (Bilici ve Seymen, 2007: 242).

Rekabetin ülkeler arasında yoğunlaşmasıyla birlikte yükselen ekonomilerde rekabete liderlik edecek firmaların sayısı artmakta, bu durumda firmaların ar-ge ve

teknolojik yatırımlara ayırdıkları paylar çoğalmakta ve söz konusu ülkelerin rekabetçilik yarışında bir adım daha öne geçmeleri sağlanmaktadır.

Ekonomik etkinliğe ulaşılması, rekabet politikasının en temel amaçlarından biridir. Ekonomik etkinlik kavramı genel olarak üç açıdan incelenmektedir. Bunlardan ilki, toplumun kıt kaynaklarının tüketicilerin talep ve isteklerini tatmin edecek şekilde mal ve hizmet üretimine tahsis edilmesi suretiyle gerçekleşen kaynak dağılımındaki etkinliktir. Bu da, fiyatın, üretim ve dağıtım maliyetine eşit olmasını gerektirir. İkincisi ise, mevcut teknolojik imkanlar altında üretimin en etkin faktör bileşimiyle gerçekleştirilmesini ifade eden üretimde etkinliktir. Üçüncüsü olan dinamik etkinlik ise optimal oranda yeni ürün ve üretim süreçlerinin bulunması, gelişmesi ve yayılması suretiyle gerçekleşir. Dinamik etkinlik, teknik olarak kaynak ve dağılım etkinliğine zamanın her noktasında ulaşılması olarak düşünülebilir. Ayrıca uzun dönemde, dinamik etkinlik daha fazla önem arz etmektedir (Aktaş, 2003: 35).

Ekonominin temel sorunları olan; hangi malların, ne miktarda ve kimin için üretileceği sorunu farklı ekonomik sistemlerde farklı şekilde çözümlenmeye çalışılmıştır. Ancak klasik iktisatçıların öne sürdüğü piyasa sistemi her zaman çözümleyici bir rolü üstlenememiştir. Bir başka deyişle piyasa mekanizması her zaman mükemmel şekilde işleyememiştir. Diğer taraftan piyasaların devlet eliyle düzenlenmesi fikri ortaya atılmış ve piyasaların rekabet yoluyla düzenlenerek, piyasa süreci dolayısıyla ekonomik işleyiş ve akışın etkin duruma getirilmesi amaçlanmıştır. Rekabet politikası, piyasa sistemini koruyan ve onun aksayan yönlerini düzeltici niteliği olan bir politikadır. Rekabet politikası; kaynakların etkin dağılımı, toplum refahının yenilikler yoluyla artmasının sağlanması ve eşitsiz güç dağılımının önlenmesi gibi amaçları taşımaktadır (Erkan ve Özcan, 2007: 177-178).

Piyasa mekanizmasının kaynak dağılımını mümkün olan en yüksek toplumsal refaha ulaşacak biçimde yapması, en başta rekabet koşullarının mevcut olup olmadığına bağlıdır. Oysa deneyimler göstermiştir ki, serbest piyasalar otomatik bir biçimde rekabetçi bir ortam yaratmamaktadır. Tersine, serbest piyasa sisteminde yaygın piyasa yapısının tam değil eksik rekabet olduğu söylenebilir. Eksik rekabet koşullarında ise kaynak dağılımında serbest piyasa mekanizmasına dayanmak, mümkün olan en yüksek

toplumsal refaha ulaşmak sonucunu doğurmayabilir (Atiyas, <<http://mimoza.marmara.edu.tr>>, 15.01.2010).

Ülkeler arasındaki rekabet, günümüzün değişen ekonomik koşullarında her geçen gün daha da büyük önem kazanmaktadır. Yeni teorik yaklaşımların gelişmesiyle birlikte maliyet ve fiyata dayalı dış ticaret ve rekabet anlayışı değişmiştir. Eksik rekabet koşullarının, ölçeğe göre artan getirinin, ölçek ve alan ekonomilerinin, endüstri içi ticaretin, teknolojik gelişmenin ve yeniliklerin, mal farklılaşmasının ve kalite rekabetinin analizlerde kullanılmasıyla kendini gösteren yeni dış ticaret teorisi, klasik ticaret teorilerine yeni açılımlar getirmiş ve karşılaştırmalı üstünlüklerin kaynağının yeniden ele alınmasını sağlamıştır (Akgüngör vd., 2007: 487).

Firmalar açısından bakıldığında çeşitli alt sektörler birçok gösterge yardımıyla rekabet gücü açısından izlenebilmektedir. Yerli kaynak maliyeti, ihracat payları, ithalat nüfuz oranı, uluslararası rekabete maruz kalma düzeyi, net ihracat oranı, ihracat/ithalat oranı, endüstri içi ticaret, ar-ge, patentler-açıklanmış teknolojik üstünlük, fiyat/maliyet marjı ve kâr marjı gibi yöntemler rekabet gücünü ölçmede kullanılan diğer yöntem ve göstergeler olarak ifade edilmektedir. Rekabet gücü göstergeleri verimlilik ve büyümeyi destekleyen unsurlar hakkında gerekli bilgiyi vererek doğru politika ve kurumsal iyileştirmelerin yapılmasını sağlayabilmektedir (Kafalı vd., 2006: 4-5).

Rekabetin bu denli önemli olduğu günümüz dünyasında, gerek uluslararası ticarete ve gerekse de ulusal mal ve hizmet ticaretinin içerisinde çeşitli yasal düzenlemeler de yapılmak durumundadır.

Üretimin küreselleşmesi ve çok uluslu şirketlerin dünya ticaretinde önemli paya sahip olmaları, dünya ekonomisinde çarpıcı değişikliklere yol açmıştır. Dünya ekonomisinde görülen bütünleşme, ekonomik unsurların küreselleşmesini ve ekonomik yaşamın kurallarını belirleyen hukuk dallarından biri olan rekabet kurallarının sınırlar ötesine taşınması ihtiyacını yaratmıştır. Karşımıza çıkan dünya ekonomisindeki kaotik ortam daha adil, verimli ve yaşanabilir bir ekonomik düzen için, tekelleşme ve kartelleşmenin önlenmesini ve rekabet ihlallerinin önüne geçilmesini gerekli kılmaktadır. Bu düşünceler ve kaygılar uzun süreden beri uluslararası rekabet düzenlemeleri ve kurumları üzerindeki tartışmaları gündemde tutmaktadır (Karakoç, 2003: 6).

Bir ekonomide rekabet gücünü belirleyen üç temel parametreden bahsedilebilir. Bunlar; ücret düzeyi, döviz kuru ve emeğin verimlilik düzeyidir. Ancak bu üç faktörün ihracat üzerindeki etkisi oldukça farklıdır. Asıl temel faktör, uzun dönemde de kalıcı etkileri olan verimlilik düzeyidir. Verimlilik düzeyinin yükseltilmesi ise, uzun dönemde ancak teknik ilerleme ve sermaye stokunun yükseltilmesi ile mümkün olmaktadır. Hızlı teknolojik değişim ve bunun üretim süreçlerine uygulanması sonucunda bir yandan üretimin kompozisyonu değişmekte, diğer yandan hızlı verimlilik artışları neticesinde rekabet gücü elde edilmektedir. Bu faktörler yanında rekabet gücü açısından sayısallaştırılamayan, kalitatif faktörlerin etkisini de belirtmek gerekir. Kalite, servis ağı, finansman imkanları, tüketicilerle kurulan ilişkiler gibi kalitatif faktörler de rekabet gücü üzerinde etkili olmaktadır. Diğer yandan gelişmiş ülkeler üzerine yapılan çalışmalarda, ihracat başarısı ile birim işgücü maliyetleri arasında bire-bir ilişki gözlemlenememiştir. Bu durum “Kaldor Paradoksu” olarak tanımlanmaktadır. Kaldor paradoksuna neden olan faktörler yukarıda kısaca belirtilen kalitatif süreçlerdir (Eşiyok, 2001: 65).

Son yıllarda, özellikle 80’li yıllardan sonra, küreselleşme süreci ile birlikte yerel ekonomilerin önemi artmış, yerel aktörler dünya ile doğrudan etkileşim içine girmişlerdir. Bu süreç ile birlikte artan rekabet, esnek ve uyum yeteneği yüksek yapılarıyla küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri, yeni sanayi odaklarını ve küçük ve orta boy kentleri ön plana çıkarmıştır. Yaşanan bu süreçte; yerel kurumlar ve organizasyon yapıları önem kazanmış, genel olarak yerelleşme olgusu küreselleşmenin bir gereği olarak belirginleşmiştir (Genç, 2008: 11).

Elbette rekabetçi süreçte bir ülkenin sanayi yapısına bakıldığında sadece belli bir kesimin elinde bulunan ve belli bir bölgede toplanan değil tüm ülke ekonomisini ve yurttaşlarını istihdam edebilecek sanayi yapılarından söz edebilmek olurludur.

Sanayileşmenin bölgesel ve kentsel düzeyde dağılımını ölçerken birçok göstergeden yararlanılabilir. Bir bölgede sanayileşmenin ölçümünde yararlanılabilecek en basit yöntem tesis sayısıdır. Ancak, tek başına tesis sayısı fazla anlamlı bir gösterge olmamaktadır. Örneğin, bin kişi çalıştıran bir tesis ile yirmi beş kişi çalıştıran bir tesis söz konusu gösterge açısından eş değer ağırlığa sahip olmaktadır. Bu anlamda sanayileşmeyi ölçmede yetersiz kalmaktadır. Sanayileşmenin bölgesel / kentsel düzeyde

ölçümünde kullanılabilecek diğer bir gösterge ise işgücü sayısıdır. Eğer sektör emek yoğun nitelikler taşıyorsa çalışan sayısının yüksek olması beklenen bir durumdur. Ancak ileri teknoloji kullanan, sermaye yoğun olan bir tesis daha az işgücü istihdam etmesine karşın daha fazla üretim yapabilmektedir. Bu bağlamda sadece işgücü sayısı da sanayileşmeyi ölçmede yetersiz bir gösterge olarak görülmelidir. Sanayileşme düzeyinin ölçümünde bu iki göstergeye göre daha anlamlı bir gösterge, üretim sürecinde yaratılan katma değer düzeyidir. Katma değer; imalatındaki çıktı değeri ile girdilerin değeri arasındaki farka eşittir. Bu çalışmada sayılan tüm göstergeler birlikte kullanılmış, bu göstergelerden hareketle türetilen kısmi verimlilik ve tesis başına çalışan işgücü göstergeleri de sanayileşmenin ölçümünde bir ek gösterge olarak analize dahil edilmiştir (Eşiyok, 2003: 6).

Bilindiği üzere, imalat sektörü gerek bugünün gelişmiş ekonomilerinde ve gerekse de sanayi devriminde kalkınmanın itici, sürükleyici sektörü olmuştur. Başka bir şekilde ifade edilecek olunursa, gelişmiş bir imalat sektörüne sahip olmayan bir ekonomi ne kadar doğal kaynaklara sahip olursa olsun kalkınmış sayılmamaktadır. Artık basit bir gerçek olarak kabul edilen bu olguyu hatırlattıktan sonra, gelişmiş ekonomilerin bugün ulaştığı kalkınma düzeyleri, sektörel yapıları göz önüne alındığında, klasik (geleneksel) imalat sektörlerine dayalı bir üretim yapısının da günümüz dünyasında kalkınma için yeterli bir gösterge olarak görülemeyeceğini ekleyelim. Başka bir ifadeyle, günümüzde, sanayileşme tek hedef olarak belirlendiğinde, gelişmenin ufku 20. yüzyıl ile sınırlandırılmış olacaktır. Bilgiye dayalı, teknolojik gelişmelerin, yeniliklerin ekonomiye içselleştirildiği, bilgi teknolojilerinin giderek yön verdiği günümüz ekonomilerinde, bu yeni dönüşümün gereklerinin gerçekleştirilememesi durumunda, birinci sanayi devriminin yarattığı kırılmaya benzer bir kırılma, bu kez daha şiddetli ve yoğun olarak, Türkiye gibi henüz yarı-sanayileşmiş ekonomileri oldukça olumsuz etkileyecektir (Eşiyok, 2005: 11).

1.4- Makro Ekonomik Politikalar Açısından Rekabetin Önemi

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB)'ne üye olma çalışmaları sürerken ekonomisinde gerçekleştirmesi gereken en önemli faktör fiyat istikrarını sağlamak olacaktır. Diğer bir deyişle bu durum Türkiye'nin ekonomisini enflasyonist

hareketlerden mümkün olduğunca uzak tutması anlamına gelmektedir. Bunun nedeni enflasyonist hareketlerin mikro ölçekteki firmaların üretim, pazarlama, satış gibi kanallarında tıkanmalara yol açması ve geleceği görmelerini engellemesidir. Bu durum mikro ölçekten makro ölçeğe de yansıyabilmektedir. Çünkü mikro açıdan, enflasyonist ortamda faiz ve kur sarmalı etkisiyle de gelecekle ilgili çeşitli planlamalar yapmaktan kaçınan firmalar üretim ve satışlarını belli bir düzeyde tutacaklardır. Bununla birlikte dış ticaret de bundan etkilenecek, döviz kurlarındaki ve para politikası kararları sonucu ortaya çıkan oynaklıkla birlikte üretim miktarı da azalacaktır.

Bu durumda mikro ölçekte üretim ve pazarlama kanallarıyla sınırlı olan rekabet, makro ölçekte ülke ekonomilerinin üretim ve ihracatlarına bağlı olarak artacaktır. Ulusal rekabet gücü bir ülkenin serbest ticaret koşulları altında dış ticaretini dengede tutarak ticaret ortakları olan diğer ülkeler arasında eşit bir ulusal gelir artışını sağlayabilmesi açısından önemlidir. Bunun yanında firmanın faaliyette bulunduğu sektörlerdeki rekabet yoğunluğu, firmanın malın fiyatını tespit etmede ne ölçüde güçlü olduğu, sektördeki ölçek ekonomileri, işgücünün verimliliği, firmanın organizasyon ve yönetim biçimi, kapasite kullanım oranı, sermaye piyasalarındaki finansman koşulları ve benzeri faktörler de rekabet gücünü belirleyen mikro ölçekteki etkenlerdir (Bostan ve Kelleci, 2010: 9-10).

Tekelci rekabet piyasalarında olduğu gibi mikro ölçekte ve rekabetin oldukça fazla olduğu günümüz piyasa ekonomilerinde söz konusu rekabetin mikro ölçekten makro ölçeğe geçme hızı oldukça fazladır. Ayrıca döviz fiyatlarındaki değişimlerden ithal edilen malların fiyatlarına olan etki (pass through-geçiş etkisi) ve faiz oranlarının yurt içinde üretim yapan firmaların yatırım kararlarını ve üretimlerini etkileme hızları da mikro ölçekten makro ölçeğe geçiş sürecini hızlandırmaktadır. Esasen tüm bunlar için ulusal ölçekte bir rekabet politikasının hayata geçirilmesi şarttır. Rekabet politikası hem mikro ölçekte firmaların birbirleri ile ne ölçüde rekabet edebileceklerinin önünü açacak ve hem de genişleyerek makro ölçekte uluslararası platformlarda Türkiye'nin diğer ülkelerle daha rekabetçi ilişkilerinin gelişmesini sağlayarak ulusal geliri arttıracaktır.

Rekabet politikaları; piyasaların oluşması, gelişmesi, derinleşmesi ve bu piyasalarda adil ve işleyebilir bir rekabetin oluşturulması amacıyla uygulanan tüm

politikaları kapsamaktadır. Yine rekabet politikasını esas itibariyle ekonomik özgürlüklerin gelişmesini sağlayacak her türlü politika olarak tanımlamak mümkündür. Türkiye’de rekabet ortamının gelişmesindeki öncelikli sorun hem kamu yönetimindeki ve hem de özel kesimde rekabet kültürünün gelişmesidir. Türkiye’de rekabet kültürünün gelişebilmesi için atılması gereken adımlar ise şunlardır (Türkan, 2008: 7):

- İlk olarak mülkiyet hakkının geliştirilmesi, korunması ve mülkiyet üzerindeki eksikliklerin giderilmesi için önemli bir mülkiyet özgürlüğü reformuna ihtiyaç bulunmaktadır.
- Mevcut düzenlemelerdeki maliyet etkinliğinin, öngörülebilirliğin ve güvenilirliğinin sağlanması için AB’den bağımsız olarak AB mevzuatına uyum konusunda hızlı adımların atılması gerekmektedir.
- Ayrıca Türkiye’de enflasyonun kalıcı biçimde aşağı çekilmesi ve bankalardaki temel reformların bir an önce tamamlanması gerekmektedir.

Söz konusu rekabet yasasındaki yeni (tekelleşme, anti kartel, fiyat anlaşmaları gibi) atılacak adımlar Türkiye ekonomisinin firmalar ölçeğinde rekabetçi olmasının yanı sıra; üretim artışı, istihdam artışı, ulusal gelir artışı, yatırımların artışını da beraberinde getirecektir. Rekabet hem üretim faktörlerinin daha verimli kullanımını sağlayacak ve hem de üretimde teknolojinin daha etkin olarak kullanımını gerçekleştirecek ve uluslararası düzeyde bir rekabet avantajı sağlayacaktır.

Türkiye ekonomisinin Avrupa’nın ve Dünya’nın önde gelen ekonomileri karşısında gerçek anlamda rekabetçi avantaja sahip olduğu şu an için düşünülemez. Ancak ilerleyen yıllarda bu mikro ölçekte çeşitli yapılanmaların sağlanması ve teknoloji yoğun üretim yapılanmasına geçiş ile birlikte en azından söz konusu ülkelerin şu andaki düzeylerine yakınsamanın sağlanması gerçekleşebilecektir. Bu durum ülke ekonomisinin büyümesi ve ulusal gelir artışının da sağlanması anlamına gelmekte olup, refah ekonomisinin sağlanabilmesi açısından da önemli bir etken olacaktır. Ancak bu süreç uzun bir dönemi kapsayacak ve değişim olmadan, rekabetle ilgili reformlar yayılmadan gerçekleşmeyecektir.

Hızlı gelişme trendi yakalamış olan ve yükselen ekonomiler olarak belirtilen ülkelerin büyük bir bölümünün demokratik deneyimleri yeterli düzeyde değildir.

Modern dünyadan farklı işleyen devlet mekanizmalarıyla, kendilerine özgü kurumların birçoğu rekabetçi bir görüntü vermemektedir. Bu ülkelerin yaptıkları reformları, politik kurumlarıyla desteklediklerini, atılan adımları bilimsel temellere dayandırmak istediklerini belirtirler de, bürokratik, devletçi yapının kısa sürede değiştirilmesi ve 21. yüzyıla uygun modern bir yapının oluşturulmasının kolay olmadığı bir gerçektir. Ayrıca bu nedenle de problemler büyümekte ve ülkelerin başarılı olma şansı azalmaktadır. Ülkenin gelişme yapısıyla örtüşmeyen yönetim anlayışının değiştirilmemesinin belirgin nedeni, politik ve ekonomik gücü ellerinde tutan kesimlerin bu gücü ve kullandıkları olanakları kaybetme korkusu içinde bulunmalarıdır. Her ne kadar gerçekleştirilen reformlarda bu kesimlerin katkısı var gibi görülse de, ellerindeki gücün büyük bölümünü kaybetme korkusu, ülkenin gelişmesine katkıda bulunacak radikal değişimlerden kaçınmalarına neden olmaktadır. Böylece sistem politik yapıda bozulma ve yozlaşmayla karşı karşıya kalmaktadır. Kamu yönetiminde başlayan yozlaşma, ülkelerin varlıklarını borçlu oldukları değerlerin kaybolmasına ve yozlaşmanın kademe kademe toplumun her tabakasına yayılmasına neden olmaktadır (Çivi ve Çavuşgil, 2001, 121-122).

1.5- Rekabet Gücünün Ölçülmesinde Kullanılan Endeksler

Ülkelerarası rekabet yapısının ölçülmesinde kullanılan çeşitli endeksler mevcut olup bunların arasında en çok kullanılan BALASSA'nın geliştirdiği açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksidir. Daha sonra VOLLRATH tarafından geliştirilen endeks halen dünyada rekabetin ölçümünde en çok kullanılan göstergedir. Bunun dışında da rekabet üstünlüğünü ölçen çeşitli endeksler de bulunmaktadır.

1.5.1- Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi (RCA)

Rekabet gücünü belirlemede en yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler yöntemidir. İktisat yazınında uzmanlaşma belirli bir kavram olmakla beraber, verilerin kısıtlılığı ve toplanış şekli nedeni ile bunun nasıl ölçüleceği konusunda çok tartışma bulunmaktadır (Filiztekin, <<http://Digital.Sabanciuniv.Edu/Elitfulltext>>, 16.12.2009).

Söz konusu endekse göre; görünür ticaret dengesi – buna dış ödemeler bilançosunun cari işlemler hesabındaki dış ticaret alt kalemi de denilmektedir – ulusal sanayinin rekabetçiliği ile ilişkilendirilmektedir. Bu endekse göre, eğer bir ülke uluslararası piyasalara etkin düzeyde üretim malı ihraç edebiliyorsa söz konusu ülkenin rekabetçi olduğu, eğer net ithalatçı sanayiye sahipse rekabetçilikten uzak olduğu ortaya çıkmaktadır (Mutanbatsere, <<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream>>, 31.01.2010).

Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi, ülkelerin ticaret potansiyellerinin açıklanması bakımından uluslararası ticaret teorisinde ve deneysel çalışmalarda sıklıkla kullanılan bir ölçüttür. Bu ölçüt bir ülkenin mal üretimiyle bunun ihracatında ne ölçüde yetkin ve bu üretimi yapabilir konumda olduğunu açıklar. Ayrıca bu ölçüt, söz konusu endeksin hesaplandığı ülkenin diğer ülkelerle ticaret yapabilme veya o malın üretiminde işbirliğine gidebilme temelinin olup olmadığını da ortaya çıkarır (Fathi, <<http://www.carsicm.ir>>, 30.01.2010).

Bela BALASSA'nın 1965 yılında yapmış olduğu çalışma ile RCA endeksi uluslararası ticarete uzmanlaşmayı ölçme konusunda kullanılmaya başlanmıştır. BALASSA'nın ortaya koymuş olduğu bu yaklaşım, üretim faaliyetlerinin yanı sıra fiyat dışı faktörlerin de analize dahil edilmesini gerektirir. Analiz yaparken, ihracat iç üretimle ve ithalatta iç tüketimle ilişkilendirilir. Açıklamalı karşılaştırmalı üstünlükler yaklaşımı uygulamada, faktör getirileri veya faktör yoğunluklarının rolünü belirlemede bir araç olarak kullanılmaktadır. i ülkesinin j malına (veya mal grubuna) ait RCA endeksi genellikle malın ülke toplam ihracatı içindeki payının dünya toplam ticareti içindeki payına oranlanması ile ölçülür:

$$RCA1_{ij} = X_{ij} / X_{wj}$$

Buna göre, i ve w ülkelerinin ihracat değerleri birbirlerine oranlanarak açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi hesaplanmaktadır. Ancak yıllar geçtikçe söz konusu endeks yetersiz kalmış ve çeşitli eklemeler zorunlu hale gelmiştir. Böylece RCA2 ve RCA3 endeksleri ortaya çıkmıştır.

$$RCA2_{ij} = (X_{ij} / X_{it}) / (X_{wj} / X_{wt})$$

Burada X_{ij} ve X_{wj} i ülkesinin j malı ihracatını ve dünya j malı ihracatını gösterirken X_{it} ve X_{wt} ülkenin toplam ihracatını ve dünya toplam ihracatını göstermektedir. 1'den küçük değerler ülkenin ilgili malda RCA2 bakımından dezavantajlı olduğunu, 1'den büyük değerler ise söz konusu ülkenin o malda RCA2 açısından avantajlı olduğunu gösterir.

$$RCA3_{ij} = (X_{ij} / X_{it}) / (M_{ij} / M_{it})$$

Çalışmada da kullanılacak olan RCA3 endeksi RCA2 endeksine i ülkesinin ithalat rakamlarının eklenmesiyle oluşmaktadır.

Ticari serbestliğin etkisi ve genişleyici özelliği dolaylı yoldan açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksiyle ölçülebilmektedir. Söz konusu endeks, karşılaştırmalı üstünlüklerdeki değişimleri endeks temelinde ölçmektedir. Diğer ortalama ölçümler yöntemlerinde olduğu gibi bir sınırı mevcuttur. Herhangi bir ülkenin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerinin değişimi, optimum ticaret politikasına ulaşmak için yapılan faktör donanımındaki ilerlemeyi ayırt etmez (Bender ve Li, <<http://www.econ.yale.edu>>, 06.02.2010).

Karşılaştırmalı üstünlükler teorisi, iktisatçıların endüstriler arası gözlenen mal ve hizmet değişimlerinin bulunduğu modele dayanmaktadır. Bu gözlemler yapılamadığı sürece karşılaştırmalı üstünlükler dolaylı yollardan ölçülür. Ancak açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi, hangi ülke ekonomisinin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu belirten ticaret modelini kullanır. Bunu yaparken ülkelerin ilgili bulunduğu sanayi kesimlerini dünya ortalaması ile kıyaslar (Nag, <<http://www.unescap.org>>, 31.01.2010).

Söz konusu formülasyon sonrası 0 ile 1 arasında yer alan ve asimetric olarak adlandırılan, ülkelerin rekabet düzeylerini belirleyen rakamlar ortaya çıkmaktadır. Bu oran simetrik açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük oranına dönüştürüldüğünde -1 ile +1 arasında yer alan ve matematiksel açıdan daha sağlıklı yorumlanabilen oranlara dönüşmektedir (Keld, 2000: 64–65).

$$RSCA = (RCA - 1) / (RCA + 1)$$

RCA hesaplamasında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. BALASSA tarafından karşılaştırmalı üstünlüğün hesaplanması için ortaya konulan RCA yöntemi, bir ülkenin güçlü ve zayıf sektörlerini belirlemek için pratikte genişçe kullanılmaktadır. BALASSA sonrasında RCA yönteminin çeşitli versiyonları türetilmiştir (Kösekahyaoğlu ve Özdamar, 2009: 21).

Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinin logaritmik gösterimi de bulunmakta olup ekonometrik araştırmalar için söz konusu açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinin yalnızca doğal logaritması alınarak bulunabilmektedir. Bu durum araştırmalarda kolaylık ve dirençlilik sağlamaktadır.

Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinde, dış ticaret ve hizmetler kalemlerinin rekabet endekslerinin hesaplanması ayrı ayrı yapılmaktadır. Bunun sebebi dış ödemeler bilançosundan da bilindiği gibi hizmetler alt kaleminin dış ödemeler bilançosuna yansıyan istatistiklerinde çeşitli sorunların görülme ihtimalidir. Bu yüzden ki, dış ticaret ve hizmetler alt kalemlerinin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksine göre hesaplanan rekabet düzeyleri büyük ölçüde farklıdır. Bu farklılık hizmetler alt kaleminin rekabet düzeyinin, dış ticaret alt kaleminin rekabet düzeyinden oldukça düşük çıkması yönündedir (Langhammer, <<http://www.econstor.eu/bitstream>>, 30.01.2010).

VOLLRATH, BALASSA'nın geliştirdiği açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinin çeşitli eksik yönlerini saptamış ve bunların giderilmesi açısından iktisada çeşitli katkılarda bulunmuştur. Buna göre VOLLRATH'ın rekabet endeksi denklemleri ve açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere getirilen yenilikler şunlardır (Erkan, 2009: 15):

$$VI1_{ij} = (X_{ij} / X_{it}) / (X_{wj} / X_{wt}) - (M_{ij} / M_{it}) / (M_{wj} / M_{wt})$$

$$VI2_{ij} = \ln[(X_{ij} / X_{it}) / (X_{wj} / X_{wt})]$$

$$VI3_{ij} = \ln[(X_{ij} / X_{it}) / (X_{wj} / X_{wt})] - \ln[(M_{ij} / M_{it}) / (M_{wj} / M_{wt})]$$

- Ülkenin verilerinin iki defa hesaplanmasını önlemiştir,
- VOLLRATH'ın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi, endüstri içi ticaretin artan önemine sahip açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksine izin veren net ihracatın ölçümüne dayanır,
- BALASSA'nın endeksi aslında 0 ile ∞ arasında matematiksel olarak yer alan ancak sadece 0 ile 1 arasında kalan kısımların ülkelerin rekabetçilik düzeylerini açıklayabildiği asimetrik bir endekstir. Buna göre 0 ile 1 arasında kalan değerler söz konusu ülkenin karşılaştırmalı üstünlüğe haiz olmadığını, 1 ile ∞ arasında kalan değerler de ülkenin sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlüğü gösterir. VOLLRATH'ın geliştirdiği endeks ise simetriktir ve -1 ile +1 arasında bütün değerlerini alır. Ayrıca negatif değerlerin ülkenin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmadığı, pozitif değerlerin ise ülkenin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu kolay bir gösterimi mevcuttur. VOLLRATH'ın rekabet endeksleri de üç denklem ile gösterilebilir.

1.5.2- Nispi İhracat Avantajı Endeksi (RXA)

Nispi İhracat Avantajı Endeksi, belirli bir üründe herhangi bir ülkenin dünya piyasalarında sahip olduğu ihracat payının diğer bütün mallarda, dünya ihracatında sahip olduğu paya oranı olarak tanımlanabilir. Endeksin bu özelliği, ele alınan ülkelerin ve malların toplam ihracat (dünya) hesaplanırken dışta tutulmasına ve böylece ele alınan ülke ve malın iki defa hesaplamaaya dahil edilmesini engellemektedir. Aşağıdaki formülde de gösterildiği gibi incelenen mal ve ülke toplam ihracat hesaplanırken dikkate alınmamaktadır.

$$RXA_{ij} = (X_{ij} / \sum_{l, l \neq j} X_{il}) / (\sum_{k, k \neq i} X_{kj} / \sum_{k, k \neq i} \sum_{l, l \neq j} X_{kl})$$

Burada X ihracatı ifade etmektedir. Formüldeki i ve k alt indisleri ürün kategorilerini; j ve l alt indisleri ise ülkeleri göstermektedir. Buna göre; endeks değerinin 1'den yüksek olması söz konusu ürün veya kategoride ülkenin rekabet avantajına sahip olduğunu, 1'den küçük olması da tersini ifade etmektedir.

1.5.3- Nispi İthalat Nüfuz Endeksi (RMP)

Nispi İthalat Nüfuz Endeksi, Nispi İhracat Avantajı Endeksi'ne oldukça benzerdir. Aralarındaki temel farklılık denklemde ihracat yerine ithalatın (M) yer alması ve tam tersi bir şekilde yorumlanmasıdır. Başka bir ifadeyle, nispi ithalat nüfuz endeksi belli bir sektörün ithalatının ülke ithalatı içindeki payının, o sektörün dünyadaki ithalatının dünya toplam ithalatındaki payına oranıdır. Eğer endeks değeri 1'den büyük ise rekabetçi dezavantajın, 1'den küçük ise rekabetçi avantajın göstergesidir. Endeksin yapısı şu şekildedir:

$$RMP_{ij} = (M_{ij} / \sum_{l, l \neq j} M_{il}) / (\sum_{k, k \neq i} M_{kj} / \sum_{k, k \neq i} \sum_{l, l \neq j} M_{kl})$$

Burada M ithalatı ifade etmektedir. Formüldeki i ve k alt indisleri ürün kategorilerini; j ve l ise ülkeleri göstermektedir.

1.5.4- Nispi Ticari Avantaj Endeksi (RTA)

Nispi Ticari Avantaj Endeksi, diğerlerine kıyasla daha karmaşık bir endekstir ve nispi ihracat avantajı endeksi ile nispi ithalat nüfuz endeksi arasındaki farka eşittir. Bu endeks ile ortaya konulan rekabet avantajı göreceli ihracat ve ithalat avantajlarının önemi ile ağırlıklandırılan bir göstergedir. Böylece ilgili malın ihraç veya ithaline ilişkin çok küçük değerlerin endeks üzerinde etkili olması söz konusu olmamaktadır. Pozitif bir değer rekabeti avantaja, negatif bir değer ise dezavantaja karşılık gelir. Buna göre endeks şu şekilde ifade edilebilir:

$$RTA_{ij} = RXA_{ij} - RMP_{ij}$$

Bu yöndeki çalışmaların en önemlilerinden biri VOLLRATH'a aittir. Yukarıda tanımlanan açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksini sadece ihracatı hesaba aldığı ve ithalat düzeyini ihmal ettiği için eleştiren VOLLRATH'a göre endeksin hesaplanmasında, ihracat ve ithalat verileri ile net ticaret etkisi hesaba katılmalıdır. Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere yönelik üç alternatif tanımlama yapan VOLLRATH, ihracat kadar ithalatı da kapsayan ilk göstergiyi göreceli ticaret avantajı (RTA) olarak tanımlamıştır. Söz konusu endeks, BALASSA endeksine eşit olan göreceli ihracat avantajı (RXA) ile göreceli ithalat avantajı (RMA) arasındaki fark olarak

hesaplanmaktadır. Bu endeks ile ortaya konulan rekabet avantajı görelî ihracat ve ithalat avantajlarının önemi ile ağırlıklandırılan bir göstergedir. Böylece ilgili malın ihraç veya ithaline ilişkin çok küçük değerlerin endeks üzerinde etkili olması söz konusu olmamaktadır. Pozitif bir değer rekabetçi avantaja, negatif bir değer ise rekabetçi dezavantaja karşılık gelir.

1.5.5- İhracatta Uzmanlaşma Endeksi (ES)

Ticarette Uzmanlaşma Endeksi (ES), bir ülkenin ihracat veya ithalatta uzmanlaşma derecesini belirlemek için kullanılmaktadır. Her mal kategorisi için (İhracat+İthalat)/(İhracat+İthalat) oranının mutlak değerinin, o mal kategorisinin toplam dış ticaretteki payına göre ağırlıklı toplamı bulunarak bir ülkenin toplam uzmanlık düzeyi elde edilir. 0 ile 1 arasında değişen değerler alan endeksin değeri büyüdükçe, o ülke için uzmanlaşma düzeyi artmış demektir. Burada paydada dünya toplam ihracatı yerine belli bir piyasa veya rakibe ait veriler yer alır. Endeks, bir ülkenin ihracat sektöründeki mallarda uzmanlaşma derecesine ilişkin bilgi sunar ve malın ülke toplam ihracatı içindeki payının, aynı malın belli bir piyasaya veya ticaret ortağına yapılan toplam ithalattaki payına oranı olarak hesaplanır.

$$ES = (x_{ij} / X_{it}) / (m_{kj} / M_{kt})$$

Burada X_{ij} ve X_{it} i ülkesinin j malı ihracatı ile toplam ihracatını gösterirken m_{kj} ve M_{kt} j malının k piyasası ithalatındaki payı ile k piyasasındaki toplam ithalatı göstermektedir. RCA'ya benzer biçimde, endeksin 1'den küçük olması karşılaştırmalı üstünlükler açısından ülkenin ilgili malda dezavantajlı olduğu, 1'den büyük olması ise söz konusu piyasada uzmanlaşmaya gittiğini ve dolayısıyla bir rekabet avantajı elde etmiş olduğu şeklinde yorumlanır.

1.5.6- İhracatta Benzerlik Endeksi (XS)

Rakip ülkelerin hangileri olduğunun belirlenmesi için ihracat benzerlik endeksi kullanılmıştır. İhracat benzerlik endeksi, uluslararası iktisatta iki ülkenin ya da ülke grubunun ihracatlarının benzerliğini belirlemek için kullanılan bir ölçüttür. Bu endeks yolu ile iki ülke veya ülke grubu arasındaki ihracatının benzerliğinin zaman içindeki

değişimi gözlenebilir. Böylece ülkenin ihracat yapısı ve ekonomik yapısının zaman içinde daha benzer ya da daha farklı hale gelme derecesi konusunda bir yorum yapılması mümkün olabilir. Ölçülen benzerlik, ihracatın mal gruplarına göre oransal dağılımının benzerliğidir. Başka bir ifade ile endeks toplam ihracatın mutlak büyüklüğünden etkilenmemektedir. Bu da örneğin küçük bir ülkenin ihracat yapısının büyük bir ülke grubu ile kıyaslanabilmesine olanak sağlamaktadır. Benzerliğin en az olduğu durumda endeks 0 değerini alacaktır. İhracatın mal gruplarına göre oransal dağılımı çakışıkça endeks büyüyecek, tam bir çakışma olduğunda en yüksek değere 100'e ulaşacaktır. Genelde bazı malların ihracatının, özellikle de imalat sanayi ürünlerinin, dünya ihracat ortalamasından daha hızlı artış kaydettiği gözlemlenmektedir. Fakat bu sonuçların ne derece ülkeler arasındaki ortak bir eğilimi yansıttığı ve ne kadarının bireysel ülkelerin performansı ile açıklandığı kesin değildir. İhracatta benzerlik endeksi (XS) ülkeler arasındaki farklı ihracat kalıplarını yansıtmaları açısından yararlı bilgiler sunar. Endeks şu şekilde tanımlanır:

$$XS_{jk} = \sum [\min(X_{ij}, X_{ik}) * 100]$$

Burada X_{ij} ve X_{ik} i sektörünün j ve k ülkelerindeki ihracat payını göstermektedir. Bu, genellikle belli bir ticaret ortağına veya piyasaya yapılan ihracat olarak dikkate alınır. Endeks değeri 0 ile 100 arasında değişir. 0 olması iki karşılaştırılan ülkelerin ihracatının tamamen farklı yapıda olduğunu, 100 olması da ihracat yapılarının benzer olduğunu gösterir ki bu da söz konusu ülkelerin ilgili mal grubunda birbirleri ile rekabet içerisinde olduğu anlamına gelir.

1.5.7- Göreli Rekabet Üstünlüğü Endeksi (RC)

VOLLRATH'a göre, RTA, RXA ve RC endeks değerlerinin pozitif değerleri karşılaştırmalı avantajı, negatif değerleri ise karşılaştırmalı dezavantajı göstermektedir. VOLLRATH bu üç göstergenin önemli bir özelliğine de işaret etmiştir: Söz konusu endeksler belli bir mal/ülke ile ülkelerin ve malların geri kalanları arasında ayırım yapmaya olanak tanımaktadır. Endeksler bu yolla ülke ve malın dünya ticaretinde çifte sayımını engellemektedir. VOLLRATH, RC endeksinin, arz ve talep dengesini içerdiği için daha tercih edilebilir bir endeks olduğunu belirtmektedir. Çünkü RC endeksi, bir ülke veya malın karşılaştırmalı üstünlüğünü daha iyi yansıtmaktadır. Diğer yandan RTA

ise belli bir mal grubunun ya da endüstrinin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğünde, ihracat ve ithalatın üstünlüklerinin göreceli katkısını ölçme potansiyeline sahiptir. Bu üç endeks birlikte ele alındığında VOLLRATH, RXA endeksinin ise pratikte daha yaygın kullanıldığını kabul etmektedir. Endeks aşağıdaki gibi gösterilmektedir.

$$RC_{ij} = \ln(RXA_{ij}) - \ln(RMP_{ij})$$

Söz konusu formülasyon j ülkesinin i malında göreceli rekabet üstünlüğü endeksinin göstermektedir.

1.5.8- Açıklanmış Rekabet Gücü Endeksi (RCP)

Bu endekste nispi ihracat avantajı endeksi ve nispi ithalat nüfuz endeksinin arasındaki fark niteliğinde olup endüstri içi ticaretteki artış sebebiyle günümüzde büyük önem taşımaktadır (Utkulu ve Seymen, 2004: 15).

$$RCP = \ln RXA - \ln RMP$$

Söz konusu endeks pozitif değer aldığı anda ülkenin o mal ve hizmette karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu, negatif değer aldığı anda ise karşılaştırmalı olarak dezavantaja sahip olduğu ortaya çıkar.

1.5.9- Net Ticaret Endeksi (NTI)

Net ticaret endeksi endüstri içi ticaretin durumunu ve ithalatı dikkate almaktadır. Alternatif bir açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi olarak da bilinen net ticaret endeksi, ülkenin sadece kendi ticari performansının ölçümünü yapmak amacıyla hesaplanmaktadır.

$$NTI = (X_{jt} - M_{jt}) / (X_{jt} + M_{jt})$$

Net ticaret endeksinin pozitif değer alması söz konusu ülkenin o mal ve hizmette açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğünün olduğunu, negatif değer alması ise açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğünün bulunmadığını gösterir. -1 değeri tam ithalatı temsil etmektedir ve bu durumda en yüksek karşılaştırmalı dezavantaj bulunmaktadır. +1 değeri tam ihracatı temsil eder ve bu durumda en yüksek karşılaştırmalı avantaj bulunmaktadır. Son olarak net ticaret endeksi değeri 0 olduğunda dengeli ticaret

görülmektedir. Bunun anlamı ülkede en yüksek düzeyde endüstri içi ticaretin bulunduğudır (Erkan, 2009: 19).

Ülkelerin uluslararası ticaret yapımlarında hem bir gösterge hem de kazançlarını arttıracak bir fırsat niteliğinde olan bu ölçümler dışında teorik daha az kullanılan ve yine ülkelerarası rekabet gücünü ölçen çeşitli endeks ve katsayılar bulunmaktadır. Bunları ana başlıklar halinde sıralanırsa (Erkan, 2009: 35-48):

- Ticaret dengesine katkıyı ölçen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük katsayısı,
- Net ihracatla birlikte çıktıyı da dikkate alan açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük katsayısı,
- Ticaret yoğunlaşma endeksi,
- Piyasa yoğunlaşma endeksi,
- Ticari tamamlayıcılık endeksi,
- İhracat benzerlik endeksi,
- Endüstri içi ticaret endeksi,
- Ticaret çakışma endeksi,
- HIRSCHMAN-HERFINDAHL endeksi,
- Kapsama oranı endeksi,
- Gayri safi yurt içi hasılanın yüzdesi olarak mallardaki ticaret dengesi endeksi,
- Ticaret açıklığı endeksi,
- İhracat eğilimi endeksi,
- İthalat eğilimi endeksi,
- İthalat nüfus oranı endeksi,
- Kişi başına ticaret,
- İhracat büyüme endeksi,
- Piyasa pozisyonu endeksi,
- Dünya piyasa payındaki değişim endeksi,

- Mal ticaretindeki nispi büyüme oranı endeksi,
- Önemli ihracat kategorisi endeksi,
- Sapma endeksi,
- Nüfus endeksi,
- Ticaret yoğunlaşma endeksi,
- İhracat piyasa payı endeksi,
- Uluslararası rekabete maruz kalma düzeyi,
- Reel döviz kuru.

Bölgesel pazarlar ile bütünleşme yolunda olan ülkelerde rekabet olgusu büyük önem kazanmıştır. Rekabet gücünün objektif ölçütler ile alt sektörler itibariyle gelişiminin ortaya konulabilmesi için rekabet ölçüm yöntemlerinin yaygın olarak bilinip uygulanmasında yarar görülmektedir. Bu yöntemler, şirketlere olduğu kadar, sektör kuruluşlarına da politika belirleme ve uygulamanın izlenmesi, kıyaslama, stratejik planlamalar için yardımcı olacaktır. Karşılaştırmalı üstünlükler anlayışıyla çalışmanın aşılması ulusal rekabetçi üstünlükler anlayışı ile çalışmayı sağlama dönemine girilmiştir. Dünya piyasalarına, tek tek şirketler olarak çıkmak yerine, alt sektörler boyutunda ülke olarak rekabet açabilmenin sağlayacağı üstünlükler çok daha fazladır (Demir, <<http://ekutup.dpt.gov.tr>>, 26.01.2010).

Söz konusu üstünlük sağlayıcı uygulamalar mikro ölçekte firmalarda olduğu kadar makro ölçekte ülke ekonomisi uygulayıcılarına kadar herkes açısından önemlidir. Bu uygulamaların ülke ekonomisine yön veren kuruluşlar ve karar alıcılar açısından da yeterli ölçüde dikkate alınmalı konulması gerekli ekonomik tedbirler olarak görülmelidir.

Bu amaçla özellikle Türkiye’de faaliyette bulunan sektörel dış ticaret şirketlerine⁴ ve dış ticaret sermaye şirketlerine⁵ düşen görevler oldukça büyüktür. Ülke

⁴ Sektörel dış ticaret şirketleri ihracat dayalı büyüme modelinde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden faydalanabilmek amacıyla kurulan bir ihracat organizasyonudur. Sektörel dış ticaret şirketleri, aynı üretim dalında faaliyette bulunan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ihracat sektörü kapsamında bir organizasyon altında bir araya getirilerek dünya pazarlarına yönlendirilmesi amacıyla, ihracat ve ilgili konularda hizmet sağlayarak, dış ticarette uzmanlaşmalarını ve bu suretle daha etkin faaliyet

temelinde özellikle imalat sanayinin belli başlı alt kalemlerinde uluslararası piyasalara girerek karşılaştırmalı üstünlükler sağlamak mümkündür. Bu durum hem şirket temelinde sermaye sahiplerine de kazanç sağlayacaktır ve hem de ülke temelinde söz konusu alt kalemde karşılaştırmalı üstünlüğün diğer ülkelere göre elde edilmesini olanaklı konuma sokacaktır. Bunun gerçekleşmesi için Türkiye’de faaliyette bulunan küçük ve orta ölçekli işletmelerin öncelikle kendi aralarında toplanarak sektörel dış ticaret şirketlerini ve dış ticaret sermaye şirketlerini oluşturmaları gerekmektedir.

göstermelerini teminen kurulan şirketlerdir. Sektörel dış ticaret şirketleri modeli, daha önce uygulanan dış ticaret sermaye şirketleri modelinden esinlenerek yapılandırılmıştır

⁵ Ödenmiş sermayeleri en az 2 milyon TL olan ve bir önceki takvim yılında gümrük beyannamesi bazında; en az 100 milyon dolar veya eş değerdeki fiili ihracatı gerçekleştiren (transit ve bedelsiz ihracat hariç) anonim şirketlere, her yılın Ocak ayının son gününe kadar başvurulması kaydıyla dış ticaret sermaye şirketi statüsü verilebilir veya dış ticaret sermaye şirketi statüsüne sahip firmalar için söz konusu statü yenilenebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ KARŞISINDAKİ REKABET GÜCÜ

Avrupa Birliği (AB) barışı korumak, ekonomik ve sosyal ilerlemeyi pekiştirmek amacı ile bir araya gelmiş yirmi yedi üye devletten oluşur. Birliğin içinde ortak kurumları bulunan üç Topluluk yer alır. Bunların içinde ilk kurulanı Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) olmuştur. Avrupa Kömür ve Çelik Birliği'ni kuran ve aynı zamanda bugünkü AB'nin temelini oluşturan Paris Antlaşması, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg arasında 18 Nisan 1951 tarihinde Paris'te imzalanmış ve 25 Temmuz 1952 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu altı ülke daha sonra 1957 tarihli Roma Antlaşmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'nu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (EURATOM) oluşturmuşlardır (Bozkurt, 1993: 30).

AET, 1957 yılında altı Batı Avrupa Devleti (Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya) arasında imzalanan "Roma Antlaşması" ile kurulmuştur. AET'ye hukuken ve fiilen uluslararası bir kuruluş olma niteliğini kazandıran Antlaşma. 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AET'nin nihai hedefi Avrupa'nın siyasal bütünlüğe ulaşmasıdır. Bu hedefe varmak için öngörülen ekonomik dengeyi sağlamak üzere, ilk

araç olarak üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, sermayenin ve emeğin serbestçe dolaştığı bir ortak pazar ve gümrük birliği kurulması öngörülmüştür. Roma Antlaşması'nın ikinci maddesinde AET'nin hedefi şu şekilde ifade edilmiştir: "Topluluğun görevi, ortak pazarın kurulmasıdır. Bunun yanında üye ülkelerin ekonomik politikalarının giderek yaklaştırılması suretiyle, topluluğun bütünü içinde ekonomik etkinliklerin uyumlu olarak gelişmesini, sürekli ve dengeli bir yayılmayı, artan bir istikrarı, yaşam düzeyinin hızla yükseltilmesini ve birleştirdiği devletler arasında daha sıkı ilişkileri gerçekleştirmektir." Topluluklar bu sürecin sonunda üye devletler arasındaki bütün iç sınırları kaldırarak tek bir pazar kurmuşlardır. (<<http://www.abmerkezi.org.tr>>, 27.02.2010).

1969 yılında La Haye'de yapılan Zirve'de, Topluluklara katılma talebinde bulunan İngiltere, İrlanda, Danimarka ve Norveç ile konuya ilişkin müzakerelerin başlatılması kabul edilmiştir. İki yıl süren müzakerelerden sonra İngiltere, İrlanda ve Danimarka tam üye olarak, 22 Ocak 1972 tarihinde topluluğa katılmışlar, Norveç'in katılma anlaşması ise, adı geçen ülkede yapılan bir referandum ile reddedilmiştir. 1981 yılında Yunanistan'ın da Topluluğa katılmasıyla üye sayısı 10'a çıkmıştır. 1 Ocak 1986 tarihinde İspanya ve Portekiz'in katılmasıyla Topluluğun üye sayısı 12'ye yükselmiştir. 1 Ocak 1995 tarihi itibarıyla, daha Önce Avrupa Serbest Değişim Bölgesi (EFTA) üyesi olan, Avusturya, Finlandiya ve İsveç, AB'ye tam üye olmuşlardır (Seyidoğlu, 2003: 261–262).

1990'lı yıllarda AB'ye adaylık için başvurular gündeme gelmiştir. 4 Temmuz 1990'da Kıbrıs Rum Kesimi, 16 Temmuz 1990'da Malta, 20 Mayıs 1992'de İsviçre, 28 Eylül 1992'de Liechtenstein, 31 Mart 1994'de Macaristan. 5 Nisan 1994'de Polonya, 22 Haziran 1995'de Romanya, 26 Haziran 1995'de Slovakya, 13 Ekim 1995'de Letonya, 24 Kasım 1995'de Estonya, 8 Aralık 1995'de Litvanya, 14 Aralık 1995'de Bulgaristan, 17 Ocak 1996'da Çek Cumhuriyeti, 10 Haziran 1996'da Slovenya AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuşlardır. Türkiye ise 14 Nisan 1987 tarihinde tam üyelik müracaatında bulunmuştur. Bu ülkelerin adaylık başvuruları ile ilgili komisyon görüşü çeşitli tarihlerde alınmıştır. Üyelik müzakerelerinin başlatılması ise iki ayrı zirve sonuçlarına göre şekillenmiştir. 1997 yılında yapılan Lüksemburg zirvesi ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Macaristan, Polonya, Estonya, Çek Cumhuriyeti ve Slovenya ile katılım müzakerelerinin başlatılması kararı alınmış ve 1998 yılında ikili

müzakerelere başlanmıştır. 1999 yılı sonunda gerçekleştirilen Helsinki zirvesinde alınan kararlar ile de Malta, Romanya, Slovakya, Letonya, Litvanya, Bulgaristan ve Türkiye ile üyelik müzakerelerine başlanması kararı alınmıştır. İsviçre'nin 6 Aralık 1992 tarihli referandumla, Liechtenstein'in ise 28 Eylül 1992 tarihli referandumla AB'ye katılımı reddetmesi üzerine bu ülkelerin adaylığı askıya alınmış bulunmaktadır. 2004 yılında Estonya, Litvanya, Letonya, Çek Cumhuriyet, Polonya, GKRY, Slovakya, Slovenya, Malta ve Macaristan'ın katılımıyla üye sayısı yirmi beşe çıkan AB; 2007 yılındaki son genişleme dalgasıyla Bulgaristan ve Romanya'yı da bünyesine katmış ve üye sayısını yirmi yediye yükseltmiştir (<<http://www.abgs.gov.tr>>, 27.02.2010).

Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin tarihi yaklaşık elli yıllık bir geçmişe uzanmaktadır. Türkiye, 31 Temmuz 1959 tarihinde AET'ye üyelik başvurusunda bulunmuştur. Türkiye'nin başvurusunu değerlendiren AET, Türkiye'nin ekonomik, siyasal ve sosyal altyapısının üyelik gereklerini yerine getirmek için yeterli olmadığını bildirmiş ve tam üyelik gerçekleşinceye kadar geçecek süre için bir Ortaklık Anlaşması imzalanmasını önermiştir. 11 Eylül 1959 tarihinde AET Bakanlar Konseyi Türkiye'nin ortaklık başvurusunu kabul etmiş ve Ortaklık Anlaşması (Ankara Anlaşması) 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanarak, 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ankara anlaşması Türkiye ile AET arasında gümrük birliğine dayanan bir ortaklık kurmayı hedeflemekteydi. Ortaklığın gerçekleşmesi ve Türkiye'nin tam üye olarak AET'ye katılabilmesi için üç aşama kabul edildi: Hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönem. 1 Ocak 1964 ile 31 Aralık 1972 tarihleri arasında hazırlık çalışmaları sürdürüldü ve 23 Kasım 1970 tarihinde Brüksel'de imzalanan Katma Protokol ile yirmi iki yıl sürecek gümrük birliği hedefine varmak için gerekli teknik tedbirler ayrıntılı olarak tespit edildi. Bu geçiş döneminde Türkiye ile AET arasında ekonomik bütünleşmenin gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Ancak, Katma Protokol'de öngörülen yükümlülüklerinin önemli bir kısmını Türkiye zamanında yerine getiremedi. Türkiye'nin 1970'lerde uyguladığı ithal ikamesine dayalı sanayileşme stratejisi dolayısıyla AET de Türkiye ile olan ilişkilerin hızlandırılması için fazla bir çaba göstermedi. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından 22 Ocak 1982 tarihinde AET, Türkiye ile olan ilişkilerini demokrasiye geçiş şartını ileri sürerek dondurma kararı aldı. Askeri yönetimin ardından yapılan seçimleri kazanarak işbaşına gelen hükümet tarafından 14 Nisan 1987 tarihinde AET'ye tam üyelik müracaatı yapıldı. Ancak AET Komisyonu Türkiye'nin tam üyelik

başvurusunu Türkiye'nin henüz hazır olmadığı gerekçesiyle kabul etmedi. Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal açılardan gelişmeye ihtiyacı olduğu belirtildi. 1 Ocak 1996 tarihinde tam üyelik sürecinde önemli bir adım daha atıldı ve Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında gümrük birliği gerçekleştirildi. 10–11 Aralık 1999 tarihleri arasında Helsinki'de yapılan zirvede ise Türkiye'ye "aday ülke" statüsü sağlandı. Halen Türkiye ile AB arasında tam üyelik müzakereleri devam etmektedir (<<http://www.abgs.gov.tr>>, 27.02.2010).

2.1- Avrupa Birliği 12 Ülkelerinin Genel Görünümü

AB'nin on iki üye ülkesinin genel görünümü ile söz konusu ülke ekonomilerinin dış ticaret rakamları ve rekabet endekslerine geçmek konunun anlaşılması için daha yararlı olacaktır. Buna göre on iki AB ülkesinin kamu gelirleri, ileri teknoloji ürünü mallarının toplam ihracata oranı, nüfusu, patent almak için yapılan başvuruların sayısı ve kişi başına düşen yıllık gelir gibi rekabeti etkileyebilecek demografik ve makro ekonomik veriler aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir.

Tablo – 2.1: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinin Toplam Nüfusu (-000 Kişi)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Fransa	60,545	60,979	61,424	61,864	62,292	62,772	62,998	63,645	64,004	64,366
Hollanda	15,863	15,987	16,105	16,192	16,258	16,305	16,334	16,357	16,405	16,485
Almanya	82,163	82,259	82,440	82,536	82,531	82,500	82,437	82,314	82,217	82,002
İtalya	56,923	56,960	56,993	57,321	57,888	58,462	58,751	59,131	59,619	60,045
İngiltere	58,785	58,999	59,217	59,437	59,699	60,059	60,425	60,781	61,179	-
İrlanda	3,777	3,832	3,899	3,963	4,027	4,109	4,209	4,312	4,401	4,450
Danimarka	5,330	5,349	5,368	5,383	5,397	5,411	5,427	5,447	5,475	5,511
Yunanistan	10,903	10,931	10,968	11,006	11,040	11,082	11,125	11,171	11,213	11,260
Portekiz	10,195	10,256	10,329	10,407	10,474	10,529	10,569	10,599	10,617	10,627
İspanya	40,049	40,476	40,964	41,663	42,345	43,038	43,758	44,474	45,283	45,828
Belçika	10,239	10,263	10,309	10,355	10,396	10,445	10,511	10,584	10,666	-
Lüksemburg	433	439	444	448	454	461	469	476	483	493

Kaynak: <www.ec.europa.eu/eurostat.ec> (21.10.2010), veritabanlarından yararlanarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Tablo – 2.1'de 2000 – 2009 yılları arasında on iki AB ülkesinin toplam nüfusları bulunmaktadır. Buna göre Türkiye nüfusunu geçen ülke sadece Almanya olup diğer AB ülkelerinden Fransa, İtalya ve İspanya'nın nüfusları nispeten fazladır.

Tablo – 2.2: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinde Kişi Başına Düşen Yıllık Ulusal Gelir (Cari Fiyatlar – Euro)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Fransa	23,700	24,500	25,100	25,700	26,600	27,400	28,500	29,700	30,400	29,600
Hollanda	26,300	27,900	28,800	29,400	30,200	31,500	33,100	34,900	36,300	34,600
Almanya	25,100	25,700	26,000	26,200	26,800	27,200	28,200	29,600	30,200	29,300
İtalya	20,900	21,900	22,700	23,200	23,900	24,400	25,200	26,000	26,200	25,200
İngiltere	27,200	27,800	28,800	27,700	29,600	30,400	32,200	33,700	29,600	25,300
İrlanda	27,600	30,300	33,200	35,000	36,700	39,000	41,600	43,400	40,500	35,700
Danimarka	32,500	33,500	34,400	35,000	36,500	38,300	40,200	41,600	42,400	40,400
Yunanistan	12,600	13,400	14,300	15,600	16,700	17,500	18,800	20,200	21,000	20,700
Portekiz	12,400	13,000	13,500	13,700	14,200	14,600	15,100	15,900	16,200	15,800
İspanya	15,700	16,700	17,700	18,600	19,700	20,900	22,300	23,500	23,900	22,900
Belçika	24,600	25,200	26,000	26,600	27,900	28,900	30,200	31,500	32,200	31,400
Lüksemburg	50,400	51,100	53,800	57,200	60,000	65,200	71,800	78,100	81,200	76,500

Kaynak: <www.ec.europa.eu/eurostat.ec> (21.10.2010), veritabanlarından yararlanarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Tablo – 2.2’de cari fiyatlarla on iki AB ülkesinde yıllık kişi başına düşen ulusal gelir hesaplamaları yer almaktadır. Buna göre 2000 – 2009 yılları arasında AB’nin en küçük ülkelerinden birisi olan Lüksemburg’un ulusal gelir açısından ne kadar büyük olduğu görülmektedir. Bunun nedenlerinden birisi küçük ülke olmanın avantajını kullanarak dış ticaret gelirlerinden oldukça fazla yararlanabilmesi ve teknoloji temelli mallarda oldukça iyi bir ihracatçı olması gelmektedir. Yine Danimarka kişi başına düşen ulusal gelir açısından önemli ülkeler arasındadır. Nüfusunun daha çok olduğunu önceden belirttiğimiz Almanya ve Fransa gibi ülkeler Türkiye’nin 2009 yılındaki yaklaşık 8,000 Euro’luk kişi başına düşen ulusal gelirinin kat kat üzerinde olmalarına rağmen Lüksemburg’a yetişememektedirler.

Tablo – 2.3: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinin Kamu Gelirlerinin GSYİH'ya Oranı (Yüzde)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Fransa	50,2	50,0	49,5	49,2	49,6	50,4	50,4	49,6	49,5	48,1
Hollanda	46,1	45,1	44,1	43,9	44,3	44,5	46,1	45,4	46,6	46,0
Almanya	46,4	44,7	44,4	44,5	43,3	43,5	43,7	43,8	43,9	44,5
İtalya	45,3	44,9	44,4	44,8	44,2	43,8	45,4	46,4	46,2	46,6
İngiltere	40,4	40,7	39,1	38,8	39,6	40,8	41,5	41,3	42,5	40,4
İrlanda	36,1	34,2	33,2	33,6	34,9	35,6	37,4	36,7	34,7	34,1
Danimarka	55,8	55,4	54,8	55,0	56,4	57,8	56,6	55,7	55,3	55,7
Yunanistan	43,0	40,9	40,3	39,0	38,0	38,5	39,3	39,7	39,1	36,9
Portekiz	38,2	38,2	39,4	40,7	41,3	39,9	40,5	40,9	40,6	38,8
İspanya	38,1	38,0	38,4	38,2	38,5	39,4	40,4	41,1	37,1	34,7
Belçika	49,1	49,5	49,7	50,9	49,0	49,4	48,8	48,1	48,8	48,1
Lüksemburg	43,6	44,2	43,6	42,2	41,5	41,5	39,7	39,8	40,1	41,6

Kaynak: <www.ec.europa.eu/eurostat.ec> (21.10.2010), veritabanlarından yararlanarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Tablo – 2.3'te 2000 – 2009 yılları arasında AB'nin on iki ülkesinde gerçekleşen GSYİH'ya kamu gelirlerinin etkisi görülmektedir. Buna göre Danimarka'nın kamu gelirleri açısından diğer büyük AB ülkelerinden düşük olsa da GSYİH'sına göre oranlandığında en büyük orana sahip olduğu görülmektedir. Bunun dışında İtalya ve Fransa'nın kamu gelirleri nüfusu da düşünüldüğünde hem yüksek hem de GSYİH'sına oranlandığında neredeyse yarısına yakındır.

2000 yılından itibaren en önemli gelişme hemen hemen tüm AB 12 ülkelerinin kamu gelirlerinin GSYİH'larına oranlarının dalgalı bir seyir izlemesidir. Yunanistan gibi Türkiye ekonomisine göre oldukça küçük olan ancak krizlerden etkilenme açısından Türkiye ile benzerlikler gösteren bir ülkede ise kamu gelirlerinin GSYİH'yı yeterince finanse edemediği görülmektedir. Yunanistan'ın söz konusu oranı yıllar itibariyle azalmaktadır.

Tablo – 2.4: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinde Kişi Başına Düşen Patent Başvurusu Sayısı (1/1 Milyon)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Fransa	120,4	118,8	119,2	126,6	133,4	130,7	130,8	132,3
Hollanda	216,8	242,3	213,7	212,5	221,3	208,2	220,5	223,4
Almanya	267,8	264,4	260,8	263,3	276,1	283,7	283,6	290,7
İtalya	70,0	69,3	73,1	75,2	79,4	82,3	83,5	86,3
İngiltere	102,12	94,5	92,8	91,5	90,8	88,4	89,8	89,1
İrlanda	54,2	63,6	57,4	55,3	64,5	63,6	64,3	66,8
Danimarka	177,0	168,7	174,1	192,2	191,8	202,1	193,7	194,0
Yunanistan	5,1	6,4	6,7	7,8	6,0	9,9	9,3	9,7
Portekiz	4,1	4,0	3,9	6,0	5,5	10,9	10,1	11,4
İspanya	19,9	21,2	22,9	22,4	28,5	30,9	30,2	32,6
Belçika	126,6	116,8	124,8	127,4	141,7	135,5	136,3	139,0
Lüksemburg	186,1	166,2	136,6	193,3	247,7	209,1	221,4	230,1

Kaynak: <www.ec.europa.eu/eurostat.ec> (21.10.2010), veritabanlarından yararlanarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Tablo – 2.4’te AB’nin on iki ülkesinde 2000 – 2007 yılları arasında gerçekleşen ve rekabet endekslerinin de dolaylı yönden etkileyeni olan kişi başına düşen patent sayısı yer almaktadır. Bu oranlar söz konusu ülkede bilimsel gelişmenin ar-ge’ye ayrılan gelir artışının ve dış ticaret hacminin ihracat lehine değişmesinin bir göstergesi niteliğinde olup elbette ki rekabet endekslerini de doğrudan etkilemektedir.

Kişi başına düşen ulusal geliri en yüksek olan Lüksemburg, kişi başına düşen patent başvurusu oranında da yine AB 12 ülkeleri arasında en üstte Almanya ile birlikte yer almaktadır. Bu ülkeleri Fransa ve Hollanda izlemektedir. Buna göre patent başvurusunun yüksek olduğu ülkelerde ulusal gelirin ve kişi başına düşen ulusal gelirin yüksek olduğundan söz edilebilmektedir.

Tek haneli oranların oluşturduğu grup ise Yunanistan ve Portekiz’dir. Türkiye’de ise bu oran henüz bir tamsayıya ulaşamamıştır. Bu durum bizi ar-ge’ye ayrılan payın düşüklüğü ve patent başvurularının azlığına, bunun da üretimin düşük teknolojiye sahip süreçlerle götürülüp ulusal gelirin düşüklüğüne neden olması gibi bilinen bir gerçeğin bu ülkelerde de yaşandığı varsayımına götürmektedir.

Tablo – 2.5: Avrupa Birliği 12 Ülkelerinin İleri Teknoloji Ürünü Mal İhracatının Toplam İhracata Oranı (Yüzde)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Fransa	25,4	25,5	21,8	20,7	20,0	19,0	17,8
Hollanda	22,8	22,2	18,7	18,8	19,1	20,2	18,2
Almanya	16,0	15,7	15,1	14,7	15,3	14,7	14,0
İtalya	8,5	8,5	8,2	7,0	7,0	6,9	6,3
İngiltere	28,8	29,7	28,6	24,4	22,8	22,1	26,4
İrlanda	40,5	40,8	35,3	29,9	29,0	29,5	29,0
Danimarka	14,4	13,9	15,0	13,4	13,3	14,8	12,7
Yunanistan	7,4	6,1	6,5	7,5	7,1	5,9	5,7
Portekiz	5,5	6,9	6,3	7,4	7,4	6,8	6,9
İspanya	6,3	6,1	5,7	5,9	5,7	5,6	4,9
Belçika	8,6	8,9	7,4	7,4	7,1	7,0	6,6
Lüksemburg	20,5	27,9	24,7	29,6	29,4	37,9	40,6

Kaynak: <www.ec.europa.eu/eurostat.ec> (21.10.2010), veritabanlarından yararlanarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Tablo – 2.5’te AB 12 ülkelerinde ileri teknoloji ürün malların ihracatının toplam ihracat içerisindeki oranı görülmektedir. Buna göre patent başvurusu sayısının yüksekliği ileri teknoloji ürünü malları ihracatının da artışına neden olmaktadır. Bu durum ulusal gelirin artışıyla birlikte ar-ge’ye aktarılan payın artmasına neden olacak ve bu durum giderek ülke refahını arttıracaktır.

Söz konusu beş gösterge ülkeler arasında gelişmişliğin ve refahın belirtileri olsa da, ülkelerin özellikle makro ölçekte rekabet ölçümlerini açıklamada dış ticaret verileri kullanılmaktadır.

2.2- Türkiye – AB Ekonomik İlişkilerinin Analizi ve Rekabet Endeksleri İle Ölçümü

Türkiye ile AB arasında oluşan ilişkilerin temelini ekonomik ilişkiler oluşturmaktadır. 1996 yılında gerçekleştirilen Gümrük Birliği anlaşması bunun göstergesi niteliğindedir. Ekonomik açıdan gerçekleştirilmek istenen kriterler anlamına gelen Maastricht Kriterleri de Türkiye’nin hem AB ile bütünleşme hem de kendi ulusal sınırları içerisinde yurttaşlarına daha kolay yaşanılabilir bir ülke ekonomisi yaratmak için gereklidir. Ekonomik ilişkilerin en önemli noktası da dış ticarettir. Bu bağlamda ekonomik ilişkilerin özellikle de ikili mal ve hizmet ticaretlerinin tanımlanacağı çeşitli sınıflamalar ortaya koyulmuştur.

Dış ticaret istatistiklerinde mal ve ülkeler için standart sınıflandırma sistemleri kullanılır. Detaylı veriler için Komnane Nomenklatüre (Combined Nomenclature, CN) sınıflandırma sistemi kullanılırken, toplulaştırılmış veriler için ise Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC Rev.3, Standart International Trade Classification) ya da Geniş Ekonomik Kategorilerin Sınıflaması (BEC, Broad Economic Categories) sınıflandırma sistemleri kullanılır. Dış ticaret amaçlı olarak ülke gruplandırması için ise Geonomenklatüre kullanılır. CN, Dünya Gümrük Teşkilatı tarafından geliştirilen ve yürütülen HS'e (Harmonised Commodity Description and Coding System) dayalı bir sınıflandırma sistemidir. HS'in ürün kodlama sisteminde altı basamak sayısal kod kullanılmakta ve AB ihtiyaçlarına göre sekiz basamağa kadar da detaylandırılabilir. Eurostat aynı zamanda dış ticaret istatistiklerini Birleşmiş Milletlerin sınıflandırma sistemi olan SITC Rev.3'e göre de yayınlamaktadır. SITC Rev.3 sınıflandırma sistemi tamamıyla sayısal kodlardan oluşan beş düzeyli sayısal kodlama sistemine sahiptir. AB içi ve AB dışı ticaret istatistiklerinin bu sınıflandırma sistemine göre de yayınlanmasının nedeni dünya ticareti ile karşılaştırma yapılabilmesine imkan sağlamaktır. Birleşmiş Milletlerin sınıflandırma sistemi olan BEC, Birleşmiş Milletler Ulusal Hesaplar Sistemi malların son kullanıcı kategorileri olan üç temel sınıf sermaye, ara malı ve tüketim malları biçiminde dış ticarete konu olan malları sınıflandırır. BEC on dokuz kategori içerir. BEC'in her bir kategorisi, bölümler, gruplar, alt gruplar ve SITC Rev.3'ün temel başlıkları bakımından tanımlanır. SITC aracılığı ile Harmonize Sisteme geçiş imkanı vermektedir. Diğer bir sınıflandırma sistemi olan ülke sınıflandırması Geonomenclature ise dış ticaret istatistiklerini bildirimde bulunan ülke ve ticaret ortağı ülkeye göre sınıflandırır. Bu sınıflandırma sistemi Eurostat tarafından düzenlenir ve yönetilir. ISO alfa-2 sınıflandırma kullanılır ve böylece her bir ülke iki harfli alfabetik kodla tanımlanır. Jeopolitik değişimleri dikkate alarak her yıl yenilenen bir sınıflandırma sistemidir (Bakır, <<http://www.gumrukkontrolor.org.tr>>, 23.04.2010).

2.2.1- Türkiye – AB Dış Ticaretinin BEC, ISIC VE SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

BEC kategorisi özellikle 24 Ocak 1980 Kararları'nın alınması ve Türkiye ekonomisinin dışa açılmasıyla birlikte önem kazanmıştır. Bu tarihten itibaren Türkiye,

sanayiye önem verip nitelikli ve katma değeri yüksek ürünler üretip bunları dış pazarlara satmak amacıyla harekete geçmiştir. Ancak bu durum beraberinde dışa bağımlı bir sanayi kesimini de ortaya çıkarmıştır.

BEC sınıflandırma temel olarak üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar; ara malı, sermaye malı ve tüketim malı sınıflarıdır. Birinci bölümde de bahsedildiği gibi bir ülkenin dışa bağımlılığının en önemli göstergesi genelde büyümenin lokomotifleri olarak gösterilen sanayi kesiminde bağımlılık, özelde ise bu sanayinin ürettiği ürünlerin hammaddelelerinde yani ara mallarında dışa bağımlılıktır. Ara ve sermaye mallarında dışa bağımlılık ülke ekonomileri açısından gelecek için umut vermeyen bir gösterge olarak yorumlanmaktadır.

Dış ticaretin BEC dışında diğer bir sınıflandırma şekli de ISIC sınıflandırmasıdır. ISIC (International Standard Industries Categories), BM İstatistik Ofisi'nin gerçekleştirdiği Uluslararası Standart Sanayi Sınıflandırmasıdır. İstatistiğin geniş çaplı analizinde ve uluslararası karşılaştırmalarda merkezi bir konuma gelmiştir. ISIC'in son düzeltilmesi olan Revizyon 3 (ISIC Rev.3), önceki uyarlamalardan farklı ise de yapısı önemli bir değişikliğe uğramamıştır. ISIC belli başlı olarak; Tarım ve Ormancılık, Balıkçılık, Madencilik ve Taş Ocakçılığı, İmalat, Elektrik – Gaz ve Su, Diğer İş Faaliyetleri ve Kişisel Faaliyetler olmak üzere dallara ayrılmaktadır. Birleşmiş Milletler istatistik ofisi'nin gerçekleştirdiği ISIC faaliyet sınıflaması, istatistiğin geniş çaplı analizinde uluslararası karşılaştırmalarda merkezi bir konuma gelmiştir. Bu sınıflandırmaya göre ekonomik faaliyetler beşe ayrılmaktadır. Bunlar; imalat, tarım ve ormancılık, madencilik ve taş ocakçılığı, balıkçılık ve diğer mallardır. Diğer mallar bu sınıflandırmalardan hiç birine girmeyen malların sınıflandırıldığı kategoridir (TÜİK, 2009, 279).

2.2.1.1- 1990 – 1994 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin BEC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

Tablolar ve grafikler dört zaman dilimine göre yorumlanacaktır. Bunun sebebi, 1995 yılına kadar AB'nin kuruluş yıllarından gelen üyelerinin birlik içerisinde bulunması ancak 1995 yılından itibaren İsveç, Finlandiya ve Avusturya'nın katılımıyla birinci dalga genişleme oluşmuştur. Bu süreç 2004 yılına kadar devam etmiş ve bu tarihten itibaren AB tarihinin en büyük genişlemesi ortaya çıkarak: Polonya, Çek

Cumhuriyeti, Macaristan, Malta, Estonya, Letonya, Litvanya, Slovakya, Slovenya ve GKRY'nin katılımıyla yirmi beş üyeli bir topluluk halini almıştır. Elbette bu durumun çeşitli avantajları ve dezavantajları mevcuttur. Avantaj olarak ileride Avrupa kıtasında büyük bir ekonomik ve askeri güç olabilen devlet, dezavantaj olarak ise birçok küçük ve büyük devletten oluşan birliğin karar almada yaşayabileceği bir takım zorluklar düşünülebilir. Bunun dışında AB son genişlemesini 2007 yılında yaşamıştır. Romanya ve Bulgaristan'ın katılımıyla birlik yirmi yedi ülkeli büyük bir topluluk statüsüne ulaşmıştır.

TABLO – 2.6: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	1990	1991	Değişim (%)	1992	Değişim (%)	1993	Değişim (%)	1994	Değişim (%)
<i>Sermaye Malı</i>	2.423	2.577	6.35	2.724	5.7	3.864	41.8	2.963	-23.3
<i>Ara Malı</i>	5.897	5.904	0.11	6.566	11.2	8.015	22.0	6.584	-17.8
<i>Tüketim Malı</i>	992	640	-35.4	709	10.7	1.041	46.8	709	-31.8

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.6'da 1990 ile 1994 yılları arasında gerçekleşen ve geniş ekonomik kategoriler sınıflandırmasına göre düzenlenen Türkiye – AB arasındaki dış ticaret ilişkilerinden ithalat bölümü ele alınmıştır. Buna göre 1990 yılından itibaren giderek artan düzeyde AB'den yapılan ithalat dikkat çekmektedir. 1991 yılında yaşanan tüketim malları ithalatındaki düşüş Amerika Birleşik Devletleri ile Irak arasında yaşanan savaşın etkisinden kaynaklanmakta olup ara malları ve sermaye malları ithalatı reel sektör üretimini ilgilendirdiği için az da olsa artış şeklinde görülmektedir. 1992 yılında ise kısa bir süre devam eden Ortadoğu'daki krizin bitişi ile birlikte Türkiye ekonomisindeki canlanma da devam etmiş ve giderek artan düzeyde ara malı, sermaye malı ve tüketim malı ithalatı gerçekleşmiştir.

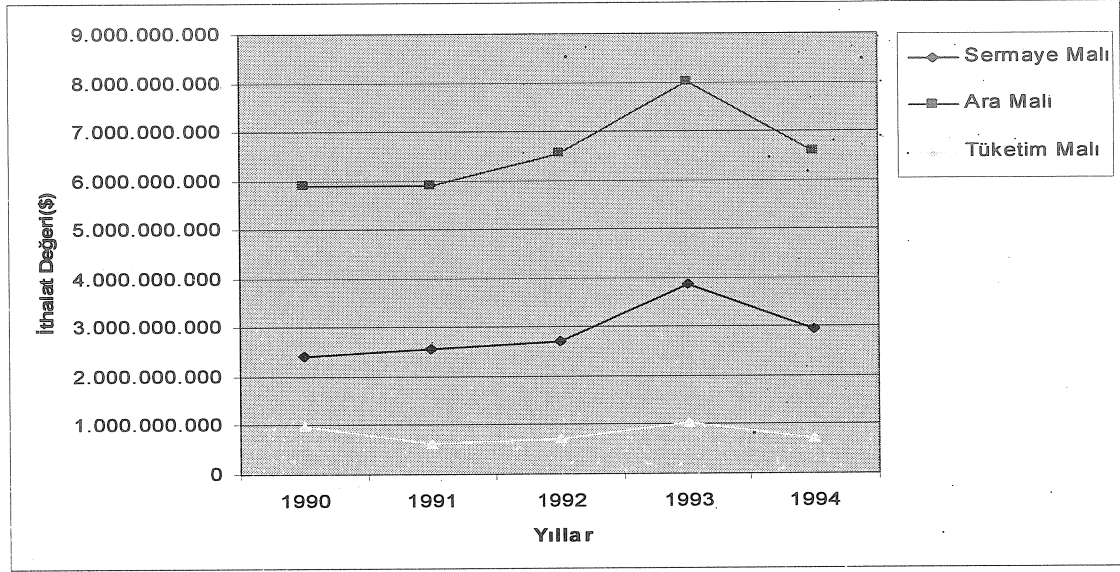
1991 yılının ilk üç ayında Körfez Savaşı, mali piyasaları olumsuz yönde etkilemiş ve mevduat bankalarından önemli ölçüde Türk Lirası ve döviz mevduatı çekilmiştir. İlk üç aylık dönemde ortaya çıkan bu olumsuz gelişmelerin büyük ölçüde dışsal bir şoktan kaynaklanmasına karşın, durgunluğun kalıcı olarak yorumlanması, ekonominin genel gidişatına ilişkin beklentileri olumsuz yöne çevirmiştir. Yıl ortasında gerçekleşen hükümet değişikliği ve daha sonra da genel seçim ortamının yaşanması,

belirsizliği daha da arttırmış ve ekonomik birimlerin karar alma süreçlerinde kısa vadeli kaygıların ağırlık kazanmasına yol açmıştır (Karakayalı, 2009: 556).

1992 yılında bir önceki yıla göre en çok ara malları ithalatı yüzde 11,2'lik bir artış göstermiş, bunu yüzde 10,7 ile tüketim malları ithalatı ve yüzde 5,7 ile sermaye malları ithalatı izlemiştir. lke ekonomisinin üretim açısından dışa bağımlılığı söz konusu yıllarda da görülmektedir.

1993 yılında gerçekleşen önemli bir gelişme sermaye malları ithalatının ara malları ithalatından daha yoğun bir şekilde bir önceki yıl olan 1992'ye göre artışıdır. Bunun sebebi ihracatı her geçen yıl artan Türkiye ekonomisinin üretimini temelden arttırabilmesinin yolunun sermaye mallarına yapılan yatırım olduğunun anlaşılmasıdır. Yüzde 40 dolaylarında artan sermaye malları ve tüketim malları ithalatını ara malları ithalatı yüzde 22 ile takip etmiştir. 1994 yılına gelindiğinde yaşanan devalüasyon ve aşırı yüksek enflasyonist ortam Türkiye'nin dış ticaret rakamlarına da etki etmiştir. Bu durum en çok tüketim malı ithalatında gözlenmiştir. Çünkü azalan üretim ve ulusal gelir, hanehalklarının ilk başta tüketimini etkilemiş ve lüks olarak tanımlanabilecek yurt dışından alınan tüketim malları harcamalarını kısımlarına yol açmıştır. Ara malları ithalatı ve sermaye malları ithalatları da sırasıyla yüzde 17,8 ve yüzde 23,3 oranında azalmasıyla reel sektör büyük bir darboğaza girmiştir. Bunun sebebi ise devalüasyon sonucu yabancı paranın fiyatının yükselmesi ve karları giderek azalan üreticilerin ithalatlarını karşılayamaz hale gelmeleridir.

GRAFİK – 2.1: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.1’de gösterilen rakamsal değişimler grafik – 2.1’in de temelini oluşturmaktadır. Grafik – 2.1’de 1990 – 1994 yılları arasında değişen ve BEC sınıflamasına göre belirlenen Türkiye – AB ithalatındaki değişimler görülmektedir. Tablo – 2.6’ya benzer şekilde grafik – 2.1 ara malları açısından incelendiğinde 1991 yılından itibaren yaşanan artış göze çarpmaktadır. Bu durum 1994 yılında yaşanan, mali ve reel kesimi derinden etkileyen ekonomik ortamdan etkilenmiş ve 1993 yılının ortalarından itibaren düşüş trendine girmiştir. Sermaye mallarının ara mallarına benzer şekilde grafiksel görünümü dikkat çekmektedir. Bunun anlamı reel sektörün üretim süreçlemesine en çok ara malları ve sermaye mallarını dışarıdan alması ve ekonomik kırılganlıkların ortaya çıkmasıyla beraber bu durumun döviz piyasalarını etkilemesi çeşitli dalgalanmaların her iki mal grubunda da görülmesine yol açmaktadır.

TABLO – 2.7: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değerleri

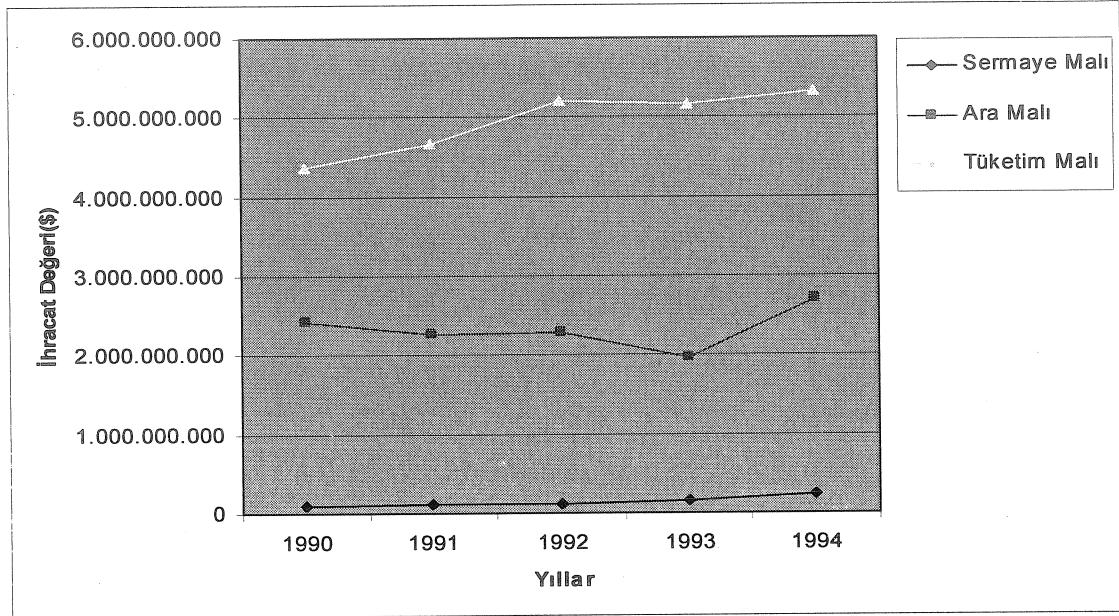
İHRACAT (Milyon \$)	1990	1991	Değ. (%)	1992	Değ. (%)	1993	Değ. (%)	1994	Değ. (%)
<i>Sermaye Malı</i>	106	113	6.60	122	7.96	152	24.5	247	62.5
<i>Ara Malı</i>	2.422	2.258	-6.77	2.279	0.93	1.969	-13.6	2.702	37.2
<i>Tüketim Malı</i>	4.364	4.669	6.98	5.197	11.3	5.163	-0.65	5.315	2.94

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.7’de 1990 – 1994 yılları arasında gerçekleşen ve BEC sınıflamasına göre oluşan Türkiye’nin AB ülkelerine ihracatı yer almaktadır. Buna göre 1990 yılında Türkiye’nin en çok dış satımda bulunduğu kalem tüketim mallarıdır. Bu durum tipik olarak ekonomileri henüz kırılgan seviyede olan ve teknoloji tabanlı sermaye yoğun üretim süreçlemesine geçememiş az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşen bir durumdur. Bu tip ülkeler genelde ara malları ithal ederler ve bunun karşılığında katma değeri düşük ve ucuz tüketim malları ihracatında bulunurlar.

Yıllar itibariyle söz konusu üç mal tipinin ihraç değerleri değişimlerine bakıldığında ise büyük oranda tüketim malları ihracatının her geçen yıl arttığı, buna karşın sermaye malları ihracatının az oranda arttığı görülmektedir. Ara malları ihracatı ise giderek düşmekte sadece 1994 yılında büyük oranda artış göstermektedir. Ancak bunun sebebi de söz konusu yıl içerisinde yaşanan ve yabancı paranın ulusal para cinsinden değerlendirilmesi olarak da bilinen devalüasyon olgusunun yaşanmasıdır. Devalüasyonun tipik sonucu olarak pahalı yurt dışı ithalatı azalmış buna karşın yabancı ülkeler açısından ucuz Türk Lirası ile birlikte ucuzlayan mal ve hizmetlere olan talep artmaktadır. Böylece ara malları ve sermaye malları ihracatında büyük oranda yükseliş yaşanmıştır.

GRAFİK – 2.2: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.2’de 1990 – 1994 yılları arasında Türkiye ve AB arasında gerçekleşen ve BEC sınıflamasına göre oluşan ihracat rakamlarının değişimi görülebilmektedir. Buna göre sermaye malları ihracatının toplam içerisinde yıllar itibariyle ne ölçüde düşük yer tuttuğu dikkat çekmektedir. Bu durum Türkiye ekonomisinin ar-ge açısından gelişmiş ekonomiler karşısında geri kaldığının bir göstergesi niteliğindedir. Çünkü sermaye mallarını ihraç eden bir ekonomi yıllar itibariyle ar-ge’ye giderek artan paylar ayırmış, teknoloji ve sermaye yoğun üretimi gerçekleştirmiş, dolayısıyla kendi iç pazarında talebi karşıladıktan sonra dış pazarlara ürününü ihraç eder duruma gelmiştir.

Günümüzde bu tip üretim ve ihracatı en çok G-8 olarak bilinen sanayileşmiş ve kalkınmış ülkeler grubu gerçekleştirmektedir. 2007 yılı itibariyle gelişmiş sekiz ülkenin içinde bulunduğu G-8’lerin ar-ge’ye yaptıkları harcama yaklaşık 36 Milyar Dolar olurken Türkiye’nin yaptığı harcama 600 Milyon Dolar düzeyindedir (<www.oecd.org>, 20.04.2010).

Grafik – 2.2’ye göre en yüksek değerin tüketim malları ihracatında olduğu gözlenmektedir. Bu durum da sıradan olarak değerlendirilebilir. Çünkü Türkiye’nin de içerisinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler ara malları ve sermaye mallarını yoğun

olarak dış pazarlardan elde ederler ve bunun karşısında göreceli olarak ülke ekonomisine az katma değer sağlayan ve ucuz olan tüketim mallarında bolca ihraç ederler. Bu sayede ülke ekonomileri dışa bağımlı hale gelir ve elde ettikleri dış ticaret kazançları gelişmiş ekonomilere göre oldukça düşük düzeylerde seyreder.

Grafik – 2.2’de son olarak ara malları ithalatının yıllar itibariyle değişimi görülmektedir. Buna göre ara malları ithalatı 1993 yılı sonuna kadar durağan seyrini sürdürmüştür. Ancak 1994 yılı ile birlikte döviz kurlarında yaşanan oynaklık ve devalüasyon olgusu, yerli ara malının yabancı ithalatçı tarafından değerini düşürmüştür. Böylece ara malları ihracatı yapan bir ülke konumuna gelen Türkiye, döviz kurlarının normal seyrine girmesi ve devalüasyonun ülke içi ithalatçıya yaşattığı zorluklarla üretimin tıkanması ve azalması sonucu yine ihracatının azalmasıyla karşı karşıya kalmıştır.

2.2.1.2- 1990 – 1994 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin ISIC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

1990 – 1994 yılları arasında Türkiye – AB ilişkilerinin ISIC sınıflamasına göre incelendiği aşağıdaki tablolarda özellikle imalat sanayi dış ticaretinin görülmesi bakımından önemlidir. ISIC kalemleri arasında toplamda en fazla yer eden tarım ve ormancılık, madencilik ve taşocakçılığı ile imalat sanayi kalemlerinin ithalat ve ihracatlarına yer verilmiştir.

TABLO – 2.8: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	1990	1991	Değ. (%)	1992	Değ. (%)	1993	Değ. (%)	1994	Değ. (%)
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	266	109	-0.59	121	0.11	242	1.00	120	-0.50
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	26	87	2.34	34	-0.60	31	-0.97	30	-0.03
<i>İmalat Sanayi</i>	8.907	9.592	0.07	9.600	0.00	12.097	0.26	9.532	-0.21

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

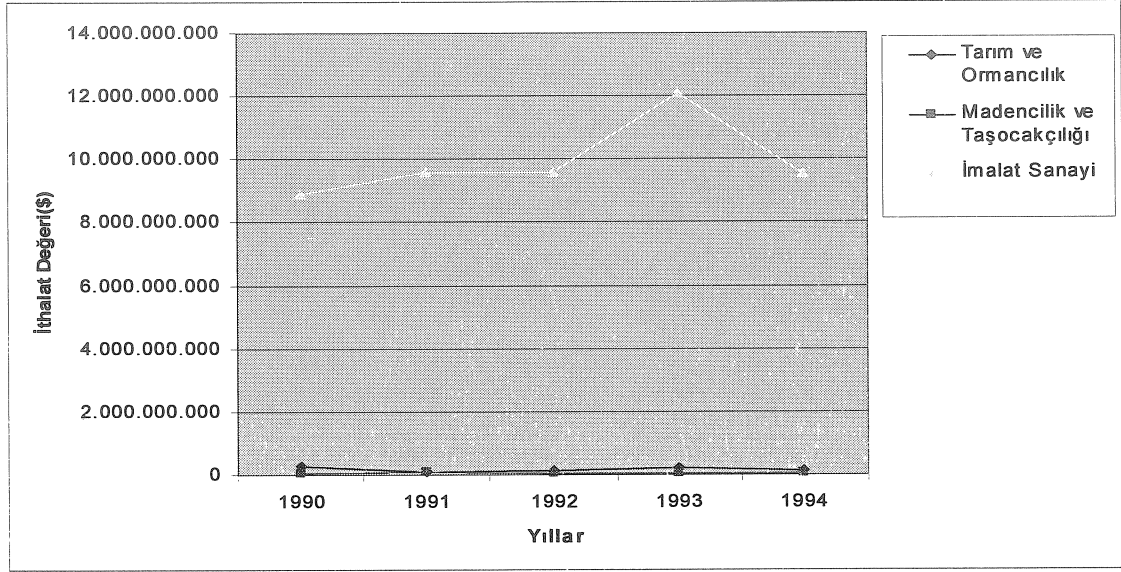
Tablo – 2.8’de 1990 – 1994 yılları arasında gerçekleşen ve ISIC mal kategorisine göre düzenlenen, Türkiye’nin AB’den yaptığı ithalat kalemleri yer almaktadır. Buna göre tarım ve ormancılık, madencilik ve taşocakçılığı ve imalat sanayi olmak üzere üç temel kategoride izlenecek ISIC kalemleri, en çok dış ticarete konu olan

kalemler arasından seçilmişlerdir. 1990 yılında 266 milyon dolar olarak gerçekleşen tarım ve ormancılık ithalatı dalgalı bir seyir izleyerek 1991 ve 1994 yıllarında azalma, 1992 ve 1993 yıllarında ise artış halinde görülmektedir. Bunun sebebi toprak ve hava şartlarına bağlı olan tarım ve ormancılık sektöründeki tutarsızlık ve 1991 yılındaki Körfez Krizi ile 1994 yılında Türkiye’de yaşanan krizdir.

Madencilik ve taşocakçılığı kalemi 1991 yılında yaşanan yüzde 2.34’lük artışla yaklaşık 87 milyon dolara ulaşmış, ancak diğer yıllarda yaşanan düşüşlerle 1994 yılında 30 milyon dolarlık ithalat rakamına ulaşmıştır. Söz konusu kalem ISIC kategorisinde en çok yer tutan üçüncü ithalat kalemi olmasına karşın toplamda fazla etkili değildir. Çünkü Türkiye’nin madencilik konusunda AB’ye yaptığı ihracat daha yüksek düzeylerde dir.

İmalat sanayi, dış ticarete konu olan en önemli kalemlerden birisidir. AB’den yapılan ithalat düzeyi de bunun göstergesi niteliğindedir. 1990 yılında 8,9 milyar dolar olarak gerçekleştirilen imalat sanayi ithalatı 1991 yılına gelindiğinde yüzde 0.07’lik artışla yaklaşık 9,592 milyar dolar seviyesine gelmiştir. 1992 yılında Ortadoğu’daki kriz sebebiyle hemen hemen hiç artmayan imalat sanayi ithalatı 9,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1993 yılında yaklaşık 3 milyar dolarlık artışla 12 milyar dolara çıkan rakam, son olarak Türkiye, AB’nin 12 üyesinden toplam 9,5 milyar dolarlık imalat sanayine dahil mal satın almıştır.

GRAFİK – 2.3: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.3’te 1990 – 1994 yılları arasında Türkiye – AB arasında gerçekleşen ithalat rakamları görsel olarak belirtilmektedir. Bunun amacı üç temel sektör olan tarım ve ormancılık, madencilik ve taşocakçılığı ile imalat sanayi ithalatı arasındaki değişimlerin ve imalat sanayi ithalatının esasında diğer iki sektör ithalatına göre ne kadar yüksek düzeyde olduğunun görülmesidir.

Grafiğe göre 1993 yılına kadar giderek artan imalat sanayi ithalatı söz konusu yılın sonundan itibaren giderek azalmaya başlamıştır. Bunun nedeni talep fazlasının yarattığı enflasyon şokunun döviz fiyatlarında da giderek artışa neden olması ve yabancı para cinsinden ithal edilen mal ve hizmetlerin pahalılaşmasıdır.

Tarım ve ormancılık ile madencilik ve taşocakçılığı ithalatları grafikte oldukça düşük görülmektedir. Bunun sebebi imalat sanayi ithalatının çok yüksek olmasının şekilsel olarak diğer iki mal ithalatının görünümünü etkilemesidir. Esas olarak iki sektör tablo – 2.8’de görüldüğü üzere 1990 – 1994 yılları arasında inişli çıkışlı bir görünüm sergilemektedirler.

TABLO – 2.9: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değerleri

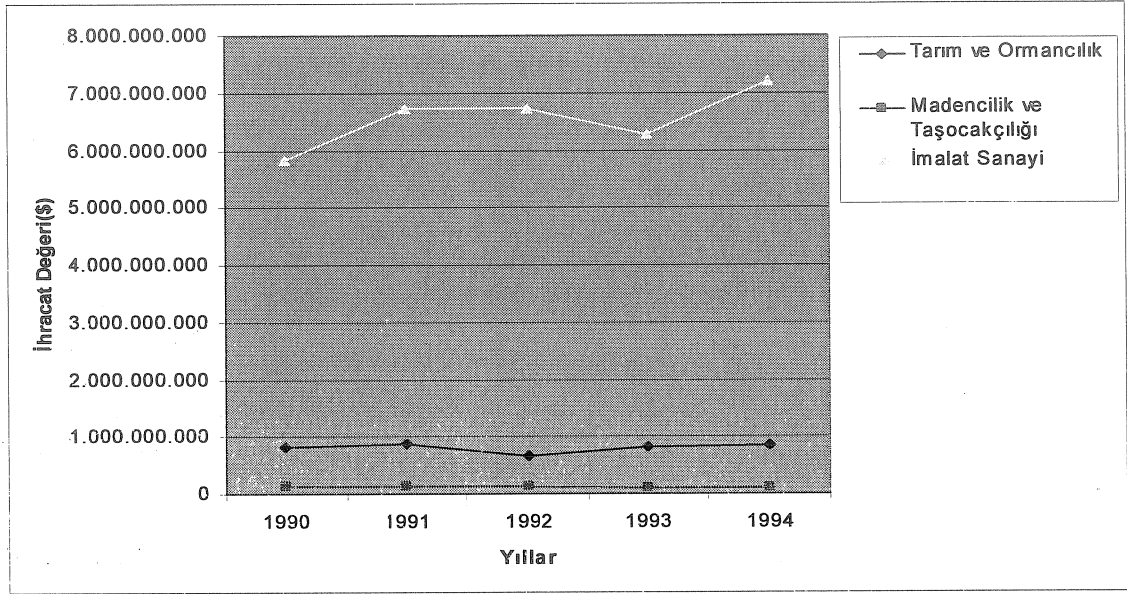
İHRACAT (Milyon \$)	1990	1991	Değ. (%)	1992	Değ. (%)	1993	Değ. (%)	1994	Değ. (%)
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	817	862	0.05	664	-0.22	830	0.25	848	0.02
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	143	135	-0.05	119	-0.11	102	-0.14	112	0.09
<i>İmalat Sanayi</i>	5.839	6.731	0.15	6.737	0.00	6.279	-0.06	7.193	0.14

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.9’da 1990 – 1994 yılları arası Türkiye’den AB’nin on iki üye ülkesine yapılan ihracat rakamları ve değişimleri ISIC mal kalemlerine göre gösterilmektedir. Buna göre 1990 yılında 817 milyon dolar olarak gerçekleşen tarım ve ormancılık ihracatı 1991 yılına gelindiğinde 862 milyon dolar’a yükselmiş, madencilik ve taşocakçılığı alt kalemi ise 143 milyon dolar’dan 135 milyon dolar’a gerilemiştir. En önemli ihracat kalemlerinden birisi olan imalat sanayi ihracatı ise; 1990 yılında 5,8 milyar dolar olurken 1991 yılında yüzde 0,15’lik artışla yaklaşık 6,7 milyar dolara ulaşmıştır.

Yıllar itibariyle pek fazla dalgalanma göstermeyen her üç alt kalem ihracat da 1994 yılında tarım ve ormancılık için 848 milyon dolar, madencilik ve taşocakçılığı için 112 milyon dolar ve imalat sanayi ihracatı için 7,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Her üç alt kalem ihracatına bakıldığında içlerinde en yüksek değerin imalat sanayi ihracatında olduğu görülmektedir. Türkiye ekonomisinin de en önemli sorunlarından birisi yıllardan beri süregelen imalat sanayi ihracatını arttırabilmek için BEC kategorisinde gösterilen ara malları ve sermaye malları ithalatının yüksek düzeyde olmasıdır. Bu durum ihracatın ithalata bağımlılığı olarak bilinmektedir.

GRAFİK – 2.4: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.4’te 1990 – 1994 yılları arasında AB henüz on iki üye ülkeli bir topluluk iken Türkiye’ye yaptığı ihracat değerlerinin grafiksel hali yer almaktadır. Buna göre ihracat kalemleri içinde imalat sanayinin yerinin ne kadar önemli olduğu grafikten bir kez daha anlaşılmaktadır. Tarım ve ormancılık ile madencilik ve taşocakçılığı alt kalem ihracatları imalat sanayi kadar önemli yer tutmasalar da yine de en önemli üç ISIC alt kalemini oluşturmaktadırlar. Yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izleyen imalat sanayi ihracatı, 1992 yılına kadar artarak artan bir seyir izlemekte daha sonraki iki yıl ise önce azalmakta daha sonra döviz kurlarının da etkisiyle artmaktadır.

2.2.1.3- 1990 – 1994 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

1990 – 1994 yılları arasında AB, on iki üye ülkeden oluşan küçük çapta ticari faaliyetler yürüten bir topluluk konundaydı. SITC kategorisi rekabet endekslerinde en çok kullanılan mal sınıflaması konumundadır. Bu mal sınıflamasında en çok kullanılan üç alt kalem çalışmamıza da konu olmaktadır. Bunlar; canlı hayvanlar ve gıda maddeleri, akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ve makine ve ulaştırma araçlarıdır.

TABLO – 2.10: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	1990	1991	Değ. (%)	1992	Değ. (%)	1993	Değ. (%)	1994	Değ. (%)
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	507	152	-70.0	181	19.0	268	48.0	148	-44.7
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	460	580	26.0	622	7.24	1.004	61.4	941	-6.27
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	4.223	4.245	0.52	4.668	9.96	6.154	31.8	4.568	-25.7

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

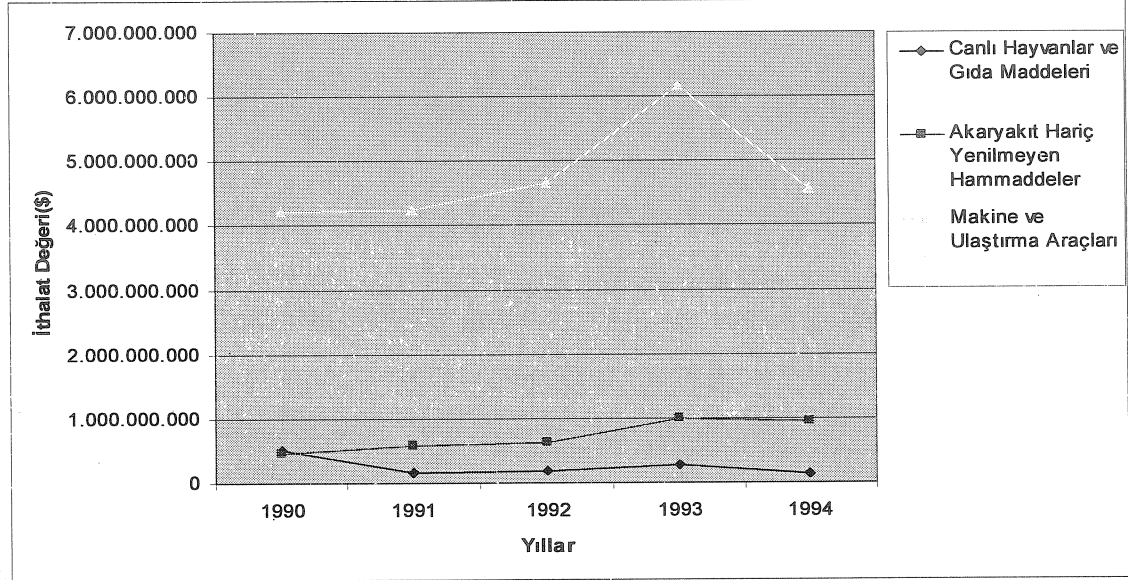
Tablo – 2.10’da 1990 – 1994 yılları arasında AB’nin on iki üye ülkeli konumunun Türkiye’ye yaptığı ihracat SITC alt kalemlerinden canlı hayvanlar ve gıda maddeleri, akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ve makine ve ulaştırma araçları ile ele alınmıştır. Buna göre 1990 yılında yaklaşık 507 milyon dolar olarak gerçekleşen canlı hayvanlar ve gıda maddeleri alt kalemi AB ile Türkiye arasındaki önemli dış ticaret kalemlerinden birisidir. Ancak Türkiye’nin yaptığı ithalatta en önemli alt kalem makine ve ulaştırma araçları olarak bilinen teknoloji yoğun sektördür. Bu alt kalemin 1990 yılında AB’den 4,223 milyar dolarlık ithalatı tek başına gerçekleştirmesi Türkiye’nin sanayi kesimi açısından önemli bir tehlike sinyalidir. Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ise söz konusu alt kalemler içerisinde nispeten önemsiz olarak nitelendirilebilecek konumdadır. 1990 yılında 460 milyon dolar olarak gerçekleşen ithalat rakamı, AB ve Türkiye arasındaki en önemli üçüncü ithal kalemi olmasını sağlamıştır.

1991 yılında bir önceki yıla göre en önemli değişim yüzde 70’lik daralma ile canlı hayvanlar ve gıda maddelerinde yaşanmıştır. Söz konusu sektörün canlı hayvanları ve bitkileri barındırması herhangi bir salgın hastalık veya tarımsal kesimi etkileyen durumlarda ani düşüş ve yükselişleri beraberinde getirmektedir. Bu durumun altında 1991 yılında yaşanan Körfez Krizi de etkilidir. 1991 yılında en önemli ithalat artışı akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddelerde yaşanmıştır. Bu kalem 1990 yılına göre yaklaşık yüzde 26 oranında artarak 580 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir.

İlerleyen yıllarda en önemli değişiklik kriz yılı olarak bilinen 1994 yılında yaşanan ithalat daralmasıdır. 1994 yılında canlı hayvanlar ve gıda maddeleri yüzde 44,7, akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler yüzde 6,27 ve makine ve ulaştırma araçları yüzde 25,7 oranında ithalat kaybı yaşamıştır. Bu durumun en önemli açıklaması söz

konusu yılda yaşanan devalüasyon sonucunda ithal mallarına olan iç talebin daralması olarak gösterilir.

GRAFİK – 2.5: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.5’te 1990 – 1994 yılları arasında gerçekleşen ve tablo – 2.10’da ayrıntılı olarak belirtilen AB’de Türkiye’ye yapılan ithalat değerleri grafiksel olarak gösterilmiştir. Makine ve ulaştırma araçları sektörü ithalatının ne ölçüde büyük yer kapladığı grafikten de anlaşılmaktadır. Diğer iki alt kalem olan canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ve akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ithalatları daha düşük seviyede ve herhangi bir kırılganlıktan daha az etkilenmektedir. Makine ve ulaştırma araçları alt kaleminin ithalatında özellikle 1993 yılı sonunda itibaren oluşan değişiklik açık bir şekilde grafikte görülmektedir.

TABLO – 2.11: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değerleri

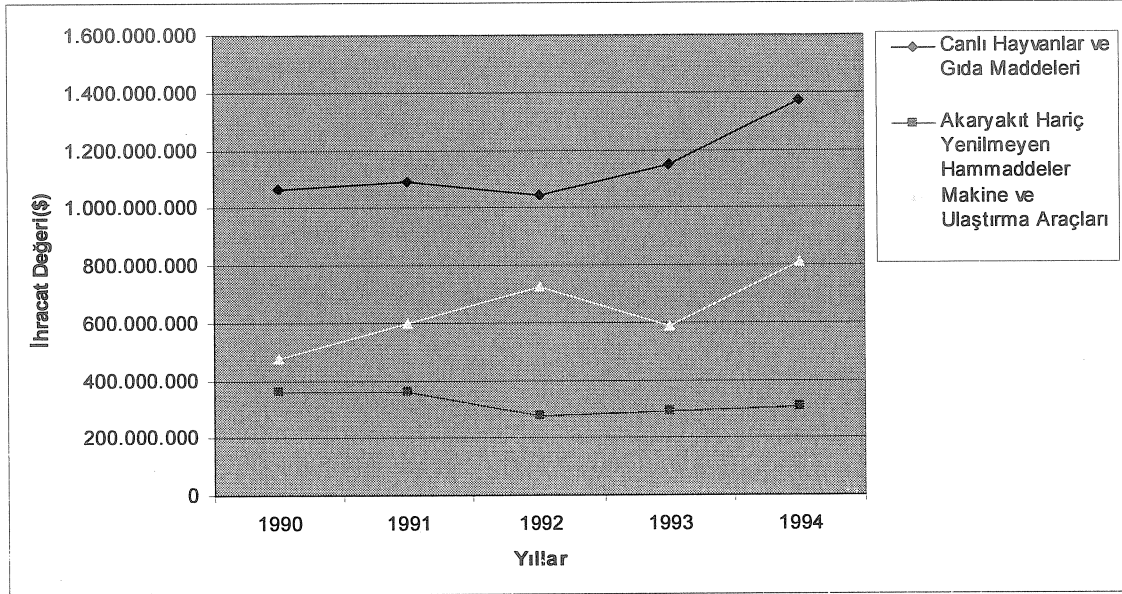
İHRACAT (Milyon \$)	1990	1991	Değ. (%)	1992	Değ. (%)	1993	Değ. (%)	1994	Değ. (%)
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	1.062	1.091	2.73	1.042	-4.49	1.151	10.4	1.370	19.0
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	361	362	0.27	273	-24.5	290	6.22	308	6.20
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	475	600	26.3	728	21.3	590	-18.9	812	37.6

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.11’de 1990 – 1994 yılları arasında değişen ve Türkiye’nin AB’nin on iki üye ülkesine yapmış olduğu ihracat değerleri SITC alt kalemlerine göre belirtilmektedir. 1990 yılında yaklaşık 1 milyar dolar olarak gerçekleşen canlı hayvanlar ve gıda maddeleri alt kalemi Türkiye’nin en önemli ihracat kalemi konumundadır. Söz konusu alt kalemi sırasıyla 475 milyon dolar ile makine ve ulaştırma araçları ve 361 milyon dolar ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler izlemektedir.

En önemli değişimler 1992 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 4,5 daralma ile canlı hayvanlar ve gıda maddelerinde ve yüzde 24,5’lik büyük bir daralmayla akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddelerde gerçekleşmiştir. Söz konusu daralmalar sektörlerde yaşanan dalgalanmalardan ve tarımsal arz kırılganlıklarından ortaya çıkmıştır. 1993 yılında da makine ve ulaştırma araçları alt kaleminde yüzde 18,9’luk daralma yaşanmıştır. Söz konusu daralma hammadde ithalatında yaşanan sorunlardan gerçekleşmiştir.

GRAFİK – 2.6: 1990 – 1994 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.6’da 1990 – 1994 yılları arasında gerçekleşen ihracat değerlerinin grafiksel değişimleri yer almaktadır. Söz konusu grafikte alt kalemlerin birbirinden ayrı kırılmalara sahip olmaları dikkat çekicidir. Bu durum istikrarsız bir ekonomiye sahip ve gerek yurt içi gerekse yurt dışından gelebilecek dalgalanmalara karşı güvenli savunma mekanizmaları olmayan Türkiye ekonomisinin durumunu ortaya koymakta başarılıdır.

En önemli ihracat kalemi olarak görülen canlı hayvan ve gıda maddeleri 1992 yılına kadar kararsız bir ihracat görünümüne sahipken 1992 yılından itibaren giderek artan şekilde ihracatın SITC alt kalemlerine göre en önemlisidir.

Makine ve ulaştırma araçları alt kalemi, canlı hayvanlar ve gıda maddelerine göre tam ters bir görünüm sergilemektedir. Buna göre 1992 yılına kadar giderek artan seviyede olan ihracat değerleri, bu yıldan itibaren dalgalı bir seyire geçmiş ve 1993 yılında azalan, 1994 yılına ise artan bir şekilde girmiştir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler alt kalemi ise Türkiye ekonomisinin ihracatta en çok zorlandığı mal türü niteliğindedir. Hammadde ve ara mallarını genellikle yurt dışında alan Türkiye ihracat değeri düşük ve durağan seviyedeki ihracat performansı ile 1990 – 1994 yıllarını kapatmıştır.

2.2.1.4- 1995 – 2003 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin BEC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

1995 – 2003 yılları arasında AB tarihinin ikinci genişlemesini yaşamış ve üç yeni ülkenin katılımıyla 15 üyeli bir topluluk haline gelmiştir. Bu durum AB'nin sadece ekonomik bir topluluk görüntüsünden uzaklaşıp giderek açıdan önemli bir stratejik birlik küresel açıdan ise önemli bir ekonomik ve siyasi güç görüntüsü vermesini sağlamıştır.

İsveç, Finlandiya ve Avusturya'nın katılımıyla güçlenen AB, ileri yıllarda yaşayacağı genişleme operasyonlarına da açık olduğunu bu sayede göstermiştir.

TABLO – 2.12: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	1995	Değ. (%)	1996	Değ. (%)	1997	Değ. (%)	1998	Değ. (%)	1999	Değ. (%)
<i>Sermaye Malı</i>	4.785	61.4	7.029	46.8	7.141	1.59	6.946	-2.73	5.918	-14.7
<i>Ara Malı</i>	10.663	61.9	13.225	24.0	14.214	7.47	13.488	-5.10	11.982	-11.1
<i>Tüketim Malı</i>	1.384	95.2	2.699	95.0	3.343	23.8	3.423	2.39	3.372	-1.48
İTHALAT (Milyon \$)	2000	Değ. (%)	2001	Değ. (%)	2002	Değ. (%)	2003	Değ. (%)		
<i>Sermaye Malı</i>	7.238	22.3	4.303	-40.5	4.882	13.4	6.958	42.5		
<i>Ara Malı</i>	14.323	19.5	11.407	-20.3	13.574	18.9	19.587	44.2		
<i>Tüketim Malı</i>	4.940	46.5	2.382	-51.7	3.546	48.8	4.841	36.5		

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

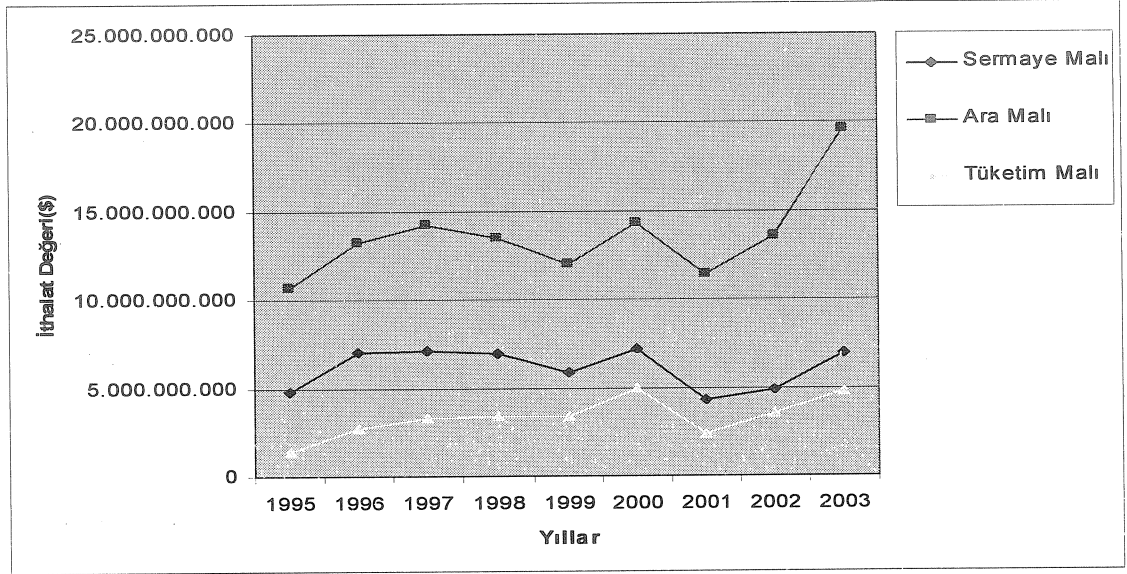
Tablo – 2.12’de 1995 – 2003 yılları arasında Türkiye ve AB’nin arasında gerçekleştirilen ithalat değerleri ve değişimleri görülmektedir. AB’nin ikinci genişleme dalgası sonucu oluşan bu değerler, Türkiye’nin yaşadığı deprem felaketi ve 2001 Krizi’ni de içerdiği için önemlidir. 1995 yılında bir önceki yıl olan 1994’e göre yüzde 61,4 artışla başlayan sermaye malı ithalatı 1994 Krizi sonrası ülkenin yeniden üretim süreclemesine geçmesi ve ulusal gelirinin artması için şarttır. Yine ara malları ithalatı da buna benzer şekilde yorumlanabilmektedir. Ancak tüketim mallarındaki yaklaşık yüzde 95’lik artış düşündürücüdür. Bunun sebebi yeni bir krizden çıkan ülkenin yeni kendine gelmesi ve devalüasyonun etkilerinin yavaş yavaş ortadan kalkmasıdır. Üretimi henüz arttıramayan bir tüketim malları sanayi gelen yoğun talebi dışarıdan mal ithal ederek karşılamaktadır. Yıllar itibariyle değişim devam ederken en önemli gösterge 1998 yılındaki sermaye malları ve ara mallarında yaşanan değişimdir. Sırasıyla yüzde 2,73 ve

yüzde 5,1'lik azalmalar gösteren söz konusu mal grupları ülke içerisindeki üretim düzeyinin azalmasına da neden olmuştur. Çünkü Türk imalat sanayisi büyük oranda dışa bağımlıdır.

1999 yılına gelindiğinde yaşanan deprem felaketi o yılın sonundaki dış ticaret rakamlarını da etkilemiştir. Her üç mal türünün dış ticaretinde de yaşanan büyük orandaki küçülmeler üretimdeki düşüşün ve ulusal gelirdeki daralmanın hazırlayıcısı olmuşlardır. Ancak en önemli düşüş önce Kasım 2000 yılında gelen ve henüz onun etkisi geçmeden Şubat 2001 tarihinde yaşanan mali kriz sonucu yaşanmıştır. Türkiye ekonomisi tarihindeki en önemli krizlerden biri olan ve ülke ekonomisinin küçülme açısından tarihe geçtiği dönemde sermaye malları ithalatı yüzde 40,5 gibi rekor bir düşüşle üretimin ne denli azaldığını göstermiştir.

Ara malları ithalatı da hemen hemen bunun yarısı olarak yüzde 20,3'lük bir düşüş yaşamıştır. Büyük oranda sanayisi bu iki mal türünün ithalatına bağlı olan Türkiye'de küçülme kaçınılmaz olmuş ve hane halklarının eline geçen gelir azalmıştır. Bunun sonucunda da tüketim malları ithalatında da yüzde 51,7'lik yine rekor sayılabilecek bir düşüş yaşanmıştır. 2002 ve 2003 yıllarında tekrar toparlanmaya başlayan Türkiye ekonomisi AB ile arasında gerçekleşen ithalat rakamlarını da arttırmaya başlamıştır. Elbette bu durum üretim artışını da beraberinde getirmiştir.

GRAFİK – 2.7: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.7’de 1995 – 2003 yılları arasında gerçekleşen ithalat rakamlarının grafiksel gösterimi bulunmaktadır. Ara malları ithalatının AB ile yapılan ithalatta ne ölçüde önemli yer kapladığı grafikten de anlaşılmaktadır. Sermaye malları ithalatının hemen hemen iki katını oluşturan ara malları ithalatı 1995 – 2003 yılları arasında da AB ile yapılan toplam ithalatın ana unsurunu oluşturmuştur.

Tüketim malları ithalatı ise küçük bir bölüm olarak görülmektedir. Grafikten çıkarılacak diğer bir önemli nokta ise 1999 ve 2001 yıllarında yaşanan deprem ve krizlerde tüm ithalat kalemlerinin birlikte etkilenmeleri ve kriz sonrası tekrar beraber yükselişe geçmeleridir. Ancak ara malları ithalatının 2001 yılından itibaren görülen büyük yükselişi Türk sanayi kesiminin ithalat bağımlı yapısını gözler önüne sermektedir.

TABLO – 2.13: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değerleri

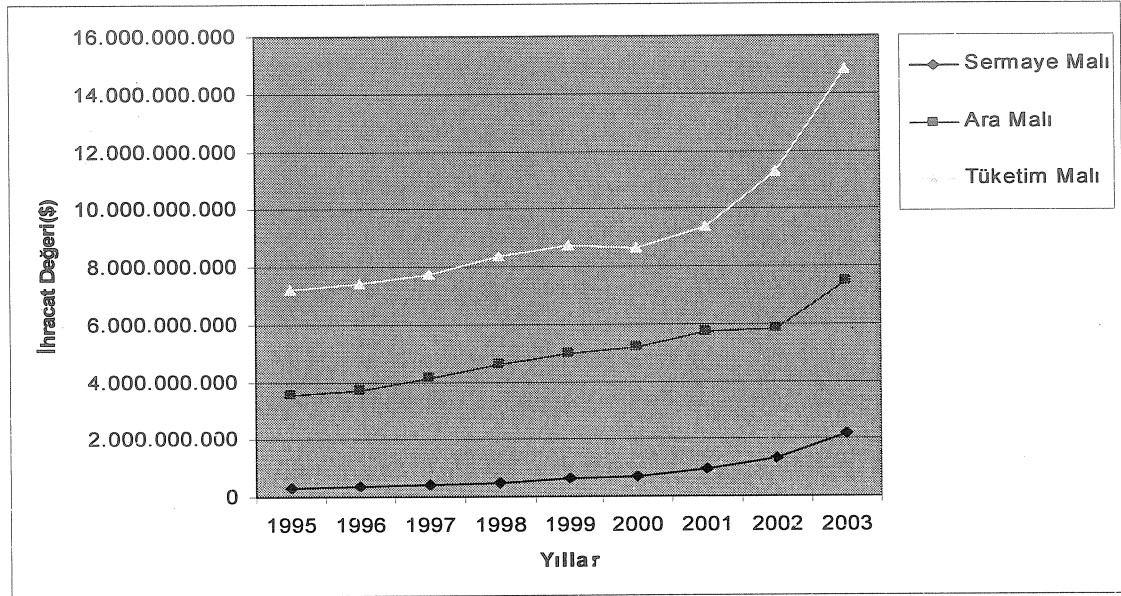
İHRACAT (Milyon \$)	1995	Değ. (%)	1996	Değ. (%)	1997	Değ. (%)	1998	Değ. (%)	1999	Değ. (%)
<i>Sermaye Malı</i>	320	29.5	385	20.3	398	3.37	477	19.8	639	33.9
<i>Ara Malı</i>	3.537	30.9	3.721	5.20	4.110	10.4	4.620	12.4	4.981	7.81
<i>Tüketim Malı</i>	7.217	35.7	7.430	2.95	7.723	3.94	8.393	8.67	8.724	3.94
İHRACAT (Milyon \$)	2000	Değ. (%)	2001	Değ. (%)	2002	Değ. (%)	2003	Değ. (%)		
<i>Sermaye Malı</i>	686	7.35	976	42.2	1.299	33.0	2.169	66.9		
<i>Ara Malı</i>	5.196	4.31	5.736	10.3	5.835	1.72	7.457	27.7		
<i>Tüketim Malı</i>	8.619	-1.20	9.398	9.03	11.306	20.3	14.814	31.0		

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.13’te 1995 – 2003 yılları arasında Türkiye ile AB arasında gerçekleşen ve BEC mal sınıflamasına göre oluşan ihracat rakamları görülmektedir. Buna göre 1994 Krizi sonrasında gelen ihracat artışı sermaye mallarında yüzde 29,5, ara mallarında yüzde 30,9 ve tüketim mallarında yüzde 35,7’dir. Bu durum kriz sonrası üretimdeki canlanmanın işareti olarak görülebilir. En önemli değişimlerden birisi 2001 yılında yaşanmıştır. 2001 Krizi sırasında ithalatta oldukça büyük düşüşler yaşayan Türkiye ekonomisi, ihracat söz konusu olduğunda yüzde 42,2’lik bir sermaye malları ihracatı artışıyla önemli kazançlar elde etmiştir. Ancak bunun asıl sebebi üretimdeki artış sonucu oluşan bir ihracat artışı değil, döviz kurlarındaki oynaklık sonucu oluşan ve yurt dışı ülkelerin daha ucuza mal ithal etme olanağı sağlayan bir durumdur. Sonuç olarak 2001 yılında Türkiye dış ticaretten büyük kazançlar elde edememiştir. Ayrıca söz konusu olan artış reel değil parasal göstergeler sonucu oluşmuştur.

Türkiye ekonomisi için dış ticarete önemli bir gösterge niteliğindeki tüketim malları ihracatı kalemi 2000 yılından itibaren artış göstermiş ve ekonominin canlanmaya başladığı sinyalleri 2002 yılından itibaren gelmeye başlamıştır.

GRAFİK – 2.8: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.8’de 1995 – 2003 yılları arasında BEC sınıflamasına göre gerçekleşen ve Türkiye ile AB’nin 15 üyesi arasında oluşan ihracatın grafiksel açıklaması görülmektedir. Bu durum grafik–2.7’de gösterilen aynı döneme ait ithalat değişimlerine benzerdir. Bunun sebebi Türkiye ekonomisinde dış ticarete en önemli kalemin ithalatta ara malları, ihracatta ise tüketim malları olmasıdır. Söz konusu grafikte benzer şekilde yıllar itibariyle en önemli ihracat kaleminin tüketim malları ihracatı daha sonra ara malları ihracatı ve son olarak sermaye malları ihracatı olduğu gözlenmektedir.

Yine ithalatta olduğu gibi ihracatta da kırılma noktası olarak gösterilebilecek yıl 2001’dir. Bu tarihten itibaren ihracat kalemleri gerçek anlamda bir sıçrama yaşamış tek parti hükümetinin geldiği 2002 yılından itibaren ise daha da artışa geçmiştir.

2.2.1.5- 1995 – 2003 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin ISIC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

1995 – 2003 yılları arasında AB’ye yeni katılımlar yaşanmış ve on iki üye ülkeli birlik İsveç, Finlandiya ve Avusturya’nın katılımıyla on beş üye ülkeli bir topluluğa dönüşerek birinci dalga genişlemesini tamamlamıştır. Bu ülkelerden özellikle İsveç,

ISIC mal sınıflamasına göre madencilik ve taşocakçılığı alt kaleminde Türkiye'nin önemli ithalat ortaklarından birisidir.

TABLO – 2.14: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	1995	Değ. (%)	1996	Değ. (%)	1997	Değ. (%)	1998	Değ. (%)	1999	Değ. (%)
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	407	239.1	396	-2.70	356	-10.1	248	-30.3	289	16.5
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	64	113.3	80	0.25	104	30.0	86	-17.3	72	-16.2
<i>İmalat Sanayi</i>	15.646	64.1	21.911	40.0	23.845	8.82	23.438	-1.70	20.891	-10.8
İTHALAT (Milyon \$)	2000	Değ. (%)	2001	Değ. (%)	2002	Değ. (%)	2003	Değ. (%)		
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	327	13.1	212	-35.1	263	24.0	346	31.5		
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	93	29.1	54	-41.9	146	170.3	184	26.0		
<i>İmalat Sanayi</i>	25.869	23.8	17.880	-30.8	22.525	25.9	30.399	34.9		

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.14'te 1995 – 2003 yılları arasında gerçekleşen ve ISIC mal sınıflamasına göre oluşan AB'den ithalat rakamları yer almaktadır. Buna göre 1994 krizi sonrası ithalatta yaşanan büyük yükseliş tabloda ilk başta göze çarpan unsurlar arasındadır. Bununla birlikte imalat sanayi ithalatının diğer iki alt kalem olan tarım ve ormancılık ile madencilik ve taşocakçılığı arasında ne ölçüde büyük ithalat rakamlarına ulaştığı da görülmektedir.

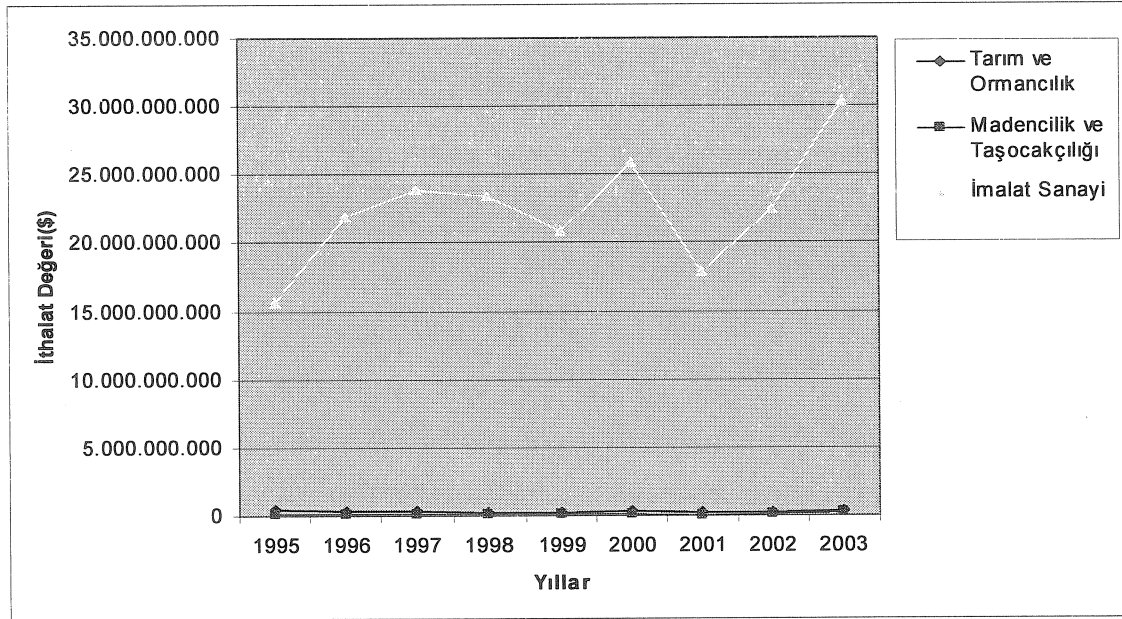
1995 yılında 407 milyon dolar olarak gerçekleşen tarım ve ormancılık ithalatı, 1994 yılına göre yaklaşık yüzde 240 oranında artış sağlamıştır. Bu yıldan itibaren çeşitli düşüşlerle 1998 yılında 248 milyon dolara ulaşan ithalat kalemi 2000'li yıllara gelindiğinde dalgalı bir seyir izleyerek 2003 yılında 346 milyon dolara ulaşmıştır.

1995 yılına bir önceki yıla göre yüzde 113,3'lük bir artışla girerek 64 milyon dolara yükselen madencilik ve taşocakçılığı alt kalemi, 1998 yılında sürekli artışlarla 86 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2001 yılında yaşanan finansal kriz sonucu bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 42'lik bir düşüşle 54 milyon dolar olarak gerçekleşen söz konusu alt kalem 2003 yılına kadar yaşanan yükselişlerle 184 milyon dolara ulaşmıştır.

ISIC alt kalemleri arasında Türkiye ekonomisi için her zaman en yüksek değerlere sahip olan imalat sanayi ithalatı 1995 yılına bir önceki yılda yaşanan kriz

sebebiyle yüzde 64,1'lik bir artışla 15,6 milyon dolara ulaşmıştır. Giderek artan oranda bir azalma gözlenen imalat sanayi ithalatında 1998 yılında yaşanan Asya Krizi ve 1999 yılında yaşanan deprem felaketi bu düşüşü arttırmıştır. 2001 kriziyle birlikte de yaklaşık yüzde 30 oranında bir düşüş gerçekleşmiştir. Buna rağmen 2003 yılında ortaya çıkan 30,4 milyar dolarlık ithalat rakamı, diğer iki alt kalemin toplamının neredeyse 60 katına yakındır.

GRAFİK – 2.9: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.9’da 1995 – 2003 yılları arasında gerçekleşen ve tablo – 2.14’te ayrıntılı olarak işlenen ithalat gelişmelerinin grafiksel gösterimi bulunmaktadır. Buna göre imalat sanayi ithalatında yaşanan değişimler grafikte ilk göze çarpan durum olmaktadır. 1995 yılından itibaren azalarak artan bir şekilde 1997 yılına gelen seride, 1999 yılına kadar yaşanan bir düşüş daha sonra 2000 yılının sonlarına kadar ortaya çıkan yeniden yükseliş evresi ve 2001 yılında yaşanan büyük çöküş göze çarpmaktadır. 2001 yılı sonundan itibaren toparlanan ekonomiyle birlikte imalat sanayi ithalat rakamları da eski seviyelerine gelmeye başlamış ve 2003 yılında yaklaşık 30 milyar dolara yaklaşmıştır.

İmalat sanayi ithalatı dışında kalan diğer iki ISIC kalemi, çok düşük rakamlar söz konusu olduğu için grafiğin en alt bölümünde ve çeşitli dalgalanmalardan uzakmış gibi görünmektedir. Ancak bu durum tamamen grafiğin şekilsel durumuyla ilgilidir. Çünkü tablo – 2.14’te görülen yıllar itibariyle gerçekleşen dalgalanmalar tarım ve ormancılık sektörünü ve madencilik ve taşocakçılığı sektörünü de etkilemiştir.

TABLO – 2.15: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değerleri

İHRACAT (Milyon \$)	1995	Değ. (%)	1996	Değ. (%)	1997	Değ. (%)	1998	Değ. (%)	1999	Değ. (%)
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	994	17.2	1.019	2.51	1.070	5.00	975	-8.87	904	-7.28
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	183	63.3	176	-3.82	179	1.70	188	5.02	194	3.19
<i>İmalat Sanayi</i>	9.772	35.8	10.213	4.51	10.843	6.16	12.194	12.4	13.101	7.43
İHRACAT (Milyon \$)	2000	Değ. (%)	2001	Değ. (%)	2002	Değ. (%)	2003	Değ. (%)		
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	763	-15.5	845	10.7	835	-1.18	981	17.4		
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	195	0.51	160	-17.9	174	8.75	208	19.5		
<i>İmalat Sanayi</i>	13.406	2.32	14.990	11.8	17.294	15.3	23.090	33.5		

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

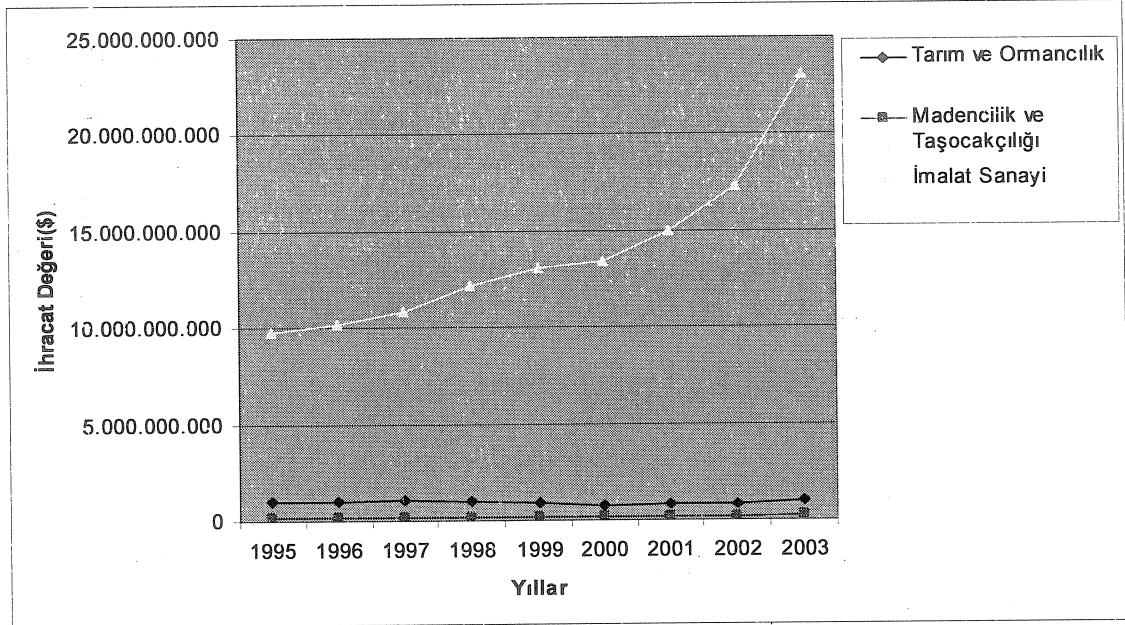
Tablo – 2.15’te 1995 – 2003 yılları arasında gerçekleşen ve Türkiye’nin AB’nin o dönemki on beş üye ülkesine sattığı ISIC mal kalemlerine göre belirtilen tarım ve ormancılık, madencilik ve taşocakçılığı ile imalat sanayi ihracatı görülmektedir.

1995 yılında bir önceki yıl yaşanan kriz dolayısıyla yavaşlayan ve dış ticarete konu olan mal ve hizmetlerde yaşanan düşüş artık geçmiş ve tarım ve ormancılık ihracatında yüzde 17,2’lik, madencilik ve taşocakçılığında yüzde 63,3’lük son olarak imalat sanayi ihracatında da yüzde 35,8’lik bir artış yaşanmıştır. Yıllar itibariyle hemen hemen hiç düşüş göstermeyen seride, 1998, 2000 ve 2002 yıllarında tarım ve ormancılık ihracatında yaşanan düşüşler söz konusu olmuştur. Bu durum ise tarımsal üretimle ilgili olan ve diğer alt kalem ihracatlarını pek de etkilemeyen bir durumdur. 1996 ve 2001 yıllarında yaşanan madencilik ve taşocakçılığı ihracatlarında görülen düşüş üretim temelli olmayıp ekonomideki ve sektördeki kırılganlıklarla ilgilidir.

Üç temel ISIC kategorisinde en önemli ihracat kalemi yine imalat sanayidir. Hemen hemen her yıl diğer iki sektör ihracatının toplamından neredeyse on kat daha fazla ihracat yapan imalat sanayi sektörü, Türkiye ekonomisinde dış ticaret içerisinde

önemli pay sahibidir. 1995 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 35 oranında artışla 10 milyar dolara yaklaşan bir ihracat yapan imalat sanayi sektörü yıllar itibariyle hiçbir azalma kaydetmeden 2003 yılında yaklaşık 23 milyar dolarlık ihracat geliri elde etmiştir. 2001 yılında yaşanan krizde de döviz kurlarındaki değişim ihracatçı kesimin lehine olmuş ve gelir elde etmeye devam edebilmişlerdir.

GRAFİK – 2.10: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.10’da 1995 – 2003 yılları arasında gerçekleşen ithalat rakamlarının grafiksel gösterimi mevcuttur. Bu durum yıllar itibariyle yaşanan gelişimin görülmesi açısından daha açıklayıcıdır. İmalat sanayi ihracatında yaşanan artış grafikte açıkça görülmektedir. 1997 – 1999 yılları arasında hariç olmak üzere yaşanan artarak artışlar imalat sanayi sektörünün Türkiye’nin ihracatında ISIC kalemlerine göre en önemli kalem olduğunu göstermektedir.

Tarım ve ormancılık sektörü ile madencilik ve taşocakçılığı sektörlerinde yaşanan ihracat değişimleri, imalat sanayi sektörünün yanında çok küçük değerler aldıkları için seçici olmaktan uzaktır.

2.2.1.6- 1995 – 2003 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

1995 – 2003 yılları arasında AB üç yeni üye ülkenin katılımıyla 15 üye ülkeli bir yapıya kavuşmuştur. Bu üye ülkelerin Türkiye ile en önemli ithalat kalemleri madencilik sektörü olduğu için SITC sınıflamasına göre fazla bir artış gözlenmemektedir. Yalnızca ithal edilen makine ve ulaştırma araçları yine önemli konumunu korumuştur. Özellikle Avusturya ve İsveç'ten yapılan söz konusu mal kaleminin ithalatı önemlidir.

Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ithalatı söz konusu yeni katılan ülkeler açısından önemli bir artış ortaya koymamıştır. Ancak Türkiye'nin yine en önemli ihracat kalemleri canlı hayvanlar ve gıda maddeleri olmuştur.

Yıllar itibariyle Türkiye'nin gıda maddeleri ve emek yoğun gibi sektörlerde ihracat liderliği sürerken, 2000'li yıllara gelindiğinde de sermayenin fazla kullanılmadığı az teknoloji ve ar-ge harcaması gerektiren mal ve hizmetlerde de ihracatını arttırdığı görülmektedir.

TABLO – 2.16: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	1995	Değ. (%)	1996	Değ. (%)	1997	Değ. (%)	1998	Değ. (%)	1999	Değ. (%)
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	637	330.4	613	-3.76	358	-41.5	312	-12.8	339	8.65
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	1.402	48.9	1.546	10.2	1.444	-6.59	1.012	-29.9	746	-26.2
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	7.138	56.2	11.102	55.5	12.211	9.98	12.009	-1.65	10.666	-11.1
İTHALAT (Milyon \$)	2000	Değ. (%)	2001	Değ. (%)	2002	Değ. (%)	2003	Değ. (%)		
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	348	2.65	222	-36.2	323	45.4	443	37.1		
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	959	28.5	773	-19.3	1.229	58.9	1.774	44.3		
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	13.906	30.3	8.037	-42.2	10.206	26.9	14.113	38.2		

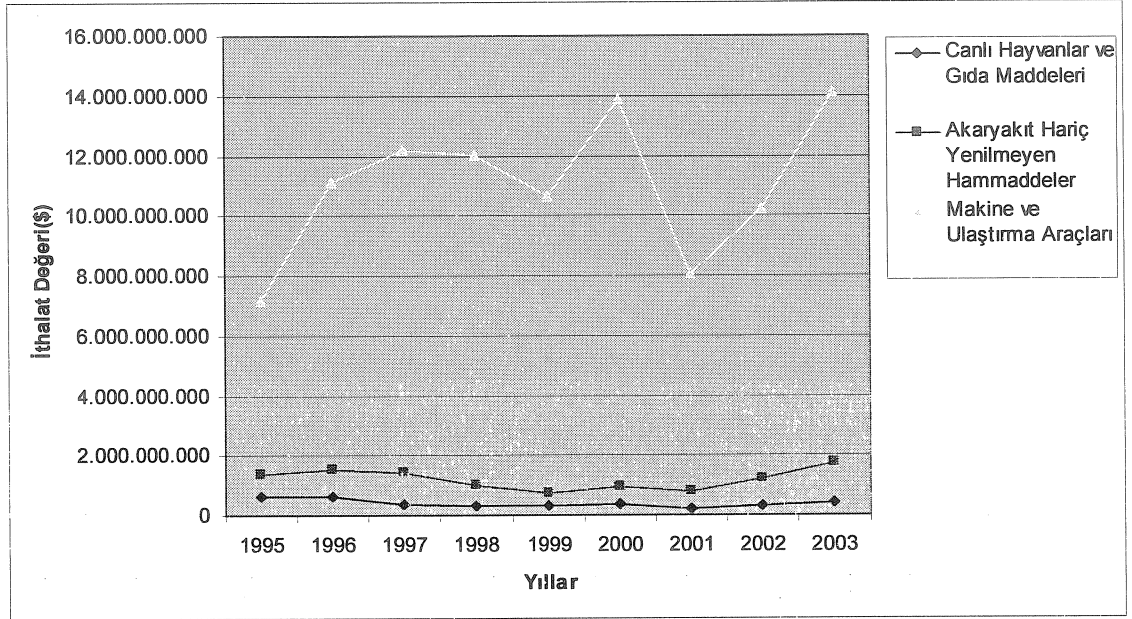
KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.16’da 1995 – 2003 yılları arasında gerçekleşen ve Türkiye’nin AB pazarından satın aldığı mal kalemlerinin değerleri ve yıllar itibariyle değişimleri görülmektedir. Buna göre 1995 yılında dikkat çeken en önemli nokta, canlı hayvanlar ve gıda maddeleri alt kaleminin bir önceki yıla göre yüzde 330,4 oranında artışıdır. Bu durum hem 5 Nisan 1994 kararları sonrası gerçekleşen talep artışı hem de AB’nin genişleme süreci sonrası ortaya çıkan dış ticaret hacmi artışıyla açıklanabilmektedir.

Makine ve ulaştırma araçları ithalatı, yıllar itibariyle sürekli artış göstermiştir. Yalnızca 1998 ve 1999 yılında küçük bir daralma, 2001 yılında ise yüzde 42,2’lik oldukça büyük sayılabilecek bir daralma yaşamıştır. Bu durum 1998 yılı için Asya piyasalarında görülen ve daha sonra küresel çapta tüm dünyayı saran finansal kriz ve 1999 yılında yaşanan Marmara depremi, 2001 yılında ise Türkiye’nin tarihinde yaşadığı en büyük finansal krizle ortaya çıkan talep daralmasıyla açıklanabilir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler alt kalemi aynı şekilde 1998, 1999 ve 2001 yıllarında ithalatta düşüş şeklinde tabloda görülmektedir. Bunun sebebi de yine söz konusu yıllarda yaşanan finansal ve doğal krizler çerçevesinde yaşanan talep daralmaları olarak açıklanmaktadır.

GRAFİK – 2.11: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.11’de tablo – 2.16’de açıklanan rakamların ve değişim oranlarının grafiksel anlatımı bulunmaktadır. Makine ve ulaştırma araçları ithalatının SITC kalemlerinin en önemli üç alt kalemi içerisinde ne ölçüde büyük yer kapladığı grafikten anlaşılmaktadır. Kırılmaların fazla olduğu yılların tabloda da açıklandığı gibi 1998, 1999 ve 2001 yılları olması dikkat çekicidir. Ancak 1998 yılında yaşanan önemli düşüşün 1996 yılından itibaren makine ve ulaştırma araçları ithalatının azalarak artma şekline dönmesinin de payı vardır. Bu tarihte gerçekleştirilen Gümrük Birliği anlaşması AB ile Türkiye arasında yapılan ticareti farklılaştırmıştır.

Makine ve ulaştırma araçları dışında kalan iki alt kalem olan canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler, söz konusu alt kaleme göre oldukça düşük ithalat değerleri aldıkları için yıllar itibariyle aldıkları konumlar grafikte açıkça görülememektedir.

TABLO – 2.17: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değerleri

İHRACAT (Milyon \$)	1995	Değ. (%)	1996	Değ. (%)	1997	Değ. (%)	1998	Değ. (%)	1999	Değ. (%)
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	1.629	7.17	1.570	-3.62	1.739	10.7	1.676	-3.62	1.515	-9.60
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	412	33.7	446	8.25	421	-5.60	426	1.18	421	-1.17
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	1.302	60.3	1.572	20.7	1.647	4.77	2.222	34.9	2.944	32.4
İHRACAT (Milyon \$)	2000	Değ. (%)	2001	Değ. (%)	2002	Değ. (%)	2003	Değ. (%)		
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	1.321	-12.8	1.441	9.08	1.461	1.38	1.786	22.2		
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	400	-4.98	371	-7.25	415	11.8	510	22.8		
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	3.083	4.72	3.940	27.7	5.097	29.3	7.425	45.6		

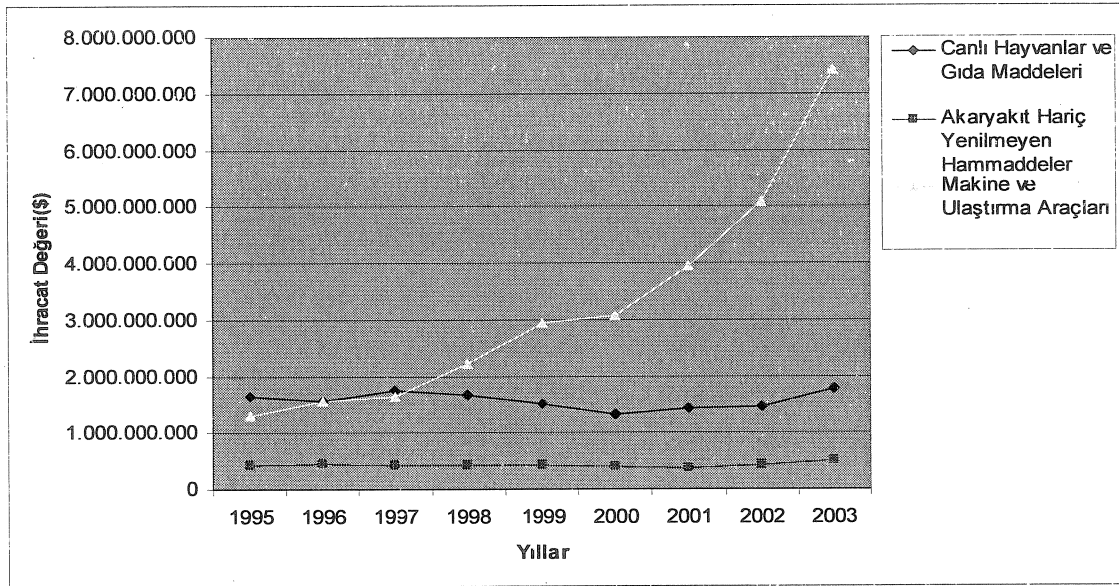
KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.17’de 1995 – 2003 yılları arasında AB’nin on beş üye ülkesinin Türkiye’den yaptıkları mal alımlarının değerleri ve önceki yıllara göre değişimleri gösterilmiştir. Buna göre Türkiye’nin önceki yıllarda da olduğu gibi özellikle 1998 yılına kadar en önemli ihraç malının SITC sınıflamasına göre canlı hayvanlar ve gıda maddeleri olduğu görülmektedir. 1995 yılında yaklaşık 1,6 milyar dolar olarak gerçekleşen rakam 2003 yılında sürekli artışlarla 1,8 milyar dolara yaklaşmıştır. Sırasıyla 1996, 1998, 1999 ve 2000 yıllarında azalma gösteren söz konusu kalem hayvancılık sektörünün tarım kesimi gibi çeşitli dış etkenlerden etkilenmesi sonucunda dalgalanmalı bir süreç izlemektedir.

Canlı hayvanlar ve gıda maddelerinde sonra en önemli alt kalem olarak nitelendirilebilecek makine ve ulaştırma araçları ihracatı Türkiye açısından katma değer yüksekliği nitelikli işgücünü istihdam etmesi ve daha değerli ihracat geliri elde etmesi açısından önemlidir. Yatırım malı ihracatı olarak da nitelendirilebilecek kalem 1998 yılında itibaren artışa geçmiş ve Türkiye’nin önceki yıllarda en önemli ihraç kalemleri arasında yer alan canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ihracatını geride bırakmıştır. Söz konusu alt kalemin dönüşümünde AB ile 1996 yılında imzalanan Gümrük Birliği’nin sağladığı avantajın da etkisi büyüktür. Makine ve ulaştırma araçları alt kaleminde dikkat çeken diğer bir önemli nokta da yıllar itibariyle sürekli artış göstermesi ve daralmanın yaşanmamasıdır.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler alt kalemi ise yıllar itibariye dalgalanmalı ve tutarsız bir ihracat görünümü sergilemektedir. Söz konusu kalem 1997, 1999, 2000 ve 2001 yıllarında daralma yaşamış diğer yıllarda ise artışını sürdürmüştür. Akaryakıt piyasasının tüm dünyada kararsız ve dalgalanmalı seyir aldığı bilinmekle beraber Türkiye'nin dış ticaretinde fazla önemli bir yer tutmayan bu kalem yine de SITC sınıflamasına göre ilk üçün içine girmektedir.

GRAFİK – 2.12: 1995 – 2003 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.12’de 1995 – 2003 yılları arasında gerçekleşen ve SITC mal sınıflamasına göre oluşan Türkiye’nin AB on beş ülkelerine yapmış olduğu mal satışlarının seyri görülmektedir.

Buna göre en önemli detay makine ve ulaştırma araçlarındaki ihracat artışıdır. Bu durum tablo – 2.17’de de belirtilmiş ancak bu ölçüde dikkat çekici görülmemiştir. Bu durum Gümrük Birliği’ne giriş sonrası Türkiye ve AB arasındaki ikili anlaşmalar çerçevesinde söz konusu alt kaleme verilen önemi göstermektedir. Makine ve ulaştırma araçları dışında kalan iki alt kalem önemsiz gibi görünse de dalgalı seyirlerini devam ettirmişler ve SITC açısından en önemli üç alt kalem olma durumlarını 1995 – 2003 yılları arasında da sürdürmüşlerdir.

2.2.1.7- 2004 – 2006 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin BEC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

2004 yılında AB tarihinin en büyük genişleme operasyonuna imza atarak yirmi beş ülkeli bir topluluk haline gelmiş ve küresel açıdan her konuda söz sahibi olmaya aday bir topluluk haline gelmiştir. Sınırları doğuda Rusya'ya güneyde Afrika'ya kadar dayanmıştır.

Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Malta, Estonya, Letonya, Litvanya, Slovakya, Slovenya ve GKRY'nin birliğe katılmasıyla beraber AB, Rusya ve Ortadoğu sınırlarına ulaşmıştır. Bu durum söz konusu bölgelerde yaşanan istikrarsızlıkların AB'nin içerisinde yankı bulmasına ve küresel bir güç gibi hareket etmesine neden olmuştur.

TABLO – 2.18: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değerleri

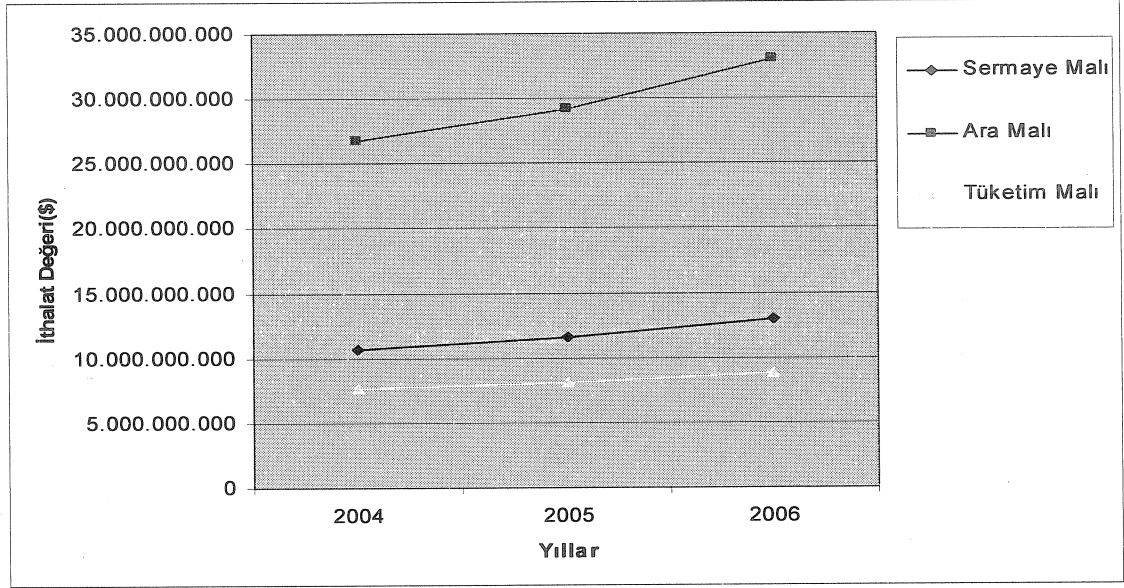
İTHALAT (Milyon \$)	2004	Değ. (%)	2005	Değ. (%)	2006	Değ. (%)
<i>Sermaye Mali</i>	10.673	53.3	11.639	9.05	12.936	11.1
<i>Ara Mali</i>	26.828	36.9	29.200	8.84	32.991	12.9
<i>Tüketim Mali</i>	7.613	57.2	8.061	5.88	8.841	9.67

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.18'de 2004 ve 2006 yılları arasında gerçekleşen Türkiye – AB ithalatı yer almaktadır. Söz konusu zaman ayrımının yapılmasının sebebi AB saflarına katılan on yeni ülkenin Türkiye ile aralarında yaptıkları dış ticaretin etkilerinin gösterilebilmesidir. Buna göre 2004 yılında bir önceki yıla göre en çok tüketim malları ithalatı yüzde 57,2 ile artış göstermiş olup bunu sırasıyla yüzde 53,3 ile sermaye malları ithalatı ve yüzde 36,9 ile ara malları ithalatı izlemiştir. Artış oranları yine de ara malları ithalatının önemini yitirmesini sağlayamamış aksine her geçen yıl daha fazla oranda ara malları ithalatı yapılarak ekonominin ve üretimin oldukça dışa bağımlı hale gelmesine yol açmıştır. Sermaye malları ithalatının artışı da halen üretimde ülkenin kendi imkanlarıyla belli başlı temel ve uluslar arası planda rekabet edebilecek ürün ortaya çıkarmaktan uzak olduğunun göstergesidir.

Tüketim malları ithalatında yaşanan artış, genellikle hanehalklarının eline geçen kişisel gelirlerin artışlarıyla orantılıdır. Genellikle denilmesinin sebebi üretim sektörünün de aslında birer tüketici olduklarıyla açıklanmaktadır.

GRAFİK – 2.13: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.13, aslında tablo – 2.18’deki rakamların görsel hale getirilmiş halidir. Grafikte açıklanmak istenmesinin sebebi tablo – 2.18’deki değişme oranlarının yanıltıcı hale gelebilmesidir. Örneğin ara malları ithalatı tablo – 2.18’de değişim olarak bir önceki yıla göre sermaye ve tüketim malları ithalatındaki artıştan daha düşük görülmektedir. Ancak grafik – 2.13’e bakıldığında değer açısından sermaye malları ve tüketim malları ithalatıyla aralarında ne kadar büyük bir fark olduğu görülmektedir.

2004 yılında 27 milyar dolar seviyelerinde seyreden ara malları ithalatı her geçen yıl artarak 2006 yılında 35 milyar dolar sınırına dayanmıştır. Sermaye malları ve tüketim malları ithalatının toplam değeri ise hiçbir zaman ara malları ithalatının değerine ulaşamamıştır. Bu durum Türkiye ekonomisi açısından kötü bir durum olmakla beraber herhangi bir döviz kuru oynaklığı sırasında reel sektör için geri dönülemez kayıplara yol açacağı kesindir.

TABLO – 2.19: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değerleri

İHRACAT (Milyon \$)	2004	Değ. (%)	2005	Değ. (%)	2006	Değ. (%)
<i>Sermaye Malı</i>	3.776	74.0	4.565	20.8	5.120	12.1
<i>Ara Malı</i>	10.797	44.7	11.772	9.03	15.501	31.6
<i>Tüketim Malı</i>	19.768	33.4	21.943	11.0	23.281	6.09

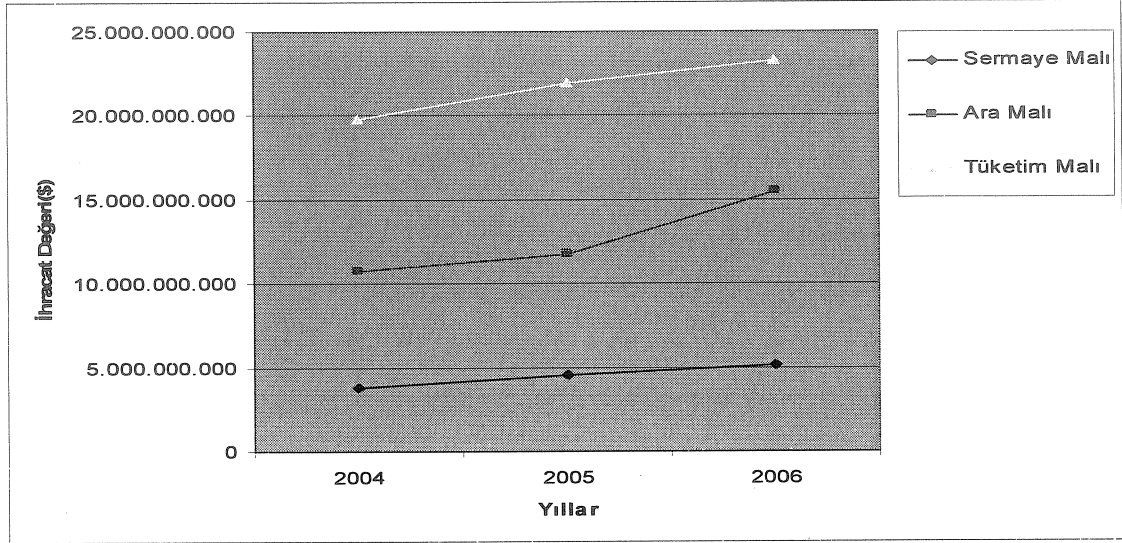
KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.19’da 2004 – 2006 yılları arasında gerçekleşen ve Türkiye ile yirmi beş üye ülkeli AB’nin ihracatı yer almaktadır. Buna göre değer açısından baktığımızda yıllar itibariyle tüketim malları ihracatı önemini korumaktadır. Bunun yanı sıra artış bakımından bir önceki yıla göre sermaye malları ihracatı ve ara malları ihracatı daha yüksek görülmektedir. Ancak yine de değer açısından ikisinin toplamı tüketim malları ihracatı kadar bir toplama ulaşamamaktadır.

Söz konusu yıllarda nispeten durağan geçen siyasi ve ekonomik durum önemli iniş ve çıkışların AB ile Türkiye arasındaki dış ticarete yansımaları engellemiştir. Bu durum özellikle imalat sanayinde kullanılan hammadde ve yarı mamul madde gibi önemli ithalat kalemlerinin giderek artmasına da yol açmıştır. Bunun sebebi durgun geçen ekonominin döviz kurlarındaki oynaklığa da yol açmamasıdır.

2004 yılında bir önceki yıla göre yüzde 74 oranında artış yaşanan sermaye malları sektöründe 2005 yılına gelindiğinde bu artış yüzde 20,8, 2006 yılında ise bir önceki yıla göre yüzde 12,1 oranında gerçekleşmiştir. Bu durum giderek azalan bir sermaye malları ihracatı görünümü sergilemektedir. Buna karşın ara malları dalgalı bir seyir izlese de artan bir görünüm sergilemekte, tüketim malları ihracatı ise sermaye malları ihracatına benzer şekilde azalan bir görünüm izlemektedir.

GRAFİK – 2.14: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.14’te 2004 ile 2006 yılları arasında AB ve Türkiye arasındaki BEC mal sınıflamasına göre gerçekleşen ihracat rakamlarının grafiksel gösterimi bulunmaktadır. Grafikte en dikkat çekici nokta rakamsal ifadelerle görülemeyecek düzeyde tüketim malları ihracatının 2004 yılından sonra azalarak artışa geçmesidir. Bunun yanında ara malları ihracatı artarak artmaya devam etmiş ancak sermaye malları ihracatı da tüketim malları ihracatına benzer şekilde azalarak artmaya geçmiştir.

Ancak tüketim malları ihracatı Türkiye ekonomisinin lokomotif ihracat sektörü olmaya devam etmiş ve AB’ye sattığımız sermaye malları ihracatı ve ara malları ihracatının toplamından daha fazla geliri Türkiye ekonomisine kazandırmıştır. Üç yıl itibarıyla ortalama olarak yaklaşık 5’er milyar dolar gelir getiren sermaye malları ihracatı ve ortalama 12’şer milyar dolar geliri Türkiye’ye getiren ara malları ihracatının yanında her yıl ortalama olarak 20 milyar dolar kazandıran tüketim malları ihracatı, her iki mal grubunun toplamından fazla gelir elde etmiştir.

2.2.1.8- 2004 – 2006 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin ISIC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

2004 yılında 10 yeni üye ülkenin katılımıyla topluluktaki üye sayısı yirmi beşe yükselen AB dış ticarete gerek Türkiye ile gerekse diğer dünya ülkeleriyle önemli

aşamalar kaydetmiştir. Bu durum dış ticaret hacmindeki artışla beraber, özellikle yer altı zenginlikleriyle ortaya çıkan yeni üye ülkeler sayesinde ISIC kalemlerinden madencilik ve taşocakçılığı ihracatında artış olarak ortaya çıkmıştır.

TABLO – 2.20: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	2004	Değ. (%)	2005	Değ. (%)	2006	Değ. (%)
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	380	9.82	403	6.05	463	14.8
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	165	-10.3	227	37.5	320	40.9
<i>İmalat Sanayi</i>	44.122	45.1	47.704	8.11	53.146	11.4

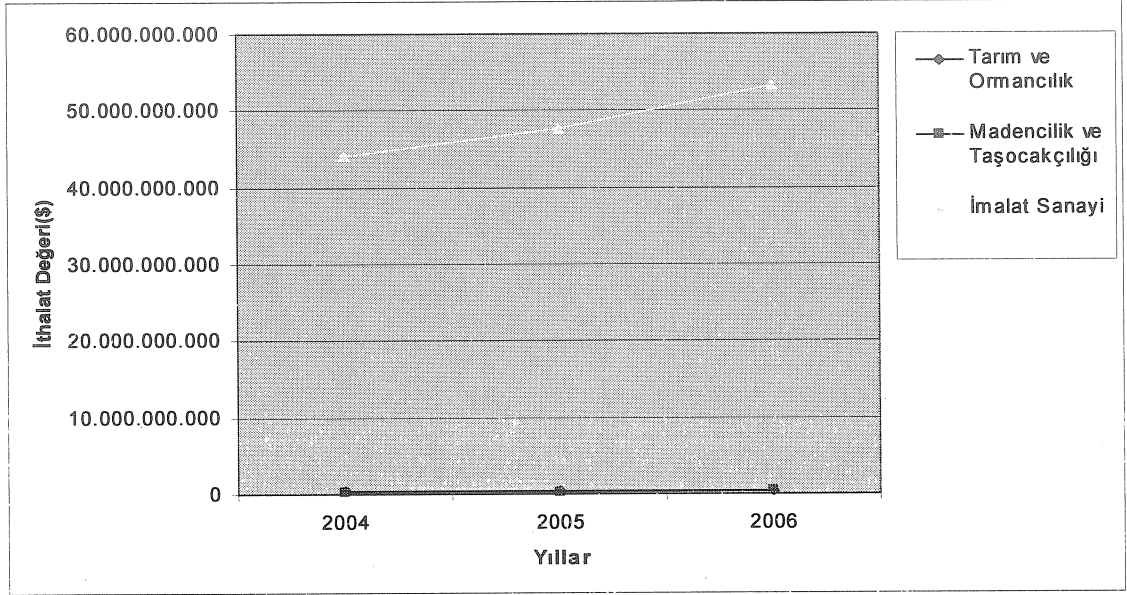
KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.20’de 2004 ve 2006 yılları arasında AB’den Türkiye’ye gerçekleşen ISIC kalemlerinden tarım ve ormancılık, madencilik ve taşocakçılığı ile imalat sanayi ithalatı gösterilmiştir.

Buna göre 2004 yılında bir önceki yıla göre tarım ve ormancılık sektöründe yüzde 9,82’lik artış yaşanmıştır. Madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ise yüzde 10,3’lük küçülme yaşanmıştır. Bu durumun AB’nin kendi iç dinamiklerinde yaşanan bir durum olduğu düşünülmektedir. 2004 yılının sonunda gerçekleşen katılımlarla 2005 ve 2006 yıllarında ortaya çıkan madencilik ve taşocakçılığı sektöründeki ithalat artışı yeni üyelerin katılımından kaynaklanan gelişmeyi kanıtlamaktadır.

İmalat sanayi sektörü ise her zamanki gibi en önemli ithalat kalemlerinden birisidir. 2004 yılında yaşanan yüzde 45,1’lik artışla yaklaşık 44 milyar dolar ithalata ulaşan sektörün ithalatı sırasıyla 2005 yılında yüzde 8,11, 2006 yılında ise yüzde 11,4 oranında büyümüştür.

GRAFİK – 2.15: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.15’te tablo – 2.20’de gösterilen ithalat değişiminin grafiksel anlatımı bulunmaktadır. Bu durum rakamsal açıdan gözden kaçan unsurların ortaya çıkmasında yardımcı olmaktadır. Buna göre imalat sanayi ithalatı her zaman olduğu gibi 2004 – 2006 yılları arasında da AB’den yapılan toplam ithalatında diğer tüm kalemlerden oldukça yüksek değerlere sahiptir. Bu durum 2004 yılından itibaren artarak artma şeklinde sürmektedir.

Tarım ve ormancılık kalemi ile madencilik ve taşocakçılığı kalemi imalat sanayi ithalatına göre oldukça düşük seviyelerde kalmakta ancak diğer ISIC alt kalemlerine göre en önemli ikinci ve üçüncü alt kalem olmayı sürdürmektedirler.

TABLO – 2.21: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değerleri

İHRACAT (Milyon \$)	2004	Değ. (%)	2005	Değ. (%)	2006	Değ. (%)
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	1.366	39.2	1.862	36.3	1.674	-10.0
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	284	36.5	328	15.4	421	28.3
<i>İmalat Sanayi</i>	32.540	40.9	35.923	10.3	41.533	15.6

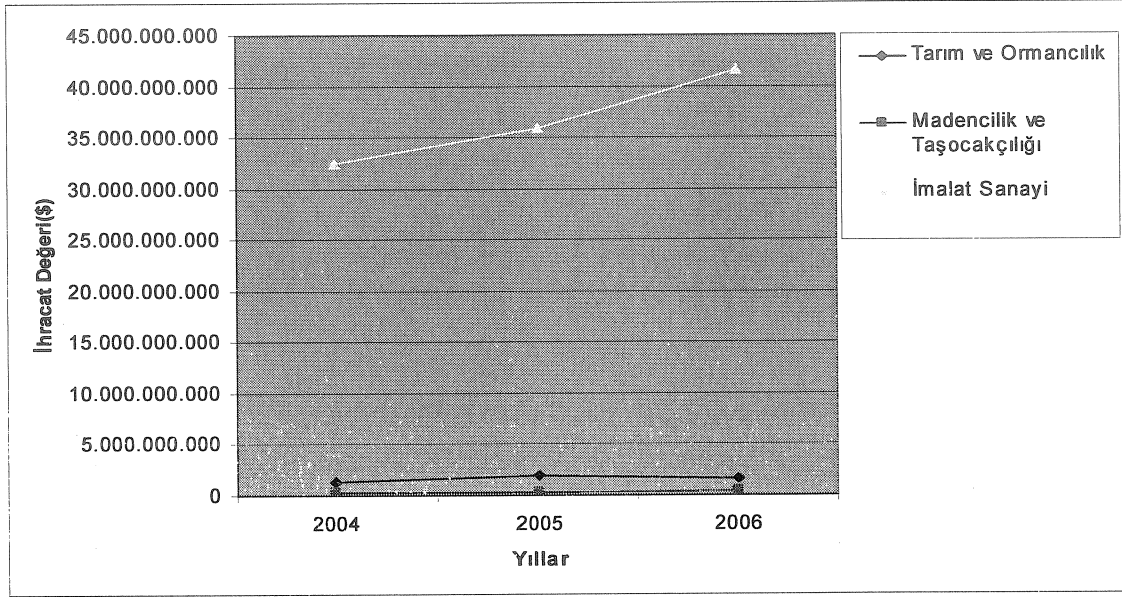
KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.21’de 2004 – 2006 yılları arasında Türkiye’nin AB ülkelerine yapmış olduğu ihracat, ISIC temel alt kalemleriyle gösterilmektedir. Buna göre 2004 yılında tarım ve ormancılık sektörü bir önceki yıl olan 2003’e göre yüzde 39,2 artışla 1,3 milyar dolara ulaşan ihracat gerçekleştirmiştir. 2005 yılında da hemen hemen aynı oranda artış gerçekleştiren sektör, 2006 yılında yüzde 10’luk bir küçülme yaşamıştır. Bu durum Türkiye’de gerçekleşen olumsuz hava koşullarıyla ilgilidir. Madencilik ve taşocakçılığı sektörü de sırasıyla yüzde 36,5, 15,4 ve 28,3’lük artışlarla Türkiye ekonomisinin büyümesine katkı sağlayan sektörler arasında yer almıştır.

İmalat sanayinin ihracatın en önemli sektörü olduğu 2004 – 2006 yılları arasında yine ortaya çıkmıştır. Yaklaşık 32,5 milyar dolarla 2004 yılında gerçekleşen ihracat rakamı 2005 yılında 35,9 milyar dolara, 2006 yılında ise 41,5 milyar dolara yükselmiştir. Bu durum sektörün ara malları bağımlılığını ortadan kaldırmamış aksine tablo – 2.18’de görülen 2004 – 2006 yılları arasında AB’den gerçekleşen ve BEC mal sınıflamasına göre ara mallarındaki paralel ithalat artışını ortaya çıkarmıştır. Bu durum özellikle imalat sanayi ihracatında yaşanan ara malları bağımlılığının giderek kemikleşmesine yol açmaktadır. Elbette bu durumdan bir dış ticaret yararlandırma unsuru olarak dahilde işleme rejimi⁵ de sorumlu tutulabilmektedir.

⁵ Dahilde işleme rejimi, sanayicilerin yurtiçinde işleyerek belli bir süre içerisinde ihraç etmeleri şartıyla gümrük ve diğer vergi ve fonlardan muaf olarak ithalat yapabilmelerine olanak sağlamaktadır. DİR’in temel esaslarına göre; DİR izni karşılığında yapılan ithalat, ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmamaktadır. Gümrük ve diğer vergileri teminata bağlanarak alınmamakta, ihracat taahhüdünün gerçekleşmesinden sonra alınan teminatlar iade edilmektedir (Sönmez, 2005: 24).

GRAFİK – 2.16: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.16, 2004 – 2006 yılları arasında gerçekleşen ve AB’nin Türkiye’den yapmış olduğu ISIC mal sınıflamasına göre belirlenen rakamların grafiksel gösterimidir.

Söz konusu grafik, önceki sayfadaki Türkiye’nin AB’den yapmış olduğu mal ithalatı grafiğine benzer görünümündedir. Tek fark tarım ve ormancılık alt kaleminin Türkiye’nin yapmış olduğu mal satışında daha etkin olmasıdır. İmalat sanayi ihracatı da yine Türkiye’nin dış ticaret hacmini en çok arttıran ve dış ticaret açığının da azalmasını sağlayan en önemli sektör olduğu grafikten görülmektedir.

2.2.1.9- 2004 – 2006 Yılları Arası Türkiye – AB Dış Ticaretinin SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

AB’nin en önemli genişleme dalgasının gerçekleştiği 2004 yılı on yeni üye ülkenin katılımıyla ortaya çıkmıştır. Türkiye açısından büyük dış ticaret hacmine ulaşamayan ülkelerin katılımıyla AB ile yapılan dış ticaret hacmi az da olsa artmıştır. En önemli dış ticaret kalemi yine makine ve ulaştırma araçları olmaktadır.

TABLO – 2.22: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	2004	Değ. (%)	2005	Değ. (%)	2006	Değ. (%)
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	529	19.4	587	10.9	687	17.0
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	1.937	9.18	2.133	10.1	2.664	24.8
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	22.574	59.9	24.009	6.35	26.664	11.0

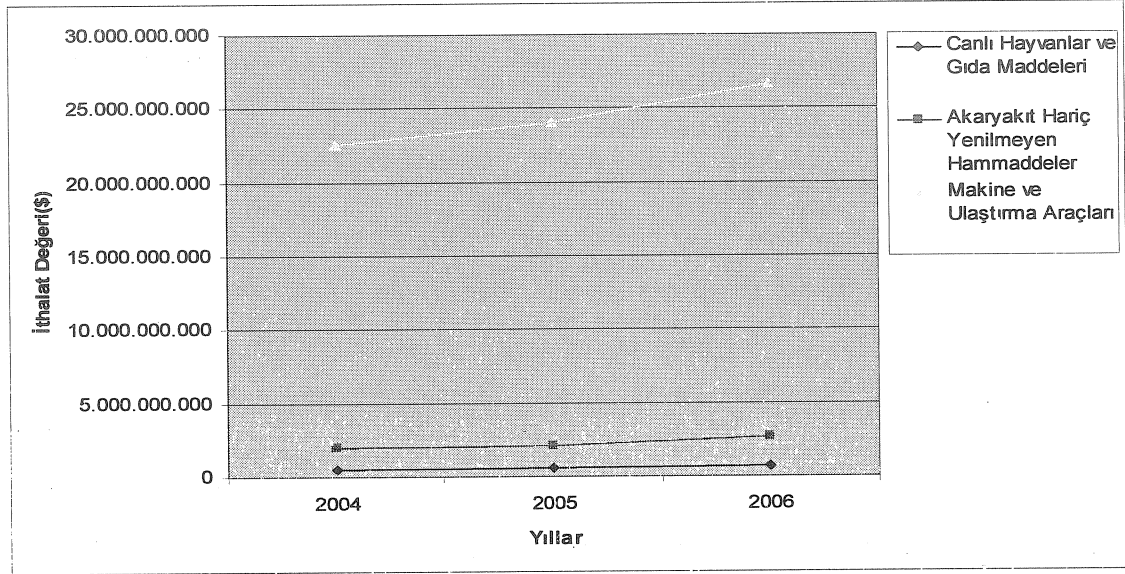
KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

2004 – 2006 yılları arasında AB’nin Türkiye’ye yapmış olduğu mal ve hizmet satış değerleri ile yıllara göre değişim oranları tablo – 2.22’de görülmektedir. Buna göre 2004, 2005 ve 2006 yıllarında en önemli dış ticaret kalemi SITC sınıflamasına göre makine ve ulaştırma araçları olarak bilinen yatırım malları ithalatıdır.

2004 yılında 22,5 milyar dolar olarak gerçekleşen makine ve ulaştırma araçları ithalatı, 2005 yılına gelindiğinde yüzde 6,35 artışla 24 milyar dolara ulaşmıştır. Dikkat çeken nokta söz konusu alt kalemden 2004 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 60’lık bir artış yaşanmasıdır. 2006 yılında ise 26,6 milyar dolar olarak oluşan makine ve ulaştırma araçları ithalatı en önemli ithal kalem özelliğine sahiptir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ve canlı hayvanlar ve gıda maddeleri alt kalemleri toplam SITC sınıflamasının makine ve ulaştırma araçlarından sonra gelen iki önemli alt kalemidir. Söz konusu alt kalemler yıllar itibariyle sürekli artış göstermişler ve 2006 yılında akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddelerde 2,6 milyar dolar ve canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ithalatında 687 milyon dolara ulaşmışlardır.

GRAFİK – 2.17: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.17’de 2004 – 2006 yılları arasında gerçekleşen ve tablo – 2.22’de değerleri görülen alt kalemlerin grafiksel gösterimi bulunmaktadır. Buna göre Türkiye’nin en önemli ithal kalemi makine ve ulaştırma araçlarıdır. Daha sonra gelen ikinci ve üçüncü sıradaki ithal kalemlerinin toplamının hemen hemen on katı olarak gerçekleşen rakam dış piyasalara yatırım malı olarak ne ölçüde bağımlı olunduğunun göstergesidir. Dalgalı seyir izlemeyen üç alt kalem de tek parti iktidarının devam ettiği yıllarda küresel çapta herhangi bir önemli krizin olmaması avantajını da kullanmıştır.

TABLO – 2.23: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değerleri

İHRACAT (Milyon \$)	2004	Değ. (%)	2005	Değ. (%)	2006	Değ. (%)
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	2.552	42.8	3.294	29.0	3.029	-8.04
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	680	33.3	712	4.70	953	33.8
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	12.177	64.0	13.886	14.0	16.506	18.8

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

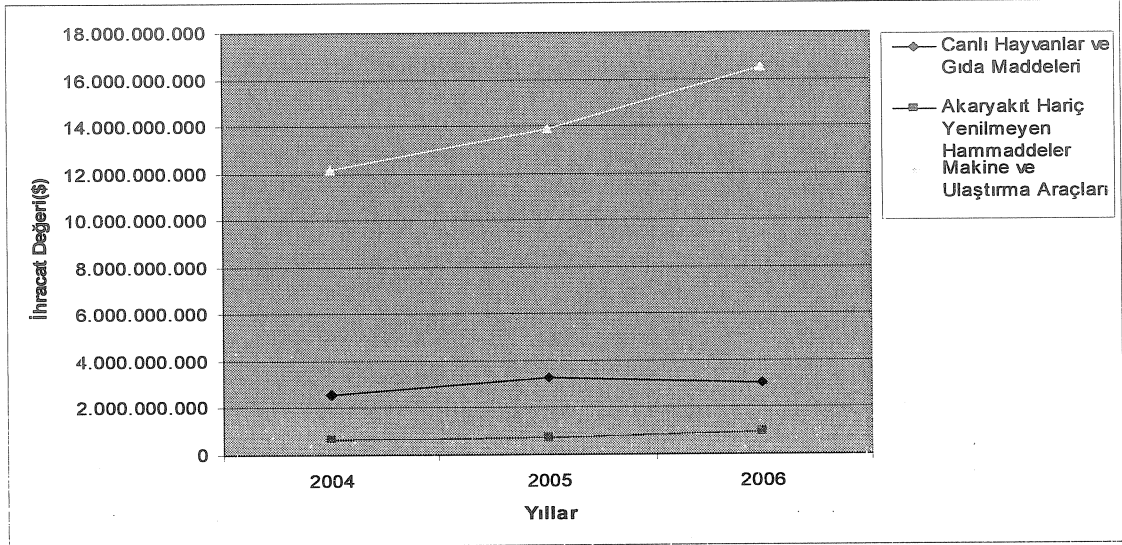
Tablo – 2.23’te 2004 ve 2006 yılları arasında Türkiye’nin AB yirmi beş ülkelerine yapmış olduğu mal satış değerleri ve değişim oranları yer almaktadır. Buna

göre Türkiye'nin yaptığı en önemli ihracat kalemi makine ve ulaştırma araçlarıdır. Bu durum 1996 yılında beri devam etmektedir ve Türkiye için önemli bir gelişmedir. 2004 yılında bir önceki yıla göre yüzde 64'lük artışla 12,1 milyar dolara ulaşan alt kalem, 2005 yılında yüzde 14'lük artışla 13,8 milyar dolar, 2006 yılında ise yüzde 18,8'lik artışla 16,5 milyar dolara ulaşmıştır.

1996 yılına kadar Türkiye'nin en önemli ihraç malı olan canlı hayvanlar ve gıda maddeleri bu yıldan itibaren yerine makine ve ulaştırma araçlarına bırakmış ve ikinci sıraya gerilemiştir. Bu durum Türkiye'nin dış ticaretten elde ettiği kazançları arttırmada önemli rol oynamıştır. Emek yoğun bir sektörden sermaye yoğun bir sektöre geçiş dış ticaretten elde edilen kazançları arttırmaktadır. Buna göre canlı hayvanlar ve gıda maddeleri alt kalemi 2004 yılında bir önceki yıla göre yüzde 42,8'lik artışla 2,5 milyar dolar, 2005 yılında yüzde 29'luk artışla 3,2 milyar dolar ve 2006 yılında yüzde 8'lik daralma ile 3 milyar dolara ulaşmıştır. Daralma aşaması tarım kesiminde olduğu gibi dışsal nedenlerden dolayı yaşanmıştır.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ise SITC sınıflamasına göre üçüncü en önemli ihracat kalemi konumundadır. 2004 yılında yüzde 33,3'lük artışla 680 milyon dolar olarak gerçekleşmiş, 2005 yılında yüzde 4,7'lik artışla 712 milyon dolara yükselmiş ve 2006 yılında yüzde 33,8'lik artışla 953 milyon dolara çıkmıştır.

GRAFİK – 2.18: 2004 – 2006 Yılları Arasında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.18’de 2004 – 2006 yılları arasında Türkiye’nin AB’ye yapmış olduğu mal ihracatının değişimi grafiksel şekilde sunulmaktadır. Buna göre 1996 yılından itibaren önem kazanan makine ve ulaştırma araçları ihracatı grafikte de açıkça görülmektedir. Yaklaşık 12 milyar dolardan başlayan söz konusu mal kaleminin ihracatı 2006 yılı sonunda yaklaşık 17 milyar dolara yükselmiştir.

Diğer iki alt kalem SITC sınıflaması içerisinde önemli olsa da Türkiye’nin ihracatı içerisinde makine ve ulaştırma araçları kadar önemli yer tutmamaktadır. 2005 yılından itibaren yükselişe geçen makine ve ulaştırma araçları ihracatı küresel çapta değişmeyen konjonktür ve ülke içerisinde ekonomide yaşanan olumlu havayı da arkasına alarak artışını devam ettirmiştir. 2004 – 2006 yılları arasında akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ve canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ise durağan seyirlerini devam ettirmişlerdir.

2.2.1.10- 2007 ve 2008 Yılları Türkiye – AB Dış Ticaretinin BEC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

AB son genişleme operasyonunu 2007 yılında yaşamış ve Bulgaristan ile Romanya birlik bünyesine dahil olmuştur. Hırvatistan’ın ise üyelik görüşmeleri devam etmektedir. Bu katılımlarla birlikte yirmi yedi ülkeli bir topluluk statüsüne bürünen AB

kendi karar alma organları, merkez bankası ve mahkemesiyle kendi başına büyük bir devlet statüsünde görülmekte ve küresel çapta büyük bir güç olma yolunda ilerlemektedir.

TABLO – 2.24: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	2007	Değ. (%)	2008	Değ. (%)	2009 ⁶
<i>Sermaye Malı</i>	14.675	13.4	15.049	2.54	11.262
<i>Ara Malı</i>	43.279	31.1	48.569	12.2	35.038
<i>Tüketim Malı</i>	10.335	16.8	10.931	5.76	10.137

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

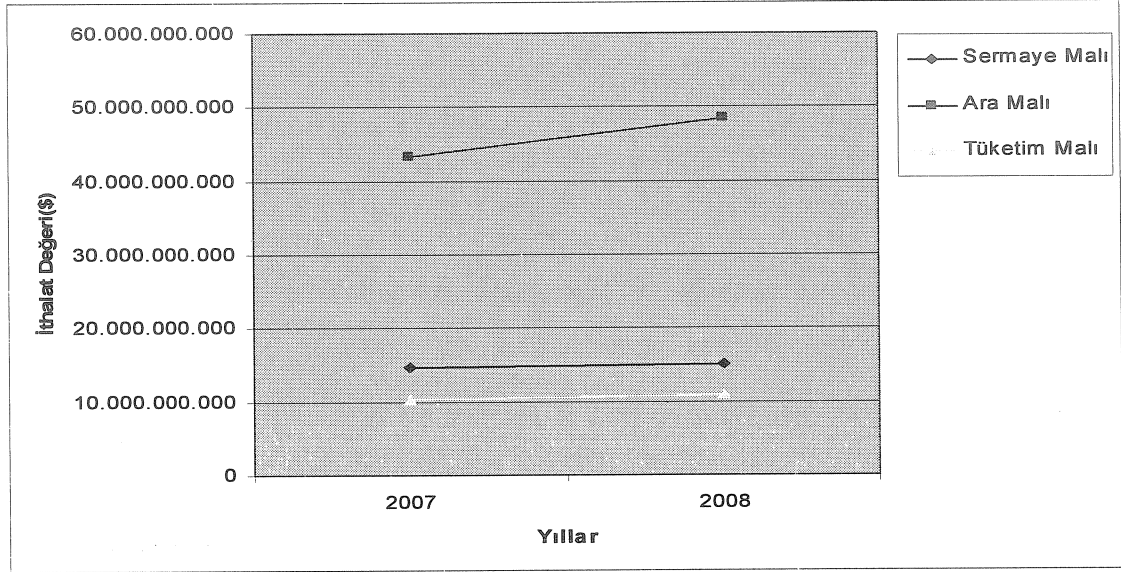
Tablo – 2.24, 2007 ve 2008 yılları arasında Türkiye ve AB arasında gerçekleşen ve BEC sınıflamasına göre oluşan ithalatı göstermektedir. 2007 yılında Romanya ve Bulgaristan gibi Türkiye’ye yakın olan iki devletin AB’ye katılması, aradaki dış ticaret hacmini de arttırmıştır. Tabloda 2009 yılı verileri henüz tam anlamıyla oluşturulmadığı için değişim açısından hesaba katılmamıştır.

Sermaye malları ithalatı olarak ele alındığında gözlenen durum, 2006 yılına göre yüzde 13,4 artış şeklindedir. Ancak ara malları ithalatı ele alındığında bir önceki yıla göre yüzde 31,1’lik artışla ulaşılan 43,2 milyar dolarlık rakam özellikle imalat sanayi sektöründeki dışa bağımlılığın her geçen yıl arttığının göstergesidir. Tüketim malları ithalatında ise söz konusu durum yüzde 16,8’lik bir önceki yıla göre gerçekleşen artış ve oluşan 10,3 milyar dolarlık paydır.

2008 yılı küresel krizin ortaya çıktığı yıl olup tüm mali ve reel göstergelerde olduğu gibi dış ticaret göstergelerini de etkilemiştir. Her üç mal grubunda da bir önceki yıla göre azalan artışlar yine de ithalat rakamlarının düşmesine neden olmamıştır. Döviz kurlarında meydana gelen dalgalanmalar ve yükselişler, ara malları ithalatındaki artışın önüne geçememiş ve 2008 yılı sonunda 48,6 milyar dolarlık bir ara malları ithalatı kalemi ortaya çıkmıştır. Elbette ki bu durum döviz kurları nedeniyle darboğazda bulunan bir de üstüne dövizle borçlanan reel sektörü büyük ölçüde vurmuş, istihdam kaybına yol açmıştır.

⁶ 2009 yılı verileri çalışmanın hazırlandığı tarihte yetersiz olduğu için grafiklere ve üçüncü bölümdeki matematiksel uygulamaya dahil edilmeyecektir.

GRAFİK – 2.19: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.19’da 2007 ve 2008 yılları arasında gerçekleşen ve AB’nin son genişleme operasyonu sonrasında oluşan Türkiye’ye ihracatı görülmektedir. Buna göre tablo – 2.24’te yaşanan ve 2009 yılının gözlemlerinin yetersiz olduğu hesaba katılmaması durumu yine geçerli olup, yanlış gözlemlerden kaçınmak yerinde olacaktır.

Tüketim malları ve sermaye malları ithalatının ara malları ithalatı hesaba katıldığında ne ölçüde küçük kaldıkları grafikte görülmektedir. Her iki mal grubunun da toplamından fazla bir yere sahip olan ara malları ithalatı, 2007 yılından 2008’e artarak artma seyrini sürdürmektedir.

TABLO – 2.25: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değerleri

İHRACAT (Milyon \$)	2007	Değ. (%)	2008	Değ. (%)	2009 ⁷
<i>Sermaye Mali</i>	8.432	64.6	9.953	18.0	5.701
<i>Ara Mali</i>	23.395	50.9	25.207	7.74	16.381
<i>Tüketim Mali</i>	28.430	22.1	28.055	-1.31	24.731

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

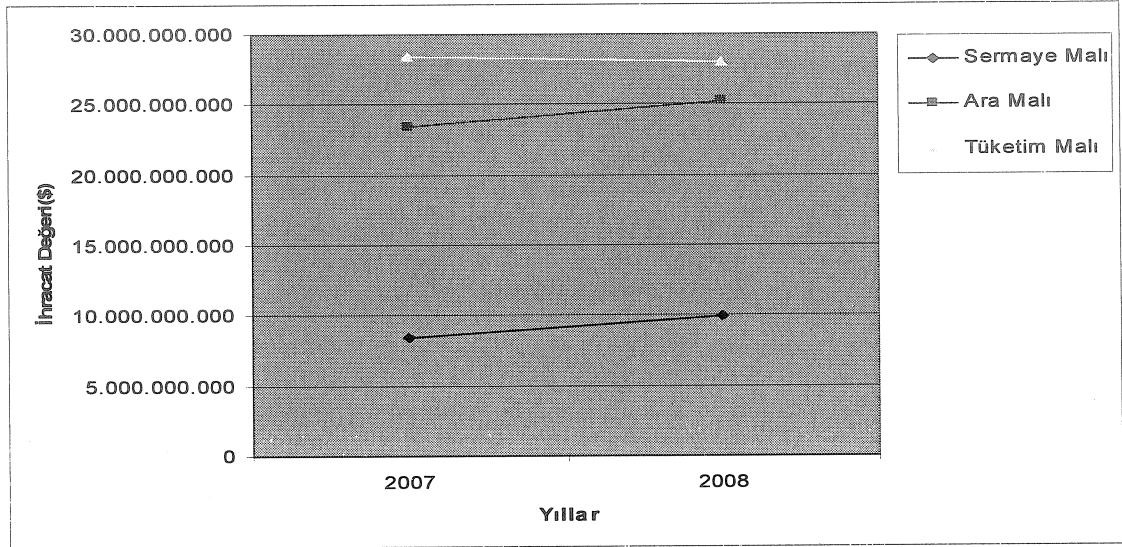
Tablo – 2.25, 2007 ve 2008 yılları arasında AB’nin Türkiye’den yaptığı ithalatı göstermesi açısından önemlidir. Tabloya göre en önemli nokta 2008 Krizi’nin yaşandığı yıl Türkiye’nin en önemli ihracat kalemi olan tüketim mallarına karşı Avrupa’dan gelen talebin azalması ve Türkiye’nin bu durumdan büyü bir gelir kaybına uğramasıdır. 2007 yılına göre yüzde 1,31 oranında azalan kalem, yaklaşık 28 milyar doları Türkiye’ye kazandırmıştır.

Sermaye malları ihracatı 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 64,6 oranında artmış, ancak krizin yaşandığı yıl 2007 yılına göre yüzde 18 oranında azalarak bir artış göstermiştir. Ara malları ihracatında durum yine sermaye malları ihracatına benzerdir. Ancak azalma söz konusu olmamıştır. 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 50,9 oranında artan ara malları ihracatı, kriz yılı olan 2008’de bir önceki yıla göre yalnızca yüzde 7,74 oranında artarak yaklaşık 25,2 milyar dolar gelir kazandırmıştır.

Elbette ki bu durum hem döviz kurlarındaki oynaklık, hem gelişmekte olan bir ekonomi olan Türkiye’nin kırılgan bir ekonomiye sahip olması hem de kriz altındaki dünya’nın talebini kısıması sonucu ortaya çıkmıştır.

⁷ 2009 yılı verileri çalışmanın hazırlandığı tarihte yetersiz olduğu için grafiklere ve üçüncü bölümdeki matematiksel uygulamaya dahil edilmeyecektir.

GRAFİK – 2.20: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen BEC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.20’de tablo – 2.25’in grafiksel hali bulunmaktadır. Yine 2007 – 2008 yılları arasında gerçekleşen ve BEC mal sınıflandırmasına göre oluşan Türkiye – AB ihracat değerlerine 2009 yılı gözlemleri, yetersiz olması ve grafikte aldatıcı sonuçlar vermesine gerek görülmediği için kullanılmamıştır.

Grafikten de anlaşılacağı gibi sermaye malları ve ara malları ihracatındaki artış 2008 yılında bir önceki yıla göre azalarak artış şeklinde yer almaktadır. Tüketim malları ihracatı ise bunların aksine giderek azalmaktadır. Bunun en önemli sebebi tablo – 2.25’te de ifade edildiği gibi kriz sonucu dış talebin daralmasıdır.

2.2.1.11- 2007 ve 2008 Yılları Türkiye – AB Dış Ticaretinin ISIC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

2007 ve 2008 yılları ISIC alt kalemlerine göre dış ticaretin incelenmesi özellikle 2008 yılında ortaya çıkan küresel finansal krizin etkilerinin imalat sanayi üzerindeki yansımalarının görülmesi bakımından önemlidir. 2009 yılı verileri, BEC sınıflamasında olduğu gibi yetersiz gözleme sahip olduğu için hesaplamalara dahil edilmemiştir.

TABLO – 2.26: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	2007	Değ. (%)	2008	Değ. (%)	2009 ⁸
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	796	71.9	1.159	45.6	923
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	533	66.5	683	28.1	519
<i>İmalat Sanayi</i>	64.767	21.8	69.212	6.86	52.923

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

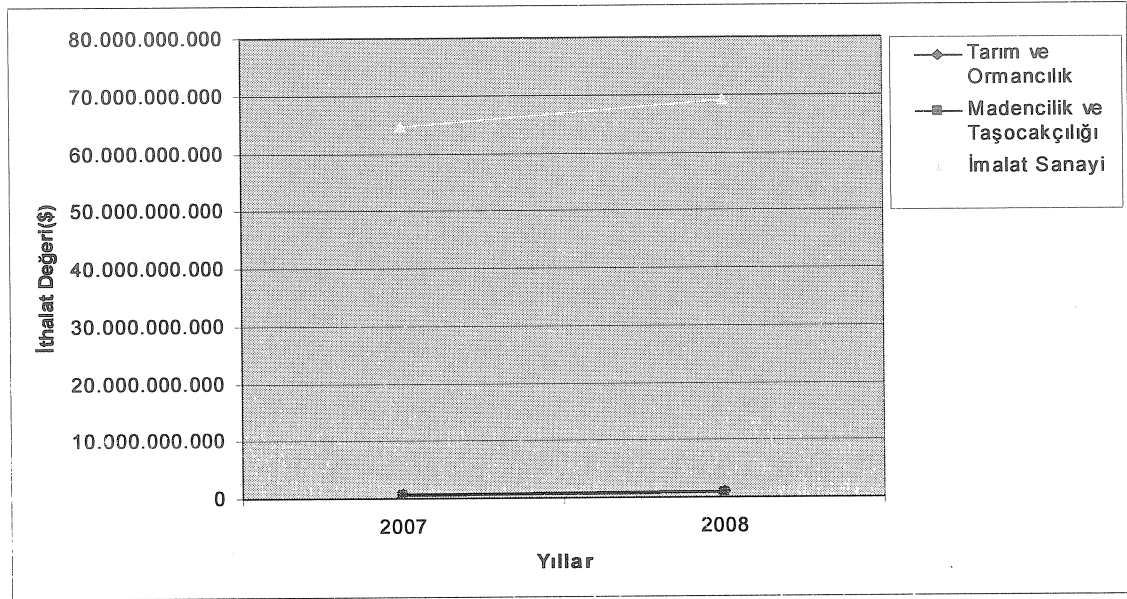
Tablo – 2.26’da 2007 ve 2008 yıllarında Türkiye’nin AB’den yapmış olduğu ISIC temelli rakamlar yer almaktadır. Buna göre 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 71,9 oranında artan tarım ve ormancılık sektörü ithalatı 2008 yılında krizin yaşanmasıyla birlikte yüzde 45,6 oranında bir önceki yıldan daha az oranda artmıştır. Bunun sebebi krizin etkisinin yılsonuna doğru hissedilmesidir. Aksi takdirde söz konusu artışın daha da düşük olması kaçınılmazdır.

Madencilik ve taşocakçılığı sektörü de krizden payını alan ithalat sektörleri arasındadır. 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 66,5 oranında artış sağlayan sektör, krizin gerçekleştiği 2008 yılında yüzde 28,1 oranında ithalat gerçekleştirmiştir.

İmalat sanayi ithalatı ise krizden en az etkilenen sektör olmuştur. Buna göre 2007 yılında yüzde 21,8 oranında artış yaşayan sektör, 2008 yılında bir önceki yıla göre yüzde 6,86 oranında artarak 69,2 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Gerçekleşen bu rakamlar ve değişimler herhangi bir küresel krizin dış ticarete her ülkeyi etkileyebileceği gerçeğini tekrar hatırlatması ve söz konusu sektörlerde istihdam edilen kişileri öncelikli olarak etkileyebileceğini göstermesi açısından önemlidir.

⁸ 2009 yılı verileri çalışmanın hazırlandığı tarihte yetersiz olduğu için grafiklere ve üçüncü bölümdeki matematiksel uygulamaya dahil edilmeyecektir.

GRAFİK – 2.21: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.21’de tablo – 2.26’da gösterilen rakamlar ve oranların grafiksel anlatımı yer almaktadır. Artış oranlarının her üç alt sektörde de ne ölçüde az olduğu grafikten görülmekle beraber bu durumun 2008 yılının sonlarında yaşanan finansal krizle bağlantılı olduğu açıktır. 2009 yılında gerçekleşecek rakamlar, yaşanan finansal krizin reel sektörü ne ölçüde etkilediğini göstermesi bakımından önemlidir.

İmalat sanayi sektöründe yaşanan ithalatın diğer iki alt sektör ithalatına göre ne ölçüde büyük değerde olduğu grafikten açıkça görülmekte olup, herhangi bir finansal krizin reel sektörü daha da etkilemesi ve krizin derinleşmesi düşünüldüğünde söz konusu sektörde büyük maddi kayıpların yaşanacağı tahmin edilebilir.

TABLO – 2.27: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	2007	Değ. (%)	2008	Değ. (%)	2009 ⁹
<i>Tarım ve Ormancılık</i>	1.854	10.7	1.844	-0.53	1.866
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	664	57.7	697	4.96	436
<i>İmalat Sanayi</i>	57.396	38.1	60.424	5.27	44.378

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.27’de 2007 ve 2008 yıllarında yaşanan ve AB ülkelerinin Türkiye’den talep ettikleri ISIC mal sınıflamasına göre belirlenen tarım ve ormancılık, madencilik ve taşocakçılığı ile imalat sanayi sektörü mal değerleri ve değişim oranları yer almaktadır.

Tabloya göre 2008 yılında yaşanan finansal krizin ithalat kesiminden daha çok Türkiye’nin ihracatını etkilediği görünen bir gerçektir. Bunun sebebi özellikle bankacılık ve hizmet sektörü krizden etkilenen AB ülkelerinin mal ve hizmet taleplerini kısmalarıdır.

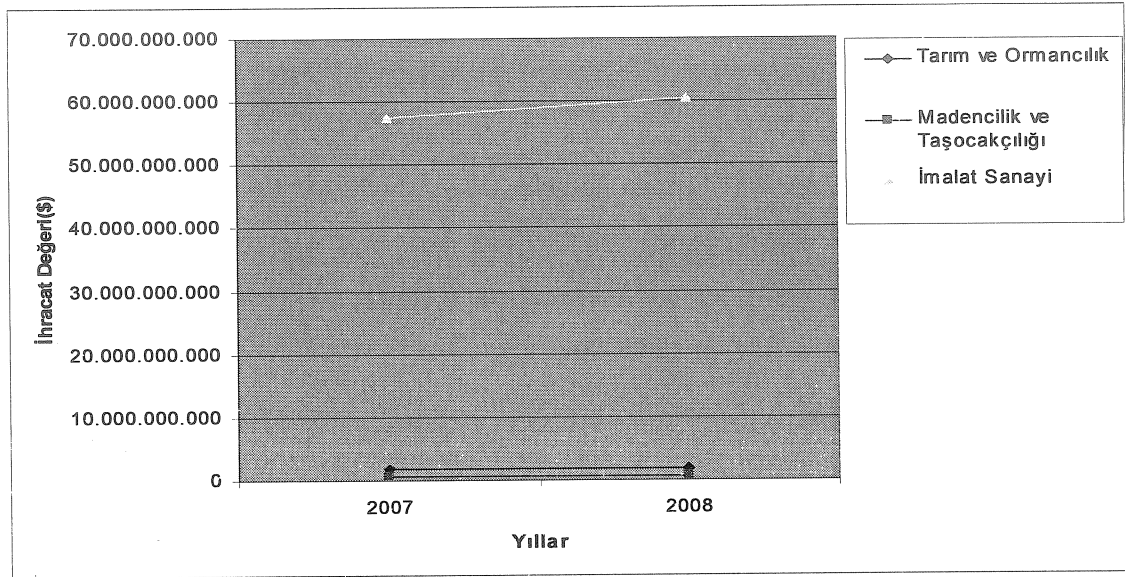
Tarım ve ormancılık sektöründe 2007 yılında bir önceki yıla göre yaşanan ve yüzde 10,7’lik büyümeyle gerçekleşen 1,9 milyar dolarlık ihracat rakamı, kriz sonrasında yüzde 0,53’lük düşüşle 1,8 milyar dolara gerilemiştir. Yaklaşık 10 milyon dolarlık kayıp sektör açısından önemlidir.

Madencilik ve taşocakçılığı sektörü ise 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 57,7’lik bir büyüme gerçekleştirmiş ve bu durum 664 milyon dolar ihracat olarak ortaya çıkmıştır. Ancak kriz yılında gerçekleşen yüzde 4,96’lık büyüme bir önceki yıla göre yalnızca 33 bin dolarlık bir ihracat artışı olarak kendini göstermiştir.

Türkiye ekonomisinin itici gücü sayılan dış ticaret kalemi olan imalat sanayi sektörü, 2007 yılında bir önceki yıla göre yaşanan yüzde 38,1’lik ihracat artışıyla 57,3 milyar doları yakalamış ancak bir sonraki yıl büyüme oranı yüzde 5,27’de kalarak yalnızca yaklaşık 3 milyar dolar ihracat artışı sağlayarak krizden etkilendiği ortaya çıkmıştır.

⁹ 2009 yılı verileri çalışmanın hazırlandığı tarihte yetersiz olduğu için grafiklere ve üçüncü bölümdeki matematiksel uygulamaya dahil edilmeyecektir.

GRAFİK – 2.22: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen ISIC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.22’de tablo – 2.21’de gösterilen ihracat değerleri ve oranlarının grafiksel açıklaması niteliğinde olup 2008 yılında yaşanan finansal krizin etkilerini göstermesi açısından önemlidir.

AB’nin genişleme dalgalarında sözü edilen ve yıllar itibariyle grafiklerde açıklamaya çalışılan ihracat artışlarının hemen hemen en kötüsü 2008 yılında gerçekleşmiş olup söz konusu krizin reel sektöre yansımaları bakımından bu gelişmeler önemli sayılmaktadır. Bankacılık sektörünü etkilemekle başlayan bir krizin küresel çapta önce hizmet kesimini ardından da reel kesimi etkilemesi, birçok hanehalkını işsiz bırakmış ve istihdam rakamlarını son olarak etkilemiştir.

Grafikte de gerek ihracat bakımından önde giden imalat gerekse tarım ve ormancılık ve madencilik ve taşocakçılığı sektörleri krizden oldukça büyük çapta etkilenmiş, ihracat rakamları hemen hemen hiç düşmese de artış oranlarında büyük çapta azalma ortaya çıkmıştır.

2.2.1.12- 2007 ve 2008 Yılları Türkiye – AB Dış Ticaretinin SITC Sınıflamasına Göre İncelenmesi

2007 yılından itibaren AB 27 üye ülke sayısına kavuşarak tarihinin en geniş kapsamlı topluluğu haline gelmiştir. Üyelik anlaşmaları devam eden Hırvatistan'ın ise yakın tarihlerde üye olması beklenmektedir. Romanya ve Bulgaristan'ın katılımı Türkiye'nin dış ticaretini SITC yönünden pek etkilemiş olmasa da, hacim açısından artışa neden olmuştur.

TABLO – 2.28: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değerleri

İTHALAT (Milyon \$)	2007	Değ. (%)	2008	Değ. (%)	2009 ¹⁰
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	975	41.9	1.311	34.6	1.083
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	4.357	63.5	5.714	31.1	3.878
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	30.643	14.9	31.167	1.71	24.275

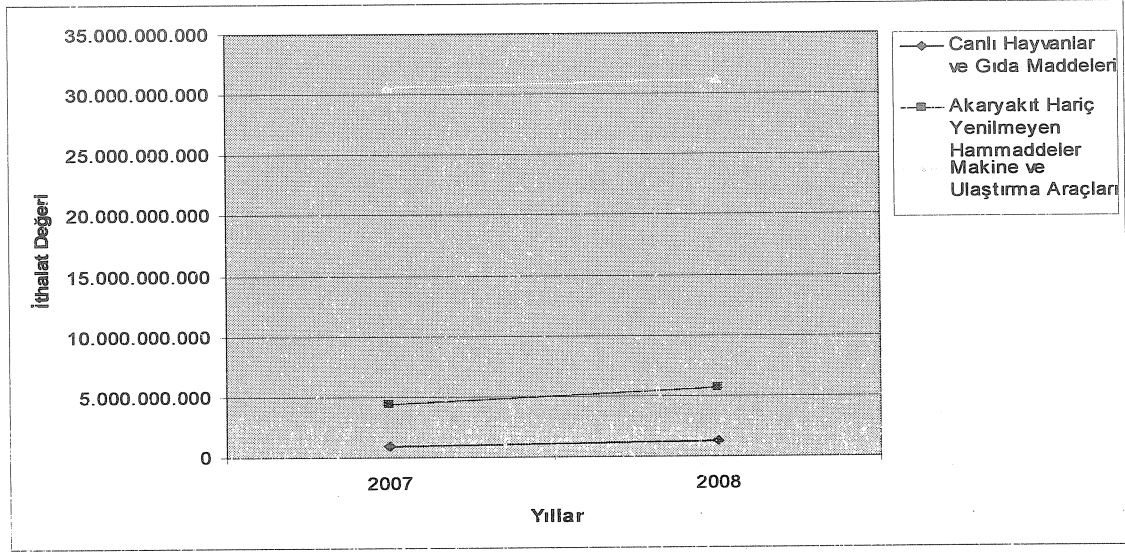
KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.28'de 2007 ve 2008 yıllarında SITC mal sınıflamasına göre gerçekleşen Türkiye'nin AB'den yapmış olduğu ithalat rakamları yer almaktadır. Buna göre 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 14,9'luk artış sağlayan makine ve ulaştırma araçları ihracatta olduğu gibi ithalatta da Türkiye'nin en önemli mal kalemidir. 2006 yılına göre yüzde 41,9'luk artışla 975 milyon dolar olarak gerçekleşen canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ise 4,3 milyar dolar olarak gerçekleşen akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler kaleminin ardından üçüncü sırada gelmektedir.

2008 yılında ise en önemli artış canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddelerde gerçekleşmiş, sırasıyla 1,3 milyar dolar ve 5,7 milyar dolarlık ithalat rakamları ortaya çıkmıştır. Yıllar itibariyle bakıldığında makine ve ulaştırma araçlarında yaşanan ithalat düşüşü dikkat çekicidir. Bunun yerine söz konusu alt kalemin ihracat rakamlarındaki artış Türk dış ticareti için kayda değer bir gelişmedir.

¹⁰ 2009 yılı verileri çalışmanın hazırlandığı tarihte yetersiz olduğu için grafiklere ve üçüncü bölümdeki matematiksel uygulamaya dahil edilmeyecektir.

GRAFİK – 2.23: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İthalat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

2007 ve 2008 yıllarında ithalatta yaşanan değişimler grafik – 2.23'ün de konusunu oluşturmaktadır. Buna göre; tablo – 2.28'de gösterilen rakamlar ve değişim oranları grafikte hemen hemen değişmeyen yatay bir seyir gibi görülmektedir. 2009 yılının hesaba katılmaması halihazırdaki verilerin yetersiz olması ve özellikle grafiklerde yanıltıcı sonuçlar doğurabilmesidir.

Grafikte dikkat çeken en önemli nokta tablo – 2.28'de giderek azalan bir seyir izlediğini belirttiğimiz makine ev ulaştırma araçlarının aslında ithalatta halen ne ölçüde önemli olduğudur. Söz konusu kalemin toplam değeri diğer iki alt kalem olan akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ve canlı hayvanlar ve gıda maddelerinin toplamının hemen hemen beş katı dolayındadır.

TABLO – 2.29: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değerleri

İHRACAT (Milyon \$)	2007	Değ. (%)	2008	Değ. (%)	2009 ¹¹
<i>Canlı Hayvanlar ve Gıda Mad.</i>	3.716	22.6	3.864	3.98	3.656
<i>Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler</i>	1.314	37.8	1.204	-8.37	752
<i>Makine ve Ulaştırma Araçları</i>	23.243	40.8	24.869	6.99	17.871

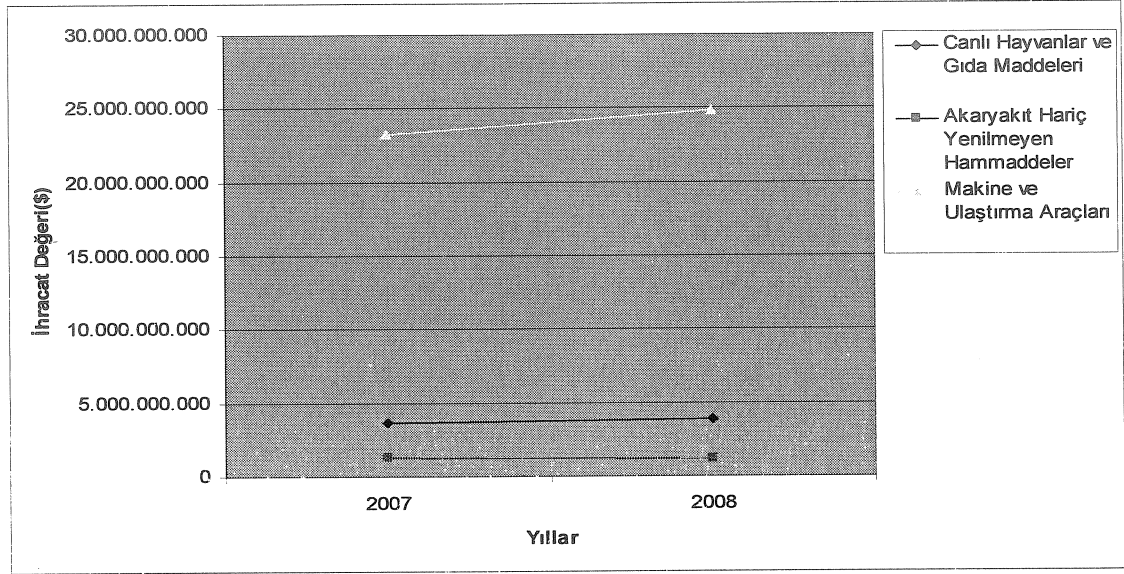
KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.29’da 2007 ve 2008 yıllarında gerçekleşen Türkiye’nin AB’nin yirmi yedi ülkesine yapmış olduğu mal satışları yer almaktadır. Buna göre en önemli artış 1996 yılından itibaren yaşandığı gibi yine makine ve ulaştırma araçlarındadır. 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 40,8’lik artış sağlayan makine ve ulaştırma araçları alt kalemi toplam 23,2 milyar dolar ihracat geliri elde etmiştir. 2008 yılında ise bu rakam yaklaşık yüzde 7’lik artışla 24,8 milyar dolara ulaşmıştır. 2008 yılındaki bu gelişme söz konusu yılın ortalarından itibaren başlayan küresel finansal krizle doğru orantılıdır. Yaşanan talep daralması tüm dünyayı etkilediği gibi Türkiye’nin de potansiyel ihracat pazarlarını etkilemiştir.

Makine ve ulaştırma araçları dışında kalan diğer iki önemli SITC alt kalemi olan akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ile canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ise sırasıyla; 2007 yılında yüzde 37,8 ve yüzde 22,6’lık artışlar sağlamış, bu durumda 1,3 milyar dolar ve 3,7 milyar dolarlık ihracat geliri elde etmişlerdir. 2008 yılında ise azalarak bir artış söz konusu olmuş ve akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ihracatı yüzde 8,37 oranında azalmış ve 1,2 milyar dolara düşmüştür. Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ise yüzde 3,98 oranında bir artış kaydetmiş ve 3,8 milyar dolara ulaşmıştır.

¹¹ 2009 yılı verileri çalışmanın hazırlandığı tarihte yetersiz olduğu için grafiklere ve üçüncü bölümdeki matematiksel uygulamaya dahil edilmeyecektir.

GRAFİK – 2.24: 2007 ve 2008 Yıllarında Türkiye – AB Arasında Gerçekleşen SITC İhracat Değişimi

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından alınan verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Grafik – 2.24’te 2007 ve 2008 yıllarında oluşan ve tablo – 2.29’da ayrıntıları ile verilen ihracat rakam ve değişimlerinin grafiksel anlatımı yer almaktadır. Buna göre 2008 yılında gerçekleşen ve bankacılık sektöründe ilk başta kendisini gösteren küresel krizin daha sonraki aşaması olan reel kesime sıçrama grafikte de kendisini göstermektedir. Gerek canlı hayvanlar ve gıda maddeleri gerekse akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ve makine ve ulaştırma araçları alt kalem ihracat rakamları ya hiç ilerleme kaydetmemiştir ya da azalarak artış şeklinde kendilerine ihracat piyasasında yer bulmuşlardır. Grafikte yine yanılmaya neden olmamak için 2009 verilerine yer verilmemiştir.

2.2.2- Türkiye ve AB Ülkeleri Arasındaki Rekabet Gücünün Ölçümü

Çalışmanın ana konusunu da oluşturan Türkiye ile çeşitli AB ülkeleri arasındaki rekabet gücünün ölçümü, iki ayrı bölüme göre şekillenecektir. Buna göre; BEC, ISIC ve SITC kategorilerine göre ve BALASSA’nın RCA3 olarak adlandırılan ithalatın da hesaplama dahil edildiği açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere göre hesaplanacak endeks değerleri Türkiye ile seçilmiş AB ülkeleri arasındaki rekabet ölçüsünü belirleyecektir.

İlk başta BEC kategorisine göre; ara malları, sermaye malları ve tüketim malları ihracat ve ithalatı olarak; ISIC kategorisine göre; tarım ve ormancılık, madencilik ve taşımacılığı ve imalat sanayi ihracat ve ithalatı olarak; SITC kategorisine göre canlı hayvanlar ve gıda maddeleri, akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ve makine ve ulaştırma araçları ihracat ve ithalatı olarak incelenen rekabet endeksinde daha sonra her bir kategorinin alt kalemine inilmiştir.

2.2.2.1-BEC, ISIC ve SITC Ana Kalemlerine Göre Türkiye – AB Ülkeleri Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri

Bu bölümde söz konusu üç ana mal kategorisine göre AB'nin 1990'dan günümüze olan gelişme süreci de dikkate alınarak tüm birlik üyesi ülkeler ile Türkiye arasındaki mal ticaretine bağlı rekabet değişimi ele alınmıştır. Bu rekabet endekslerinin ortaya çıkarılmasında BALASSA'nın RCA3 adı verilen endeksi kullanılmıştır. Bunun sebebi temel BALASSA endeksinde kullanılan ve sadece ihracat değerlerinin ortaya koyulduğu endeksin uygulamada çıkardığı sorunların önüne geçmek ve ülkelerarası ithalat değerlerinin de endeks hesaplanmasında öneminin ortaya çıkarılması isteğidir.

Söz konusu endeks hesaplamalarında Türkiye ile daha yüksek dış ticaret hacmine sahip olan AB'nin ilk on iki üyesi hesaplamalara dahil edilmiş olup, dış ticarete rekabet yönünden Türkiye ile aralarında oluşan ilişki çalışmaya konu edilmiştir.

2.2.2.1.1- Türkiye ile AB 12 Ülkeleri Arasındaki BEC Ana Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri

Türkiye ile aralarında en büyük dış ticaret hacmine sahip olduğu AB'nin ilk üyeleri olan on ikiler grubunun rekabetçilikleri aşağıdaki tablolarda görülmektedir. Söz konusu BEC ana kalemlerini ara malları, sermaye malları ve tüketim malları oluşturmaktadır. 1990 – 2009 yılları arasında yirmi yıllık gözlem sürecinde incelenen rekabet endeksleri BALASSA endeksinin doğası gereği 1'den büyük veya küçük olma durumuna göre ülkenin uluslararası rekabette avantajı veya dezavantajlı olma durumun gösterecektir.

**TABLO – 2.30: Fransa ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,055444	0,386013	4,949946
1991	0,054882	0,352326	10,76989
1992	0,05527	0,338878	10,58853
1993	0,044751	0,369288	9,153808
1994	0,089815	0,442052	9,171776
1995	0,055895	0,444104	5,656039
1996	0,116523	0,540039	4,18447
1997	0,190891	0,478326	3,918245
1998	0,076998	0,548609	3,404732
1999	0,103412	0,456783	3,289983
2000	0,142822	0,50593	2,734827
2001	0,337136	0,520148	3,115406
2002	0,441587	0,441439	3,61885
2003	0,490585	0,434086	3,083584
2004	0,409292	0,440899	3,194205
2005	0,522961	0,4393	2,974243
2006	0,400329	0,483865	3,421905
2007	0,818925	0,422532	3,31357
2008	0,965343	0,408344	3,470408
2009	0,809991	0,333807	3,584898

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.30’da, Fransa ile Türkiye arasında 1990 – 2009 yıllarında gerçekleşen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi BALASSA’nın ülkelerin ithalat rakamlarının da işin içerisine katıldığı RCA3 endeksinden görülmektedir. Buna göre Türkiye’nin Fransa ile yıllar itibariyle rekabet edebilirliği tüketim malları dışında düşüktür ve dezavantajlı durumdadır. Sermaye mallarındaki durum giderek dezavantajdan avantaj konumuna geçiş gibi görülebilir. Bunun en önemli nedeni 1996 yılında Gümrük Birliği’ne girilmesiyle ortaya çıkan dinamik etkilerdir¹².

Ara malları rekabet endeksi ise yirmi yıllık süreç içerisinde köklü değişiklikler yaşamamış ve Türkiye ekonomisinin dış ekonomilere bağımlılığında önemli bir yer tutan ihracatın ithalata bağımlılığının da etkisiyle dezavantajlı konumunu sürdürmüştür.

¹² Ekonomik birleşme hareketleri üye ülkelerin ekonomik yapılarında, üretim kapasitesi ve kaynak verimliliklerinde köklü değişiklikler yapar. Bunlar, zaman içinde oluşan, milli geliri, kalkınma hızını ve ekonomik refahı yakından ilgilendiren dinamik etkilerdir ve bu etkiler, GB’nin kaynak arzı, üretim organizasyonu, teknoloji gibi konularda ortaya çıkar. Birliklerin kurulmasından sonra ülke ekonomilerinin kazanmış olduğu dinamizmin verdiği ivme sonucu daha derin etkiler doğurmakta, üçüncü ülkelerin, birliklerin ve dünya ekonomisinin refah seviyesinin artmasına neden olmaktadır. Bu etkilere GB’nin dinamik etkileri denmektedir (Uyar Süleyman, “Ekonomik Bütünleşmeler ve Gümrük Birliği Teorisi”, <http://www.econturk.org/dtp13.htm>, (12.05.2010).

Yine ara malları rekabet endeksinde önemli bir ayrıntı 1996 yılında Gümrük Birliği'ne giriş ile başlayan toparlanma ve avantaja doğru gitme konumunun özellikle 2002 yılından itibaren tekrar dezavantaja gitme yoluna girmesidir.

**TABLO – 2.31: Hollanda ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,134897	0,418851	7,690546
1991	0,118492	0,42502	9,94677
1992	0,183805	0,356653	13,62282
1993	0,138074	0,295484	14,55441
1994	0,175877	0,354914	14,1293
1995	0,172072	0,314464	11,68539
1996	0,115526	0,362607	10,0927
1997	0,104468	0,366281	8,846742
1998	0,172679	0,362262	7,055678
1999	0,362618	0,405449	5,150303
2000	0,165224	0,461585	3,780623
2001	0,275601	0,373614	7,682414
2002	0,309128	0,288809	9,410211
2003	0,460925	0,290391	9,147053
2004	0,357856	0,341832	7,408635
2005	0,594438	0,290879	8,103291
2006	0,397728	0,396672	7,477831
2007	0,544269	0,410376	7,985267
2008	0,724888	0,444087	7,617464
2009	0,895855	0,411416	6,623849

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Hollanda ve Türkiye arasında 1990 – 2009 yılları arasında ortaya çıkan rekabet endeksleri tablo – 2.31’de görülmektedir. Buna göre Fransa ile ortaya çıkan durum hemen hemen aynı şekilde Hollanda ile de yaşanmaktadır. Tüketim malları dışında Türkiye’nin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu bir kalem bulunmamaktadır. Sermaye mallarında yıllar itibariyle dezavantajlı konumdan avantajlı konuma geçiş süreci mevcut olup bu durum 1996 yılından itibaren hız kazanmıştır. Ancak ara malları kaleminde Hollanda ile Türkiye arasında Hollanda lehine bir açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük bulunmaktadır.

**TABLO – 2.32: Almanya ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,03502	0,300764	7,065433
1991	0,049671	0,291347	10,4075
1992	0,046122	0,299249	11,31213
1993	0,056261	0,272689	8,89395
1994	0,084801	0,309633	11,26662
1995	0,080351	0,309489	9,868211
1996	0,073817	0,378671	5,930862
1997	0,097805	0,379205	5,682764
1998	0,105571	0,396727	5,47336
1999	0,159236	0,386294	4,873519
2000	0,12598	0,455765	4,087851
2001	0,119716	0,424682	6,193623
2002	0,12045	0,426271	5,935867
2003	0,196934	0,423096	4,463434
2004	0,193367	0,473429	3,941135
2005	0,307817	0,479533	4,226337
2006	0,302024	0,541864	4,074439
2007	0,404754	0,62861	3,476633
2008	0,439787	0,645536	3,45343
2009	0,338417	0,622835	2,808238

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Aralarındaki dış ticaret hacimleri yıllar itibariyle her zaman yüksek seyreden Almanya ve Türkiye arasındaki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi tablo – 2.32’de görülmektedir. Buna göre Almanya ile Türkiye arasındaki rekabetçilik yıllar itibariyle hemen hemen her dönem Türkiye aleyhine işlemiş olup mutlak bir üstünlükten sadece tüketim mallarında söz edilebilir.

Sermaye mallarında 1990’dan 2009 yılına kadar mutlak bir dezavantaj söz konusu olmakla beraber ara mallarında mutlak dezavantajdan kısmen de olsa bir dönüş süreci yaşanmaktadır. Hollanda ve Fransa’ya göre en önemli farklılık Almanya ve Türkiye arasında tüketim malları rekabet endeksinde görülen dalgalı süreçtir. Diğer iki ülke ve Türkiye arasında tüketim mallarının Türkiye lehine avantajlı olması durumu Almanya ve Türkiye arasında bulunmamakla beraber yine de düşük de olsa Türkiye lehine bir avantaj söz konusudur.

**TABLO – 2.33: İtalya ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,031354	1,170609	3,825258
1991	0,024831	1,130178	6,782027
1992	0,058125	1,010277	6,001938
1993	0,106276	0,978133	5,082097
1994	0,102651	1,185411	4,661916
1995	0,135892	0,954666	5,365611
1996	0,145104	1,04906	3,664212
1997	0,138474	1,143378	2,724172
1998	0,132153	1,169813	2,49014
1999	0,135858	1,053874	2,485571
2000	0,218006	1,061234	2,311897
2001	0,377853	0,90107	3,371183
2002	0,569824	0,789376	3,402101
2003	0,523896	0,808019	3,252468
2004	0,533236	0,770489	3,226069
2005	0,471627	0,696889	3,719352
2006	0,5328	0,779756	2,921488
2007	0,60183	0,744568	2,87397
2008	0,726605	0,786115	2,312857
2009	0,595721	0,68145	2,851025

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.33’de İtalya ve Türkiye arasında belirtilen yıllar arasında oluşan rekabet endeksleri bulunmaktadır. Daha önce açıklanan AB ülkelerinden farklı olarak İtalya ile Türkiye arasında özellikle ara malları ve tüketim malları rekabet endekslerinde dalgalı bir durum söz konusudur.

Ara malları rekabet endeksinde 1990 – 1993 yılları arası Türkiye açısından dezavantaja dönen durum 1994 yılında avantaja dönmüş, ancak 2001 yılında itibaren kemikleşmiş bir şekilde ara malları rekabeti Türkiye için dezavantaja dönmüştür. Bu durumun altında hem 1994 yılında yaşanan ve ekonomik dengeleri değiştiren döviz kurlarında yaşanan oynaklık ve 2001 yılında yaşanan Şubat finansal krizi yatmaktadır. Bu durum dış ekonomik ilişkileri döviz kurlarına bağlı şekilde değiştirmiş ve yüksek kurla yaşanan düşük ihracatçı geliri ile yüksek ithalat gideri rekabet endekslerini de değiştirmiştir. Bu durum güçlü AB üyeleri ve Türkiye arasındaki ilişkilerde fazla önemli görünmezken, İtalya gibi ekonomik yapısı ve üretim yapısı Türkiye ile benzerlikler taşıyan ülkeler arasında önemli değişikliklere yol açmıştır.

**TABLO – 2.34: İngiltere ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,185802	0,546042	6,820866
1991	0,12953	0,512854	8,349173
1992	0,068079	0,467608	8,172807
1993	0,062159	0,530418	9,862974
1994	0,0802	0,614871	6,871949
1995	0,076978	0,71758	5,131856
1996	0,10148	0,744793	3,966318
1997	0,088689	0,671581	3,671049
1998	0,175152	0,610382	3,954827
1999	0,106525	0,709847	3,3848
2000	0,066616	0,622845	4,072588
2001	0,170624	0,455703	4,412379
2002	0,362511	0,350068	4,293341
2003	0,743927	0,333662	4,149925
2004	1,352305	0,330501	3,103369
2005	0,963647	0,362494	3,112984
2006	0,918229	0,408723	3,211998
2007	1,023458	0,465177	3,261583
2008	1,571354	0,486113	2,645923
2009	0,969319	0,445773	2,460625

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.34’te İngiltere ile Türkiye arasında oluşan 1990 – 2009 yıllarını kapsayan RCA3 endeksleri yer almaktadır. Bu tabloda diğerlerinden farklı olan nokta, Türkiye’nin rekabetçi açıdan güçlü olduğu ve hemen hemen her AB ülkesine karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükte bulunduğu tüketim mallarının İngiltere’ye karşı dezavantaja dönmüş olmasıdır. Bu durum özellikle 2001 yılından itibaren önem kazanmıştır.

Ara malları grubunda İngiltere ile Türkiye arasında yıllar itibariyle rekabet endeksi açısından dalgalı bir süreç söz konusu olmuştur. Ancak rekabet endeksinin 1’den her zaman küçük olması İngiltere lehine açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğün olduğunun göstergesidir. Sermaye malları grubunda Türkiye’nin 2004, 2007 ve 2008 yıllarında zayıf da olsa rekabetçi üstünlüğü bulunmasına karşın diğer yıllarda bu üstünlük İngiltere’de bulunmaktadır.

**TABLO – 2.35: İrlanda ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,002899	1,272169	3,610584
1991	0,076063	0,646236	4,070184
1992	0,137186	0,524056	4,911664
1993	0,064332	0,637723	3,583907
1994	0,033725	1,288433	3,479026
1995	0,049835	1,411128	2,580825
1996	0,521028	0,787084	2,011485
1997	0,145763	0,863019	2,353342
1998	0,197581	0,871568	2,425802
1999	1,403974	0,586001	1,972162
2000	1,161596	0,589661	1,837902
2001	1,790274	0,540831	1,75611
2002	0,396592	0,622221	2,258332
2003	0,378805	0,598301	2,289807
2004	0,926971	0,698946	1,618367
2005	0,937803	0,624322	1,629011
2006	0,826606	0,972364	1,158133
2007	1,386475	0,832676	1,079666
2008	2,373219	0,744493	0,913171
2009	0,704468	0,851532	1,280424

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.35’te AB’nin nispeten küçük üyesi sayılabilecek İrlanda ile Türkiye arasındaki rekabetçi durum BEC malları kategorisine göre gösterilmiştir. Buna göre diğer AB ülkelerine göre Türkiye’nin İrlanda ile daha rekabetçi bir durumda olduğu öne sürülebilir. Sermaye malları açısından 1999 yılına kadar mutlak dezavantaj konumunda süren ilişkiler bu yıldan itibaren Türkiye lehine dönmüş, ancak 2001 krizini izleyen altı yılda yine Türkiye açısından dezavantajlı bir hale bürünmüştür. 2007 ve 2008 yıllarında yine düşük de olsa rekabetçi avantaj konumu ortaya çıkmış fakat 2009 yılında bu durum düşük de olsa rekabetçi dezavantaja dönüşmüştür.

Ara malları açısından 1990, 1994 ve 1995 yıllarında Türkiye’nin İrlanda’ya karşı rekabetçi avantajı bulunmakla beraber geri kalan yıllarda tamamen İrlanda’nın açıklandığı karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır. Tüketim malları açısından Türkiye’nin yıllar itibariyle mutlak avantajı şeklinde gelişen endeks, özellikle 2003 yılından itibaren giderek azalan bir avantaja dönüşmektedir.

**TABLO – 2.36: Danimarka ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,020134	0,938584	8,269662
1991	0,055445	0,609662	7,403899
1992	0,042245	0,609281	4,903874
1993	0,02323	0,778719	3,844888
1994	0,080379	0,703571	4,27931
1995	0,087484	0,677007	6,201116
1996	0,07135	0,531786	5,279015
1997	0,097814	0,57173	4,639486
1998	0,076675	0,509778	4,652579
1999	0,07181	0,506203	4,386656
2000	0,168263	0,559616	3,279981
2001	0,287294	0,488068	3,025529
2002	0,397491	0,303694	3,459907
2003	0,215744	0,283184	2,915706
2004	0,393182	0,249097	2,752896
2005	0,251742	0,281114	3,510828
2006	0,477622	0,243859	2,85758
2007	0,51192	0,211906	3,763204
2008	0,699902	0,24279	4,812098
2009	0,175326	0,29262	4,150755

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Danimarka ile Türkiye diğer büyük AB ülkelerine göre daha düşük dış ticaret hacmine sahip iki ülkedir. Ancak tüketim malları söz konusu olduğunda Türkiye'nin rekabetçi avantajının en çok olduğu ülkelerin de başında gelmektedir.

Sermaye mallarına bakıldığında yıllar itibariyle Türkiye'nin Danimarka'ya karşı dezavantajlı durumunun devam ettiği söylenebilir. Ancak bu durum 2002 yılına kadar giderek düşmekte daha sonra ise yine dezavantajın artması şeklinde sürmüştür. Ara mallarındaki durum ise sermaye mallarına göre biraz farklıdır. Danimarka'nın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükleri yıllar itibariyle devam etmekle birlikte giderek artan bir avantajı söz konusudur.

Tüketim mallarında ise durum hemen hemen diğer tüm AB ülkelerinde görüldüğü gibi Türkiye'nin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü şeklindedir. Bu avantaj 1990 yılından itibaren azalıyor olarak görülse de son iki yılda mutlak avantajın perçinlendiği tablo – 2.36'dan görülmektedir.

**TABLO – 2.37: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	1,7972696	0,9444889	1,1147915
1991	0,8966869	0,8554747	1,9626058
1992	0,3758562	0,8567086	2,6271704
1993	0,5942489	0,7521666	4,2817412
1994	0,6235371	0,7024273	4,2041636
1995	0,5748691	0,6795243	6,6021806
1996	1,5727366	0,6741003	2,8832162
1997	0,9194691	0,9117713	1,3009996
1998	0,6271509	1,0090745	1,0605325
1999	1,1117694	0,9133702	1,3375289
2000	3,6977065	0,9615177	0,7556819
2001	2,9004044	0,9088966	1,1226875
2002	3,1357663	0,6551898	2,6429451
2003	3,1455645	0,5748358	2,632155
2004	2,4086385	0,5993637	2,6619816
2005	4,6022218	0,5974185	2,8497443
2006	4,5613378	0,6799903	1,9914443
2007	2,7864263	0,6958609	1,9319143
2008	3,4852453	0,6394096	3,2466116
2009	3,8577267	0,5836905	3,3223239

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.37’de 1990 – 2009 yılları arasında Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleşen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksleri yer almaktadır. Özellikle 1999 Marmara Depremi’nden sonra ikili ilişkilerin hız kazandığı iki ülke arasındaki dış ticaret hacminin artması da o tarihlere rastlamaktadır.

Tabloda diğer AB ülkelerine göre en önemli değişiklik sermaye mallarındaki Türkiye’nin özellikle 1999 sonrası kazandığı mutlak üstünlüktür. Ara mallarındaki durum Yunanistan’ın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü olarak görülmekte, tüketim mallarında ise durum Türkiye’nin lehine özellikle 1999 sonrasında gelişmektedir.

**TABLO – 2.38: Portekiz ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,0556275	0,8737459	40,533995
1991	0,108121	0,7080016	13,271801
1992	0,2593977	0,6021216	40,292082
1993	0,2035621	0,7752745	19,138066
1994	0,1919639	0,6266785	9,706871
1995	0,4004805	0,6442204	16,018947
1996	0,5052231	0,8223572	2,4197394
1997	0,3764927	0,9106025	1,5663144
1998	0,1003235	1,1286438	1,9216056
1999	0,5073346	1,0578658	1,1500801
2000	2,1549725	0,8593777	0,961688
2001	1,6723541	0,8136439	1,6662795
2002	0,5927135	0,8219835	2,6506844
2003	1,9007974	0,6931648	2,4723564
2004	1,0393352	0,782232	2,6726692
2005	0,8521761	0,9569605	1,2295681
2006	1,1123797	1,0897842	0,7584884
2007	1,3483961	0,8888129	1,3478563
2008	3,1050044	0,7277952	1,5364881
2009	1,994623	0,8023615	1,4469048

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Portekiz ile Türkiye arasında oluşan açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler oranları tablo – 2.38’te görülmektedir. Buna göre nispeten diğer AB ülkelerine göre dış ticaret hacminin daha kısıtlı olduğu Portekiz, ara mallarında mutlak bir üstünlüğe sahiptir. Bu durum yalnızca 1998, 1999 ve 2006 yıllarında Türkiye lehine dönmüştür.

Tüketim mallarında görülen 1990, 1992, 1993 ve 1995 yıllarındaki Türkiye lehine aşırı avantaj durumu günümüzde yine Türkiye’nin avantajı olmasına karşın hemen hemen bir denge durumuna dönüşmüştür. Sermaye mallarında Portekiz ve Türkiye’nin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük durumu genellikle dalgalı bir seyir izlemekle beraber son dört yıldır Türkiye lehine işlemektedir.

**TABLO – 2.39: İspanya ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,0302468	0,8890053	5,1634418
1991	0,0069715	0,7102816	5,363573
1992	0,021288	0,6440098	5,5582796
1993	0,1924829	0,7712662	3,8938
1994	0,2657958	0,8219149	4,4741048
1995	0,3357104	0,7110849	5,0877786
1996	0,4249586	0,8111469	2,7840856
1997	0,2663144	1,0062605	1,3278333
1998	0,3011744	1,0088385	1,266215
1999	0,7913115	0,8859079	1,3290244
2000	0,5094019	1,0604565	1,0734318
2001	0,8774283	0,7733453	1,916635
2002	0,8396418	0,7315399	2,2359615
2003	0,7904006	0,7247559	1,6994406
2004	0,7924013	0,8051699	1,4295041
2005	1,1987831	0,6633898	1,5848553
2006	1,3138217	0,6649199	1,6394374
2007	1,1408211	0,6219203	1,912006
2008	1,2629946	0,556771	2,1414597
2009	0,4029847	0,5361565	2,3175208

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.39’da Türkiye ile İspanya arasında gerçekleşen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler oranları yer almaktadır. Buna göre Türkiye İspanya karşısında tüketim malları ana kaleminde mutlak bir açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Tüketim mallarında gerçekleşen bu durum sermaye malları ve ara malları kalemlerinde yaşanmamaktadır. Bu iki kalemde İspanya’nın avantajı söz konusu olup, Türkiye yalnızca 2005, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında sermaye mallarında ve 1997, 1998 ve 2000 yıllarında ara malları kaleminde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip bulunmaktadır.

Ara malları ithalatı Türkiye ekonomisinin en çok bağımlı olduğu sektör konumunda olmasına rağmen bu oranların oluşumu ise söz konusu yıllarda yaşanan gerek iç gerekse dış ekonomik konjonktüre bağlı dalgalanmalar sonucunda döviz kurlarında oluşan volatilitenin katkısı büyüktür.

**TABLO – 2.40: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki
BEC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	SERMAYE MALI	ARA MALI	TÜKETİM MALI
1990	0,086535	0,836363	3,163024
1991	0,052399	0,774018	5,812116
1992	0,059347	0,715082	6,570203
1993	0,105218	0,676547	10,47264
1994	0,344528	0,603923	13,36637
1995	0,266252	0,656896	8,243869
1996	0,115739	0,319493	3,799704
1997	0,115739	0,644759	5,807349
1998	0,103602	0,609141	4,413943
1999	0,089669	0,681238	2,431036
2000	0,165963	0,858198	1,485318
2001	0,3394	0,551258	3,8949
2002	1,01378	0,999995	0,998771
2003	0,373865	0,529389	6,172919
2004	0,349899	0,57047	5,779556
2005	0,432511	0,585347	4,361607
2006	0,316049	0,687237	4,316449
2007	0,69479	0,68228	3,480125
2008	0,813627	0,610819	4,126042
2009	0,983028	0,483805	4,773623

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Belçika ve Lüksemburg AB'nin kurucu ülkelerinden olup Benelux (Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) adıyla anılan gruptandır. Tablo – 2.40'ta söz konusu ülkeler ve Türkiye arasında oluşan RCA3 katsayıları görülmektedir. Belçika ve Lüksemburg kendi başlarına Türkiye ile aralarında oldukça düşük dış ticaret hacmine sahip oldukları için genellikle birlikte istatistiklerde yer almaktadırlar.

Tabloda sermaye ve ara malları kalemlerinde Belçika – Lüksemburg'un açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmakta ve bu durum yirmi yıllık dönemde hiçbir zaman Türkiye lehine dönmemektedir. Bu durum yalnızca Danimarka, Almanya, Fransa ve Hollanda'nın yer aldığı tablolarda görülmüştü.

Tüketim malları açısından bakıldığında ise Türkiye'nin 2002 yılı hariç Belçika – Lüksemburg'a karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır. Bu durum özellikle 1993 ve 1994 yıllarında aşırı bir avantaj konumuna yükselmiştir.

2.2.2.1.2- Türkiye ile AB 12 Ülkeleri Arasındaki ISIC Ana Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri

ISIC alt kalemlerine AB on iki ülkeleriyle en çok dış ticaret hacminin görüldüğü kalemlerin seçilmesine özen gösterilmiştir. Bunlar; tarım ve ormancılık, madencilik ve taş ocakçılığı ve imalat sanayi'dir. ISIC kalemleri kullanılarak oluşturulan rekabet endekslerinde yine BALASSA'nın RCA3 endeksi kullanılmıştır.

TABLO – 2.41: Fransa ile Türkiye Arasındaki ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	0,953744	34,48420	0,985631
1991	11,02362	55,29317	0,882352
1992	10,55575	7,868019	0,902319
1993	4,992622	20,13569	0,91032
1994	11,88653	8,660684	0,892194
1995	4,657295	5,668922	0,913387
1996	4,495668	5,789093	0,921806
1997	2,797098	2,40521	0,943654
1998	8,593458	1,920333	0,932716
1999	5,641539	1,008481	0,95807
2000	4,976981	0,564972	0,970475
2001	8,299556	0,891061	0,9641
2002	6,645465	0,90437	0,967973
2003	5,451171	1,401606	0,970544
2004	8,307376	1,53047	0,966936
2005	9,619513	1,084647	0,955548
2006	7,026884	1,184681	0,973406
2007	3,723426	1,535114	0,978693
2008	3,580465	1,988219	0,983394
2009	2,338118	2,411616	0,98717

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.41'de Türkiye ile Fransa arasında gerçekleşen dış ticaretin rekabet endeksine yansımaları ve iki ülke arasındaki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinin ortaya çıkarılmasıyla dış ticarete avantajlı olan ülkenin ortaya çıkarılması düşünülmüştür.

Tabloya göre Türkiye'nin Fransa'ya karşı özellikle tarım ve ormancılık ile madencilik ve taşocakçılığı kalemlerinde önemli açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükleri bulunmaktadır. Özellikle 1991, 1992 ve 1994 yıllarında tarım ve ormancılık sektöründe;

1990, 1991 ve 1993 yıllarında da madencilik ve taşocakçılığı sektörlerinde Türkiye mutlak avantaj sahibi ülke konumundadır. Ancak bu durum özellikle 1994 yılından itibaren giderek gerilemekte; 2000, 2001 ve 2002 gibi yıllarda madencilik ve taşocakçılığı sektörlerinde avantaj konumunu dezavantaj konumuna bırakmaktadır.

İmalat sanayi sektöründe ise yıllar itibariyle Fransa'nın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır. Türkiye yirmi yıllık dönemde hiçbir şekilde Fransa'nın mutlak avantajını kendi lehine çevirememiştir. Bu durum günümüzde de Türkiye ekonomisini özellikle ilgilendiren ar-ge kaynaklı üretim, sermaye ve teknoloji yoğun üretimdeki eksiklikleri göstermektedir.

**TABLO – 2.42: Hollanda ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	3,237257	13,48827	0,883758
1991	3,308588	8,436347	0,858766
1992	4,11807	5,406018	0,876649
1993	5,824753	5,963765	0,855562
1994	6,229976	5,178716	0,855266
1995	1,996883	4,252863	0,942629
1996	2,928075	2,202464	0,904243
1997	5,529902	7,600346	0,894981
1998	4,398857	9,204435	0,910281
1999	4,278675	6,179308	0,909447
2000	4,337617	14,59209	0,908371
2001	4,183141	12,29189	0,921571
2002	3,250683	14,617	0,934317
2003	2,940123	7,115769	0,948875
2004	2,933103	3,06293	0,951929
2005	3,216063	3,641736	0,950513
2006	2,633262	2,472351	0,959107
2007	1,964294	2,365441	0,972605
2008	1,656504	1,764669	0,979868
2009	2,847248	2,344895	0,954848

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.42, Hollanda ile Türkiye arasındaki rekabet endekslerinin 1990 – 2009 yılları arasındaki değişimini göstermektedir. Özellikle teknoloji yoğun imalat sanayisi gelişmiş olan Hollanda'nın Türkiye karşısında göstermiş olduğu imalat sanayi sektörü rekabet endeksleri bu durumu bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Yıllar itibariyle RCA3

endeksleri 0,88 ila 0,95 arasında değişim göstermektedir. Bu durum Hollanda'nın Türkiye karşısında imalat sanayi sektöründe açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğünün bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Tarım ve ormancılık ile madencilik ve taşocakçılığı sektörlerinde ise yıllar itibariyle değişim gösterse de Türkiye'nin Hollanda'ya karşı önemli bir üstünlüğü bulunmaktadır.

**TABLO – 2.43: Almanya ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	12,65015	3,977106	0,875127
1991	5,692402	4,727411	0,913555
1992	4,784422	3,453226	0,937007
1993	3,505542	2,616397	0,926032
1994	5,820938	3,579145	0,920435
1995	2,150289	2,911396	0,949903
1996	3,965174	3,962989	0,938154
1997	21,55675	3,693115	0,912241
1998	12,944	2,841641	0,933053
1999	7,031629	1,244636	0,94256
2000	7,050009	2,816031	0,946511
2001	9,137727	1,502054	0,947392
2002	5,499103	2,821398	0,952824
2003	3,908196	1,750918	0,963962
2004	9,341854	3,027456	0,956613
2005	7,687883	1,856899	0,96366
2006	10,26148	2,093415	0,961135
2007	5,976961	3,756636	0,96845
2008	5,050797	3,976767	0,972179
2009	3,59897	3,091274	0,967856

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.43, Almanya ile Türkiye arasındaki rekabet endekslerini ISIC sınıflamasına göre göstermektedir. Buna göre özellikle 1990, 1997 ve 2006 yıllarında tarım ve ormancılık kaleminde Türkiye'nin Almanya'ya karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır.

Madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ise aşırı bir üstünlük bulunmamakla beraber yine Türkiye'nin Almanya önünde mutlak bir avantajı bulunmakta ve dış ticaretten elde ettiği kazançlar daha yüksek durumdadır.

İmalat sanayi sektörü ise Almanya'nın mutlak üstünlüğünün ortaya çıktığı sektör konumundadır. Bu durum daha yüksek kazançların elde edildiği teknoloji ve sermaye yoğun bir sektör olan imalat sanayi sektöründen Türkiye'nin yeteri kadar faydalanamadığının göstergesi konumundadır. Bir başka deyişle istenildiği kadar tarım ve ormancılık ile madencilik ve taşocakçılığı sektörlerinde mutlak üstünlük elde edilsin, bu durum imalat sanayinin bir ülkeye kazandıracığı dış ticaret gelirlerinden üstün, ülkeye sağlayacağı katma değerden fazla olamaz.

**TABLO – 2.44: İtalya ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	63,98754	19,35752	0,846097
1991	195,5853	25,8696	0,818573
1992	72,16819	13,54602	0,863534
1993	43,96295	18,66026	0,804541
1994	54,11309	12,00778	0,854553
1995	13,54653	9,798406	0,879179
1996	30,48392	15,43752	0,865231
1997	24,7825	17,30264	0,864398
1998	17,87563	11,44336	0,875131
1999	11,46571	9,00923	0,900293
2000	15,2357	9,484741	0,911249
2001	22,59941	8,025609	0,921173
2002	15,63928	0,86375	0,952316
2003	17,16788	1,30458	0,943937
2004	17,90568	3,023989	0,930912
2005	27,65788	5,795512	0,883564
2006	13,57019	3,592997	0,919107
2007	13,03179	0,567913	0,955819
2008	8,504921	0,510168	0,969605
2009	12,36498	0,860781	0,937985

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

İtalya ile Türkiye arasındaki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksleri tablo – 2.44'te belirtilmiştir. Buna göre tarım ve ormancılık sektöründe Türkiye'nin İtalya'ya karşı ortaya çıkan yüksek rekabet gücü Türkiye ekonomisi açısından sevindirici bir durum olmakla beraber yine imalat sanayi sektöründe diğer tüm AB üyelerinde olduğu gibi rekabet açısından dezavantajlı durum Türkiye ekonomisi açısından üzücü bir durumdur.

Madencilik ve taşocakçılığı sektöründe de özellikle 1998 yılında yaşanan Asya Krizi öncesi oluşan durum Türkiye'nin rekabet gücünün İtalya'ya karşı oldukça fazla olduğudur.

**TABLO – 2.45: İngiltere ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	7,147255	2,743492	0,912904
1991	13,03225	0,269123	0,96753
1992	9,746385	1,128691	0,935153
1993	40,40324	3,15956	0,892849
1994	19,74815	1,900008	0,918926
1995	20,87363	1,86415	0,931669
1996	14,79224	1,836936	0,938317
1997	19,48288	0,708029	0,960511
1998	10,36002	1,105919	0,96634
1999	5,642666	1,213097	0,970471
2000	5,099079	0,475364	0,984581
2001	4,794631	0,38133	0,987984
2002	6,968366	0,311745	0,988271
2003	5,603302	0,270096	0,991351
2004	8,471657	0,275769	0,99191
2005	6,583054	0,261382	0,990912
2006	5,676036	0,242975	0,994129
2007	3,948824	0,274872	0,996359
2008	2,192023	0,080143	1,013222
2009	3,066603	0,30953	0,995193

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.45'te İngiltere ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri yirmi yıllık süreçte görülmektedir. Diğer AB ülkelerinde olduğu gibi tarım ve ormancılık ile madencilik ve taşocakçılığı ana kalemlerinde Türkiye'nin İngiltere'ye karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunurken diğer ana kalem olan imalat sanayinde İngiltere'nin açık bir üstünlüğü bulunmaktadır.

Bu durum emek yoğun sektör olup üretilen ülkeye fazla bir katma değer sağlamayan bu iki kalemin Türkiye'nin ulusal gelirine büyük oranda katkı yaptığını göstermekle beraber, teknoloji yoğun ve sıkça sermayenin kullanıldığı gelişim ve kalkınmanın anahtar sektörü olan imalat sanayinde yabancı ülkelerin hakimiyetini göstermektedir. 2008 yılında görülen 0,01 oranında da olsa Türkiye'nin İngiltere

karşısındaki üstünlüğü yapısal bir durum değil söz konusu yılda yaşanan küresel krizle ortaya çıkan döviz kurlarındaki oynaklığın etkisidir.

**TABLO – 2.46: İrlanda ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	0,926194	462,7614	0,992375
1991	14,9494	4,994446	0,951104
1992	0,746073	-	0,993642
1993	0,836952	0,250115	1,008779
1994	4,856287	0,279907	0,991518
1995	0,271357	0,39257	1,014968
1996	2,174228	8,18922	0,975407
1997	0,063117	1,834926	1,011695
1998	0,153781	0,618192	1,028994
1999	6,07709	-	0,968178
2000	0,396108	2,037381	1,001392
2001	0,524919	0,652339	1,002728
2002	0,979623	1,671974	0,999624
2003	4,762837	305,2916	0,997476
2004	0,822231	725,0205	0,992587
2005	1,278156	9,889116	0,998191
2006	0,244701	22,03915	1,000943
2007	2,024086	3,564274	0,997743
2008	0,877761	24,73061	0,99314
2009	0,95944	46,56925	0,988464

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.46’da RCA3 rekabet endeksine göre İrlanda ile Türkiye arasındaki rekabet gücü görülmektedir. İrlanda ile Türkiye her türlü mal ve hizmette yüksek dış ticaret hacimlerine sahip olmayan iki ülkedir. Gümrük Birliği sonrası özellikle AB ile oluşturulan sıkı ekonomik ilişkiler İrlanda ile yapılan dış ticarete de yansımış ve dış ticaret iki ülke arasında az da olsa artış göstermiştir. Tarım ve ormancılık sektöründe avantaj ve dezavantajların olduğu yıllar dalgalı bir seyir izlemektedir. Türkiye’nin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu yıllar 1991, 1994, 1996, 1999, 2003, 2005 ve 2007’dir. Söz konusu yıllarda gerek endojen gerekse egzogen nedenlerle ekonomide çeşitli dalgalanmaların yaşanması bu avantajlı durumun öncü göstergesi sayılabilmektedir.

Madencilik ve taşocakçılığı sektöründe 1992 ve 1999 yıllarında gerek ithalat gerekse ihracatın gerçekleştirilmemesi açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinin hesaplanmasına engel teşkil etmiştir. Bunun yanında madencilik ve taşocakçılığı sektörünün beş yıl haricinde Türkiye'nin güçlü rekabet edebilirlik özelliğini ortaya çıkarmış olup, ekonomiyi sürükleyici sektörlerden birisi olmuştur.

İmalat sanayi sektörü, diğer AB ülkelerinde Türkiye'ye karşı yoğun şekilde rekabette avantajlı olarak saptansa da İrlanda ile Türkiye'nin arasındaki ekonomik ilişkiye bakıldığında – elbette dış ticaret hacminin düşük olması da bir gerekçedir – bazı yıllarda Türkiye'nin imalat sanayi sektöründe açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ve güçlü olmasa da dış ticarete avantaj elde ettiği tablo – 2.46'da görülmektedir.

**TABLO – 2.47: Danimarka ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	1,669576	10,25148	0,956934
1991	4,025199	0,046853	0,940676
1992	2,724126	-	0,965711
1993	6,504455	61,26238	0,906771
1994	4,556049	638,9936	0,915478
1995	3,169512	124,6795	0,944204
1996	4,775362	57,02051	0,926296
1997	3,986074	7,564345	0,934924
1998	2,568627	11,08435	0,957061
1999	2,808565	6,780842	0,958392
2000	1,663733	16,2531	0,980145
2001	1,229438	22,12299	0,992608
2002	1,852028	9,914389	0,98886
2003	0,523974	5,576751	1,013528
2004	1,336029	8,253298	0,995545
2005	1,352494	4,175813	0,995054
2006	0,569927	7,866817	1,008759
2007	1,238162	3,85308	0,997118
2008	1,507103	5,770616	0,993683
2009	1,866372	3,751792	0,988983

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Danimarka, Türkiye ile yoğun ilişkiler içerisinde olmasa bile İrlanda gibi Gümrük Birliği anlaşması sonrası dış ticaret hacmini arttıran ortak ülke konumundadır. Tüm diğer AB ülkelerinde olduğu gibi Danimarka da imalat sanayi sektörü hariç Türkiye'ye karşı karşılaştırmalı dezavantaja sahip bulunmaktadır. Danimarka ile

Türkiye arasında imalat sanayi sektöründe 2003 ve 2006 yıllarında Türkiye'nin güçlü sayılmasa da açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır.

Tarım ve ormancılık sektöründe Türkiye, 2003 ve 2006 yılları hariç Danimarka karşısında çoğu yıllar güçlü olmakla birlikte avantaja sahiptir. Madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ise 1991 yılı dışında oldukça güçlü rekabette avantajı bulunmaktadır.

**TABLO – 2.48: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	0,9290947	1,3845585	0,9941398
1991	1,7213403	1,7258784	0,9201495
1992	0,7381132	2,8196358	1,0498869
1993	0,5557397	0,8188773	1,1615915
1994	0,5497273	0,337122	1,2188742
1995	0,3770083	0,3985748	1,361232
1996	0,2918684	0,4647273	1,427754
1997	0,2291564	0,9658191	1,5019278
1998	0,2732431	1,2803869	1,2881784
1999	0,1645801	1,8291283	1,6656849
2000	0,1238599	2,0754403	1,5430288
2001	0,1443403	10,512596	1,62091
2002	0,1667702	22,908337	1,4601445
2003	0,1756676	6,6926632	1,3523743
2004	0,1943772	6,3424041	1,3335413
2005	0,2298857	15,848039	1,249191
2006	0,1942779	7,4666658	1,2091013
2007	0,1838896	9,8658061	1,1155175
2008	0,1984281	21,36578	1,1065015
2009	0,1555411	35,889035	1,200023

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.48’de Yunanistan ile Türkiye arasında 1990 – 2009 yıllarını kapsayan 20 yıllık süreçte açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endekslerindeki değişimler yer almaktadır. Türkiye ile Yunanistan dış ticarete birbirine benzer ülkelerdir. Özellikle hizmet sanayinin gelişmiş olması, yabancı sermayenin ülkeye giriş çıkışı gibi konularda her iki ülkenin de birbirine benzemesi dış ticarete konu olan mallarda da bir benzerlik ortaya çıkarmakta ve açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinde birbirlerine çok yakın avantaj ve dezavantaj oranları almalarına yol açmaktadır.

Türkiye'nin diğer AB ülkelerinden farklı olarak tarım ve ormancılık sektöründe Yunanistan'ın rekabette avantajı söz konusudur. Yalnızca 1991 yılında bu durum Türkiye lehine dönmektedir. Madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ise özellikle 1999 yılından itibaren Türkiye'nin güçlü avantajı söz konusudur.

İmalat sanayinde ise Türkiye'nin diğer AB ülkelerinden farklı olarak 1990 ve 1991 yılları haricinde güçlü olmasa da karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır. Bu durum Yunanistan'ın turizm sektörüne daha büyük önem vermesi ve sanayinin geçirdiği içsel krizler sonucu verimsiz ve ülkeye önemli ölçüde katma değer sağlamayan bir sektör olmasıdır.

**TABLO – 2.49: Portekiz ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	-	-	0,4770583
1991	-	-	0,5883121
1992	41,312027	-	0,6962593
1993	-	0,3916548	0,4987024
1994	12211,423	1,0028736	0,7102351
1995	1765,6715	0,2746432	0,9206232
1996	87,929623	0,2583332	0,7548342
1997	411,61832	17,85039	0,86482
1998	12,835634	6,2657538	0,8973348
1999	18,444243	0,3676435	0,9334063
2000	9,1237008	12,546181	0,9263129
2001	9,1662557	150,9024	0,9510375
2002	14,85073	-	0,9681585
2003	29,97955	10,397998	0,9621863
2004	74,461219	22,277726	0,966025
2005	66,449911	0,6400527	0,9652056
2006	78,022644	7,9353256	0,9738245
2007	74,218111	4,691025	0,9727496
2008	24,936376	7,4104228	0,9653082
2009	106,51501	1,818111	0,963007

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Portekiz ile Türkiye arasındaki rekabet tablo – 2.49'dan görülmektedir. Buna göre tarım ve ormancılık sektöründe bulunmayan ithalat ve ihracat rakamları sonucu hesaplanamayan endeksler haricinde Türkiye'nin oldukça güçlü biçimde üstünlüğü görülmektedir. Madencilik ve taşocakçılığı sektörü de gerçekleşmeyen dış ticaret haricinde güçlü açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük oranları yine Türkiye'ye aittir.

İmalat sanayi sektöründe ise ibre bu kez Portekiz lehine dönmüştür. Yıllar itibariyle Portekiz imalat sanayinde rekabet avantajını korumuştur. Ancak bu durum 2000’li yıllardan itibaren giderek avantajın azalması şeklini almıştır. Ancak birim orandan küçük olan söz konusu açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi Türkiye’nin rekabette dezavantajlı halini devam ettirdiğini göstermektedir.

**TABLO – 2.50: İspanya ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	3,4600844	54,536351	0,8029095
1991	58,401548	58,711561	0,7971912
1992	110,42177	132,65483	0,8193403
1993	7,4838618	75,66683	0,7069753
1994	30,672243	154,60211	0,7666448
1995	45,541333	15,979373	0,8049758
1996	49,724943	23,501681	0,8387206
1997	8,9502104	8,1664168	0,879177
1998	6,5627294	14,897413	0,905935
1999	14,145559	16,567875	0,9250374
2000	24,435628	11,369356	0,9015511
2001	6,8902288	9,5450146	0,9389803
2002	7,0165941	9,8701352	0,9375002
2003	7,6630899	11,901225	0,9547455
2004	5,5141312	6,6253305	0,9657734
2005	10,580687	4,6400356	0,9621574
2006	4,3228837	5,6313627	0,9711453
2007	1,898957	5,2656511	0,9748772
2008	1,5000221	5,1552296	0,9785343
2009	2,6860995	4,5015325	0,9799938

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.50’de İspanya ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri gösterilmiştir. Türkiye ile Portekiz’e göre daha büyük dış ticaret hacmine sahip olan İspanya imalat sanayi rekabet endeksinde Portekiz’e benzer bir yapıya sahiptir. Buna göre yıllar ilerledikçe rekabetteki avantajını giderek kaybetmekte ancak durumunu dezavantaja çevirmemektedir.

Aynı durum bu kez tarım ve ormancılık ile madencilik ve taşocakçılığı sektöründe Türkiye için geçerlidir. Buna göre yıllar itibariyle Türkiye’nin güçlü rekabetçi politikası giderek yerini daha zayıf rekabetçiliğe çevirmekte ve açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi giderek azalmaktadır.

**TABLO – 2.51: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki
ISIC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	TARIM VE ORMANCILIK	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	İMALAT SANAYİ
1990	12,325227	6,2993427	0,8823146
1991	63,268126	7,4159298	0,8265337
1992	15,265694	11,421182	0,8610107
1993	8,0027279	15427,36	0,8631396
1994	23,872343	5,3378175	0,8622528
1995	23,442448	13,221333	0,8742463
1996	27,044976	10,483758	0,4992333
1997	80,08038	5,236411	0,8257054
1998	26,863951	3,3717137	0,8718132
1999	14,718158	4,0073708	0,9060351
2000	43,869853	9,5178333	0,9349942
2001	46,289564	17,364948	0,9065129
2002	25,620335	7,2846332	0,9408961
2003	37,09583	11,368045	0,9341959
2004	80,278139	15,006092	0,923307
2005	133,78231	15,548894	0,8929807
2006	75,639309	23,246376	0,8953321
2007	55,939658	77,98125	0,9184981
2008	16,951275	43,119016	0,9282013
2009	17,835194	52,56999	0,9269789

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Belçika ve Lüksemburg, AB'nin en köklü iki ülkesidir. İki ülkenin bir arada alınmasının sebebi Türkiye ile ekonomik ilişkilerinin diğer ülkeler kadar yüksek hacimde olmaması ve aralarındaki kuvvetli siyasi ve ekonomik ilişkilerdir.

Buna göre Belçika ve Lüksemburg, Türkiye ile ilişkilerinde madencilik ve taşocakçılığı ile tarım ve ormancılık sektörlerinde dış ticarete rekabetçi dezavantaja sahip olup, hemen hemen diğer tüm AB üye ülkeleri gibi imalat sanayinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olup rekabetçi avantaja sahiptir.

2.2.2.1.3- Türkiye ile AB 12 Ülkeleri Arasındaki SITC Ana Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri

Dış ticarete rekabetçilik yazınında en çok karşılaşılan rekabet endeksleri SITC alt kalemlerine göre düzenlenen endekslerdir. Çalışmada söz konusu ana başlıklar altında; canlı hayvanlar ve gıda maddeleri, akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler ve makine ve ulaştırma araçları yer almaktadır. Bu kalemler AB 12 ülkeleri ve Türkiye arasında dış ticaretin en çok gerçekleştirdiği kalemler arasından seçilmiştir. Çalışmada BEC ve ISIC kalemlerinde hesaplaması yapıldığı gibi yine BALASSA'nın RCA3 açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi kullanılacaktır.

TABLO – 2.52: Fransa ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARIÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	1,859538	1,5497116	0,5480303
1991	21,265573	2,2985712	0,3485844
1992	17,456937	1,0008132	0,4312222
1993	13,129999	1,1853015	0,437438
1994	20,016645	1,0542571	0,3984598
1995	4,308064	1,013679	0,4946321
1996	3,4700255	1,0425296	0,5732789
1997	4,7302513	0,9572059	0,5857627
1998	10,735075	1,2752861	0,5673299
1999	6,4681546	0,9957144	0,7973858
2000	5,8083539	0,5713168	0,8606039
2001	6,917062	0,4196316	0,8825976
2002	7,1268599	0,3539965	0,8965704
2003	4,9692877	0,489033	0,9074826
2004	7,4078523	0,5822739	0,9024735
2005	9,1103976	0,5106534	0,8753195
2006	6,8097189	0,5120605	0,9140081
2007	4,7426475	0,3950318	0,9375902
2008	4,0412677	0,379345	0,9487824
2009	2,8684236	0,2452189	0,9665792

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.52’de SITC ana kalemlerine göre Fransa ile Türkiye arasında gerçekleşen rekabet endeksleri BALASSA’nın RCA3’üne göre hesaplanmıştır. Buna göre canlı hayvanlar ve gıda maddeleri adlı ana kalemde Türkiye’nin güçlü şekilde rekabetçi olduğu yıllar itibariyle tablodan görülmektedir. Emek yoğun bir sektör olan

canlı hayvanlar ve gıda maddeleri Türkiye'nin sürükleyici ve dış ticaret hacmini artırıcı sektörlerinden birisidir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörü Türkiye'nin özellikle ithalat bağımlısı olduğu petrol ve türev ürünleri haricindeki malları kapsamaktadır. İleride daha ayrıntılı şekilde alt kalemlerine inilecek söz konusu sektörlerde Türkiye'nin rekabet gücü özellikle küresel çapta bir krizin Asya'dan başlayarak tüm dünyaya ulaştığı 1998 yılından itibaren tersine dönmektedir. O tarihe kadar rekabetçi avantaja sahip olan Türkiye, 1998 ve 1999 yılından itibaren rekabet avantajını yitirmiştir.

Makine ve ulaştırma araçları sektörü gerek sermaye yoğun ve ilerlemesi açısından ar-ge ve teknolojiye bağımlıdır. Bu yüzden ya iyi yetiştirilmiş beşeri sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır ya da dışarıdan gelebilecek sermaye ile ithal edilmesi gerekmektedir. İthal olarak ise ya söz konusu makine ve ulaştırma araçlarının ara malları alınır ya da gelecek yıllar göz önünde bulunularak yatırım araçlarının alımı arttırılır. Türkiye ekonomisinin en önemli sorunu kısa vadeli darboğazları aşma ilkesi ile hareket eden hükümetlerin ürettiği ekonomi politikaları sonucu dışarıdan satın alınan ara mallarıyla söz konusu malların üretimine gidilmesidir. Bunun yarattığı en önemli olumsuzluklar ar-geye pay ayırmamak, teknolojinin geride kalması, nitelikli işgücünün yetişememesi ve dış piyasalara yüksek şekilde borçlanılmasıdır.

Fransa ile Türkiye arasında da görülen durumda makine ve ulaştırma araçları sektöründe Fransa'nın avantajı söz konusu olup Türkiye'nin yıllar itibariyle bu sektörde hiçbir üstünlüğü bulunmamaktadır. Ancak Türkiye ekonomisi açısından umut verici nokta özellikle 1999 yılından itibaren bir toparlanmanın görülmesi ve rekabet endeksinde Fransa'nın güçlü avantajının giderek azalmasıdır.

**TABLO – 2.53: Hollanda ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARIÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	3,9657399	0,4872511	0,4600291
1991	14,159364	0,2022893	0,7406632
1992	13,228615	0,2351881	0,4286115
1993	17,271376	0,2166753	0,3256757
1994	14,551609	0,1845839	0,5040348
1995	6,3264801	0,2167081	0,6203846
1996	8,86764	0,2636845	0,4855321
1997	14,71195	0,4129124	0,3319538
1998	10,778563	0,8496372	0,3134021
1999	7,5878249	0,7123798	0,4934975
2000	9,4114472	0,7083477	0,4177672
2001	7,1564849	0,6760327	0,5202363
2002	6,4265394	0,4891804	0,6135669
2003	4,5856629	0,2550083	0,968005
2004	3,2130753	0,256147	1,0038608
2005	2,8145317	0,1955715	1,1377018
2006	2,7971374	0,4264635	0,9688073
2007	3,0562857	0,34135	1,1022471
2008	3,1323543	0,2315557	1,247658
2009	3,0475427	0,2238332	1,2457979

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.53’te Hollanda ile Türkiye arasında SITC ana kalemlerine göre düzenlenen rekabet endeksleri bulunmaktadır. Bu tablo 1990 ve 2009 yılları arasındaki dış ticaret verilerinden yararlanarak düzenlenmiştir. Tabloda Türkiye ekonomisi açısından en önemli gelişme makine ve ulaştırma araçları sektöründeki rekabetçi avantaja erişmesidir. Bu durum 2004 yılında başlamış, 2006 yılında küçük bir farkla da olsa kesintiye uğramış, daha sonra ise avantaj şeklinde devam etmiştir.

Aynı durum canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörlerinde görülmemektedir. Bu sektörlerden canlı hayvanlar ve gıda maddelerinde ilk yıllarda güçlü şekilde görülen rekabette avantajlı konum giderek azalmış ancak dezavantaja dönüşmemiştir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektöründe ise durum buna benzer şekilde işlemiştir. Ancak bu kez rekabette dezavantajlı durumun daha da derin hale gelmesi şeklinde sonuçlanmıştır. Her iki sektörün kırılma noktaları olarak belirtilebilecek tarih ise 2000’dir.

**TABLO – 2.54: Almanya ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARIÇ YENİLMİYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	18,275339	2,4988074	0,2878474
1991	14,019375	1,6720558	0,3787441
1992	14,519009	1,3484102	0,4814698
1993	13,944212	0,7227445	0,4136078
1994	17,970645	0,6019889	0,4723446
1995	5,6924934	0,5728134	0,5390076
1996	10,931378	1,2408643	0,5310853
1997	43,75721	1,2522062	0,4937647
1998	21,884797	1,4908419	0,6020129
1999	10,346854	1,0996616	0,7023534
2000	12,820998	1,1647662	0,6955045
2001	14,326763	0,6769216	0,7344166
2002	10,0134	0,571283	0,7880555
2003	8,7064159	0,5682868	0,8137311
2004	15,768462	0,6563728	0,7938832
2005	14,271167	0,4777072	0,8065252
2006	13,21819	0,6475577	0,8201508
2007	9,6938475	0,7037274	0,845281
2008	8,8312442	0,5111909	0,8604596
2009	7,4575261	0,5440067	0,7978919

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Almanya ile Türkiye arasındaki ilişkiler tarihin her döneminde yoğun şekilde yaşanmıştır. Almanya teknolojiyi üretim ve dış ticaretinde yüksek ölçekte kullanabilen bir ekonomiyken Türkiye genellikle emek yoğun sektörlerde dünya üzerinde kendine yer edinmeye çalışmış ve genelde başarılı olmuştur. Ancak bilinmesi gereken nokta ülkelerin kalkınmasının en önemli yolunun emek yoğun değil sermaye yoğun sektörlerden geçmesidir.

Buna göre Almanya Türkiye karşısında makine ve ulaştırma araçları ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörlerinde rekabetçi avantaja sahip bulunmaktadır. 2004 yılından itibaren Türkiye'nin canlı hayvanlar ve gıda maddeleri sektöründeki rekabetçi avantajlı giderek azalmaya başlamıştır. Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektöründe ise Türkiye'nin 2000 yılına kadar gelen rekabetçi avantajı bu yıldan itibaren yerini Almanya'nın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğüne bırakmıştır.

**TABLO – 2.55: İtalya ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARIÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	16,719751	4,388173	0,1363391
1991	47,585234	6,0427837	0,1830626
1992	23,13098	5,1550643	0,2230428
1993	33,983662	4,7625285	0,1920975
1994	50,018199	4,5686678	0,2547458
1995	15,058566	3,9335657	0,4902777
1996	34,312846	5,0915983	0,54435
1997	36,626492	5,7841286	0,3891664
1998	26,456513	4,7898484	0,4412461
1999	14,203529	4,1601847	0,536438
2000	14,964281	3,8918075	0,6251934
2001	18,825998	2,4741374	0,7321342
2002	9,9031828	1,5331365	0,797896
2003	9,5640275	2,1118479	0,7864783
2004	9,9672242	1,784759	0,8043011
2005	14,201531	1,2218747	0,7368641
2006	8,5259161	1,1680565	0,8112702
2007	5,8417256	1,1916427	0,8570984
2008	3,5079842	1,4776263	0,8721185
2009	5,9881913	1,338878	0,8402465

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.55’te İtalya ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri gösterilmiştir. Tabloda dikkat çeken en önemli nokta, Türkiye’nin İtalya karşısında canlı hayvanlar ve gıda maddeleri sektöründe göstermiş olduğu güçlü rekabetçi avantajdır. Bu durum 1997 yılına kadar yükselişini sürdürmekle beraber bu yıldan itibaren giderek azalmakta ancak avantajlı konumunu korumaktadır.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler kaleminde de yine canlı hayvanlar ve gıda maddelerinde olduğu gibi giderek azalan ve Türkiye lehine olan bir açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük söz konusudur.

Makine ve ulaştırma araçları sektöründe ise diğer AB ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’nin rekabetçi dezavantajı bulunmaktadır. Bu durum İtalya’nın makine ve ulaştırma araçları sektöründe Türkiye’ye karşı rekabetçi üstünlüğünün bulunduğu ve üretimi daha üstün şekilde yapabildiğini göstermektedir.

**TABLO – 2.56: İngiltere ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARIÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	11,035254	1,2687857	0,4739472
1991	24,657297	0,8634848	0,3948447
1992	40,212926	0,8610755	0,354912
1993	50,811229	1,2569009	0,3446461
1994	43,467038	0,6796327	0,3679853
1995	12,739412	0,6324249	0,5241094
1996	18,807948	0,6208325	0,5545549
1997	31,678002	0,5486451	0,6068251
1998	19,592974	0,4354472	0,7189655
1999	14,568086	0,8903633	0,6509175
2000	15,637206	0,6187288	0,7316651
2001	10,345616	0,4315027	0,8044493
2002	12,681104	0,250515	0,9560448
2003	11,533181	0,1704209	1,0310866
2004	10,730447	0,2024447	1,0015212
2005	9,3140285	0,2099651	0,9849989
2006	9,8782813	0,1196452	1,108573
2007	6,8285372	0,089959	1,2035054
2008	5,3591898	0,0821122	1,2658948
2009	5,3327846	0,120741	1,0739056

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

İngiltere ile Türkiye arasında 1990 – 2009 yılları arasında gerçekleşen dış ticaret rakamlarından elde edilen RCA3 rekabet endeksi tablo – 2.56’da gösterilmiştir. Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri sektöründe Türkiye’nin 1990’lı yıllar ile 2000’lerin başındaki güçlü rekabetçi konumu günümüzde yerini güçlü olmayan fakat rekabetçi avantajı elinde bulunduran bir konuma bırakmıştır.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörü 1990 ve 1993 yılları hariç İngiltere lehine gelişme gösteren bir sektör olmuş ve Türkiye’nin rekabette dezavantaja sahip olduğu bir sektör konumuna gelmiştir. Ayrıca bu sektörde İngiltere’nin avantajı oldukça güçlü konumdadır.

Diğer AB ülkelerinden farklı olarak İngiltere ile Türkiye arasındaki makine ve ulaştırma araçları sektörü 2002 yılından itibaren bir yıl haricinde Türkiye lehine avantaj sağlamıştır. 2003, 2004, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında Türkiye İngiltere’ye karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

**TABLO – 2.57: İrlanda ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARİÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	5,4357584	0,5886902	0,0287743
1991	6,7968698	0,8564954	0,063936
1992	11,058239	0,0904349	0,0900577
1993	16,149002	0,0904191	0,1056154
1994	27,499607	0,1681824	0,2261706
1995	27,481355	0,6135636	0,382025
1996	3,4619756	0,2362004	1,0524543
1997	15,478243	0,2031599	1,0678467
1998	3,3609954	0,3429798	0,9480154
1999	2,7526866	0,3306476	0,9902904
2000	2,268414	0,1691825	1,0111957
2001	0,3694974	0,0600446	1,4119281
2002	0,3501357	0,0838512	1,549427
2003	0,3520232	0,1221372	1,3574889
2004	0,237062	0,2084102	1,3830608
2005	0,1534746	0,0888569	1,4626529
2006	0,1559669	0,1022828	1,5014529
2007	0,1570355	0,1009326	1,4709436
2008	0,3747485	0,3641477	1,1178843
2009	0,5877727	0,6927318	1,1035464

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.57’de İrlanda ile Türkiye arasındaki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi gösterilmiştir. Bu tabloda diğer AB ülkelerinden ayrılan nokta, makine ve ulaştırma araçları sektöründe Türkiye’nin İrlanda’ya karşı sağladığı üstünlüktür. Bu durum 1990 – 1995 yılları arası ile 1998 ve 1999 yıllarında İrlanda lehine dönse de geriye kalan yıllarda Türkiye’nin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörü, Türkiye’nin İrlanda karşısında 1990 – 2009 yılları arasında rekabette dezavantajlı olduğu bir bölümdür. 2005 yılından itibaren söz konusu dezavantajlı durum azaltılsa bile günümüzde de devam etmektedir.

Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri sektörü 2001 yılında yaşanan krize kadar Türkiye’nin güçlü şekilde avantajlı olduğu bir sektörken, bu yıldan itibaren giderek Türkiye’nin dezavantajlı olduğu bir sektör konumuna gelmiştir. Bunun sebebi hem 2001 yılında yaşanan krizle birlikte ülke içinde pek çok firmanın kredi alabilirlik düzeyinin

azalması ve küçülmeye gitmesi ayrıca canlı hayvanların ve çabuk bozulan gıda maddelerinin söz konusu olduğu bir sektör olarak uzun vadede getirisinin az olmasından dolayı firmaların bu sektörden çekilmesidir.

TABLO – 2.58: Danimarka ile Türkiye Arasındaki SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARIÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	4,2151059	33,927579	0,0798253
1991	4,7983857	1769,0372	0,1668176
1992	2,4620959	22,74009	0,1264924
1993	2,0681961	21,391727	0,1840477
1994	2,9075375	8,2786771	0,3329633
1995	2,3913051	4,0949368	0,4804424
1996	3,2817279	1,4368313	0,5838298
1997	5,9577627	1,1060482	0,7068106
1998	4,7918236	1,1506503	0,7061248
1999	4,0622246	2,0683483	0,665916
2000	2,6634162	2,4447608	0,747372
2001	2,2872042	2,0722661	0,8243935
2002	3,816976	0,473647	1,0223494
2003	2,0589661	0,5058549	1,0253488
2004	1,6819376	0,4666457	1,0207852
2005	2,806258	0,5742062	0,9280288
2006	2,1651895	0,2011388	1,0228886
2007	6,538232	0,0547562	1,2928368
2008	6,0995984	0,0475459	1,6259421
2009	10,399282	0,0919152	1,0588895

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Danimarka ile Türkiye arasında oluşan rekabet endeksleri tablo – 2.58'in konusunu oluşturmaktadır. Canlı hayvanlar ve gıda maddelerinde Türkiye'nin Danimarka karşısında açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır. Ayrıca bu durum son yıllarda güçlü düzeye yükselmiştir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddelerde ise ilk yıllarda avantajlı rekabet görünümü 2001 yılından itibaren yerini rekabette dezavantajlı görünüme bırakmıştır. Makine ve ulaştırma araçları sektörü, akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörünün aksine 2001 yılından itibaren Türkiye lehine rekabetçi konuma ulaşmıştır. 2005 yılı hariç diğer tüm yıllarda bu durum gözlenmektedir. Bunun sebebi 2001 krizinden çıkan Türkiye ile Danimarka'nın dış ticaret hacimlerini arttırmış olmasıdır.

**TABLO – 2.59: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARİÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	7,2213048	0,25083	2,963428
1991	6,4104304	0,2284084	0,8522001
1992	6,4140029	0,11741	2,0306524
1993	3,3466831	0,1029966	2,137168
1994	38,000372	0,0845727	1,1720886
1995	15,155309	0,117882	2,9892501
1996	4,7428067	0,0935232	4,4166809
1997	10,638069	0,1703953	2,9692815
1998	16,092543	0,1879692	2,2571621
1999	18,482719	0,1704266	4,9489169
2000	10,62015	0,1198719	7,6977168
2001	17,256899	0,1507629	6,9746807
2002	9,7617367	0,1535919	5,5574499
2003	18,076905	0,0966679	4,4289677
2004	9,7447731	0,0767964	3,8194099
2005	5,390554	0,1012484	4,3122344
2006	3,1585001	0,1060489	4,3187929
2007	1,5594218	0,1275851	2,8836314
2008	1,1619312	0,0931571	3,5381742
2009	1,6351232	0,0696692	4,1572253

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Yunanistan ile Türkiye arasındaki dış ticarete rekabetçilik endekslerinin yer aldığı tablo – 2.59, Türkiye’nin dış ticaretteki önemli bir ortağı olan Yunanistan ile arasındaki durumun görülmesi için önemlidir. Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ile makine ve ulaştırma araçları sektörlerinde Türkiye’nin yıllar itibariyle rekabette avantajlı olduğu görülmektedir. Gerek emek yoğun bir sektör olan canlı hayvanlar ve gıda maddeleri gerekse sermaye ve ar-ge yoğun bir sektör olan makine ve ulaştırma araçlarında bu üstünlüğün elde edilmesi Türkiye ekonomisi açısından önemli bir gelişmedir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörü gibi hammadde ve emek yoğun bir sektörde ise Yunanistan’ın tüm yıllar itibariyle Türkiye’ye karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü vardır. Bu durum yıllar itibariyle azalmakla beraber önemini korumaktadır.

**TABLO – 2.60: Portekiz ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARİÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	-	1,5646844	0,283622
1991	30,71074	2,9716607	0,4454631
1992	8,9391767	0,5756568	0,9126631
1993	13,666724	1,0172259	0,6610084
1994	4,1406854	0,8745526	0,8384543
1995	52,371799	0,20356	1,1023438
1996	22,625302	1,1646524	0,6571591
1997	1094,7637	1,4880566	0,7207745
1998	12,831823	1,1736399	0,8134701
1999	3,3977309	0,7257136	0,9810553
2000	5,1030147	0,3148486	1,1862237
2001	4,0454255	0,1438023	1,6557578
2002	8,3317001	0,1356704	1,5130561
2003	1,4688626	0,216652	1,3873614
2004	2,1830623	0,249783	1,15589
2005	4,6790746	0,3805736	1,0139662
2006	0,900253	0,4586649	1,0617511
2007	0,6034982	0,6424703	1,0611153
2008	0,8609344	0,2220433	1,209844
2009	1,4325705	0,0918289	1,3701301

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.60’ta Portekiz ile Türkiye arasında gerçekleşen rekabet oranları yer almaktadır. Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler gibi emek ve hammadde yoğun üretimlerde Türkiye, AB ülkelerine karşı genellikle avantajlı konumdadır. Ancak Portekiz ele alındığında bu durum biraz farklılaşmaktadır. Buna göre 1990’lı yıllarda Türkiye’nin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü canlı hayvanlar ve gıda maddelerinde oldukça güçlüyken, 2000’li yıllardan itibaren bu durum giderek azalmış ve 2006 yılından itibaren dezavantajlı duruma gelinmiştir. 2009 yılında ise tekrar rekabetçi avantaj konumuna gelinmiştir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektöründe ise ilk başta rekabet açısından avantajlı olan Türkiye giderek bu avantajını yitirmiş ve 1999 yılından itibaren dezavantajlı konuma gelmiştir. Makine ve ulaştırma araçları sektörü için ise avantaj durumu 1999 yılından itibaren Türkiye lehine işlemiş ve o yıla kadar rekabet açısından dezavantajlı olan sektör avantajlı hale gelmiştir.

**TABLO – 2.61: İspanya ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARIÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	2,3818231	8,2283919	0,1215187
1991	4,7251788	3,391964	0,3934157
1992	3,6184797	2,7198372	0,6073112
1993	4,1303934	4,4611281	0,2525149
1994	6,4741377	2,9002063	0,285105
1995	4,0005091	1,7897557	0,3316403
1996	7,8937112	3,4404386	0,3328659
1997	5,7317711	2,6764664	0,4789682
1998	5,2484834	2,8659941	0,6388603
1999	2,945596	4,930591	0,7408544
2000	5,1219406	5,0116441	0,6323385
2001	3,7788139	1,2597758	0,8231837
2002	3,7188513	0,8921627	0,8819323
2003	3,0440831	0,9231859	0,9253039
2004	3,7593054	1,6867331	0,887106
2005	4,2060168	1,568102	0,8926705
2006	3,1551256	1,4636842	0,9217728
2007	2,7671064	1,1978171	0,9431879
2008	2,2798798	1,0319594	0,9494537
2009	3,4408509	1,1905192	0,9149085

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Tablo – 2.61’de İspanya ile Türkiye arasında 1990 – 2009 yılları arasında ortaya çıkan RCA3 endeksleri yer almaktadır. Hemen hemen diğer tüm AB ülkelerinde olduğu gibi İspanya’da Makine ve ulaştırma araçları sektöründe Türkiye’ye karşı rekabetçi avantaja sahiptir. Bu avantaj yıllar itibariyle giderek azalmasına karşın devam etmektedir.

Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörlerinde Türkiye’nin önceleri güçlü olan rekabetçi avantaj durumu yıllar itibariyle giderek azalmıştır. Dalgalı bir seyir izleyen bu durum ekonomi politikasında alınan kararların etkisiyle ortaya çıkan çeşitli krizlerden etkilenen dış ticaret sektörlerinin ortaya çıkardığı bir sonuçtur.

**TABLO – 2.62: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki
SITC Ana Kalemlerinin Rekabet Endeksi**

YILLAR	CANLI HAYVANLAR VE GIDA MADDELERİ	AKARYAKIT HARİÇ YENİLMEYEN HAMMADDELER	MAKİNE VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI
1990	2,6126103	1,8965388	0,2494909
1991	22,497973	1,349151	0,2314913
1992	15,494269	0,9320224	0,1986985
1993	33,933532	0,484835	0,2838224
1994	35,146143	0,2620202	0,4479543
1995	8,5170814	0,5553012	0,5088277
1996	4,1730572	0,2819884	0,1527969
1997	21,404501	0,9132455	0,3262122
1998	15,115336	0,9774047	0,3785091
1999	14,085922	1,2545968	0,4149079
2000	32,280524	2,1742217	0,4358277
2001	13,666477	0,5886684	0,5953183
2002	14,464559	0,4519015	0,7104248
2003	16,139944	0,2296959	0,9301297
2004	13,222391	0,3432675	0,8139032
2005	11,786481	0,4963324	0,7849434
2006	7,8227873	0,7171189	0,8133142
2007	6,2743069	0,4537527	1,021228
2008	5,5270012	0,207238	1,3851171
2009	3,7004839	0,1312311	1,591721

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

Belçika ve Lüksemburg'un yakın siyasi ve ekonomik ilişkiler içerisinde olması dış ticaret verilerinin de toplulaştırılmasına neden olmuş ve ikisi bir ülke gibi ele alınmıştır. Tabloda görülebilecek en önemli değişim, makine ve ulaştırma araçları gibi sermaye yoğun bir sektörün son üç yılda rekabetçiliğinin Türkiye lehine dönmesi ve Türkiye'nin düşük de olsa açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü elde etmiş olmasıdır.

Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler sektörlerinde ise diğer AB ülkelerine benzer bir durum ortaya çıkmıştır. Buna göre 1990'lı yıllarda güçlü şekilde rekabetçi avantaja sahip olan Türkiye ekonomisi özellikle canlı hayvanlar ve gıda maddeleri gibi emek yoğun bir sektörde yıllar geçtikçe bu güçlü konumunu geriletmiş ve daha düşük avantajlı duruma ulaşmıştır.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler gibi yine emek ve hammadde yoğun bir sektörde de Türkiye yıllar itibariyle avantajlı konumundan dezavantajlı konuma gerilemiştir. Bu durum emek yoğun sektörden sermaye yoğun sektöre geçiş olarak görülebileceği gibi herhangi iç veya dış konjonktürden ortaya çıkan bir dalgalanmanın

sonucu da olabilmektedir. Türkiye ekonomisinin geneline bakıldığında emek yoğun kesimden sermaye yoğun kesime geçiş için yapılabilecek yapısal değişimlerin henüz tam anlamıyla gerçekleşmediği düşünüldüğünde bu durumun geçici şoklar veya daha önce de bahsedildiği gibi içsel veya dışsal konjonktürden kaynaklanması muhtemeldir.

2.2.2.2-BEC, ISIC ve SITC Alt Kalemlerine Göre Türkiye – AB Ülkeleri Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri

Çalışmada daha önce BEC, ISIC ve SITC mal sınıflama sistemlerinin ana kalemlerine göre Türkiye ile AB'nin ilk on iki üye ülkesi arasındaki rekabetçilik karşılaştırması BALASSA'nın RCA3 açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksine göre incelenmişti. Bu bölümde ise söz konusu mal sınıflandırmalarının çeşitli alt kalemleri yine BALASSA'nın RCA3 endeksine göre karşılaştırılacak ve Türkiye ile AB 12 ülkelerinin rekabetçilik düzeyleri ortaya koyulacaktır.

Çalışmada kullanılan alt kategorilerin seçiminde incelenen her iki ülke arasında en çok dış ticaret hacmine sahip olanların alınmasına dikkat edilmiştir. Söz konusu alt kalemler BEC için; 41 yatırım malları (taşımacılık araçları hariç), 521 sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri, 21 sanayi için işlem görmemiş hammaddeler, 22 sanayi için işlem görmüş hammaddeler, 31 işlem görmemiş yakıt ve yağlar, 42 yatırım mallarının aksam ve parçaları, 53 taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları, 111 esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler, 121 esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler, 322 işlem görmüş diğer yakıt ve yağlar, 51 binek otomobilleri, 61 dayanıklı tüketim malları, 62 yarı dayanıklı tüketim malları, 63 dayanıksız tüketim malları, 112 esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları, 122 esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları, 321 motor benzini ve diğer hafif yağlar, 522 sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri ve 7 başka yerde belirtilmeyen diğer mallardır.

ISIC için; 1 tarım ve hayvancılık, 15 gıda ürünleri ve içecek, 17 tekstil ürünleri, 18 giyim eşyası, 27 ana metal sanayi, 29 başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, 32 radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları, 34 motorlu kara taşıtları ve römorklarıdır.

SITC için; 5 meyve ve sebzeler, 12 tütün ve tütün mamulleri, 33 petrol ve petrolden elde edilen ürünler, 65 tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır

eşya), 66 taş, alçı, çimento, amiyant, cam, seramik vb. maddeden eşyalar, 76 haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar, 77 elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam ve parçaları, 78 motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler ile bunların aksam ve parçaları, 84 giyim eşyası ve bunların aksesuarlarıdır.

2.2.2.2.1- Türkiye ile AB 12 Ülkeleri Arasındaki BEC Alt Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri

Çalışmada AB'ye ilk üye olan on iki ülkenin Türkiye ile aralarındaki mal kalemlerine göre rekabet endeksleri incelenmiştir. Önceki başlıklarda kullanılan BEC, ISIC ve SITC gibi ana mal gruplarının yerine bu kez daha öze inilerek on dokuz mal kalemi incelenmiştir. Söz konusu alt kalemler; emek yoğun, sermaye yoğun ve hammadde yoğun alt sektörler olarak ayrılabilir.

Ek tablo – 1 ve ek tablo – 2’de Fransa ile Türkiye arasındaki BEC ana mal grubunun alt kalemlerine göre 1990 – 2009 yılları arasında incelenen rekabet endeksleri yer almaktadır. Söz konusu rekabet endeksleri BALASSA’nın RCA3’üne göre hesaplanmıştır. Buna göre Türkiye’nin rekabetçi avantajlı olduğu sektörler sırasıyla; sanayi için işlem görmemiş hammaddeler, işlem görmüş diğer yakıt ve yağlar, dayanıklı tüketim malları, yarı dayanıklı tüketim malları, dayanıksız tüketim malları, esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları, esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim mallarıdır. Bunlardan tüketim malları olarak belirteceğimiz grup Türkiye’nin aşırı güçlü olduğu sektörler konumundadır. Diğer sermaye ve teknolojik faaliyet gerektiren sektörlerin hepsinde ise Fransa’nın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü söz konusudur.

Hollanda ile Türkiye arasındaki rekabet endekslerini ele alan ek tablo – 3 ve ek tablo – 4’te Türkiye’nin; işlem görmemiş yakıt ve yağlar, işlem görmüş diğer yakıt ve yağlar, tüm tüketim malları ve sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçlerinde avantajlı rekabetçi olduğu diğer mal kalemlerinde ise genel anlamda dezavantaja sahip olduğu görülmektedir.

Almanya ile Türkiye arasında 1990 – 2009 yıllarını kapsayan çalışma Almanya’nın sermaye, teknoloji ve ar-ge gerektiren sektörler olan; yatırım malları, sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri, sanayi için işlem görmüş hammaddeler,

işlem görmemiş yakıt ve yağlar, yatırım mallarının aksam ve parçaları, taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları, esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler, esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler, işlem görmüş diğer yakıt ve yağlar, binek otomobilleri, motor benzini ve diğer hafif yağlar, sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri, başka yerde belirtilmeyen diğer mallardır. Bunlar Türkiye'nin aslında Almanya karşısında ne kadar rekabetçilikten uzak ve yalnızca tüketim malları yoluyla rekabet etmeye çalışan bir ekonomi olduğunun ispatıdır.

Ek tablo – 7 ve ek tablo – 8'de İtalya ile Türkiye arasında BEC sınıflaması altında gerçekleşen ve rekabet endeksleri bulunarak avantajlı ve dezavantajlı olduğu saptanan mal kalemleri yer almaktadır. Buna göre Türkiye, İtalya karşısında; sanayi için işlem görmemiş hammaddeler, sanayi için işlem görmüş hammaddeler, işlem görmemiş yakıt ve yağlar, esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler, işlem görmüş diğer yakıt ve yağlar, tüm tüketim malları grubu, motor benzini ve diğer hafif yağlar, sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri grubu mal kalemlerinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Bu noktada Türkiye'nin tüketim malları kalemlerinde oldukça avantajlı rekabete sahip olduğunu belirtmek yerinde olacaktır.

İngiltere ile Türkiye arasındaki rekabet endekslerini gösteren ek tablo – 9 ve ek tablo – 10'a göre Türkiye; sanayi için işlem görmemiş hammaddeler, esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler, tüm tüketim malları kalemlerinde tam anlamıyla rekabetçi avantaja sahiptir.

Ek tablo – 11 ve ek tablo – 12'de belirtilen oranlar Türkiye'nin İrlanda karşısında; taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları, dayanıksız tüketim malları hariç tüm tüketim mallarında rekabette avantaj elde ederek açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olduğunu göstermektedir. İrlanda ile Türkiye arasındaki dış ticaret ilişkilerinin fazla gelişmemesi sebebiyle birçok mal kaleminde dış ticaret ya yapılamamakta ya da ihracat veya ithalattan birisi gerçekleşmemektedir. Bu nedenle rekabet endeksleri hesaplanamamaktadır.

Ek tablo – 13 ve ek tablo – 14'te 1990 – 2009 yılları arasında Türkiye ile Danimarka arasında BEC mal sınıflamasının en çok hacme sahip kalemleri arasından seçilen mal gruplarının dış ticaretine göre oluşturulan açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeks oranları BALASSA'nın RCA3 endeksine göre verilmiştir. Buna

göre Danimarka Türkiye'ye karşı; yatırım malları, sanayi için işlem görmüş hammaddeler, yatırım mallarının aksam ve parçaları, taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları, esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler ve son yıllarda sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri kalemlerinde rekabetçi avantajını güçlü şekilde kullanmaktadır.

Yunanistan ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri ek tablo – 15 ve ek tablo – 16'nın konusunu oluşturmaktadır. Buna göre Türkiye Yunanistan'a karşı; sanayi için işlem görmüş hammaddeler, taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları, binek otomobilleri, tüm tüketim malları, sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri ile diğer mallarda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Portekiz ile Türkiye arasında oluşan rekabet endeksleri ek tablo – 17 ve ek tablo – 18'in konusunu oluşturmaktadır. Buna göre Türkiye Portekiz'e karşı; sanayi için işlem görmemiş hammaddeler, taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları, tüm tüketim malları kalemlerinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Türkiye ile Portekiz dış ticaret hacmi fazla yüksek olmayan iki ülke oldukları için tabloların çeşitli yerleri gerek ithalat gerekse ihracatın söz konusu kalemlerde yapılmadığı için boş kalmıştır.

Ek tablo – 19 ve ek tablo – 20'de Türkiye ile İspanya arasında gerçekleşen rekabet endeksleri 1990 – 2009 yılları arasındaki değişimi gösterilmiştir. Buna göre Türkiye; sanayi için işlem görmemiş hammaddeler, tüm tüketim malları kalemlerinde ve bazı yıllar hariç olmak üzere sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçlerinde rekabetçi avantaja sahiptir.

Son olarak incelenecek olan Belçika – Lüksemburg ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri ek tablo – 21 ve ek tablo – 22'nin konusunu oluşturmaktadır. Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler ve tüm tüketim malları alt kalemlerinde Türkiye'nin Belçika – Lüksemburg'a karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır.

BEC sınıflama sisteminin alt kalemlerine göre incelenen on iki AB üye ülkesi ve Türkiye'nin genel sonucuna bakıldığında Türkiye ekonomisinin hemen hemen tüm diğer ülkelere karşı tüketim mallarının alt kalemlerini oluşturan; dayanıklı tüketim malları, yarı dayanıklı tüketim malları, dayanıksız tüketim malları, esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları, esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim mallarında güçlü şekilde avantajlı olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye

ekonomisinin ÷lkeye fazla katma değer sağlamayan emek yoğun şekilde üretilen tüketim mallarında uzmanlaştığının ve diğer sermaye ve ar-ge tekniklerinin yoğun olarak kullanıldığı yatırım malları alt kalemlerinde rekabetçi dezavantaja sahip olduğu gör÷lmektedir.

Söz konusu yıllar arasında Türkiye ekonomisinde ortaya çıkan 1994 Krizi, 1997 ve 1998 yıllarında gerçekleşen Rusya ve Asya ÷lkelerindeki krizler, 1999 yılı depremi, 2000 Kasım ve 2001 şubat krizleri ile 2008 yılında ortaya çıkan küresel mali kriz Türkiye'nin AB 12 ÷lkelerine karşı olan rekabet gücünü giderek azaltmıştır. Tüketim malları alt sektörleri çok güçlü rekabetçi yapıdan giderek daha az güçlü rekabetçi avantaja sahip yapıya dönüşmüşlerdir. Yalnızca 2008 küresel mali krizinde AB ÷lkelerinin Türkiye'ye karşı rekabetçi üstünlüklerini azaltan bir durum oluşmuştur.

2.2.2.2.2- Türkiye ile AB 12 ÷lkeleri Arasındaki ISIC Alt Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri

Ek tablo – 23'ten başlayan tablolar on iki AB üyesi ile Türkiye'nin BALASSA'nın RCA3 açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksine göre belirlenen oranları 1990 – 2009 yılları arasında göstermektedir. Söz konusu alt kalemler BEC sınıflamasında olduğu gibi sermaye yoğun, emek yoğun ve ar-ge kullanılan sektörler olarak ayrılabilir.

Ek tablo – 23 ve ek tablo – 24'te Fransa ile Türkiye arasında 1990 – 2009 yılları arasında gerçekleşen dış ticaret rakamlarından oluşturulan rekabet endeksleri yer almaktadır. Buna göre Türkiye, BEC alt kalemlerinden de gör÷ldüğü gibi ne sermaye yoğun ne de teknoloji veya ar-ge'nin yoğunlukla kullanıldığı sektörlerde Fransa ile rekabetçi olamamaktadır. Bu kalemler arasında ana metal sanayi, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, motorlu kara taşıtları ve römorklar gelmektedir. Az da olsa radyo, televizyon haberleşme teçhizatı ve cihazları alt sektörü Türkiye'nin rekabetçi avantajı altında gör÷lmektedir.

Hollanda ile Türkiye arasındaki rekabet edebilirliğinin incelendiği ek tablo – 25 ve ek tablo – 26'da Türkiye'nin; tarım ve hayvancılık alt kaleminde 1995 yılı hariç tüm yıllarda rekabetçi avantajının olduğu ve son on yıllık dönemde bu rekabetçi avantajını oldukça arttırdığı gözlenmektedir. Ancak gıda ürünleri ve içecek, tekstil ürünleri, başka

yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat gibi alt kalemlerde durağan bir avantaj veya dezavantaj sağlayamamıştır.

Almanya ile Türkiye arasındaki rekabetçiliğin ölçüldüğü ek tablo – 27 ve ek tablo – 28’de emek yoğun sektörler olarak da bilinen tarım ve hayvancılık, gıda ürünleri ve içecek, tekstil ürünleri, giyim eşyası ve ana metal sanayi gibi sektörlerde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Ancak sermaye yoğun ve sıkça teknolojik ilerlemelere konu olan diğer alt sektörlerde rekabet edebilecek avantaja sahip değildir.

Ek tablo – 29 ve ek tablo – 30’da Türkiye ile İtalya arasında gerçekleşen dış ticaretin oluşturduğu rekabet endeksleri yer almaktadır. Bu tabloda da görüldüğü gibi İtalya, diğer bir AB ülkesi olan Almanya ile aynı avantaj ve dezavantaja sahip rekabet endekslerine sahiptir. Buna göre İtalya; başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları, motorlu kara taşıtı ve römorklar alt sektörlerinde Türkiye’ye karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

İngiltere ile Türkiye arasındaki rekabetçiliğin ölçüldüğü ek tablo – 31 ve ek tablo – 32’de Türkiye’nin daha önceki AB ülkelerine göre İngiltere’ye karşı daha çok mal kaleminde rekabetçi avantaja sahip olduğu görülmektedir. Buna göre Türkiye; tarım ve hayvancılık, gıda ürünleri ve içecek, tekstil ürünleri, giyim eşyası alt sektörlerinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Bu alt sektörlerden giyim eşyası sektöründe ise güçlü rekabetçi avantaja sahip olan Türkiye ekonomisi, ana metal sanayi, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, motorlu kara taşıtı ve römorklar sektörlerinde İngiltere karşısında dezavantaja sahiptir.

İrlanda ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri ek tablo – 33 ve ek tablo – 34’ün konusunu oluşturmaktadır. Buna göre İrlanda’nın Türkiye’ye karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük sağlayarak dış ticarette rekabette avantaj elde ettiği sektörler başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat ile radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazlarıdır. Bunun yanında tabloda dikkat çeken en önemli nokta yıllar itibariyle diğer AB ülkelerine karşı Türkiye’nin en rekabetçi sektörlerinden birisi olan tarım ve hayvancılık ile gıda ürünleri ve içecek alt kalemlerinin 2000’li yıllardan itibaren rekabetçi avantajının İrlanda’ya geçmesidir.

Ek tablo – 35 ve ek tablo – 36’da yer alan Danimarka ile Türkiye arasındaki rekabet endekslerinde Türkiye’nin; tarım ve hayvancılık, tekstil ürünleri ve giyim eşyası alt kalemlerinde avantaja sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra motorlu kara taşıtları ve römorklar alt kaleminde de 2001 yılında itibaren rekabetçi avantaja Danimarka karşısında sahip olduğu söylenebilir.

Yunanistan ile Türkiye arasında 1990 – 2009 yılları arasında gerçekleşen dış ticaret rakamlarına göre hesaplanan RCA3 endeksleri ek tablo – 37 ve ek tablo – 38’de görülmektedir. Buna göre; Türkiye’nin tarım ve hayvancılık hariç tüm ISIC alt sektörlerinde bazı yıllar ana metal sanayi, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, gıda ürünleri ve içecek sektörleri hariç olmak üzere güçlü anlamda rekabetçi avantaja söz konusudur.

Portekiz ile Türkiye arasındaki rekabetçiliğin ölçüldüğü ek tablo – 39 ve ek tablo – 40’a göre Portekiz Türkiye karşısında; gıda ürünleri ve içecek, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, gıda ürünleri ve içecek sektörlerinde avantajlı konuma sahiptir. Türkiye ise Portekiz karşısında; tarım ve hayvancılık, tekstil ürünleri, ana metal sanayi sektörlerinde rekabetçi avantaja sahip olup açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Ek tablo – 41 ve ek tablo – 42’de İspanya ile Türkiye arasında gerçekleşen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksleri görülmektedir. Buna göre tarım ve hayvancılık, tekstil ürünleri, giyim eşyası, radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları’nda Türkiye İspanya önünde avantajlı konumda bulunmaktadır.

ISIC mal sınıflamasının alt sektörlerinin rekabet endekslerine konu olmasında son olarak Belçika – Lüksemburg ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri incelenecektir. Buna göre ek tablo – 43 ve ek tablo – 44 incelendiğinde Türkiye’nin; tarım ve hayvancılık, 1991 yılından itibaren gıda ürünleri ve içecek, tekstil ürünleri ve giyim eşyası alt sektörlerinde Belçika – Lüksemburg’a karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olarak rekabetçi avantaja kullandığı söylenebilir. Diğer tüm AB 12 ülkelerinde olduğu gibi giyim eşyası alt sektörü güçlü anlamda rekabet edebilirliğe sahiptir.

Ek tablolarda incelenen ve Türkiye ile AB’nin 12 üyesinin arasındaki rekabet endekslerinin BALASSA’nın RCA3’üne incelenmesi sonucunda yine BEC

sınıflamasında ortaya çıkan durumla benzerlikler görülmektedir. Bunlar ISIC sınıflamasına göre Türkiye'nin daha çok emek ve hammadde yoğun sektörler olarak bilinen; tarım ve hayvancılık, tekstil ürünleri, giyim eşyası gibi alt sektörlerdir. Türkiye ekonomisinin söz konusu sektörlerde uzmanlaşması ve rekabetçiliğini geliştirmesi dış ticaretten sağlanan kazançları arttırmasına karşın ülke ekonomisine daha çok katma değer sağlayan ve kazançlarını arttıran dolayısıyla ulusal gelirin de yükselmesine yol açan motorlu kara taşıtı ve römorklar, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları gibi sektörlerden dezavantajlı olmasına yol açmaktadır. Bu durum sermaye yoğun kullanılan bu sektörlerin gelişmemesine ve teknolojik seviyenin AB 12 ülkelerinden geri kalmasına yol açmaktadır.

ISIC alt kalemlerinin tablolarda dikkat çeken noktalardan birisi de Türkiye ekonomisinin geçirdiği ve daha önce BEC alt sektörleri incelenirken belirtilen krizlerden söz konusu kalemlerin de az veya çok şekilde etkilenmesidir. Genellikle BEC alt kalemleri kadar olmasa da özellikle giyim eşyası alt sektörü söz konusu krizlerden oldukça etkilenmiştir.

2.2.2.2.3- Türkiye ile AB 12 Ülkeleri Arasındaki SITC Alt Kalemlerine Göre Oluşan Rekabet Gücü Endeksleri

Ek tablo – 45'ten başlayarak on iki AB ülkesinin incelenen bölüm SITC mal gruplamasına göre Türkiye'nin 1990 – 2009 yılları arasındaki rekabet gücünü BALASSA'nın RCA3 endeksine göre ortaya koyacaktır. Söz konusu alt sektörler; meyve ve sebzeler, tütün ve tütün mamülleri, petrol ve petrolden elde edilen ürünler, tekstil ürünleri, taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya, haberleşme ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar, elektrik makinaları, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları, giyim eşyası ve bunların aksesuarlarıdır.

Ek tablo – 45 ve ek tablo – 46'da Türkiye ile Fransa arasında gerçekleşen ve SITC mal sınıflamasının 2 düzeyli alt sektörlerinde en çok dış ticaret hacmine sahip olan kalemlere göre belirlenen rekabet endeksleri 1990 – 2009 yılları arasında yer almaktadır. Buna göre Türkiye BEC ve ISIC mal sınıflamalarından da hatırlanacağı gibi genelde emek yoğun ve hammadde yoğun sektörlerde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Bu sektörler arasında; meyve ve sebzeler, tekstil ürünleri, giyim

eşyası ve bunların aksesuarları sektörlerinde rekabetçi avantaja sahiptir. Bunu yanı sıra giyim eşyası ve bunların aksesuarları alt kalemleri güçlü şekilde avantaja sahiptir.

Türkiye ile Hollanda arasındaki rekabet endeksleri ek tablo – 47 ve ek tablo – 48’in konusunu oluşturmaktadır. Buna göre Türkiye; meyve ve sebzeler, taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya, giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektörlerinde avantaja sahip olup karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. 2002 yılından itibaren haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar sektöründe, 2007 yılından itibaren ise tekstil ürünlerinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Ancak giyim eşyası ve bunların aksesuarları kaleminde güçlü bir rekabetçi avantaj söz konusudur. Tütün ve tütün mamülleri sektöründe ise 2001 yılından itibaren ibre tersine dönmüş ve avantajlı durumdan dezavantajlı duruma geçilmiştir. Bu durum Şubat 2001 krizinin etkilerinden birisidir.

Ek tablo – 49 ve ek tablo – 50’de Almanya ile Türkiye arasında 1990 – 2009 yılları arasında oluşan dış ticaret rakamlarına göre belirlenen rekabet endeksleri yer almaktadır. Buna göre Almanya Türkiye’ye karşı; 2007 yılına kadar petrol ve petrolden elde edilen ürünler, 2000 yılına kadar sürekli ancak bu yıldan sonra çeşitli aralıklarla olmak üzere tekstil ürünleri, taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya, 2003 yılına kadar haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar, elektrik makinaları, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları, motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası sektörlerinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olup rekabetçi avantaj elde etmektedir.

İtalya ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri ek tablo – 51 ve ek tablo – 52’nin konusunu oluşturmaktadır. Buna göre Türkiye 1990 – 2009 yılları arasında İtalya’ya karşı; meyve ve sebzeler, 2004 yılına kadar tütün ve tütün mamülleri, 2000 yılına kadar petrol ve petrolden elde edilen ürünler, 2002 yılına kadar tekstil ve tekstil ürünleri, 2001 yılından itibaren motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçaları ve giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektörlerinde rekabetçi avantaja sahip olup açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

İngiltere ile Türkiye arasındaki dış ticaret rakamlarından oluşturulan rekabet endeksleri ek tablo – 53 ve ek tablo – 54’te yer almaktadır. Buna göre Türkiye; meyve ve sebzeler, 2002 yılına kadar tekstil ve tekstil ürünleri, giyim eşyası ve bunların

aksesuarları, dalgalı bir seyir izlese de genellikle tütün ve tütün mamülleri sektörlerinde rekabetçi avantaja sahiptir. Ancak 2001 krizinden sonra hemen hemen tüm sektörlerde görülen önemli değişimler göze çarpmaktadır.

Ek tablo – 55 ve ek tablo – 56’da İrlanda ile Türkiye arasında gerçekleşen rekabet endeks değişimleri görülmektedir. Buna göre; meyve ve sebzeler, tekstil ürünleri, motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası ile giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektörlerinde Türkiye İrlanda’ya karşı rekabetçi avantaj konumunda olup açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Ek tablo – 57 ve ek tablo – 58’de Danimarka ile Türkiye arasında gerçekleşen dış ticaret rakamlarına göre oluşturulan rekabet endeksleri gösterilmiştir. Buna göre Türkiye; meyve ve sebzeler, 2001 yılına kadar tekstil ürünleri ve giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektörlerinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olup rekabette avantajlı konuma sahiptir. Tablolarda gözlenen boşluklar Türkiye ile Danimarka’nın çok sıkı dış ticaret ilişkilerine sahip olmamasının bir sonucu olup kimi yıllarda söz konusu sektörlerde ihracat veya ithalat yapılmaması sonucu endekslerin oluşturulamamasıdır.

Yunanistan ile Türkiye arasında gerçekleşen rekabet endeksleri ek tablo – 59 ve ek tablo – 60’da görülmektedir. Buna göre Türkiye, petrol ve petrolden elde edilen ürünler haricinde Yunanistan’a karşı rekabetçi avantaja tüm seçilen SITC alt sektörlerinde sahip olup açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü elde etmektedir. Bu durum özellikle 2000 yılı sonrasında önem kazanmaktadır.

Portekiz ile Türkiye arasındaki rekabet endeksleri ek tablo – 61 ve ek tablo – 62’nin konusunu oluşturmaktadır. Buna göre; meyve ve sebzeler, tütün ve tütün mamülleri, taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya, yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izlese de tekstil ve tekstil ürünleri, haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar, 1998 yılına kadar giyim ve giyim eşyası, 2000 yılından itibaren ise motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası sektörlerinde Türkiye’nin Portekiz’e karşı rekabetçi avantajı söz konusu olup karşılaştırmalı üstünlüğü elde etmiştir.

Ek tablo – 63 ve ek tablo – 64’te Türkiye ile İspanya arasında gerçekleşen ve iki ülke arasındaki seçilmiş sektörlerdeki dış ticaret rakamlarına istinaden hesaplanan

rekabet endeksleri görülmektedir. Buna göre Türkiye; meyve ve sebzeler, 2008 yılına kadar tütün ve tütün mamülleri, tekstil ürünleri, taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya, haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar ile giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektörlerinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olup rekabette avantaja sahiptir.

Belçika – Lüksemburg ve Türkiye arasındaki rekabet endeksleri ek tablo – 65 ve ek tablo – 66’da görülmektedir. Buna göre Türkiye; meyve ve sebzeler, tütün ve tütün ürünleri, giyim eşyası ve bunların aksesuarları gibi emek ve hammadde yoğun sektörlerde yine rekabette avantajlı konuma sahiptir. Bunun yanı sıra bazı yıllarda tekstil ürünleri sektöründe de açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü Belçika – Lüksemburg’a karşı sağlamıştır.

Özet olarak Türkiye SITC mal sınıflamasının alt kalemlerinde yine BEC ve ISIC mal sınıflamalarının alt kalemlerinde olduğu gibi hemen hemen her zaman emek yoğun ve hammadde yoğun sektörlerde diğer ülke ekonomilerine karşı rekabette avantajı elde etmiştir. Bu kalemler genellikle meyve ve sebzeler, tütün ürünleri, tekstil ürünleri ve giyim eşyası ve bunların aksesuarları gibi sektörel kalemlerdir. Bu durum Türkiye ekonomisine sermaye temelli ürünlerden elde edeceği yüksek kazançlardan mahrum bırakacağı gibi ar-ge’ye ayrılan payların da yıllar itibariyle ya değişmemesine ya da sabit kalmasına yol açmaktadır.

KAYNAKÇA

- AGHION, Philippe, BACHETTA, Philippe, RANCIERE, Romain, ROGOFF, Kenneth, "Exchange Rate Volatility and Productivity Growth: The Role of Financial Development", 2008, <http://www.economics.harvard.edu/faculty/rogooff/files/Exchange_Rate_Volatilit y.pdf>, 12.01.2010.
- AKGÜNGÖR Sedef, YAPRAK, Gülcan, KUŞTEPELİ, Yeşim, BİLMAN, Mustafa, "Türkiye'nin AB Pazarında İhracat Benzerliği ve Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri: Birinci Dalga Genişleme, İkinci Dalga Genişleme ve Aday Ülkeler", ADÜ Güncel Ekonomik Sorunlar Kongresi, 2007.
- AKTAN, Coşkun Can, "Türkiye'de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası", <<http://www.tisk.org.tr>>, 2003.
- AKTAN, C.C., "Rekabet Gücü Göstergeleri ve Rekabet Gücünün Ölçülmesi", <<http://www.canaktan.org/yeni-trendler/yeni-rekabet/olcme.htm>>, 07.02.2010.
- AKTAŞ, Cihan, "Gelişmekte Olan Ülkelerde Rekabet Politikası", Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara, 2003.
- ALTAY, Bülent ve GÜRPINAR, Koray, "Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ve Bazı Rekabet Gücü Endeksleri: Türk Mobilya Sektörü Üzerine Bir Uygulama", Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 1, Haziran 2008.
- ALTAY, Hüseyin, "Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi Kapsamında Türk Endüstrilerinin Avrupa Birliği (15) Pazarındaki Rekabet Gücü Düzeylerinin İncelenmesi: 1995 – 2007", Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 21, Ağustos 2008.
- AMITA, Batra ve ZEBA, Khan, "Revealed Comparative Advantage: An Analysis For India and China", Indian Council for Research on International Economic Relations, Working Paper: 168, 2005.
- ARDA, Mehmet, "Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi", Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi, <www.deloitte.com/assets/Dcom.../Turkey-tr_cf_RekabetEndeksi_090309.pdf>, 15.02.2010.

- ARELLANO, Manuel, Panel Data Econometrics, Oxford University Press 2003.
- ATİK, Hakan, “Küresel Ekonomide Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler ve Rekabet Sorunları”, Türkiye Kalkınma Bankası, Mart 2003, Ankara.
- ATIYAS, İzak, “Rekabet Politikasının İktisadi Temelleri Üzerine Düşünceler”, Rekabet Dergisi, Cilt.1,Sayı.1, 2000, <<http://mimoza.marmara.edu.tr/~mcokgez/Makaleler/atiyas.htm>>, 15.01.2010.
- AYNAGÖZ ÇAKMAK, Özge, “Açıklanmış Karsılaştırmalı Üstünlükler ve Rekabet Gücü: Türkiye Tekstil ve Hazır Giyim Endüstrileri Üzerine Bir Uygulama”, Ege Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi, Cilt:5, Sayı:1–2, 2005.
- AYNAGÖZ ÇAKMAK, Özge, “Türkiye ile Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere Arasında İmalat Endüstrisinde Endüstri – İçi Ticaretin Yapısı: 1991 – 2004”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Bahar 2006, C:3, Y:2, S:1.
- BAKIMLI, Esat, “Uluslararası Rekabet Gücü: Ölçümü ve Önemi, Uluslararası Rekabet Sürecinde Türkiye”, (Derleyen: M. Faysal Gökalp ve C. Yenal Kesbiç) İstanbul 2005.
- BAKIR, M. Akif, “Avrupa Birliği Dış Ticaret İstatistikleri Sistemi”, <<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/47/5.html>>, Erişim Tarihi: 23.04.2010.
- BALDWIN, Robert E., “The Effects of Trade and Foreign Direct Investment on Employment and Relative Wages”, OECD Economic Studies, No: 23, Winter 1994.
- BALTAGI, Badi, Econometric Analysis of Panel Data, John Wiley and Sons Ltd., 2005.
- BARBIERI, L., “Panel Unit Root Tests: A Review”, Quaderni del Dipartimento di Scienze Economiche e Sociali, Serie Rossa, n.43, Università Cattolica del Sacro Cuore, Piacenza.
- BEKMEZ, Selahattin, TERZİOĞLU, Mustafa, “Rekabet, Rekabet Gücü ve Rekabet Gücünü Ölçme Yöntemleri” (Türkiye – Avrupa Birliği Sektörel Rekabet Analizleri, Editör: Selahattin Bekmez), Nobel Kitabevi, Ankara, 2008.

- BENDER, Siegfried ve LI, Kui-Wai, "The Changing Trade and Revealed Comparative Advantages of Asian and Latin American Manufacture Exports", <http://wwaltayw.econ.yale.edu/growth_pdf/cdp843.pdf>, 06.02.2010.
- BENEDICTIS, Luca De ve TAMBERI, Massimo, "A Note on The Balassa Index of Revealed Comparative Advantages", 2001, <www.ideas.repec.org/e/c/pta178.html>, 14.04.2010.
- BISWAJIT Nag, "Modelling Competitiveness", <http://www.unescap.org/tid/artnet/mtg/competitiveness_s3.pdf>, 31.01.2010.
- BİLİCİ, Özgül ve SEYMEN, Dilek, "Avrupa Birliği Pazarında Türkiye'nin Rekabet Gücünün Analizi", Adnan Menderes Üniversitesi Güncel Ekonomik Sorunlar Kongresi, Kuşadası, 2007.
- BOSTAN, Aziz ve KELLEÇİ, Serap, "Enerji Fiyat Değişmelerinin Ulusal Rekabet Gücü Üzerine Etkisi: Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü Üzerine Ampirik Bir İnceleme", Finans, Politik ve Ekonomik Yorumlar, Yıl: 2010, Cilt: 47, Sayı: 547.
- BOUCHER BREUER, Janice, MCNOWN Robert, WALLACE, Myles S., "Misleading Inferences from Panel Unit Root Tests with an Illustration from Purchasing Power Parity", Review of International Economics, 9(3), 2001.
- BOZKURT, Veysel, Avrupa Birliği, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1993.
- CANSEN, Ege, Hürriyet Gazetesi Köşe yazısı, 09.01.2010.
- CHENG, Hsaio, Analysis of Panel Data, Cambridge University Press 2003.
- CHOI, I., "Unit Root Tests for Panel Data", Journal of International Money and Finance, 20(2), 2001.
- ÇİVİ, Emin, "Rekabet Gücü: Literatür Araştırması", Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Yıl: 2001, Cilt: 8, Sayı: 2.

- ÇİVİ, Emin ve ÇAVUŞGİL, Tamer, “Yeni Dünya Düzeninde Güç Kazanan Ülkeler: Yükselen Ekonomiler”, Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Yıl: 2001, Cilt: 7, Sayı: 1.
- DEMİR, İbrahim, “Alt Sektörlerde Rekabet Gücü Ölçüm Yöntemleri”, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/demiri.pdf>>, 26.01.2010.
- DPT, “Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı, Rekabet Hukuku ve Politikaları”, Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara 2000.
- DURUKAN, Tülin, “Kapitalistleşme Sürecinde Sanayileşme-Yoğunlaşma İlişkisi ve Rekabet”, Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları, 2002.
- ERKAN, Birol, “Ülkelerin İhracat Performanslarının Belirlenmesinde Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerin Kullanılması: Yükselen Ekonomiler Örneği”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009.
- ERKAN, Hüsnü ve ÖZCAN, Abdulvahap, “Ağ Ekonomisine Dönüşümde Rekabet Politikasında Yaşanan Değişim”, TİSK Akademi, Cilt:2, Sayı:4, 2007.
- ERLAT, Haluk, “Panel Data: A Selective Survey”, Lectures Notes, 2008.
- ERLAT, Haluk, “Seemingly Unrelated Regressions”, Ders Notları, Ankara: 2004.
- EROL, İbrahim, Para – Banka Teori ve Politika, Emek Matbaacılık, Manisa, 2009.
- EŞİYOK, Bayram Ali, “Tarımsal Ürünlerde Türkiye – AB Arasında Dış Ticaretin Analizi, Endüstri – İç Ticaret ve Rekabet Gücü”, Türkiye Kalkınma Bankası Araştırma Müdürlüğü, Ankara, 2005.
- EŞİYOK, Bayram Ali, “Türkiye Ekonomisinin Rekabet Gücündeki Gelişmeler ve Faktör Kullanım Yoğunluklarına Göre Dış Ticaretin Yapısı”, Türkiye Kalkınma Bankası, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, “Türkiye’nin Dış Ticareti ve İmalat Sanayinin Mekansal ve Yapısal Durumuna İlişkin Değerlendirmeler” Yayınında Bölüm, Ankara, 2008.

- EŞİYOK, Bayram Ali, “Türkiye Ekonomisinde Yeniden Yapılanma Sürecinde İhracat ve Rekabet Gücündeki Değişmeler”, Türkiye Kalkınma Bankası, Nisan 2001.
- EŞİYOK, Bayram Ali, “Dünya Rekabet Gücü İçerisinde Türkiye’nin Yeri”, Temmuz 2001, Türkiye Kalkınma Bankası, Ankara.
- EŞİYOK, Bayram Ali, “Türkiye Ekonomisinin Rekabet Gücündeki ve Faktör Kullanım Yoğunluklarına Göre Dış Ticaretin Yapısı”, GES 2007 Bildiri Kitabı.
- EŞİYOK, Bayram Ali, “İller ve Bölgeler Düzeyinde İmalat Sanayi ve Sektörel Yapı (1927–1996)”, Türkiye Kalkınma Bankası, Temmuz 2003, Ankara.
- EŞİYOK, Bayram Ali, “Sanayi Sektöründe Türkiye-AB Arasındaki Dış Ticaretin Analizi, Türkiye’nin ve AB Ülkelerinin Rekabet Gücündeki Gelişmeler”, Türkiye Kalkınma Bankası, Ekim 2005, Ankara.
- FATHI, Yahia, “Identifying The Revealed Comparative Advantages Among the OIC Member Countries”,
<<http://www.carsicm.ir/icmroot/public/Documents/pdf/identifying.pdf>>, 30.01.2010.
- FİLİZTEKİN, Alpay, “Türkiye’de Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerin Evrimi”, Uluslararası Ekonomi ve Dış Ticaret Politikaları, Y:1, S:1, 2006.
- FİLİZTEKİN, Alpay, “Türkiye’nin Dış Ticarete Rekabet Gücü, Seçilmiş Ülkeler, Sektörler ve Mal Grupları ve Endeksler Bazında Karşılaştırmalı Bir Analiz”, Sektörel Dernekler Federasyonu, Rekabet Forumu, Kasım 2009.
- FİLİZTEKİN, Alpay, “Türkiye’de Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerin Evrimi”, <<http://Digital.Sabanciuniv.Edu/Elitfulltext/Elit/3011800000274.Pdf>>, 15.02.2010.
- GENÇ, Ömer, “Türkiye’nin Dış Ticareti ve İmalat Sanayinin Mekansal ve Yapısal Durumuna İlişkin Değerlendirmeler”, Türkiye Kalkınma Bankası, Ağustos 2008, Ankara.
- GUJARATI, D., Temel Ekonometri, McGraw Hill Publishing, Çev. Ü. Şenesen, G. Şenesen, 2005.

- GÜLOĞLU, Bülent, İSPİR, Serdar, “Panel Veri Analizi Ders Notları”, Pamukkale Üniversitesi, Ekonomi Yaz Seminerleri 2009.
- HUSAIN, Fazal, “Financial Sector Reforms and International Trade Competitiveness: A Case Study of Pakistan”, < http://www.saneinetwork.net/pdf/SANEI_VIII/9.pdf>, 19.09.2010.
- IM K.S., PESARAN M.H.ve SHIN Y., “Testing For Unit Roots in Heterogenous Panels”, University of Cambridge, Department of Applied Economics, 1997.
- JAMES, William, MOVSHUK, Oleksandr, “Comparative Advantage in Japan, Korea and Taiwan between 1980 and 1996: Testing for Convergence and Implications for Closer Economic Relations”, The International Centre for the Study of East Asian Development, Working Paper Series Vol. 2000 – 24, December 2000.
- KADDOUR, Hadri, YAO, Rao, “Panel Stationary Test with Structural Breaks”, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, Department of Economics, University of Oxford, vol.70(2), 2008.
- KAFALI, Mehmet Ali, DÜNDAR, SEHER Ozan, EŞİYOK, Bayram Ali, Karaca, Mehmet Emin, “İmalat Sanayi Ürünlerinin Dış Ticaretteki Gücüne Göre Değerlendirilmesi”, Türkiye Kalkınma Bankası, Ağustos 2006.
- KAO, C., “Spurious Regression and Residual-Based Tests for Cointegration in Panel Data”, Journal of Econometrics, 90, 1999.
- KARAKAYALI, Hüseyin, Makro İktisat, Manisa: Emek Matbaacılık, 2005.
- KARAKAYALI, Hüseyin, Türkiye’nin Ekonomik Yapısı ve Değişimi, Manisa: Emek Matbaacılık, 2009.
- KARAKOÇ, Oğuz, Rekabet Kurallarının Uluslararasılaşma Süreci ve Uluslararası Örgütlerin Politikası, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri, Ankara 2003.
- KHATIBI, Arastou, “Kazakhstan’s Revealed Comparative Advantage Vis-A-Vis the EU-27”, Ecipe Working Paper, No: 3 – 2008.

- KIRANKABEŞ, Mustafa Cem, “Küresel Rekabet Gücü Boyutunda AB Ülkeleri İle Türkiye’nin Karşılaştırmalı Analizi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:16, Aralık 2006.
- KOEKKOEK, K.A. ve MENNES, L.B.M., “Revealed Comparative Advantage in Manufacturing Industry: The Case of The Netherlands”, <<http://www.springerlink.com/content/yq2hu37j2616187w/fulltext.pdf?page=1>>, 30.01.2010.
- KÖSEKAHYAOĞLU, Levent ve ÖZDAMAR, Gökhan, “Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Türk İmalat Sanayinin Rekabet Gücündeki Değişimler”, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 2009 C:14 S:1.
- KUMCU, Ercan, Rekabet Üzerine Denemeler, Rekabet Kurumu, Mart 2008.
- KÜÇÜKKİREMITÇİ, Oktay, “Dış Ticaretteki Rekabet Gücüne Göre Sanayi Sektörünün Değerlendirilmesi”, Türkiye Kalkınma Bankası, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara, 2006.
- LANGHAMMER, Rolf J., “Revealed Comparative Advantages in Service Trade of the USA, EU and Japan. What Do They Tell Us?”, <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/3429/1/langhammer_advantages.pdf>, 30.01.2010.
- LANKHUIZEN, Maureen, “Shifts in Foreign Trade, Competitiveness and Growth Potential: “From Baltics To Bal-Techs?””, <<http://ideas.repec.org/p/dgr/umamer/1997009.html>>, 30.01.2010.
- LAURSEN Keld, Trade Specialization, Technology And Economic Growth, Edward Elgar Publishing, 2000.
- LEVIN, Andrew, LIN, Chien-Fu, CHU, Chia-Shang James, “Unit Root Tests in Panel Data: Asymptotic and Finite-Sample Properties”, Journal of Econometrics, 108-1, 2002.
- MADDALA, G.S., WU, S., “A Comparative Study of Unit Root Tests with Panel Data a New Simple Test”, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, Special Issue, 61, 1999.

- MARKOVITCH, Jacques ve SILBER, Simao Davi, Technological Innovation, Competitiveness and International Trade, <http://www.science.oas.org/espanol/redes/part2in_re.pdf>, 07.02.2010.
- MOYI, Eliud ve KIMUYU, Peter, “Revealed Comparative Advantage and Export Propensity in Kenya”, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=648903>, 30.01.2010.
- MUTANBATSERE, E., “Competitiveness and Revealed Comparative Advantage in The SADC Maize Industry”, <<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/51996/2/Mutambatsere.pdf>>, 31.01.2010.
- MUENDLER, Marc-Andreas, “Balassa (1965) Comparative Advantage by Sector of Industry, Brazil 1986 – 2001”, <<http://econ.ucsd.edu/muendler/docs/brazil/br-compadv.pdf>>, 13.10.2009.
- NOOR Aini Z., RODA J.M., AHMAD Fauzi, P., “Research Report on the Evaluation on Malaysian Wood Products to Europe – A Comparative Advantage Perspective, in Regards of Recent Evaluations in European Forest Sector”, <www.Hal.Archives.Ouvertes.Fr/Docs/00/.../Addressing_Competitiveness_1_Pdf.Pdf>, 10.01.2010.
- OECD Main Science and Technology Indicators, <www.oecd.org>, Erişim Tarihi: 20.04.2010.
- PAZARLIOĞLU, V., GÜRLER, Ö.K., “Telekomünikasyon Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı”, Finans, Politik-Ekonomik Yorumlar, 44(508), 2007.
- PEDRONI, P., “Panel Cointegration; Asymptotic and Finite Sample Properties of Pooled Time Series Tests, with an Application to the PPP Hypothesis”, Indiana University Working Papers in Economics, No. 95-013, June, 1995.
- POLYMEROS, Konstantinos, TSAKIRIDOU, Efthimia, MATTAS, Konstadinos, “Assesing The Competitiveness of E.U. Mediterranean Fisheries and Aquaculture Industries”, <http://www.unitus.it/EAAE_2nd_call/papers/15_Polymeros_Tsakiridou_Mattas.pdf>, 19.09.2010

- ROMER, David, Advanced Macro Economics, McGraw Hill Publishing, 2006.
- SALA-I-MARTIN, Xavier ve SCHWAB, Klaus, "The Global Competitiveness Report", <<http://www.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf>>, 31.01.2010.
- SCOOT, B. R. ve LODGE, C., "US Competitiveness in the World Economy", Harvard Business School Press, 1985.
- SERİN, Vildan ve CİVAN, Abdülkadir, "Revealed Comparative Advantage and Competitiveness: A Case Study for Turkey Towards The EU", Journal of Economic and Social Research, Y:2008, C:10, S:2.
- SEYİDOĞLU, Halil, Uluslararası İktisat, Güzem Can Yayınevi, Bursa: 2003.
- SEYMEN, Dilek, Türkiye'nin Dış Ticaret Yapısı ve Rekabet Gücü, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2009.
- SEYMEN, Dilek, "Yeni Dış Ticaret Teorileri", <<http://www.deu.edu.tr/userweb/dilek.seymen/dosyalar/Yeni%20Dis%20Ticaret%20Teorileri.pdf>>, 06.02.2010.
- SÖNMEZ, Mustafa, "Türkiye İhracatının İthalata Bağımlılığı: 2000 – 2004", <<http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org>>, 15.10.2009.
- TAYLOR, M.P., SARNO, L., "The Behavior of Real Exchange Rates during the post-Bretton Woods Period", Journal of International Economics, 46, 1998.
- TOKATLIOĞLU, İbrahim, "İktisadi Analizde Rekabet Kavramının Gelişimi", <<http://yaklasim.iibf.gazi.edu.tr/default.aspx?issues/10|33>>, 10.02.2010.
- TÜRKAN, Erdal, "Rekabet Politikaları ve Makro Ekonomik İstikrar", Makro Ekonomik Hedeflere Ulaşmada Rekabet Politikası ve Uygulamalarının Rolü Sempozyumu, 2008.
- URHAN, Umut Barış, "What?, Why? and How? Revealed Comparative Advantages of Latvian Economy", a paper of the EU – intensive course: making business in baltic region countries", <http://www.barisurhan.com/umit-baris-urhan_IP-Paper.pdf>, 17.12.2009.

- UTKULU, Utku, “Türkiye’nin Dış Ticareti ve Değişen Mukayeseli Üstünlükler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2005.
- UTKULU, Utku ve SEYMEN, Dilek, “Revealed Comparative Advantage and Competitiveness: Evidence for Turkey vis-a-vis The EU/15”, European Trade Study Group 6th Annual Conference, United Kingdom, 2004.
- UYAR Süleyman, “Ekonomik Bütünleşmeler ve Gümrük Birliği Teorisi”, <<http://www.econturk.org/dtp13.htm>>, 12.05.2010.
- WOOLDRIDGE, Jeffrey M., Introductory Econometrics, MIT Press, 2005.
- YILMAZ, Bahri, “Foreign Trade Specialization and International Competitiveness of Greece, Portugal, Spain, Turkey and the EU - 12”, Center for European Working Paper Series no:166, 2008.
- YILMAZ, Bahri ve ERGUN, Selim Jürgen, “The Foreign Trade Pattern And Foreign Trade Specialization Of Candidates Of The European Union”, Ezoneplus Working Paper No: 19, September 2003.
- Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistik Yıllığı 2009.
- <<http://www.abmerkezi.org.tr/abtarih.php>>, 27.02.2010.
- <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=264&l=1>>, 27.02.2010.
- <<http://www.econturk.org/dtp13.htm>>, 12.05.2010.
- <www.ec.europa.eu/eurostat.ec>, 21.10.2010.
- <www.imd.org>, 25.01.2010.
- <www.rekabetderneği.org>, 26.12.2009.
- <www.tuik.gov.tr>, 12.01.2010.

EK TABLolar

EK TABLO – 1: Fransa ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,073666	0,0645083	0,0344037	0,0338613	0,0388113	0,0469463	0,0829932	0,0793664	0,0939344	0,125387
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,0055566	0,0270223	0,178123	0,0543454	0,1788137	0,0705705	0,1620343	0,4032698	0,0211339	0,0241085
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	1,6105201	2,5076582	1,3289006	1,1927642	1,2239953	1,182608	1,0243291	1,6118912	1,8835495	2,2276874
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,5085001	0,3968244	0,3724442	0,4155021	0,4923746	0,5079486	0,5391057	0,5013994	0,6160228	0,6193751
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0096832
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0241271	0,0201377	0,065869	0,033044	0,0542178	0,0929581	0,1680161	0,1033445	0,0999879	0,1050649
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,2697915	0,1965735	0,1791977	0,2178887	0,3610943	0,4503705	0,8608227	0,6741558	0,7314346	0,3273324
111	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,0219468	0,5261594	0,8822194	0,234582	0,9511631	0,2459968	0,3089418	0,1736313	0,4945272	0,4985865
121	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,7493726	0,9189928	0,5760611	0,5857068	0,4781895	0,1072388	0,4913515	0,7289724	0,4429319	0,3626003
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	6,4782037	0,5635323	5,1467739	8,8166055	2,0238066	-	1,2941467	0,8120163	0,0021232	0,4165179
51	Binek otomobilleri	0,8636795	5,0884006	3,3469229	0,2560863	0,0077225	0,0526337	0,1221746	0,0345482	0,0495321	2,7196121
61	Dayanıklı tüketim malları	11,212185	8,6888866	12,101121	14,140261	9,8006949	11,967297	6,1232698	5,0414107	3,7185938	3,5292459
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	32,015633	24,192628	22,020705	17,971722	16,89202	12,7847	10,823996	9,7399584	8,7191571	9,3433245
63	Dayaniksız tüketim malları	5,1489181	4,4160126	4,8583744	6,8676082	4,7189449	4,408499	4,1696549	3,7784123	3,4941888	2,5898245
112	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	894,25221	487,93861	669,18248	1272,8199	1003,1617	156,63382	393,0655	735,26496	334,97831	124,6613
122	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	0,616056	14,106011	6,3830708	9,2999892	9,7169818	1,4626103	1,0910685	2,7639099	4,2576786	3,5918943
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	0,9271287	-	-	-	-	0,8185042	0,2252224	0,7704553	0,3430004	0,0635101
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,5509638	0,0892084	0,588252	0,1059278	4,8078138	0,2461273	0,7048666	0,4880885	0,0944345	0,0544791
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	-	-	-	-	-	-	0,0084947	0,2747896	0,0063196	0,0051298

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 2: Fransa ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,173011	0,1764949	0,1673149	0,2284757	0,3040598	0,274183	0,2818702	0,3152712	0,3203006	0,2047438
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,0721995	0,8663218	1,6142946	0,9982273	0,4823684	0,9021599	0,4813699	1,2800571	1,9415926	2,5386272
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	0,8466371	0,9572832	0,8612742	0,8054041	1,0336979	1,6575369	1,1982715	0,7453126	0,9258422	0,4212386
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,6930167	0,5616489	0,5049772	0,4472003	0,4546109	0,4010112	0,4419286	0,4222642	0,4244823	0,3628292
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2352685
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,1983285	0,2476425	0,1450717	0,2188663	0,2968162	0,3289205	0,333371	0,312576	0,3786184	0,2882959
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,3970394	0,6477463	0,6188561	0,5274589	0,4355568	0,4999471	0,4742346	0,4649327	0,4842472	0,3468683
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,5040022	0,5185075	0,3492715	0,1999005	0,742341	0,3233766	0,4121665	0,1092231	0,2684372	0,1741279
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	1,0050264	0,6504504	0,3210056	0,6491151	0,4347124	0,4715017	0,790788	0,3127529	0,7697654	0,2306471
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,002359	0,5624801	0,1891925	0,0044698	1,3525461	0,0149399	3,7647016	0,3028723	0,137784	0,0818054
51	Biniek otomobilleri	1,235501	2,2591184	2,9036099	1,7976101	2,167016	1,5798474	2,9375689	3,4990009	4,0179593	6,3891358
61	Dayanıklı tüketim malları	4,9491543	5,793347	9,1784199	9,4148072	9,6969689	10,04467	11,467864	8,5249156	8,5323192	11,420277
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	10,025405	8,4910126	10,354953	10,840567	10,272553	9,5192969	7,4037265	6,9661305	7,7893919	7,6319419
63	Dayaniksız tüketim malları	2,1858523	1,2004474	1,2723379	1,1905284	1,2934244	1,298593	1,1591736	0,9395365	0,8913904	0,7204271
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	185,79747	290,04372	60,232874	129,63769	58,611183	91,103163	19,660543	48,191175	40,571895	43,901934
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	2,8428026	4,1724292	3,866263	2,8731077	4,8645901	5,9715065	5,0962243	4,9981096	5,5912572	4,0902879
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	0,2468016	0,4156642	0,1832977	-	0,1494551	1,1651563	2,7424989	0,4441962	0,000611	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,1068286	0,0595381	0,1739607	2,0334623	2,2572455	0,7885397	1,9821454	0,9762639	0,6328895	0,0412112
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,2563492	0,0403737	0,0448954	0,026213	0,5259895	2,210725	1,769649	4,8298683	0,92745	0,5299963

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 3: Hollanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0844154	0,1445239	0,2108169	0,1037546	0,1746806	0,134113	0,1399656	0,133073	0,1860489	0,1521273
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,6259693	0,0013613	0,0419746	2,0965789	0,1790888	0,2444528	0,0583328	0,02762	0,1361342	2,2500292
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	0,5859609	0,4443545	0,3934533	0,3394785	0,3513267	0,1936583	0,3311629	0,4190322	0,8410896	1,0617943
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,417763	0,4797207	0,3695683	0,2724683	0,3325612	0,3903792	0,3943561	0,4085699	0,3428388	0,3534422
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	37,764226	42,183879	-	2,3318952	-	-	-	-	5,3554546	0,0001144
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,025059	0,0706639	0,0422884	0,0829657	0,1332085	0,0691431	0,4092891	0,1533616	0,0615786	0,0589638
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,45111481	0,7420364	0,1361184	0,4373842	0,1554978	1,277054	0,2368643	0,2056046	0,2477065	0,6677397
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,3431217	2,1425559	3,7721409	2,2672015	1,1154726	1,4023453	0,8893504	2,0601669	3,730092	1,8763013
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,1009187	0,1751542	0,1315592	0,3332042	0,6078712	0,274564	0,3310914	0,120724	0,3875515	0,3130473
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	2,0558218	1,8988089	0,5339466	0,5738338	2,2048846	-	-	0,1508098	0,0005212	1,0503426
51	Binek otomobilleri	-	0,0115316	4,8770464	-	0,1655326	-	0,4625544	0,1461075	-	0,0074826
61	Dayanıklı tüketim malları	5,1451876	5,573846	2,3311805	1,8551851	3,6720089	4,0447304	1,4988938	1,2887467	1,6108051	1,963801
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	62,101481	45,003145	65,204047	83,154586	79,511525	75,614408	33,404482	26,44437	22,178679	19,27991
63	Dayaniksız tüketim malları	6,5805628	5,6028818	5,0847062	4,4599872	4,1917725	4,9662204	4,7172157	4,3540239	4,5955467	4,4217491
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	482,00113	387,02189	71,490835	613,82692	510,14855	39,529573	74,757161	101,16816	90,385172	105,39989
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	0,9885423	7,7247371	6,0117926	6,9504636	7,5242895	3,5303806	5,0026756	6,3152869	5,0345299	3,8006617
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	0,000249	27,748707
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	4,0562119	2,4419283	0,4459235	10,311627	2,0792268	6,7962542	1,4538024	2,9557507	2,8836786	7,6469996
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	-	-	-	-	-	0,5478513	0,2430478	0,1894561	0,2158084	0,1256969

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 4: Hollanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,1504931	0,1928503	0,2267489	0,4665342	0,2883561	0,4699151	0,319359	0,3037231	0,3834019	0,2047438
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,2310625	1,2592917	0,9247199	0,4640595	0,4251646	0,7188156	0,4894004	0,8560726	1,126395	2,5386272
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	0,858333	0,8260455	0,4503937	0,2641499	0,3614548	0,3834901	0,6524321	0,3928699	0,2590148	0,4212386
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,4204558	0,3111863	0,2991851	0,2943164	0,3309463	0,2393921	0,3324045	0,4051127	0,4809923	0,3628292
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	20,481771	0,0171263	-	-	-	17,375212	-	-	-	0,2352685
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,1335459	0,1120324	0,1026545	0,2161058	0,1946155	0,264041	0,3055908	0,4244477	0,5772604	0,2882959
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	1,1761763	0,9904817	0,3607498	1,7281453	1,2737042	0,7714559	1,52628	1,1521344	1,346472	0,3468683
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	1,2579084	4,1729682	0,6048929	4,8784561	0,5332212	1,7658046	5,2107114	2,107575	0,9940617	0,1741279
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,9067794	0,1682974	0,1661346	0,1071156	0,1973185	0,190454	0,0688066	0,0980105	1,0502904	0,2306471
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0007117	3,8211731	0,0052627	8,973E-06	0,1648473	0,6645707	0,00487	0,1829945	0,1800595	0,0818054
51	Binek otomobilleri	0,0056845	0,4600257	1,0273236	1,9897771	2,6919971	6,1086395	10,318976	12,342123	9,7839111	6,3891358
61	Dayanıklı tüketim malları	0,6256399	2,8732615	6,9625067	8,1088754	10,489168	13,560575	10,358379	6,853813	5,1680174	11,420277
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	23,362476	26,505272	28,490993	30,933709	28,78812	30,04604	22,221265	33,359204	32,779614	7,6319419
63	Dayaniksız tüketim malları	4,8118134	5,6439337	5,7354288	6,3701339	4,8115145	4,158484	3,9309185	4,844137	5,4866555	0,7204271
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	187,63125	189,22321	26,686263	90,713585	118,30704	117,83518	111,27648	45,455081	78,361069	43,901934
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	3,5515322	2,770521	3,0292017	2,6686903	2,0166191	2,0759377	1,8768235	2,113925	1,9328995	4,0902879
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	46,277719	-	21,583326	25,433592	22,545652	12,144751	17,520928	-	-	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	31,948666	31,160596	26,283636	24,380157	53,817831	38,616069	45,613688	29,123375	34,535301	0,0412112
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,129629	0,226363	0,2987158	0,0894978	0,2444422	0,8426095	0,9905058	3,3555822	18,447836	0,5299963

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 5: Almanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0362599	0,0340679	0,0461209	0,04515	0,0591539	0,056066	0,0589184	0,0729181	0,0784684	0,0904867
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,0007429	0,5167508	0,0471191	0,1655529	0,3511898	0,416573	0,1755991	0,2579921	0,2706734	0,6238792
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	5,1099702	1,9311747	0,9826643	0,5655149	0,4085217	0,4075528	1,2135236	1,4006427	2,0125119	3,4394902
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,3000176	0,3208439	0,3532935	0,3169192	0,3209735	0,3446065	0,3899357	0,3957322	0,3963135	0,347505
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	0,0100215	-	0,0008163	0,0002078	-	0,0019247
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0476833	0,0416988	0,0959572	0,0777658	0,1028868	0,1078747	0,1593314	0,1324407	0,1325308	0,1405747
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,163939	0,1714945	0,2087895	0,2064648	0,4978302	0,468882	0,4787563	0,4098008	0,606116	0,7791243
111	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,1826851	0,3803075	0,8091868	0,2402998	0,2982864	0,0592298	0,1381142	0,6575806	0,4850912	0,2885728
121	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	2,8234845	1,5061215	2,6144015	3,4138004	3,7045849	1,6911112	3,8436825	7,8279113	3,7139315	1,5629967
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0018583	0,1924936	0,0088747	0,0043797	0,0505345	0,0481513	0,0472112	0,0364379	0,0319827	0,1565388
51	Binak otomobilleri	0,0001693	0,0333002	0,0455004	0,0013114	0,0040907	0,0006775	0,0029465	0,0002914	0,0003603	0,7308776
61	Dayanıklı tüketim malları	3,6851329	3,8689099	3,9931079	4,2838977	3,7757928	3,689385	2,8425344	3,2345367	3,6288268	2,8080453
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	56,920871	46,746422	47,897623	48,142299	40,547662	37,467024	26,619291	27,766339	27,444474	22,712559
63	Dayanıklı tüketim malları	7,1314379	6,5058643	7,6494503	5,223956	6,044811	7,6209054	8,7310607	7,53421	6,7562915	4,2934816
112	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	883,83042	415,28047	152,80472	200,24333	1254,0435	740,33524	128,93123	652,65345	243,00599	129,59111
122	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	3,2173359	3,8321328	4,3768903	4,3566096	6,2648818	2,6032835	6,2999437	11,12349	6,5446416	5,2958807
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	-	-	0,0181179	-	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,0031217	0,0352127	0,1146621	0,1550845	0,8768831	1,0148481	0,4840056	2,6181031	1,4672868	0,4838109
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,0407556	-	0,171811	0,2621396	1,067887	0,6476078	0,1155115	0,1204754	0,0783676	0,0054777

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 6: Almanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0914335	0,0757292	0,0828488	0,1004197	0,1118787	0,1231944	0,127806	0,1329997	0,1541651	0,1609728
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,2510135	0,3378775	0,4214338	0,7303333	0,4762433	1,0094548	1,02636	1,720173	1,2801865	1,06103
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	2,9818616	1,6898187	1,4687821	1,2190846	1,2056655	0,7508821	1,5594666	1,2913768	0,7930014	0,9333047
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,4294717	0,3973601	0,3583477	0,351452	0,3943495	0,4017352	0,443838	0,5020461	0,5597914	0,542684
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	0,0007184	0,0006011	-	-	-	0,0005301	0,0002521	0,005102	0,0002417	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,1606156	0,1392369	0,1512655	0,1827434	0,2340458	0,316358	0,3647981	0,4612831	0,4867781	0,3703806
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,7452573	0,9719172	1,1090654	0,9684691	0,9133192	0,7863281	0,8986573	1,0199391	0,9255326	1,1251937
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,2269952	0,5356423	0,2031032	0,132787	0,5513798	0,4716674	1,9970517	0,3378796	0,2855202	0,1256378
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	2,0021009	3,6835752	1,5953072	1,4952584	2,4047835	5,1340678	3,6848035	4,5113141	2,9418178	3,3836361
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,214126	0,0407821	0,033994	0,0308725	0,027779	0,0303338	0,0278912	1,2621833	1,7300447	1,754416
51	Biniek otomobilleri	0,3233824	1,6840623	1,0394976	0,5796975	0,6504483	0,5717495	0,6715418	0,6233131	0,7275206	0,3198572
61	Dayanıklı tüketim malları	2,8847275	4,1403702	7,7940722	10,322762	9,1494626	8,5118256	7,4440526	3,809509	4,0491679	4,0179263
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	25,549324	25,360105	28,03297	29,195611	31,760939	28,524869	23,358397	24,022478	21,134781	24,686523
63	Dayaniksız tüketim malları	5,0542882	3,4479915	3,5996893	4,1246687	3,7048506	3,3892233	3,4890868	2,8039209	2,2261061	2,0142268
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	165,53204	155,68882	53,101268	130,01781	93,551262	45,739621	64,954447	88,819411	94,83233	77,431278
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	5,444146	5,3128134	5,9803896	6,4099587	6,9670569	7,5259968	6,0644948	6,1061081	6,7832833	5,7348667
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	0,0016219	0,0148326	-	-	0,0080079	0,0054746	-	-	0,0008934	0,0004394
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,2795474	0,4644082	0,5133558	1,0550509	1,3346741	0,6278297	0,2429943	0,393245	0,2143003	0,0839966
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,1367871	0,013013	0,015935	0,1623808	0,1991804	0,2273962	0,1909496	0,3905184	0,7405244	1,6420342

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 7: İtalya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0310193	0,0239563	0,0414781	0,0483661	0,0413088	0,0523671	0,0688296	0,0910296	0,0856843	0,1162529
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,087536	0,2153567	1,4019498	2,8170402	0,4749257	3,4693434	4,8050636	1,5339228	1,4501668	0,7072026
21	Sanayi için işlem görmemiş hammadde	13,719001	26,258917	8,7537569	14,882482	7,5108874	8,2253637	10,895402	7,6117282	5,3983686	5,0974334
22	Sanayi için işlem görmüş hammadde	1,1304026	0,9972213	0,8850348	0,8510239	1,1473186	0,9312064	0,9656321	1,2294875	1,2854784	1,1503192
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	9,5932967	-	-	15,052648	0,0003329	45,318538	-	4,987341
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0378533	0,0360036	0,0579878	0,0824224	0,0976818	0,1189621	0,2291993	0,2188976	0,2169898	0,2239148
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,2529127	0,2495145	0,4057197	0,4983199	0,6889772	0,392873	0,487975	0,6725517	0,9803125	0,9856103
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	39,754854	30,097041	9,7629177	5,1043238	18,866364	0,9867271	7,9758548	5,4873236	108,95626	62,314881
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammadde	0,6308555	0,3239258	0,3417201	0,2324299	0,2692002	1,2673244	0,7464129	0,1355744	0,0395967	0,5126478
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	4,5406347	5,3056292	25,501245	4,0674634	6,3650433	8,0641107	4,9468458	2,8464761	2,3304588	3,4611794
51	Binek otomobilleri	0,0002873	3,7418211	3,1340686	-	0,0055986	41,489474	18,474405	0,6144481	0,3230819	3,3286814
61	Dayanıklı tüketim malları	2,2972323	2,979179	2,0643733	1,6543513	1,3756433	0,6242996	0,4260933	0,5346409	0,7838807	0,9931951
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	5,9945237	7,2324714	8,0954568	6,5745046	4,616209	2,6988893	1,6794132	2,4233191	2,202952	2,03726
63	Dayaniksız tüketim malları	2,5974873	3,5805045	5,0278814	3,6495288	2,5464358	2,2374928	1,5951503	1,5852779	1,8510878	1,2883981
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	484,68021	1208,1353	829,32511	514,98958	587,63512	288,08674	452,84178	724,08317	294,75184	90,94578
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	1,5921325	6,8224089	3,2387992	7,6302967	6,8161235	10,367165	16,215896	10,738319	6,4955344	6,1294721
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	647,69848	0,073775	-	-	0,5112358	1,1735052	3,8480496	1,9383439	4,3993783	1,5962416
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,5827745	4,2360109	3,7751319	3,7780705	1,1637043	4,0749323	2,1626259	5,9740747	2,6745122	1,4908149
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,9576872	0,0761749	-	-	0,0026381	-	0,0325693	5,1443645	0,2309374	0,0153056

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 8: İtalya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,128019	0,0973918	0,1223634	0,17083	0,1261785	0,1012099	0,0668375	0,0760246	0,0922817	0,1031305
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	1,5630105	24,913069	22,40728	5,3925077	5,1701511	6,6164255	10,424618	9,3907217	6,4127351	4,8699413
21	Sanayi için işlem görmemiş hammadde	5,3836582	5,1747999	3,0129125	4,8122314	3,7710237	2,6849397	2,460125	2,1509659	2,2364555	2,2446947
22	Sanayi için işlem görmüş hammadde	1,3300657	1,0766202	0,865295	0,9230208	0,8689245	0,6862252	0,7462498	0,71493	0,7448909	0,6982578
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	0,0009153	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,2104791	0,1767288	0,2457768	0,2960008	0,2287936	0,273838	0,283569	0,3209967	0,4137126	0,3482112
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,660386	0,7104594	0,8427845	0,6958745	0,6086515	0,676276	0,655396	0,9118306	0,9631265	0,823116
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammadde	45,504581	73,730156	20,538589	15,333963	10,139103	43,324959	80,780263	18,100545	1,3949165	4,5309759
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammadde	2,2441372	4,4303857	8,8222531	3,3715509	2,1034813	1,0863753	0,9359064	0,3779649	1,0127561	1,680669
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,7304738	1,0435707	1,8412882	0,6458518	1,3953687	1,455143	2,1573332	2,5308236	1,5170715	0,724324
51	Binek otomobilleri	2,1209998	17,575824	43,210098	4,1310986	7,2562381	13,651653	7,6467154	9,8372099	11,755236	12,903539
61	Dayanıklı tüketim malları	1,2453878	1,3605542	2,2734082	3,0275221	2,9213986	2,6162946	1,7627351	1,305848	1,1921774	2,076686
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	2,2020971	1,7199639	2,1009415	2,1868921	2,197845	2,0849973	1,9299123	2,1448558	2,1278626	2,5572843
63	Dayaniksız tüketim malları	1,6224267	1,0473122	1,119664	1,326864	1,0780049	0,9791742	0,9944546	1,0608118	1,0651632	0,8791862
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	125,21628	234,61997	223,67497	286,35733	330,04385	215,29897	51,988466	107,08597	78,155883	80,604881
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	1,9234067	10,479187	4,0280778	5,6085552	3,945713	6,2419849	4,0761407	2,2804459	1,2635756	1,8514792
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	40,507126	31,616796	33,03517	5,5722767	2,2208211	2,555894	2,1039645	9,1933159	0,219184	0,0001203
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,9208154	3,9749316	5,9945481	4,8355328	6,4586854	3,3728648	1,8002431	5,4792327	5,8847873	0,4398786
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,0230981	0,211351	0,0086056	0,6658771	0,1757445	1,145776	0,6397334	0,2914022	0,2106672	4,5806537

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 9: İngiltere ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,1840507	0,1440504	0,0678893	0,0405448	0,0740191	0,0549215	0,0787568	0,0690894	0,0919197	0,0687211
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,2076436	0,0653745	0,0700241	0,1169871	0,140439	0,2392193	0,2126478	1,3334718	7,4645362	6,3540329
21	Sanayi için işlem görmemiş hammadde	1,0919137	0,6610796	0,4833196	0,7983354	0,315718	0,2786002	0,3023086	0,3040703	0,2643816	0,7165344
22	Sanayi için işlem görmüş hammadde	0,7325596	0,7064675	0,6221746	0,6491902	0,9142779	1,0953297	1,1437514	1,1069414	1,0137414	1,0192178
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	1,5138734	-	0,013478	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0891235	0,0844187	0,0940525	0,102696	0,1345772	0,1624851	0,3140099	0,2309783	0,2006172	0,2483257
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,200887	0,3165859	0,264404	0,3058068	0,4135278	0,4171609	0,4721734	0,3269901	0,3466587	0,5000858
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,1242434	0,1056044	0,9252496	0,1558306	0,1813733	0,2213989	0,2180679	0,9028733	0,3440873	0,0338464
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	1,9844266	29,107984	3,9311177	5,2140658	12,585375	5,3401071	1,1131365	8,0621905	5,2368194	2,6081823
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	1,0411068	0,6394956	0,2093381	0,0013697	0,5596387	3,3033108	1,7097706	0,0003154	0,0038858	0,0185305
51	Binek otomobilleri	0,0162164	-	0,0016994	0,0046702	0,0040773	0,0065788	0,0010318	0,000811	0,0016375	0,0007929
61	Dayanıklı tüketim malları	9,7278067	14,409431	6,1262121	7,9360968	8,1922054	9,2786628	4,3030634	4,9321311	11,882744	9,4851902
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	31,398439	23,493404	29,724107	26,118155	26,923138	18,844123	10,268842	10,71258	12,366542	11,45244
63	Dayaniksız tüketim malları	3,1408515	3,870806	4,7067541	4,4290436	2,4799713	2,4328703	2,5785601	2,3813048	1,9933633	1,6515004
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	306,22285	220,19828	210,85115	233,73035	226,59244	200,14344	385,19625	400,20456	199,68803	168,84386
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	1,9316467	3,4495828	3,7376975	8,0790575	6,1710061	2,0757419	3,2528145	6,6703266	5,0181783	3,7620617
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	-	0,0157261	-	-	0,2567708
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,2725955	0,2297162	0,6468911	0,8101503	0,3680166	0,4994143	0,2040931	1,5332316	0,2058547	0,9850438
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,5981899	0,0069307	0,0114246	0,004573	-	0,0024659	0,0139835	0,0021107	0,0012522	0,0147418

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 10: İngiltere ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0603526	0,1110428	0,1201918	0,2835035	0,2693801	0,26111904	0,2526483	0,3328515	0,414117	0,3494775
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	1,0186975	9,2911397	9,1227262	135,47573	268,2347	98,578633	20,65655	55,659651	46,796809	32,967241
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	0,3725618	0,2980971	0,1405291	0,0972312	0,1401225	0,13999	0,0797423	0,0610679	0,0625712	0,0948391
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	1,021011	0,5729656	0,5486859	0,4996213	0,5454902	0,5691741	0,7496527	0,8650518	0,7950651	0,5791617
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	0,0004995	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,1654578	0,1740225	0,1369843	0,2449388	0,2670691	0,3672528	0,4068988	0,5067634	0,4818043	0,2886224
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,3950207	0,4421328	0,2265167	0,224842	0,1564705	0,2335365	0,2623998	0,2849599	0,3324806	0,3005315
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,0758226	0,0450685	0,08415	0,0670277	0,1792985	0,1493723	0,0815882	0,7451049	0,121588	0,0944423
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,8606045	1,1663152	4,9587921	3,3527554	3,8839698	3,3419437	0,7626019	0,481154	0,4428396	0,5559704
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0101833	0,0148563	0,0046274	0,0442204	0,0004829	0,0063214	0,0973051	1,5525934	7,7375184	5,6415054
51	Binek otomobilleri	0,0016227	0,2481633	0,1723929	0,0696463	0,3597743	0,368568	0,2752514	0,5294567	0,4022385	0,3204564
61	Dayanıklı tüketim malları	13,605605	12,696703	18,822943	32,61459	37,101861	24,407096	30,641933	10,696798	12,084243	23,442222
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	14,752176	17,593523	18,822345	21,055318	22,5359	20,911494	17,422211	19,558305	15,791835	16,228827
63	Dayaniksız tüketim malları	2,1886048	1,7203153	1,6561032	1,8622977	1,4762129	1,8267467	1,8504702	1,5478258	1,1132385	1,1578466
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	143,2014	41,556746	25,031141	22,46161	34,061799	28,162169	41,60689	26,281612	18,946826	21,865273
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	3,506306	3,1410764	3,4160797	4,0006245	4,3906959	4,4027628	3,7416026	2,3995963	2,4307704	1,4112413
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	0,0002522	-	0,0044887	-	3,4781281	0,0003941	0,598707	0,0022858	0,0010306	0,0009728
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,2545378	4,0036842	0,9896003	5,6235944	8,2604362	9,3859633	1,0673857	2,2975134	3,0712629	0,4942316
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,0074652	0,0179245	0,092035	0,1606541	0,4158471	0,1252322	0,196848	0,2970108	0,4188488	1,140332

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 11: İrlanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,006125	0,0760627	0,137186	0,0644912	0,0941767	0,2041799	0,5229753	0,1446509	0,346037	0,1892574
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	-	-	-	-	0,000161	-	-	648,77851	-	-
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	0,4461361	1,3551038	0,1873097	0,2023326	0,3868122	0,3608914	0,2990121	0,248485	0,3844918	1,9663757
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	1,6076788	0,5895766	0,5177359	0,6441472	1,3042738	1,622158	0,896924	0,8887264	0,8277702	0,5140419
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0260538	0,0221905	0,0249459	0,018039	0,0907456	0,0973784	0,5371744	1,0651077	1,644463	0,4079614
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	4,4530385	0,5227116	3,2447406	7,9912243	164,60296	84,670333	6,196847	9,62033	10,187346	3,4825749
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,7230023	-	-	33,718758	31,463118	12,635661	-	-	-	-
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	392,7128	414,84338	17,118685	-	-	-	286,93719	256,63444	3,0719342	2,5204199
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	-	-	-	3,9080492	6,1884639	13,880032	-	-	-	-
51	Biniek otomobilleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
61	Dayanıklı tüketim malları	1,646987	3,2780473	9,1359573	6,4702591	7,1840085	2,7570333	4,5231574	4,3497664	17,168408	36,302934
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	34,533372	12,627693	9,7128826	0,4877915	0,571371	0,3728148	6,1052447	6,8723275	2,3079744	1,50606
63	Dayaniksız tüketim malları	0,7595259	0,48029	0,5914936	-	344,40713	524,03151	0,62521	0,7734272	0,8071886	0,6439092
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	-	1849,7748	-	0,9308854	1,9212759	2,3996833	465,23044	686,35837	1522,447	290,51266
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	0,0611642	0,0498763	3,6686058	-	-	15,984114	0,5061145	3,4451102	1,9196908	1,5757681
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 12: İrlanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,1467343	0,227738	0,1779095	0,1355411	0,1504164	0,225096	0,1527925	0,22406099	0,2997195	0,3861383
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	2,1440491	-	-	54014,37	5,1105171	1110,4053	3137,4477	172,786611	5287,2093	-
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	0,2330037	0,1404673	0,0897086	0,1068169	0,2569087	0,142632	0,1364033	0,18011826	1,8549824	2,3312584
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,6379483	0,5467645	0,6552904	0,6109511	0,7711928	0,6209806	1,0536991	0,89587909	0,7369698	0,8076228
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,2195422	0,5560896	0,4816231	0,4212183	0,3235453	0,4272522	0,3527124	0,19749495	0,2250092	0,4363897
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	1,9023918	7,6008054	24,048932	12,014734	1,2375824	2,3543899	2,2564031	10,462753	29,729142	48,457206
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,7533967	1,505126	1,4880092	0,78762	0,3728952	0,4898776	0,8145317	6,40670164	4,9587457	1,1390608
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0056185	0,1744884	0,0338736	0,0580032	-	0,5036632	16,822915	44,6787262	58,612979	1386,5438
51	Binek otomobilleri	-	19,431237	414,93175	-	-	-	-	-	-	-
61	Dayanıklı tüketim malları	40,035899	2,6961803	18,83372	14,632405	4,7516672	3,5069159	3,0402794	4,04111957	4,0053153	7,6228686
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	0,816635	0,6612886	4,6514904	5,244754	3,6774155	4,7690064	4,177262	13,0313751	9,1298629	17,056556
63	Dayaniksız tüketim malları	0,6240399	496,40103	0,7389375	0,8511738	0,7696428	0,683477	0,517809	0,41187166	0,2613212	0,4574138
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	-	0,1902131	630,88103	1755,6844	441,00669	905,57353	316,92377	263,477837	142,90108	1834,3794
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	1,4150068	-	0,1186415	0,1277037	0,1193359	0,0519532	0,045041	0,05141824	0,2019013	0,2403529
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	0,360131	-	-	-	-	-	-	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	-	-	-	-	34,984387	11,970575	1,5029873	-	-	-
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	-	-	0	-	-	-	0,0233487	0,89143171	0,8902049	19,27577

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 13: Danimarka ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,034001	0,0554138	0,0422865	0,0163389	0,0715347	0,1393726	0,059001	0,1329767	0,0727149	0,071106
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	-	-	0,0286322	150,48469	4,654462	0,050386	6,3485424	0,0175432	1,0369952	189,15509
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	19,309233	4,5119509	10,213167	13,608484	8,130443	2,3645695	1,1304563	0,9700376	0,7896589	1,5201613
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,6091645	0,5420517	0,6967031	0,5850887	0,6095223	0,6417714	0,5020749	0,5911028	0,5733021	0,5034911
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0036465	0,011231	0,0051225	0,0783359	0,0400153	0,0364482	-	0,0482837	0,0453415	0,0598141
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,2725443	0,0374751	0,0283134	0,0605919	1,4088676	0,6063616	0,0752529	0,5316415	0,4962604	0,6605987
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,1173911	0,9778465	3,2193798	4,4413179	3,6693376	0,7360715	0,28878	0,695473	2,9242791	2,1605287
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	1,4027692	1,6054733	0,216434	0,1302487	0,5361785	0,1514618	2,1640623	0,1822824	0,1247354	0,0561427
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	-	0,0144217	-	-	-	0,0002629	0,1536536	-	0,0336288	0,0114647
51	Binek otomobilleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
61	Dayanıklı tüketim malları	0,6237953	1,0585868	0,7615225	1,0625384	4,7498931	8,6431425	4,462648	3,9039538	3,9896834	3,4028183
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	13,974747	20,488745	10,11078	10,108539	12,917532	34,153763	26,125946	20,066697	33,820337	28,659638
63	Dayaniksız tüketim malları	9,2270654	8,690162	7,1914727	6,5329953	1,9552487	3,3531392	1,6847799	1,2738428	1,4398625	1,4290406
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	658,03103	181,80634	69,463268	19,082068	66,26449	1169,3895	1678,2422	29,642188	59,244348	14,624742
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	2,8076379	1,4380874	0,5737764	0,4198338	0,6865977	0,5435053	1,0006868	2,1283678	1,2032931	2,0172608
321	Motor benzin ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	-	-	-	0,0018113	0,1759424	1,9127818	2,6886368	4,3596582	1,411317	11,31481
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	-	-	-	8,8346426	0,1355616	-	1,5065574	0,7904976	-	-

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 14: Danimarka ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0677599	0,0710667	0,0848813	0,0526244	0,0657808	0,0551586	0,0955195	0,068644	0,1181632	0,0845963
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	571,61156	0,5804377	1,3098541	131,35214	8,714336	65,500583	510,01979	30,926153	1759,4238	-
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	2,0502279	1,515058	0,3126851	0,3057381	0,4314649	0,6046058	0,2068208	0,0362869	0,0314565	0,0501441
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,5670843	0,5230591	0,3459924	0,3626329	0,3024221	0,3974613	0,3913875	0,5217789	0,8054158	0,587112
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,2543389	0,1989656	0,1027022	0,0652228	0,0654396	0,0760323	0,0582534	0,0755065	0,1270574	0,1217132
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,3491362	0,2886553	0,2714304	0,2103582	0,1332613	0,0908016	0,0886591	0,0790902	0,1566407	0,3970928
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,8135883	0,2628607	4,2183294	0,0814382	1,7420384	9,6708677	0,0883968	66,605035	193,54345	19,250881
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,0734169	0,0540587	0,1735942	0,3366706	0,0431614	0,0757977	0,0596928	0,1252246	0,3206044	0,5981528
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0994918	1,4907642	1,6734764	-	4,3493512	-	0,2569392	42,20078	0,503006	2,970692
51	Biniek otomobilleri	-	82,151288	-	76,552688	-	516,3365	1614,9404	10006,399	-	498,24063
61	Dayanıklı tüketim malları	5,5457068	12,86847	14,189991	11,118169	6,9807182	4,9283015	2,0886786	3,6437348	3,4119283	4,5667264
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	31,69196	35,367929	55,782591	50,932142	36,305062	24,464376	20,549837	26,87722	32,263209	31,353899
63	Dayaniksız tüketim malları	0,9780432	0,6356503	0,7715327	0,7975334	0,7472724	1,0641207	0,847517	1,1077739	1,7406148	1,5338083
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	31,52616	23,489992	17,685981	22,639954	127,3025	70,123605	12,396604	26,473726	39,085017	22,18165
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	0,9984835	1,4428117	1,5911785	1,4944077	0,9408051	1,4702178	2,3299456	3,3687472	2,2099138	3,3739938
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	4,286452	0,7351944
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,135073	0,183558	0,420587	0,1805031	0,9433632	0,8227688	0,0707066	0,1764656	-	0,4672248
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,000136	0,0004071	0,0290913	0,3101109	1,2485164	8,4264368	1,7765885	22,413011	8,0812682	31,762575

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 15: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	3,0057295	1,339625	0,3916279	0,5859871	0,8736654	0,6574769	1,5428862	0,9058204	0,9056495	1,126098
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	-	0,1509306	0,0192784	9,4476697	0,5452496	0,1685048	#SAYI/0!	43,46057	0,0365964	0,088839
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	0,3109454	0,3811204	0,0975775	0,0719426	0,0660777	0,0938052	0,0792109	0,1162416	0,1727215	0,1285988
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	1,4844693	0,8607693	1,0450254	1,127635	1,4079812	1,1113618	1,1896772	1,9040701	1,7438848	2,267237
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	2,6746394	1,8982635	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	2,5149673	1,0164039	2,4927387	1,9126401	1,4412521	6,0160981	1,7791617	3,8915092	1,5381032	1,9597031
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	2,0949513	12,658675	1,8812044	2,8521994	11,765036	66,595244	23,87192	0,2389407	27,346938	63,319826
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	1,6265783	0,8444992	0,3759774	0,6561952	1,4644445	0,2059519	0,2106009	0,1000675	0,7967615	0,1011957
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,3733993	0,3743719	49,883409	-	2673,1991	15,87671	216,40295	10,247038	0,5133329	0,8766586
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,6872507	1,1182509	2,0197413	1,3419072	1,5338905	1,0854128	1,0351101	-	1,0542732	0,681636
51	Binek otomobilleri	5,4752414	-	1,2698789	-	-	1,3285529	-	6,5194117	-	0,0234154
61	Dayanıklı tüketim malları	21,772274	1,7035989	1,9681708	1,3366994	1,5835551	4,7249371	4,2715869	6,0480352	8,6702422	3,4954453
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	4,2262858	6,0785908	8,0439778	31,044096	20,599726	17,037549	7,3305599	0,1816817	6,061187	9,6356579
63	Dayaniksız tüketim malları	0,1772457	0,1705345	0,1526022	0,7603499	2,40488	3,7390131	0,4868786	20,568421	0,8433283	1,1491563
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	25,14595	22,0272	47,59775	11,057611	19,522194	19,291215	15,295299	4,380135	7,8146039	11,75489
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	0,5960029	46,694121	2,0397253	7,7002565	23,949324	22,170493	5,9497199	-	8,9581303	16,662253
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	0,1819553	-	-	-	-	-	0,932462	-	0,1543984	0,0983919
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	-	12,275425	12,776663	25,770402	81,945773	3,3659962	36,732858	0,0599878	91,547236	39,944171
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	-	-	-	-	1,8267402	-	-	-	0,0073576	-

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 16: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,9771064	2,4913575	1,8687621	1,2058976	1,2167552	3,3382468	2,6352751	1,8992288	2,5608873	2,1012614
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	556,23863	36,352232	-	124,12885	85,794392	175,80721	31,9782	21,049857	13,656993	72925,643
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	0,1238074	0,0822989	0,0889825	0,0712501	0,0587623	0,0955496	0,1171762	0,1362676	0,1496625	0,0878606
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	2,6652743	2,31113036	1,167333	1,1062461	1,2249347	1,1436718	1,2625849	0,9879873	1,0225944	1,4134379
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	72,12546	-	-	3318,3477	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	5,0158763	2,4894275	2,2706068	1,1186084	1,0363059	0,9565286	1,0018302	0,7647485	0,8446513	0,7456618
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	27,317099	65,000161	15,268087	29,387312	29,28366	8,5486082	4,38727	4,1301705	7,0211612	6,2567645
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,0616934	0,2651627	1,2409756	3,2810338	0,2301262	0,3311174	0,5442993	1,1637783	0,0885449	0,0717212
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,5111723	0,5087849	1,2847219	0,3240387	0,1625598	0,7502778	0,736897	1,4765851	0,2489259	2,691051
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0324401	0,0555206	1,3122289	0,1528576	0,0774685	0,0821034	0,4405785	0,553098	0,2847859	0,0518486
51	Binak otomobilleri	-	138,81563	-	1648,1797	25127,221	119,7471	-	-	-	2681,8633
61	Dayanıklı tüketim malları	6,210277	5,9525193	8,8106296	14,046953	14,659693	20,071306	17,396056	10,997353	8,0031258	10,669061
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	6,1105313	4,2045325	3,9397485	3,4208069	6,0129554	8,8198465	8,5513867	6,0055836	7,1891743	11,179425
63	Dayaniksiz tüketim malları	1,519537	1,0543221	1,4146006	1,7173743	1,3880837	1,2869523	1,6827228	1,7033328	1,808707	2,1687485
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	13,571976	14,721335	18,129974	30,851261	20,281203	10,321814	6,030762	3,7126343	10,056717	9,8085917
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	18,464321	17,752866	11,856755	14,030987	10,846199	4,5394906	6,9888075	1,4440133	1,4244368	3,2293544
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	0,1702599	0,3194463	0,2458235	-	-	0,1674071	-	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	6,9096217	2,9156926	3,3709265	18,214907	8,2411604	14,133158	50,61698	12,836388	92,789231	701,86726
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,4826902	0,0407426	15,302339	88,328551	81,539137	6,6749314	5,5218028	4,5227755	5,9166411	5,5763159

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 17: Portekiz ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0556275	0,108121	0,2780315	0,1847929	0,1721437	1,1862269	0,3809707	0,3764927	0,0898139	0,5271474
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	-	-	-	0,4837079	1054,5362	0,0847827	14,631597	-	0,1485789	0,2533701
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	16,102065	26,277159	-	4,1588026	44,63719	0,531309	3,3956999	18,360028	11,643506	2,8606723
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,3167171	0,2042631	10,275484	0,1213698	0,3172488	0,7684097	0,6492759	1,0041949	1,506116	1,1716917
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0586724	0,0166733	0,3417373	0,5619881	0,3966299	0,2025226	0,1104174	0,1206943	0,0917987	0,0872894
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	1,9783097	5,1312586	0,8217138	3,4006055	4,1102266	10,381318	4,6387693	2,9949727	1,6256105	2,4419042
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	-	-	8,2942906	-	31,808709	-	-	-	0,6621272	-
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	-	0,0287054	-	0,1035979	-	0,0059583	0,0063412	0,0095154	0,0110622	0,9727129
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	-	-	0,15718	-	-	0,7644483	-	-	-	-
51	Binek otomobilleri	-	-	59,522957	-	-	-	-	-	-	-
61	Dayanıklı tüketim malları	36,238169	21,600121	13,897732	719,36461	338,41362	67,207804	21,251231	71,623922	4,1825556	4,6500614
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	13,108587	5,1284886	3,9574734	7,7396352	12,590283	6,537775	3,0738892	1,0213888	0,9519572	0,5933399
63	Dayanaksız tüketim malları	5,0926332	0,6890609	-	0,4953732	1,7070165	1,6879197	2,1321411	1,0580234	1,4214632	0,9863488
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	-	-	1,1304527	-	-	6900,3171	-	-	124,62764	5,5808381
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	-	-	-	0,5870205	0,1118673	10,263349	1,1686729	91,937501	1,3080146	1,1559923
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	-	-	1,8564039	0,4159908	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	-	-	-	-	0,0185124	0,8328392	0,0072755	-	-	-
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1113802	0,000264

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 18: Portekiz ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,1394979	0,1013946	0,0806326	0,2663817	0,1509183	0,3412684	0,2750289	0,4522183	0,486714	0,6407076
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	-	53,292243	11,168843	-	1060,2465	1,385526	4,5711731	5,6745966	45,066726	139,44748
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	7,6751492	5,9646984	1,3319706	4,3954894	8,5990611	1,8931661	13,793726	9,9107816	7,1666552	5,2929451
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	0,8604784	0,8728606	0,9660492	0,7909311	0,95125	1,2045903	1,346318	1,1128634	0,8632656	0,9099987
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,1650388	0,0873826	0,0966792	0,1811104	0,2031863	0,1483603	0,1730925	0,1885378	0,2828613	0,2691881
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,5925791	0,9176419	0,6034367	0,2585314	0,1260997	0,276944	0,1864509	0,1570048	0,2180824	0,3199597
111	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	-	201,60471	-	-	-	-	-	-	-	-
121	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,9360741	0,0070567	0,0082975	0,0068371	0,0162268	0,0229064	0,0505454	0,3747042	0,1069567	0,9898418
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	-	1,6383043	0,7665712	0,3857023	2,121335	114,76728	285,96716	4204,3845	1,8160249	2,6621949
51	Binek otomobilleri	14,155839	-	39,848307	99,45336	133,57989	0,5854363	0,3239528	1,8055253	6,0432634	2,6450281
61	Dayanıklı tüketim malları	4,3420667	19,717624	41,125985	28,537017	46,100603	27,504615	15,822832	12,285368	8,8983908	12,996345
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	0,9887992	0,7668904	0,8794392	0,7947685	0,5417068	0,8210611	0,4127974	0,3887857	0,5490977	0,7254121
63	Dayaniksız tüketim malları	0,4392027	0,2380221	0,2454406	0,5455875	0,4501426	0,8461975	0,6365606	0,4004416	0,5471398	0,351185
112	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	2,9873453	1,4721665	6,3977176	11,615283	10,058625	28,67188	20,055083	39,107211	25,27342	33,333636
122	Esas yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	2,2246605	1,0374285	0,9582782	0,4389211	0,1531762	1,1713228	0,0399296	0,0463703	0,2838189	0,6664385
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	0,4826603	-	-	-	-	-	-	-	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	-	3,5011646	0,8028102	0,0578265	0,3331662	-	0,0133494	-	1,8825557	-
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,0173351	-	-	0,0995116	7,1988742	34,026626	9,1029461	0,0486437	0,8408732	0,1960326

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 19: İspanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0307824	0,0072643	0,023602	0,0310509	0,2402829	0,3666323	0,4579061	0,3720038	0,4314864	0,7170256
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	-	-	0,0184139	1,3061238	0,3362627	0,2231756	0,3254533	0,110037	0,1072593	0,8564467
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	36,364192	19,467931	13,099274	12,433068	4,6385924	3,2745649	4,3071345	2,991321	2,6936742	6,8794068
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	1,1498146	0,6514287	0,6798148	0,6195594	0,7484275	0,6665811	0,9677141	1,1061094	0,9872983	0,9961736
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	0,0269109	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0345422	0,0078348	0,0263487	0,0369691	0,037727	0,0375652	0,1302264	0,1166513	0,0954913	0,095427
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,3220134	0,8182578	0,4106004	0,5566644	0,6791366	0,7821605	0,1507771	0,8804176	1,9606606	0,534392
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,2275721	17,284099	170,65325	0,2955306	4,393656	42,555174	8,185892	1,7488236	8,7905088	7,6493478
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,0014086	0,0354211	0,0327671	0,1489082	0,2034531	0,006809	0,0749275	0,076263	0,0527465	0,0189631
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	-	-	-	2,3121446	0,2720905	-	1,8918138	0,0201585	0,008614	0,766626
51	Binék otomobilleri	-	17,071836	2,1479364	-	-	-	0,0037912	-	-	0,0001292
61	Dayanıklı tüketim malları	2,0201815	3,9719902	9,7838193	5,0597714	4,8706674	4,1968074	3,3464032	4,8387806	4,4113738	4,4595052
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	8,5037774	8,4461027	12,380841	10,994451	6,2027539	3,491783	4,0187181	4,1387857	2,7385962	3,0001499
63	Dayaniksız tüketim malları	1,2015099	1,9770557	2,822928	4,165925	3,5815783	2,2598478	2,7180841	2,4543224	1,5412437	1,1676296
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	239,7644	368,68319	249,91823	138,07889	653,56656	97,948444	282,79987	122,36406	66,668773	66,818057
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	0,9520652	1,7744794	1,4082263	2,2336166	2,5535943	6,2993276	4,7895923	2,9194775	3,7234713	3,7789619
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	-	0,0025758	-	-	0,6192813
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,0504612	-	-	1,4576901	-	2,2365543	0,5022739	5,4528591	1,3142752	0,231729
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,010341	0,0012458	-	-	-	-	-	0,0015438	0,0096702	0,0035793

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 20: İspanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,7712489	0,6226642	0,5314288	0,4272758	0,5057622	0,4321475	0,3328462	0,3020046	0,4745216	0,3782482
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,0715649	1,8830132	1,4030728	1,1008362	0,9714103	2,2795942	3,8373694	2,9325568	2,7113074	0,4278738
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	5,2998572	1,3556315	0,9889785	1,0696568	1,5018261	1,4285208	1,4392891	1,3207583	1,7694461	1,7896724
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	1,1335731	0,8707706	0,8268715	0,7939839	0,9892642	0,7987241	0,7597765	0,7723453	0,6011318	0,5388618
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,1065097	0,1215719	0,1187506	0,1747341	0,2005324	0,253697	0,2742469	0,2386879	0,25818	0,2572535
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,6270317	0,6881577	0,6888706	0,7426481	0,3369608	0,2237713	0,2356106	0,2486967	0,2722155	0,4730215
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	338,41367	27,4851	10,396931	14,929283	2,5951754	18,902453	10,928637	0,6022382	0,2597244	0,9644154
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,2431889	0,2514253	0,2114557	0,0727832	0,1790307	0,1874259	0,4619315	0,4964553	5,5026808	6,4350549
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0013535	0,2446095	0,0640039	0,0262687	0,4337241	2,2070631	12,529433	1,2496185	2,2400586	1,0933846
51	Binek otomobilleri	0,0100798	0,3467522	0,4827353	0,4551617	0,3652587	0,385311	0,4251234	0,712378	0,7103754	0,4175635
61	Dayanıklı tüketim malları	4,0834897	5,2167679	8,4697449	8,9738189	9,6098206	8,7027298	9,2316431	6,6468085	7,7570322	13,380071
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	5,1300358	4,2323543	3,7869897	4,5777789	7,2792329	10,144658	9,4809907	10,293068	11,031635	15,037447
63	Dayaniksız tüketim malları	2,344022	1,3118151	1,3314443	1,4345083	1,9564959	1,7144136	1,7068173	1,8051778	1,71617	2,2715445
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	54,662641	46,037069	26,004057	22,208705	42,769517	25,297302	52,414283	22,909362	17,330553	19,792534
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	1,5141288	3,0194748	0,9221728	1,6428736	1,2619135	3,1561827	1,0748705	1,2795397	1,2620483	1,4680884
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	1,2307938	7,1734123	12,289944	9,8287065	0,5206808	1,2587456	0,3236634	-	0,0001234	-
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,7623695	1,2071988	0,2367388	1,0919165	2,2909611	1,6808763	0,1559851	0,5713264	2,0575673	0,6072791
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,0121757	0,0271256	2,0748072	0,5832268	1,1269198	0,460517	0,459898	0,4527126	1,4008341	0,4689063

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 21: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	BEC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,0902625	0,0645083	0,0344037	0,0338613	0,0388113	0,0469463	0,0829932	0,0793664	0,0939344	0,125387
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,0246455	0,0270223	0,178123	0,0543454	0,1788137	0,0705705	0,1620343	0,4032698	0,0211339	0,0241085
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	1,1574355	2,5076582	1,3289006	1,1927642	1,2239953	1,182608	1,0243291	1,6118912	1,8835495	2,2276874
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	1,0330216	0,3968244	0,3724442	0,4155021	0,4923746	0,5079486	0,5391057	0,5013994	0,6160228	0,6193751
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0096832
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,0513052	0,0201377	0,065869	0,033044	0,0542178	0,0929581	0,1680161	0,1033445	0,0999879	0,1050649
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,9825091	0,1965735	0,1791977	0,2178887	0,3610943	0,4503705	0,8608227	0,6741558	0,7314346	0,3273324
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0,1376375	0,5261594	0,8822194	0,234582	0,9511631	0,2459968	0,3089418	0,1736313	0,4945272	0,4985865
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	0,0818699	0,9189928	0,5760611	0,5857068	0,4781895	0,1072388	0,4913515	0,7289724	0,4429319	0,3626003
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0004589	0,5635323	5,1467739	8,8166055	2,0238066	-	1,2941467	0,8120163	0,0021232	0,4165179
51	Binek otomobilleri	0,0158108	5,0884006	3,3469229	0,2560863	0,0077225	0,0526337	0,1221746	0,0345482	0,0495321	2,7196121
61	Dayanıklı tüketim malları	4,0481135	8,6888866	12,101121	14,140261	9,8006949	11,967297	6,1232698	5,0414107	3,7185938	3,5292459
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	37,299312	24,192628	22,020705	17,971722	16,89202	12,7847	10,823996	9,7399584	8,7191571	9,3433245
63	Dayaniksız tüketim malları	5,6157546	4,4160126	4,8583744	6,8676082	4,7189449	4,408499	4,1696549	3,7784123	3,4941888	2,5898245
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	2945,5585	487,93861	669,18248	1272,8199	1003,1617	156,63382	393,0655	735,26496	334,97831	124,6613
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	0,2098549	14,106011	6,3830708	9,2999892	9,7169818	1,4626103	1,0910685	2,7639099	4,2576786	3,5918943
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	-	-	-	-	-	0,8185042	0,2252224	0,7704553	0,3430004	0,0635101
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,050115	0,0892084	0,588252	0,1059278	4,8078138	0,2461273	0,7048666	0,4880885	0,0944345	0,0544791
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	-	-	-	-	-	-	0,0084947	0,2747896	0,0063196	0,0051298

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 22: Belçika – Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş BEC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	BEC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
41	Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	0,173011	0,1764949	0,1673149	0,2284757	0,3040598	0,274183	0,2818702	0,3152712	0,3203006	0,2047438
521	Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	0,0721995	0,8663218	1,6142946	0,9982273	0,4823684	0,9021599	0,4813699	1,2800571	1,9415926	2,5386272
21	Sanayi için işlem görmemiş hammadeler	0,8466371	0,9572832	0,8612742	0,8054041	1,0336979	1,6575369	1,1982715	0,7453126	0,9258422	0,4212386
22	Sanayi için işlem görmüş hammadeler	0,6930167	0,5616489	0,5049772	0,4472003	0,4546109	0,4010112	0,4419286	0,4222642	0,4244823	0,3628292
31	İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2352685
42	Yatırım mallarının aksam ve parçaları	0,1983285	0,2476425	0,1450717	0,2188663	0,2968162	0,3289205	0,333371	0,312576	0,3786184	0,2882959
53	Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	0,3970394	0,6477463	0,6188561	0,5274589	0,4355568	0,4999471	0,4742346	0,4649327	0,4842472	0,3468683
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammadeler	0,5040022	0,5185075	0,3492715	0,1999005	0,742341	0,3233766	0,4121665	0,1092231	0,2684372	0,1741279
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammadeler	1,0050264	0,6504504	0,3210056	0,6491151	0,4347124	0,4715017	0,790788	0,3127529	0,7697654	0,2306471
322	İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	0,0025359	0,5624801	0,1891925	0,0044698	1,3525461	0,0149399	3,7647016	0,3028723	0,137784	0,0818054
51	Binek otomobilleri	1,235501	2,2591184	2,9036099	1,7976101	2,167016	1,5798474	2,9375689	3,4990009	4,0179593	6,3891358
61	Dayanıklı tüketim malları	4,9491543	5,793347	9,1784199	9,4148072	9,6969689	10,04467	11,467864	8,5249156	8,5323192	11,420277
62	Yarı dayanıklı tüketim malları	10,025405	8,4910126	10,354953	10,840567	10,272553	9,5192969	7,4037265	6,9661305	7,7893919	7,6319419
63	Dayaniksız tüketim malları	2,1858523	1,2004474	1,2723379	1,1905284	1,2934244	1,298593	1,1591736	0,9395365	0,8913904	0,7204271
112	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	185,79747	290,04372	60,232874	129,63769	58,611183	91,103163	19,660543	48,191175	40,571895	43,901934
122	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	2,8428026	4,1724292	3,866263	2,8731077	4,8645901	5,9715065	5,0962243	4,9981096	5,5912572	4,0902879
321	Motor benzini ve diğer hafif yağlar	0,2468016	0,4156642	0,1832977	-	0,1494551	1,1651563	2,7424989	0,4441962	0,000611	3,604E-05
522	Sanayi ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0,1068286	0,0595381	0,1739607	2,0334623	2,2572455	0,7885397	1,9821454	0,9762639	0,6328895	0,0412112
7	Başka yerde belirtilmeyen diğer mallar	0,2563492	0,0403737	0,0448954	0,026213	0,5259895	2,210725	1,769649	4,8298683	0,92745	0,5299963

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 23: Fransa ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	0,663964	6,814161	6,920728	2,869761	7,117037	2,840252	2,664814	1,847536	5,573185	3,518459
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,521341	1,431074	1,31064	1,705699	1,291933	0,556722	0,603928	1,353573	1,883631	1,586225
17	Tekstil ürünleri	7,429134	6,013663	6,2659	7,066287	4,979073	3,54712	4,040953	3,972964	4,129611	4,038135
18	Giyim eşyası	181,0016	74,21914	93,10513	71,14652	50,50266	52,80318	24,95466	24,24115	21,7321	29,49076
27	Ana metal sanayi	0,053261	0,01727	0,012216	0,011952	0,026111	0,047143	0,071222	0,063699	0,140158	0,191274
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,079502	0,046433	0,058354	0,083057	0,127163	0,172161	0,164744	0,175647	0,168392	0,192246
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	1,602881	1,02463	1,293806	1,113822	0,330448	0,703103	0,482505	0,914652	0,995273	0,67684
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,261473	0,163817	0,178667	0,129975	0,191287	0,193426	0,390546	0,1694	0,126435	0,530837

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 24: Fransa ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	3,72191	6,394861	4,718292	4,236117	6,59202	7,595381	5,103188	2,52829	2,317126	1,485893
15	Gıda ürünleri ve içecek	1,522577	1,36455	1,196792	1,201877	1,910114	2,312745	2,132816	2,082077	2,186313	1,650861
17	Tekstil ürünleri	4,723824	3,056918	2,999646	3,819581	4,081199	4,012032	3,578781	3,919898	4,170372	4,555465
18	Giyim eşyası	29,69632	25,63524	26,48652	33,19929	39,67286	43,15006	36,72252	25,77235	22,89485	32,94416
27	Ana metal sanayi	0,243285	0,179189	0,147718	0,125356	0,191488	0,145907	0,195404	0,16351	0,124876	0,086876
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,377127	0,278358	0,248107	0,4168	0,450426	0,453136	0,47635	0,46559	0,450224	0,364754
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	1,030965	0,693368	0,68583	0,78343	1,138674	1,411125	1,584641	1,26236	1,474891	1,393695
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,431538	0,66037	0,81252	0,651318	0,653469	0,6348	0,772669	0,934772	1,051297	1,163912

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 25: Hollanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	1,449171	2,291929	1,845615	2,304638	2,220125	0,766586	1,398079	2,561964	1,997467	1,70644
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,702648	1,30993	1,20693	1,423858	1,173545	0,778978	1,263556	1,602865	1,562947	1,237685
17	Tekstil ürünleri	9,471167	6,73956	5,955218	5,053804	3,777616	4,23314	2,880981	3,020374	3,06809	2,939484
18	Giyim eşyası	180,5143	231,2599	379,0021	221,7297	138,8148	104,6214	30,97465	24,90297	28,81746	30,92499
27	Ana metal sanayi	0,25809	0,163519	0,140792	0,020942	0,258297	0,323205	0,422999	0,72395	0,590518	0,939611
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,032164	0,035745	0,019854	0,031485	0,050356	0,081515	0,064493	0,067133	0,083246	0,090897
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,688601	0,587994	0,289713	0,140521	0,47563	0,507672	0,27356	0,141853	0,198213	0,202757
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,019612	0,025815	0,026741	0,275926	0,224443	0,312214	0,043182	0,024908	0,02693	0,050466

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 26: Hollanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	40,05611	44,96372	41,46168	37,43042	57,35524	51,5073	51,49649	47,64894	25,51083	40,66876
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,75612	0,407005	0,428462	0,327356	0,725342	0,21723	0,395961	0,438377	0,513319	0,304805
17	Tekstil ürünleri	0,140369	0,150196	0,096628	0,21096	0,160478	0,143633	0,198848	0,19267	0,261307	0,303845
18	Giyim eşyası	0,262762	0,268075	0,608243	0,867632	1,589866	3,784725	4,911337	3,607385	1,395616	1,193307
27	Ana metal sanayi	0,066478	0,356764	0,333195	0,247833	0,309758	0,319357	0,385195	0,491397	0,563295	0,461095
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	40,05611	44,96372	41,46168	37,43042	57,35524	51,5073	51,49649	47,64894	25,51083	40,66876
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,75612	0,407005	0,428462	0,327356	0,725342	0,21723	0,395961	0,438377	0,513319	0,304805
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,140369	0,150196	0,096628	0,21096	0,160478	0,143633	0,198848	0,19267	0,261307	0,303845

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 27: Almanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	10,3463	7,21554	4,718832	3,979426	5,20552	1,446869	2,924343	18,08336	11,05181	5,149532
15	Gıda ürünleri ve içecek	2,426602	2,152548	2,593946	2,809578	3,573538	1,755199	3,856787	6,774865	3,882492	2,591074
17	Tekstil ürünleri	5,068356	5,208861	4,514548	4,908948	3,996878	4,317767	3,670481	3,563547	3,431348	2,931139
18	Giyim eşyası	521,0229	245,3397	208,0152	199,0092	185,6712	239,7332	67,66601	82,83938	76,29874	71,47018
27	Ana metal sanayi	0,15487	0,130223	0,114471	0,077298	0,128083	0,182675	0,154251	0,214698	0,234715	0,150136
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,023094	0,022062	0,032949	0,027638	0,038895	0,047927	0,061889	0,074393	0,072686	0,092461
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,501254	0,382223	0,239858	0,176859	0,202357	0,201959	0,416069	0,410151	0,934756	0,461789
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,051721	0,072989	0,102819	0,092826	0,225181	0,188499	0,122892	0,105127	0,144948	0,383695

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 28: Almanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	5,640447	7,772897	4,264723	3,384657	10,60257	7,598008	8,915126	4,637927	3,593286	2,320665
15	Gıda ürünleri ve içecek	2,91107	2,642635	2,783358	3,377345	4,003738	4,443451	3,957642	3,998963	3,961894	3,434827
17	Tekstil ürünleri	4,444073	3,232614	3,478404	4,734067	5,253433	5,722991	5,396312	5,559429	5,354401	5,505059
18	Giyim eşyası	118,2302	69,96294	97,06877	102,5363	105,0516	113,3019	88,65368	94,38401	70,14822	85,41455
27	Ana metal sanayi	0,221929	0,205838	0,180239	0,19196	0,254149	0,281725	0,409063	0,546992	0,542655	0,424624
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,109089	0,071306	0,089389	0,125013	0,154249	0,15879	0,18322	0,199936	0,240365	0,262464
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,449276	0,498205	0,687577	0,953691	1,04694	1,51948	1,765017	1,334262	1,990513	1,41105
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,257552	0,684949	0,638897	0,448212	0,460995	0,471345	0,540493	0,683332	0,675137	0,499982

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 29: İtalya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	64,53474	218,9028	80,45813	42,53482	53,87577	11,88534	27,99942	22,85038	16,64949	10,09844
15	Gıda ürünleri ve içecek	2,273604	5,927592	2,878015	6,366199	4,341458	7,955728	10,20731	8,258066	4,575355	4,571144
17	Tekstil ürünleri	7,050736	7,38959	4,578319	4,38703	5,095504	2,64853	2,120877	2,813212	2,592872	1,870617
18	Giyim eşyası	24,0505	20,58133	18,9706	14,27046	6,619341	7,165995	3,801582	4,137306	4,305933	4,499775
27	Ana metal sanayi	1,327348	0,807877	0,89246	0,409492	0,706569	1,149983	1,353466	2,173756	2,510831	2,763528
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,027826	0,032584	0,051702	0,05756	0,062316	0,062181	0,093614	0,11828	0,113115	0,180555
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,622344	1,530481	0,998936	0,448743	0,080542	0,089846	0,106262	0,171427	0,348743	0,220112
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,089584	0,208134	0,256822	0,31749	0,581629	1,429459	2,217973	0,508113	0,586905	0,758254

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 30: İtalya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	15,05962	25,32023	16,83929	19,34099	17,46176	23,24893	10,98335	10,16876	6,297206	8,824634
15	Gıda ürünleri ve içecek	2,690358	6,717456	2,987656	3,906743	2,499736	3,18303	2,310332	1,479316	0,990244	1,37895
17	Tekstil ürünleri	2,247358	1,617184	1,258837	1,414747	1,190289	1,069829	1,210867	1,209248	1,275571	1,260215
18	Giyim eşyası	4,192622	2,508107	3,002662	3,087104	3,830557	4,239836	3,761174	3,919872	3,996989	4,549069
27	Ana metal sanayi	3,229473	2,185565	1,48004	1,566272	1,642266	1,090385	1,190692	0,964491	0,771246	0,547104
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,157467	0,161213	0,16788	0,199872	0,154672	0,125136	0,121478	0,148793	0,197459	0,202986
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,305031	0,163758	0,584481	1,198517	1,148281	1,471359	1,24135	0,887808	0,793562	1,817186
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,797376	1,527684	1,914059	1,2839	1,637231	1,89138	2,072271	2,399625	2,383798	2,171676

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 31: İngiltere ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	4,389768	7,040669	5,348478	21,67197	10,88067	12,65716	11,35228	14,94396	6,813239	3,356111
15	Gıda ürünleri ve içecek	1,700301	2,542695	2,266339	2,782172	1,920938	0,92733	1,022903	1,342349	1,324348	1,825935
17	Tekstil ürünleri	7,08693	8,860984	8,773957	9,197006	9,391743	8,899759	7,160886	6,802902	6,093378	4,529906
18	Giyim eşyası	186,8614	182,7194	216,4984	141,6904	148,1608	60,85366	28,071	16,93872	21,5559	17,80244
27	Ana metal sanayi	0,292961	0,144068	0,092234	0,115178	0,533303	0,964453	0,661927	0,888263	1,030847	1,640198
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,07347	0,056182	0,070514	0,057463	0,116656	0,151116	0,168617	0,208576	0,228583	0,312555
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	1,25841	0,370277	0,393587	0,662579	0,182438	0,256367	0,412179	0,695412	0,638775	0,2115
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,109448	0,099972	0,07398	0,0821	0,120161	0,15233	0,141788	0,104001	0,12921	0,1575

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 32: İngiltere ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	3,189316	2,826172	4,196904	3,681253	6,116023	4,55581	4,007688	2,872247	1,556088	2,03201
15	Gıda ürünleri ve içecek	1,140032	0,883892	0,604079	0,808888	1,114799	1,817868	1,47182	1,193321	1,361042	1,280943
17	Tekstil ürünleri	5,339237	3,787638	3,177503	4,269483	4,278825	5,089066	4,282473	4,018702	4,208647	4,213445
18	Giyim eşyası	19,79568	18,89248	26,21965	28,77022	60,18597	67,29269	44,82788	38,10021	30,64899	27,80234
27	Ana metal sanayi	1,129847	0,23134	0,312087	0,195145	0,418442	0,465648	1,256412	1,497247	1,048531	0,54268
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,314964	0,367154	0,270928	0,43017	0,366484	0,383904	0,365072	0,430723	0,532551	0,56703
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,298414	0,303206	0,905866	1,515535	2,629548	3,30723	4,204019	2,296446	3,134746	3,535012
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,118329	0,249882	0,259631	0,257314	0,366059	0,329915	0,326752	0,375975	0,463538	0,363553

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 33: İrlanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	0,3268946	4,6808526	0,2141819	0,2113497	1,1272053	0,3555307	5,1243461	0,0634351	0,0452951	5,1665508
15	Gıda ürünleri ve içecek	1,0214275	1,6327348	1,2045638	1,4480432	0,9562306	0,4273425	0,3841961	0,3448181	0,3882078	0,5647313
17	Tekstil ürünleri	3,4555596	5,6821291	3,0344824	3,1064578	4,6212737	3,0327454	3,8901997	3,6181652	2,2208691	0,8358137
18	Giyim esyası	24,893188	29,533975	73,623873	233,69414	199,05853	12,600051	12,836095	3,9887698	6,6854688	12,038198
27	Ana metal sanayi	56,063956	3,2568831	11,781943	11,552643	112,50361	23,716318	1,112582	2,2078405	3,2582018	3,4385725
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,0064808	0,0231395	0,0364506	0,0329925	0,04729	0,2132113	0,4903178	0,4536037	0,9239749	1,0234168
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,0001981	0,0190191	0,0125323	-	0,3303166	0,4119709	0,9373875	1,0355419	0,7886411	0,5390178
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	11,246151	8,3404871	1,6945404	1,3995654	12,022004	60,185801	1,4520805	4,4945208	1,301444	5,9261154

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 34: İrlanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	0,1026323	0,0349074	0,0709573	0,5642845	0,0955525	0,1439179	0,0288681	0,2261339	0,0421823	0,0408992
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,3395814	0,0935238	0,0710612	0,0556333	0,0525457	0,0401621	0,0384781	0,0385367	0,0770892	0,0914618
17	Tekstil ürünleri	0,7860459	1,2874041	1,2645006	1,4648494	8,1481042	11,631898	10,555179	4,9292654	2,7308961	7,2384563
18	Giyim esyası	38,194748	92,696772	968,60931	99,614481	451,72123	429,21899	38,529173	29,680498	22,468581	151,05157
27	Ana metal sanayi	6,177995	591,29603	453,8004	207,51034	298,02581	33,593688	188,64799	151,17809	31,470637	75,536503
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	1,3857895	2,1618018	1,9157391	1,829734	0,5127772	2,1953501	0,7305241	1,5340048	0,5635738	0,9140689
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,901349	1,8640445	1,2445912	0,8950529	0,7403801	0,766524	0,806527	0,5587796	0,3031623	0,4660255
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	2,718647	81,936334	100,2228	36,472617	5,8273586	7,8112459	7,3541107	16,495032	50,487542	19,260047

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 35: Danimarka ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	0,8186699	3,882452	2,3432674	5,6392391	3,6633173	1,7615528	4,3458537	2,8337822	1,8704927	2,3800588
15	Gıda ürünleri ve içecek	1,5163789	0,7446459	0,3950037	0,3363193	0,6537405	0,2799139	0,3622907	0,6215538	0,5451056	0,4030751
17	Tekstil ürünleri	29,886192	39,072046	42,824438	36,576173	7,944965	6,0668953	6,5467096	7,1479121	10,361149	7,6509918
18	Giyim eşyası	182,63564	508,38034	452,07824	290,37247	238,62733	1655,5209	95,934723	141,48091	151,26489	191,73363
27	Ana metal sanayi	-	0,1463809	0,6250369	0,1215265	0,8471096	0,4398167	0,5830152	0,7881761	0,7389606	1,3721386
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,0254274	0,0271009	0,0220963	0,040118	0,0413088	0,0601552	0,0862639	0,0744085	0,0511917	0,0670842
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,0014374	0,0349609	-	0,0900826	0,7332427	1,3319717	2,0661692	1,5341483	1,8970131	0,5384081
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,0307822	0,1816223	0,1571868	0,2922518	0,3521059	0,9731336	0,4525301	0,4458111	0,4378714	0,4528727

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 36: Danimarka ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	1,146876	0,568566	1,179178	0,268721	0,99891	1,028007	0,334058	0,868873	1,064041	1,03272
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,425586	0,325396	0,428772	0,556446	0,347126	0,515355	0,74505	1,070705	0,801461	1,032363
17	Tekstil ürünleri	5,790176	2,815922	3,389291	2,006098	2,184477	3,586983	4,932859	4,376847	3,667376	3,487101
18	Giyim eşyası	101,3945	48,38445	66,44458	61,06613	36,70552	33,31304	26,13279	42,11967	33,65649	37,33081
27	Ana metal sanayi	0,700518	0,471723	0,202681	0,145662	0,178878	0,229718	0,259964	0,308471	0,432855	0,379849
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,066713	0,048775	0,034169	0,048049	0,057533	0,065463	0,069536	0,10887	0,075761	0,087644
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,385666	1,996273	0,610642	0,4653	1,879007	2,604895	1,310888	0,782271	0,634585	1,195271
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,67077	2,377599	4,060883	5,235952	5,011088	7,017597	10,04662	6,587233	7,216259	2,94201

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 37: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	0,6790438	1,2557346	0,8427996	0,7603088	0,6126941	0,472716	0,338592	0,209996	0,195696	0,131415
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,4178647	0,8465154	0,7397333	0,7861479	1,3371276	1,503231	1,046267	0,96982	0,739163	1,788731
17	Tekstil ürünleri	1,3193722	1,142887	2,1513597	3,1822769	2,5143593	8,220288	6,271415	11,84285	8,722159	6,990493
18	Giyim esyası	0,7098622	1,7266487	5,7894614	13,79848	7,6237206	6,664735	3,2894	4,613755	5,50236	7,067653
27	Ana metal sanayi	1,6842407	0,8181988	1,1022738	1,391682	1,4382862	0,818959	0,974806	2,304902	1,78822	4,429941
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	3,8070093	0,970721	1,353577	0,8869238	0,566091	1,829183	3,28522	1,411728	1,17766	1,293928
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	356,67318	17,871828	34,169254	12,404547	18,202606	408,2974	52,02926	97,02843	3,797517	34,61099
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	6,0569689	5,3806489	2,0492532	29,14321	27,768704	40,56183	2,304836	0,668211	6,462765	1,588453

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 38: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	0,092134	0,115308	0,149869	0,133233	0,135178	0,144577	0,125459	0,120189	0,127239	0,098664
15	Gıda ürünleri ve içecek	1,14245	0,953704	0,543435	0,429676	0,443756	0,525099	0,454292	0,346455	0,347456	0,760644
17	Tekstil ürünleri	7,9369	3,839916	2,653802	1,956431	2,788358	4,155201	4,656417	3,157302	3,460633	4,140697
18	Giyim esyası	6,088779	2,942649	3,468466	2,231681	3,904682	4,78002	4,297995	3,439984	4,280917	8,050737
27	Ana metal sanayi	5,515143	6,250072	2,914286	3,11262	3,830135	1,657373	1,224373	0,902027	0,976147	1,743382
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	1,849985	2,120482	1,903887	1,245868	1,148496	1,456743	1,336813	1,068291	1,196973	1,679305
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	3,662885	115,2949	24,29888	43,17302	97,92067	54,97664	12,38897	9,515024	19,53648	18,36566
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	11,14471	57,90257	124,6442	126,1058	172,3196	51,73994	56,54603	32,14417	145,9932	95,90339

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 39: Portekiz ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	-	-	24,294708	-	5851,962	930,2142	42,79089	588,825	8,476759	9,025831
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,3093758	4,0714194	0,2097836	0,47393	0,09174	0,249933	0,380357	0,112038	0,199999	0,867608
17	Tekstil ürünleri	1,5326142	1,0525362	1,0398285	1,770374	1,647562	2,013774	1,105394	2,532806	6,776815	3,498437
18	Giyim eşyası	6,5713678	2,7834747	29,014304	0,445253	0,865474	4,819414	1,264924	0,397645	0,496687	0,195243
27	Ana metal sanayi	0,3838862	0,0772462	-	0,004865	4,122132	30,39387	0,904033	5,109177	2,412009	1,679964
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,0276941	0,03127	0,1726826	0,111982	0,371312	1,059423	0,222955	0,233983	0,094098	0,13075
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,6810803	1,6968174	1,5577888	1,050476	2,371313	1,140749	0,758913	1,236308	0,523488	0,450429
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,4082114	0,1035996	0,0387659	0,124216	0,222621	0,047856	1,014567	1,633228	0,24419	0,571961

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 40: Portekiz ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	3,98916	4,855087	9,349609	11,9568	30,81736	37,2549	47,06514	37,97377	17,82174	53,54391
15	Gıda ürünleri ve içecek	1,81746	0,037728	0,041963	0,039493	0,060562	0,153478	0,106454	0,159995	0,211809	0,448935
17	Tekstil ürünleri	2,551206	1,304871	0,713617	0,681431	0,8877	2,454884	1,970043	1,655344	1,545304	2,582529
18	Giyim eşyası	0,295305	0,158993	0,248959	0,324283	0,214422	0,333392	0,130859	0,06528	0,091675	0,168899
27	Ana metal sanayi	1,890477	2,92513	3,117576	6,614022	27,77333	31,80546	35,71645	26,75868	21,40092	2,440264
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,115607	0,104812	0,173936	0,254612	0,182551	0,489801	0,399419	0,575012	0,655241	0,914991
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,501782	4,451292	4,147065	1,04502	0,458603	0,788425	0,706225	0,290653	0,121233	0,053744
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,972889	4,441157	7,813302	8,313487	5,683083	0,447629	0,354433	0,67912	1,550618	1,347139

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 41: İspanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	4,0196216	82,943473	195,5976	7,856549	33,40758	38,11672	58,24237	9,409903	6,193835	12,75349
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,4711144	0,5047996	0,351011	1,566472	1,166694	1,121593	2,027784	1,308824	1,220238	1,52134
17	Tekstil ürünleri	8,5118258	6,6929204	6,49141	6,438019	3,953821	2,418763	3,768631	3,427397	4,284742	4,686136
18	Giyim esyası	17,179985	16,517601	26,44721	10,63007	3,503625	3,787102	6,68542	2,904265	2,14431	4,150646
27	Ana metal sanayi	1,0550995	0,182457	0,078684	0,069413	0,346454	0,357031	0,499843	0,923926	1,031439	1,53787
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,1088881	0,1116747	0,211251	0,280659	0,300571	0,31426	0,51752	0,475335	0,522695	0,948481
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	4,0855919	3,2783581	14,26768	3,04538	1,170669	0,877373	1,908398	2,519516	2,859261	1,76776
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,2523279	4,3809214	0,727177	0,140769	0,286326	0,23703	0,08267	0,191875	0,235368	0,08832

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 42: İspanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	35,21176	6,470951	7,056396	9,748087	6,667505	11,77109	4,423198	1,467525	1,185577	2,025274
15	Gıda ürünleri ve içecek	1,139074	0,669241	0,285091	0,444716	0,493658	0,87525	0,42671	0,475957	0,71829	0,839795
17	Tekstil ürünleri	6,409345	2,391938	1,980126	2,463531	3,348548	3,24483	2,961138	2,48325	3,104152	4,360253
18	Giyim esyası	4,245681	1,519084	1,553645	2,69619	5,597714	8,791869	8,878883	9,084373	11,46767	15,6751
27	Ana metal sanayi	1,351741	1,574784	1,33484	2,078953	2,864109	1,425841	1,3111921	1,338954	0,667216	0,294579
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,88473	0,569158	0,700881	0,673583	0,724742	0,630105	0,55913	0,543514	0,679733	0,607954
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	2,018425	1,710938	2,375766	2,501774	5,206393	4,455164	8,829624	3,093103	3,549173	9,988899
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,097859	0,382223	0,446831	0,44695	0,339777	0,429565	0,443758	0,536891	0,522465	0,322843

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 43: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	ISIC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	Tarım ve hayvancılık	8,8964183	57,15028	11,37458	7,017138	24,19164	14,48354	30,314	51,71832	15,74047	9,427024
15	Gıda ürünleri ve içecek	0,2949072	1,256782	1,837591	4,111751	3,651022	1,183251	1,964545	2,945423	1,839337	2,581634
17	Tekstil ürünleri	12,51854	13,6311	6,009975	4,278199	1,670233	2,079207	1,935556	2,03969	2,480741	3,042437
18	Giyim esyası	253,43341	397,4283	391,0707	829,7083	89,51404	26,91808	25,68159	21,77368	63,62143	68,25563
27	Ana metal sanayi	0,6698154	0,167032	0,246763	0,33976	0,407518	0,609094	0,391583	0,435026	0,589382	0,754799
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,0505122	0,047319	0,055541	0,105702	0,077124	0,098359	0,098091	0,084635	0,105056	0,195489
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,0881475	0,234308	0,050844	0,037181	0,057112	0,124293	0,123364	0,156463	0,196227	0,198825
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,2367022	0,1893	0,197342	0,350084	1,431806	1,251562	0,736232	0,252978	0,152996	0,086586

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 44: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş ISIC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	ISIC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Tarım ve hayvancılık	32,6536	29,89794	18,89673	30,13984	69,64612	91,88477	46,591	40,59339	10,50231	9,884175
15	Gıda ürünleri ve içecek	5,899448	2,828835	3,175861	4,59439	5,128731	4,160467	3,010877	2,41408	2,40722	1,185457
17	Tekstil ürünleri	4,544439	2,359159	2,345087	3,1214	2,675545	1,645051	2,553108	2,824989	2,677893	2,832841
18	Giyim esyası	169,1009	106,1282	139,1583	165,1592	97,36135	60,77503	33,16639	26,28376	22,44035	31,39806
27	Ana metal sanayi	1,471415	0,160818	0,140945	0,132097	0,335121	0,375375	0,359793	0,340309	0,271682	0,124264
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,326041	0,246434	0,235301	0,392243	0,358191	0,244632	0,254809	0,293994	0,309909	0,291535
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,255584	0,435508	1,183385	3,291751	1,89693	1,327715	1,338281	0,62508	0,455947	0,355414
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,076711	0,894112	0,638069	1,019721	1,074446	1,044614	1,263287	1,455326	2,505172	2,388055

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 45: Fransa ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	108,9835	199,4519	108,5979	0,953617	116,9117	123,1051	136,2997	130,1176	86,53803	62,7927
12	Tütün ve bütün mamülleri	3,522764	0,762661	1,379693	1,101809	0,668293	0,679939	0,479749	0,557666	0,549368	3,850939
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,622606	0,072017	0,721689	1,076305	0,376695	0,09745	0,116518	0,272694	0,111375	0,072592
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	2,384661	2,796396	2,418148	0,998441	2,933229	1,592097	1,528329	1,618934	2,209733	2,666357
66	Taş, alçı, çimento, amiyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,426396	0,451534	0,500083	1,007515	0,549623	0,392273	0,341801	0,60933	0,646402	0,896419
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,782204	0,859049	1,574049	0,985833	0,12271	0,395392	0,344997	0,887381	1,075027	0,687436
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,054112	0,043097	0,06639	1,010609	0,169169	0,224185	0,249529	0,280106	0,292005	0,331277
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,092752	0,112688	0,105805	1,001355	0,132991	0,094599	0,199687	0,107123	0,083762	0,491774
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	71,81095	49,27707	53,75909	1,009334	37,40369	27,73534	13,98563	16,26371	17,36897	26,0325

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 46: Fransa ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	60,56873	103,0292	28,56604	46,65715	42,74533	79,81607	31,59837	23,44234	21,22015	12,30423
12	Tütün ve bütün mamülleri	8,621883	11,93808	7,362438	1,202068	0,999115	1,31087	0,28696	0,213162	0,290276	0,037516
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,105019	0,198193	0,082561	0,002348	0,42795	0,177143	2,216468	0,194207	0,06922	0,031651
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	2,971968	1,693324	1,479974	1,92118	2,11225	1,950138	1,720909	1,785501	1,95941	1,451001
66	Taş, alçı, çimento, amiyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	1,399558	0,80352	0,759744	1,131336	0,987129	0,857855	0,663778	0,761186	0,906342	0,626714
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	1,349121	1,170085	0,990817	0,90781	1,428734	1,500003	1,340271	1,000403	1,163276	0,977825
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,502714	0,369021	0,281345	0,38938	0,401782	0,487118	0,524249	0,465086	0,505033	0,437617
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,362072	0,503665	0,649321	0,53624	0,568288	0,514214	0,632659	0,779217	1,025932	1,01328
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	28,10251	17,8505	19,33998	24,1776	34,09663	32,54009	28,09031	21,37627	21,43667	22,16413

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 47: Hollanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	11,41203	5,387851	16,53187	7,236977	12,2533	7,355625	9,904025	14,52033	13,56108	8,213169
12	Tütün ve tütün mamülleri	-	235,6523	16,3764	26,77576	402,2861	59,3959	51,01291	47,04711	30,47595	353,8293
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,608715	0,070371	0,095324	0,088176	0,299205	0,165254	-	0,062364	0,291075	1,74338
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	0,731934	0,829434	0,755399	0,390871	0,306729	0,366446	0,437018	0,578369	0,586217	0,425949
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	2,36773	1,601764	1,367365	0,813571	0,320387	0,85392	1,041019	1,062379	0,656689	0,926404
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,97806	1,026903	0,993283	0,433906	2,718124	0,523572	0,424378	0,310602	0,644342	0,437106
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,01378	0,026713	0,0127	0,024082	0,039926	0,05701	0,126121	0,079644	0,038781	0,046556
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,013147	0,015367	0,013633	0,102669	0,127246	0,134549	0,023469	0,018424	0,020611	0,041526
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	591,8716	207,4104	236,9894	56,45243	79,12445	138,1879	24,07975	24,033	27,32945	28,58076

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 48: Hollanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	12,08622	22,9551	15,3047	9,750831	9,356691	9,216467	5,834072	4,42443	4,841611	7,71672
12	Tütün ve tütün mamülleri	3641,951	120,5194	0,247186	0,157452	0,213743	0,199974	0,303477	0,263609	0,351797	0,435552
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,394646	1,226989	0,404789	0,375119	0,70223	0,659341	0,718065	0,147164	0,10284	0,044335
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	0,557137	0,29349	0,280146	0,571528	0,483036	0,601427	0,749112	1,156999	1,491262	2,023436
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	1,032429	1,106298	0,784466	1,022984	1,005854	0,798986	1,339115	1,481372	1,693179	2,005785
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,506127	0,593726	1,722412	6,530237	14,56185	16,86309	8,624307	4,355985	1,443033	1,364531
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,06667	0,067785	0,077812	0,088655	0,097508	0,118307	0,150046	0,216126	0,302144	0,717177
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,061157	0,267818	0,213996	0,194918	0,243473	0,211645	0,244992	0,371912	0,469358	0,417801
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	36,56723	36,22357	26,61443	29,76177	43,38944	34,26167	32,15205	37,14876	23,35664	42,87526

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 49: Almanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	62,46676	28,17164	33,60752	40,94932	33,35855	45,8546	25,27672	83,76194	28,08832	19,49935
12	Tütün ve bütün mamülleri	4,645498	2,920354	2,541552	20,60854	10,71903	34,31714	67,76479	6,149271	7,522192	8,546879
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,024909	0,10695	0,017999	0,003644	0,012644	0,012063	0,006913	0,022436	0,014805	0,145423
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	0,973586	0,817949	0,734801	0,81138	0,625606	0,620102	0,581928	0,766651	0,826501	0,760279
66	Taş, alçı, çimento, amyan, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,353754	0,367538	0,41914	0,503675	0,401162	0,449239	0,516401	0,692713	0,626736	0,66699
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,649185	0,475914	0,240956	0,178934	0,209857	0,173369	0,416601	0,483213	1,170231	0,546363
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,059895	0,084174	0,177399	0,136319	0,115726	0,151717	0,261516	0,243466	0,210372	0,183541
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçaları	0,010157	0,019112	0,030193	0,031037	0,070996	0,050878	0,037416	0,039191	0,049862	0,208046
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	220,3353	132,5391	155,3806	129,5633	115,5263	138,0618	40,78933	56,51295	48,54183	42,76759

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 50: Almanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	32,04176	34,69203	13,20802	31,66892	39,48051	22,41959	18,79769	24,76981	19,33898	22,83258
12	Tütün ve bütün mamülleri	8,224894	1,53641	3,296663	3,459871	1,854972	0,964363	1,259846	0,675356	0,556675	0,590605
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,277599	0,00242	0,002718	0,00426	0,003377	0,01568	0,008782	1,341882	1,407508	1,399861
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	1,307495	0,842769	0,925547	1,423828	1,830636	1,900669	1,939119	1,422973	1,52752	1,571442
66	Taş, alçı, çimento, amyan, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,943796	0,482597	0,362413	0,519256	0,647791	0,528384	0,456869	0,555797	0,672639	0,770852
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,488152	0,45138	0,745939	1,131461	1,146451	1,371634	1,668004	1,406626	2,560565	1,808795
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,216918	0,145976	0,163426	0,221781	0,250844	0,24012	0,259279	0,240228	0,271982	0,30737
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçaları	0,130122	0,319114	0,255944	0,20748	0,252164	0,247275	0,29116	0,37664	0,40061	0,290355
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	83,17825	50,57525	56,15413	61,06317	68,06652	68,7869	61,11135	67,01381	51,04288	61,54371

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 51: İtalya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	170,1859	366,7238	260,4791	199,9479	187,0603	390,4659	251,0274	229,6414	119,1816	45,27438
12	Tütün ve tütün mamülleri	-	-	-	-	-	214,9804	283,6972	8,914797	13,37568	8,459549
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	1,707244	1,5234	4,049047	1,262763	1,550057	2,412668	1,928027	1,399864	1,385475	1,894598
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	2,533779	2,596929	1,417173	1,690567	1,789423	1,161512	1,007334	1,533308	1,468507	1,370477
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,501649	0,422673	0,458045	0,511163	0,410086	0,366882	0,452789	0,763423	0,708439	0,738065
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,290669	0,629399	0,508897	0,36817	0,086128	0,121419	0,122031	0,342768	1,11129	0,951574
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,009129	0,033491	0,047069	0,060097	0,090532	0,10088	0,109742	0,171601	0,200558	0,160493
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,036524	0,093	0,102551	0,145126	0,223342	0,699041	1,111048	0,309162	0,321987	0,602434
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	6,53223	5,574273	7,419266	6,954968	3,646322	4,452058	1,878917	2,711918	2,545298	2,910819

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 52: İtalya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	65,37854	109,8471	61,21911	102,3642	93,91373	70,65438	19,76585	45,17275	39,15321	33,95096
12	Tütün ve tütün mamülleri	3,024225	7,257611	0,730507	3,56139	0,132081	0,262733	0,22323	0,211565	0,205691	0,135204
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,691572	1,924429	0,89222	0,553217	0,772179	0,704119	0,890368	0,576892	0,414688	0,243244
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	1,693596	1,083893	0,628036	0,702227	0,586838	0,439824	0,498971	0,50055	0,623957	0,591363
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	1,354167	1,944198	1,834446	1,713213	1,132278	0,846933	0,609951	0,592251	0,802892	1,095958
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,481531	0,157964	0,892236	2,734017	2,662727	1,321659	0,785152	0,480064	0,632319	1,38601
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,226154	0,198037	0,227528	0,309828	0,210047	0,290731	0,35131	0,435961	0,484453	0,434124
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,685367	1,550294	1,859509	1,111677	1,284561	1,274258	1,356988	1,595411	1,862306	1,600497
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	3,404814	2,303364	2,59165	2,775592	2,910437	2,614685	2,131042	2,228249	2,498812	2,669641

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 53: İngiltere ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	278,84	493,7953	284,5306	100,9245	223,3461	263,0638	125,4637	173,6565	60,95466	65,48941
12	Tütün ve tütün mamülleri	0,566684	0,743301	0,264357	1,07693	0,377161	0,773417	9,703948	16,43555	2054,138	-
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,06918	0,030391	0,031267	0,000285	0,133675	1,215455	0,310113	-	0,002363	0,087277
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	2,234824	3,658521	3,40983	2,762113	4,356333	4,224856	2,891906	3,667165	2,753728	2,597617
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,26753	0,314795	0,320924	0,326573	0,396617	0,371486	0,546176	0,555795	0,576858	0,776014
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,743401	0,250274	0,224452	0,223965	0,118058	0,145808	0,218183	0,466724	0,429966	0,187458
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,056525	0,087032	0,092631	0,106576	0,146504	0,237799	0,277803	0,294452	0,366451	0,410822
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,06556	0,084038	0,035738	0,041021	0,075309	0,096354	0,075542	0,069006	0,095991	0,137163
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	84,44412	110,2911	89,9757	43,81477	71,04374	29,77345	13,37577	9,345728	13,43208	13,25584

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 54: İngiltere ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	49,7157	37,9075	24,73875	23,18572	37,11883	27,19523	17,77537	13,35295	7,759243	10,71448
12	Tütün ve tütün mamülleri	-	2,343234	0,217701	10,35385	1,370055	1,484305	0,045829	0,293031	0,014165	0,000253
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,013246	0,125304	0,01303	0,11713	0,330107	0,013338	0,273575	0,776729	0,589199	1,595627
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	2,933323	1,349599	0,875523	0,821083	0,84852	0,89559	0,83148	0,64773	0,628461	0,506513
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	1,095862	0,792063	0,762786	1,088226	1,473586	1,296526	1,218419	1,198508	0,894842	0,774551
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,243671	0,203622	0,894671	1,378935	3,001095	2,819377	2,646354	1,200397	1,738103	1,983903
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,418263	0,348921	0,251931	0,305981	0,409441	0,538288	0,859672	0,719414	0,823293	0,963239
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,095868	0,187407	0,206372	0,206041	0,31614	0,292138	0,291546	0,397765	0,496183	0,330159
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	13,4582	10,27153	13,20711	14,24282	26,48828	32,28045	22,52808	17,87956	14,27073	15,32379

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 55: İrlanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	534,7724	560,8083	-	134,4279	20,59592	-	-	-	126,9383	31,5042
12	Tütün ve tütün mamülleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,071433	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	1,765086	3,39147	1,299276	0,929825	0,900084	1,028144	1,429535	1,290204	0,831093	0,411065
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	1,578245	12,30221	37,32084	2,747194	2,015994	1,68329	2,041529	7,447565	5,192235	11,9856
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	-	0,019428	0,008087	-	0,076218	0,163012	0,393639	0,506998	0,453587	0,462185
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,002765	0,001233	0,019841	0,058528	0,159251	0,179609	0,321215	0,216176	0,759012	0,735051
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	108,9505	-	5,889796	0,668514	149,1106	2,186148	0,264229	0,757704	0,450547	14,67855
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	63,97994	33,07003	38,87545	68,71784	62,08367	196,3262	7,983022	8,622395	8,438304	16,15264

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 56: İrlanda ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	26,82766	11,92422	6,665958	29,83878	51,93229	40,64863	1,248725	1,108743	2,538654	3,283445
12	Tütün ve tütün mamülleri	-	-	-	-	-	-	0,089427	0,04843	-	-
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,000897	0,003433	0,003121	0,002185	-	0,33934	1,365671	21,83152	22,65908	-
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	0,674913	0,407892	0,207404	0,178123	1,190781	1,133155	1,256319	1,358811	2,078917	2,86331
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	1,209373	0,224021	0,18974	0,342333	0,394911	0,282713	0,276423	0,281751	0,296208	0,578895
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,756197	0,936091	0,476205	0,385447	0,295068	0,229611	0,308948	0,290485	0,342693	0,292818
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,594409	0,708108	0,474257	0,289405	0,300841	0,437328	0,528148	0,458719	0,417724	0,380746
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	2,540217	65,8635	33,62362	13,00753	2,069413	2,08403	2,307183	7,534747	46,56841	22,80367
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	22,75062	15,49463	85,3285	28,7039	72,14811	58,9182	11,6556	10,70476	25,03658	104,5501

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 57: Danimarka ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	58,5948	33,15458	30,49052	6,636802	7,300591	2,525293	6,984509	18,69725	12,08019	7,290957
12	Tütün ve bütün mamülleri	-	-	-	-	-	-	-	29,93777	-	-
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	-	0,648922	-	-	-	0,000528	0,000609	-	0,003671	0,006167
-65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	2,478634	1,839197	2,429374	2,815481	1,297075	0,84822	0,61945	0,846885	1,318094	1,292523
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,316591	0,127235	0,094031	0,442689	0,419571	0,349536	0,334829	0,278273	0,3297	0,589344
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,000704	0,014025	0	0,022436	0,225524	0,430518	0,492633	0,432689	0,558646	0,209529
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,061161	0,140557	0,078851	0,050069	0,15615	0,193729	0,188891	0,156975	0,083192	0,097081
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,047153	0,477164	0,101382	0,086426	0,135483	0,46559	0,238182	0,276861	0,196501	0,637557
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	3354,164	547,7645	443,1825	146,3229	349,6778	568,1606	38,4983	50,49476	49,71016	81,30646

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 58: Danimarka ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	8,408273	2,367946	5,299935	4,813679	5,699732	2,911772	1,304295	2,098283	3,494908	1,766593
12	Tütün ve bütün mamülleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,161756	0,03365	0,021844	-	0,055125	-	0,001951	0,485738	0,047527	0,130509
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	1,42996	0,39414	0,576012	0,303056	0,242729	0,359892	0,470648	0,388037	0,379787	0,272172
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,620683	0,365425	0,425219	0,858841	0,301927	0,300008	0,270341	0,337939	0,388919	0,304676
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,18026	0,485539	0,213146	0,157643	0,443048	0,489665	0,239589	0,147306	0,156472	0,265573
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,151175	0,091514	0,119226	0,143957	0,096102	0,103769	0,108563	0,168349	0,141965	0,177351
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,33538	1,013337	2,517334	2,666133	4,578685	2,635635	2,569176	2,469293	4,700712	1,06819
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	58,79486	27,81628	33,97631	31,72462	13,01486	7,433252	8,694308	11,41157	10,68955	9,96342

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 59: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	22,96951	26,03052	2,965471	4,291918	9,678828	7,635019	6,690066	3,042398	5,989754	5,53218
12	Tütün ve bütün mamülleri	-	-	-	-	-	-	18,93984	1,289385	10,66111	11,18635
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,412025	0,660764	0,663054	0,483639	0,279637	0,238069	0,315612	0,192616	0,175922	0,145948
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	1,938308	0,732469	0,591884	0,92948	0,765401	1,288093	1,381113	3,021817	6,070218	4,083907
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,525811	0,515172	1,277525	9,852683	5,941596	1,727447	1,880009	3,899212	3,989791	12,37592
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	-	123,923	86,53102	138,8569	5,842978	252,4045	21,0156	39,15253	3,722146	27,04859
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	6,060743	0,393796	0,874592	0,55124	0,214994	0,740031	1,201788	0,765222	1,374651	0,637389
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	6,981789	3,500561	0,551581	12,29727	21,2821	1,945334	0,705231	0,577946	6,783091	0,989344
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	48,60545	9,979962	10,96929	10,0047	98,49704	2,066868	1,101881	1,480507	5,551164	4,758072

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 60: Yunanistan ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	10,41294	7,786862	4,910006	13,18371	8,172077	5,075247	8,631999	1,833781	2,591696	5,935011
12	Tütün ve bütün mamülleri	16,95058	0,609786	0,454718	8,314719	485,1564	17,18966	9,730121	9,506364	19,15711	8,712462
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,006485	0,004779	0,138663	0,110753	0,082362	0,030789	0,204925	0,287052	0,181128	0,034844
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	9,30051	3,149374	1,039254	1,086664	1,887484	3,585483	4,894929	3,286541	3,899306	5,144077
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	38,91917	11,17136	4,883209	7,115778	7,722288	4,62959	3,721253	2,334831	2,342123	7,285018
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	4,57881	180,7468	13,98029	29,76419	75,41412	40,58613	13,72277	10,2761	23,17948	24,76485
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	1,67221	1,465312	0,886988	1,408094	1,998149	2,629266	3,00646	2,508292	2,446783	3,502049
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	11,57042	21,93066	54,26136	62,33768	47,86457	40,57676	66,103	39,25934	197,3349	464,5183
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	6,940737	2,659933	1,523491	1,445884	3,191516	5,240838	6,337513	4,67721	6,210054	11,5012

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 61: Portekiz ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	-	-	-	-	-	3637,468	-	-	79,0596	3,284988
12	Tütün ve tütün mamülleri	-	-	-	-	-	-	8,462274	-	-	-
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	-	-	-	-	-	0,356384	-	1,034131	0,235932	-
65	Tekstil ürünleri (ipilik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	0,863693	0,855569	0,564124	3,189171	0,930214	1,996483	1,575982	3,743464	6,285191	5,941154
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	1,893987	1,332055	2,481916	5,35883	2,330638	5,088644	1,858139	5,870734	2,408452	4,775532
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	2,995403	4,920192	5,813146	12,28639	9,755988	1,626437	1,061112	1,810958	0,499672	0,616439
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,00594	0,024166	0,22845	0,285602	0,687454	0,653754	0,30869	0,167402	0,140964	0,079042
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,209457	0,055303	0,016534	0,199883	0,129311	0,048903	0,18622	0,057708	0,243333	0,840858
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	1,158708	1,490886	13,10825	0,874831	3,951701	21,37386	6,311468	2,159714	0,763737	0,285132

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 62: Portekiz ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	2,093996	0,591542	2,59746	7,706145	4,71649	19,66006	16,65088	27,67909	14,82686	18,69278
12	Tütün ve tütün mamülleri	19,02384	-	-	-	-	65,45453	4051,121	425,9047	88,43039	-
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,000498	0,189106	0,004208	0,004219	0,008412	0,040244	0,028651	0,111224	0,092321	0,398862
65	Tekstil ürünleri (ipilik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	5,966123	1,166856	0,71003	0,838173	1,254803	3,25591	3,656386	3,032323	2,564933	3,250674
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	14,90364	17,80631	7,123489	7,186915	2,601796	6,183287	2,619168	2,745051	1,315702	2,827138
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,862877	4,432149	3,495165	1,189268	0,599069	0,982803	1,14477	0,475566	0,158676	0,063052
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,122689	0,047518	0,119278	0,163393	0,246363	0,740947	0,76959	0,833947	0,811332	1,010581
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	1,490019	3,949261	6,954386	11,58443	9,02769	0,547847	0,577029	1,130483	2,134516	1,655826
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	0,487104	0,200089	0,269433	0,399733	0,313876	0,48373	0,232007	0,115181	0,125481	0,196742

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 63: İspanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	55,93884	114,0222	114,3618	39,8652	298,5193	40,29447	195,7406	108,0282	85,29402	76,61629
12	Tütün ve tütün mamülleri	-	-	-	-	-	-	3827,861	-	1,145588	6,771412
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,007709	0,0003	-	0,403396	0,08483	-	0,992967	-	0,011515	0,696147
65	Tekstil ürünleri (ipilik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	0,872342	1,918215	1,548211	2,273493	2,270201	1,400701	3,456637	2,876067	3,465472	3,833538
66	Taş, alçı, çimento, amyan, cam, seramik vb. maddeden eşya	3,631598	4,304726	2,056964	1,93169	1,35864	1,029532	5,572774	5,333498	2,631605	2,365973
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	1,081362	0,933223	6,18983	3,034228	2,950643	2,38293	3,170516	5,203441	4,349871	2,241368
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,03428	0,070072	0,108485	0,257015	0,139879	0,184373	0,186348	0,219956	0,571072	1,111042
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,04551	1,077677	0,30811	0,058339	0,182431	0,117427	0,043869	0,121995	0,195474	0,082288
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	7,547567	10,10325	18,94269	22,1501	9,32645	34,46754	20,83407	11,75335	4,095682	4,799568

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 64: İspanya ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	52,80214	23,00973	16,78041	15,50965	21,33909	5,672729	3,186308	2,879664	0,441605	1,467504
12	Tütün ve tütün mamülleri	13,47723	1,850487	1,172503	5,626798	10,49265	5,46269	1,951982	1,527198	0,734328	0,672395
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,61185	1,294883	2,146052	1,666455	0,457101	1,347237	2,491606	0,619553	0,967875	0,312679
65	Tekstil ürünleri (ipilik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	5,205027	1,60107	1,364495	1,970386	3,067294	2,195063	1,792316	1,381255	1,385422	1,486529
66	Taş, alçı, çimento, amyan, cam, seramik vb. maddeden eşya	4,468985	3,117206	3,264175	2,923852	2,428464	2,08304	1,193822	1,150344	1,072388	1,248387
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	3,085026	2,895292	4,320365	6,388939	14,12685	6,06883	15,41108	3,857111	2,80842	6,536122
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,943151	0,462395	0,349308	0,641257	0,969045	0,707388	0,74652	0,705439	0,746886	0,924618
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,073412	0,259086	0,306095	0,374655	0,345673	0,412807	0,405881	0,534119	0,466188	0,240874
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	8,044296	4,225461	3,061695	4,668271	9,971953	15,04462	14,81549	12,25888	11,54024	13,2664

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 65: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (1990 – 1999)

KOD	SITC	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5	Meyve ve sebzeler	541,7171	1266,839	167,4104	179,2412	194,5072	109,4972	162,9272	164,2274	5,771839	5,443145
12	Tütün ve bütün mamülleri	-	-	-	-	50451,86	-	-	291,6042	1032,045	10,96874
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	-	-	0,000835	-	0,002984	0,040833	-	-	-	0,001282
65	Tekstil ürünleri (ipik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	4,256738	5,185844	2,318221	2,030997	0,899313	0,800805	0,575255	0,555289	0,869499	1,679103
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	0,16465	0,316681	0,737167	0,608098	0,380219	0,361748	0,320778	0,876124	1,005576	1,588905
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,09422	0,197454	0,012385	0,041942	0,059048	0,086862	0,074645	0,113685	0,1445	0,21737
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,037887	0,030968	0,05427	0,098136	0,062021	0,128749	0,15515	0,122161	0,149801	0,404463
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,034387	0,019434	0,045859	0,132043	0,731068	0,42374	0,278016	0,108134	0,087398	0,039861
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	299,9622	162,4872	137,95	435,4057	85,28473	53,24277	77,30529	71,00489	53,28735	94,4901

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).

EK TABLO – 66: Belçika - Lüksemburg ile Türkiye Arasındaki Seçilmiş SITC Alt Kalemlerinin Rekabet Endeksi (2000 – 2009)

KOD	SITC	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
5	Meyve ve sebzeler	25,23059	10,50109	7,981038	33,77182	98,73959	37,9553	46,4311	80,67155	32,28597	45,16262
12	Tütün ve bütün mamülleri	362,3238	8,652272	-	1615,553	25,68239	-	748,4968	-	137899,8	79,97764
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	0,003578	0,0021	0,022354	0,006497	0,004291	0,021119	0,018489	0,05607	0,075547	0,021837
65	Tekstil ürünleri (ipik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	2,858042	0,679456	0,600081	0,590345	2,001931	0,693075	0,930484	1,227328	0,804443	1,002738
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	3,592501	0,916646	0,940682	0,495776	1,487066	0,314559	0,262889	0,239178	0,218176	0,226864
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	0,270825	0,200802	0,48995	1,180526	5,637766	0,730174	0,649928	0,365684	0,201544	0,183697
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri vb. aksam, parçaları	0,868795	0,4245	0,411571	0,950772	0,854564	0,515794	0,629331	0,649296	0,569799	0,741069
78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	0,03957	0,318568	0,232117	0,279982	0,342305	0,515967	0,552439	0,627464	0,934683	1,095557
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	231,3916	52,80621	58,37074	42,95775	12,66909	30,94622	16,04621	12,82791	9,479988	16,29552

KAYNAK: <www.tuik.gov.tr>, dış ticaret veri tabanlarından elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır (Erişim Tarihi: 15.03.2010).